

IOAN ADAM

SYBARIS

ROMAN

1902

Editura autorului

București

I

— Așa, frumos, stai cu mine sara asta... uite
ici lângă fereastra dată'n lături,—nu vezi cită'n-
prospătare e-n noaptea de vară !...

— Stai domniță, stai... da n'aprimem lampa ?

— Nu...să ne aducem aminte de demult, de atunci...
știî, de pe cînd îmi spuneai povești prin întuneric..

— Cum vreaî.

— Nu-nțeleg, Gano, ce să petrece in sufletul
meu, dar mi-î bine, Gano...

— Da ?—ți-î bine ?

Ochii bătrînei slugi s'aprim de neliniște. Simina
în loc de răspuns strînge pleoapele într'o tremu-
rare voluptoasă și-nviorîndu-și fața ca un copil ali-
tat, face încet din cap.

— Atît de bine..

— Lasă mamă să măî fie ș'așa, că destul ai fost
cufundată în neînțeles și întunecare..

— Acum răsar din trecutul meu, cum răsare
luna din noapte

— Numai de-ar fi strălucirea veșnică.

Simina ferește ramura plopului din golul ferestrei și-și înecă privirea în cuprinsul înourat. Bucureștii în neastâmpărul înserării, se svîrcolia jos pe povârnișul colinelor. Din catul al treilea al palatului, se vedea ca o fumegare de lumină împrăștiată. Clocotul înădușit al mulțimei cu sbucnirile pîlpiitoare ale becurilor aprinse, cercau să străbată înălțimea, dar noaptea apăsa greu, strîngea ca-ntr'o plasă sbaterea murdară a amestecului. Orașul covîrșit gemea, se chinuia ca un bondar monstruos închis într'un ulcior.

Bătrîna țigancă urmăria prin îngînarea întunericului toate mișcările de pe fața fetei. Nău știa ce să creadă de schimbarea dragei domnițe. Intinsăse capul mult, aproape, își grămădisise toată lumina în ochii ei mărunți și-n clătînarea cercetării, mai să-și atingă nasul sbîrcit de obrasul alb al stăpînei. În mîntea ei era învîlmășală și-n suflet frică.

Simina rămăsăse cu gîndurile și privirea duse în cuprinsul învîluit de nouri învrășmășiți.

Baba tușește în sec, prefăcîndu-se jicnîță oarecum că rămîne noluată în samă; dreptul înse era c'ar fi vrut să-și smulgă stăpîna din înlănțuirea unor simțiri periculoase. Simina tresare ca dintr'un somn liniștit și zimbînd desvinovător îi caută mîntele prin întuneric.

— După potopul de căldură de azi, răcoarea de-acum e ca o rouă căzută la timp de secetă.

— Timpul e potolit.

— Improspătarea nopței îi răcorește ș'aprînderea gîndurilor și resuflarea.

Țigancă simte că fata se'nstrăinează cu vorba, ca și cum s'ar fi răsîndit s'ascundă ceea ce la

început era gata să spue. Oftînd cu înţeles, îşi lasă capul pe spătarul sofalei :

— Altă dată îţi eram de încredere...

— Gano, de ce vorbeşti așa !... Imi eşti mai scumpă de cît ori-cînd şi dragă mult, mult..

Baba se ridică cu stăpînire.

— De ce ziceai că ţi-î bine ?

Simina sbucneşte în ris copilăros.

— Pentru că-î linişte şi împăcare...

— Ce-ai să-mi spui de mă ţii aici sus ?

— Vreaî să-mi mai amăgesc gîndul că trăim amîndouă ca demult.. Ţi-aduci aminte ? N'aşî fi putut să dorm singură ! La sînul tău, Gana, mult dragă, închideam ochii ca-ntr'o legănare de îngerî şi visam frumos şi mă treziam cuminte şi fericită. Am trecut prin începutul vieţei mele ca printr'o livadă cu fructe coapte. Bucuria mea eraî tu şi lumea mea eraî braţele tale. Nu m'apropiam de nimenî, dar nu-î vorbă că nici nu era alt cine-va să mă iubească !...

— Nu vorbi că-î păcat—hoerul-mare te are ca pe un dar ceresc...

— Da.. moşului îi sunt dragă, dar ce folos dacă-î în stăpînirea altora !—Nu vezi că mă caută într'ascuns şi cu teama...

— Il stăpîneşte femeea... Aspasia e fîca diavolului...

— Dar să lăsăm restul lumiei şi să ne aducem aminte de noi... De cîţi anî eram cînd ne-am despărţit ?

— De doîsprezece.

— Ce nebunie şi cît de proastă am mai fost !

Simina se porneşte pe-un ris nervos.

— Itî amînteşti cum mă prinsăsem de poala ta

și plîngeam și mă strîngeam pe după trupul tău și nu mă lăsam dusă la școală cu nici un chip.

— Numai sufletul meu știe cît sufeream că mi te răpiau... noroc de boerul mare...

— Inimă rară, a înțeles că-mă ești totul și ne-a dus pe-amîndouă la pension.

— Eu îți făceam patul în dormitorul acela lung și rece, ți-l încălziam cu pipăitul brațelor... și mă duceam pe urmă plîngînd să dorm singură în chilia de jos, acolo, în rîndul slugilor...

— De cît sprijin nu mi-ai fost !.. În serile molesitoare de repetitor între foile deschise ale cărței, vedeam capul tău bătrîn și dornic, căutați la mine blajin, îmi surideați dulce și timpul trecea... A doua zi nu știam nimica, profesorii mă dojanau. Unul... ți-aducei aminte, cel slab și pleșuv, rău de spaimă, mă'ntreabă aspru : — Ce-mi faci, dumnea-ta, în orele de studiu..., Eai înfricoșată, pornesc în plîns și-ngin tremurînd : — Stați la sfat, așa în gînd, cu Gana. . Fetele aū rîs și dînsul ș'a strîmbat buzile vinete a rînjit ș'atunci eî m'am pus mai cu temeî pe bocit. Mai tirziū a venit să mă ogoae, m'a desmerdat cu mînile lui uscate și reci și mi-a zis cu răutate :—Nu s'ar putea, ca tot așa în gînd să-ți spue Gana, și lecțiile?... M'am agățat de vorba asta, ca de-o scîndură de scăpare în mijlocul valurilor... Sara, pe cînd nu s'auzia do cît întorsul mătăsos al filelor, sub cercetarea înpunsă a pedagogoeî de pe catedră, eî mă cufundam în mine, deschideam cartea și urmărind rîndurile, ascultam cum îmi citești tu gîndurilor, cum îmi șoptești urechilor mele minunile din cărți — ș'asa a mers mult.. Vezi, chiar azi am amăgiri în auz care aduc cu graiul tău...

— Eū mă topiam într'o parte și tu chinuiaī într'alta...

— Și eram doară așa de aproape, sub un acoperămînt...

— Numai răutatea celor mai mari ne despărția... ce-ar fi fost dacă mă lăsaū să staū și eū lîngă tine, jos, nu pe bancă... mă-aș fi așternut un capăt de velință ș'aș fi șezut așa cu ochii la tine, fără să mă mișc măcar....

— Săraca Gana...

Simina ajunsă de înduioșare, își sărută sluga ș'o desmeardă iubitor ..

— Dar cînd te-ai cățarat pe fereastra de dinafară și te uitaī din noapte pe geam în sala de repetitor ? Eū ți-am zărit numai scînteierea ochilor care jucaū pe sticla înegrită de întuneric....

— Dacă nu da paznicul de mine, să mă tragă de pe prichiciū, eū rămîniam pînă la sfîrșit.

— Fetele te-au făcut bufniță, da și eū le am spus că-s niște obrasnice...

— Ai ajuns pe urmă mare și n'ai mai luat în samă pe-o țigancă nebună. Acum ești la Universitate și miîne ca doctoreasă nici n'ai să mă vezi...

— De ce vorbești așa Gano ?

Simina îi cuprinsăse fața în îmbrățișarea minilor și se uită la ea cu milă și dragoste. Bătrîna clipia din ochii ei mărunți, cercînd să nu-ī scape din gene boabele de lacrimi. Clătînd din cap, își înghiția plînsul podiditor, strîngîndu-și mai mult creții sbîrciturilor, în sfortări de stăpînire.

— Și cînd mă gîndesc că la urmă tot am să te las.

Invinsă de obidă baba își scăpă fața din mînile domniței stăpîne și îngropînd'o în cojile ei negre, se lasă așa pe spatarul de catifea în sguduirea unui

plîns covișitor. Simina respectă solemnitatea momentului și sprijinind cotul drept în privazul ferestrei cată în noaptea neagră.

Sgomotul monoton al orașului în svîrcolire, se tăea de deșirarea continuă și scăpărătoare a trăsurilor de pe calea Victoriei. De sus se vedea cum luminile străzilor năzuiau în învăluire fumurie, să străbată întunericul grei, și cum fumegarea împărățiată, rămînea înecată în negură, ca un caer de lînă țigae scarmanat în fugă și aruncat așa în neregulă. Biziiatul înădușit se întărta la răstîmpuri, ca să cadă câte o dată în gemăt pe moarte. Bondarul obosit și amețit abea se mai ținea în sbaterăa lui muncită, își pipăea rotocolitor, în rotirea apăsată a nopței, locul de odihnă.

Simina s'a descurcat repede cu mîntea din mreaja fermecată a trecutului, ca să se avînte iarăș în strălucirea momitoare a simțirilor de acum. În gîndul și sufletul ei nu se alesăse încă o stare limpede. era amestec și grijă tulburătoare Singura ei călăuză în tot sbuciumul de nehotărîri, erau ochii aceea mari și umezi.. Orî unde, nu vedea de cît tremurarea neagră a luminei lor aprinse, ochii aceea care rîdea înaintea feței și care-î prevestia în pe așteptatul ei. Cu prîpa pictorului urmărit de o privești, ea-și sfîrșia în mînt chipul drag. Trecea de la sprîncenile închinăte și bătute care-î ocrotia în bucuria ei, la fruntea întinsă inundată în colțul stîng de curgerea închisă a unei pale de păr. Fața smeadă se lungea energic, ca să-î închee chipul într'o bărbie cam cărnoasă. Buzele cărămizii înrouă veșnic sub presărarea neagră a unei muștăți aduso nervos la colțurile gurei mari. În totul vedea gingășie și îndrăsnială. La început nici nu-î da atenție, cu toate că el să punea veșnic în-

tr'un pupitru cu dansa. A lovit-o întâi surîsul lui luminat cu dinții albi și tari. Pe urmă cursurile i să păreaū mai cu atragere pînă cînd a sfîrșit prin a-l dori.

Numele Pralea îi urmăria auzul.

Desmerdarea rece e babei a făcut-o să tresară.

— Tu ești Gano?

— Dar cine putea să fie?

Și neliniștea aprinde din nou ochii țigancei.

— Nu... vreau să zic... te-ai liniștit, ai?... trecutul cela, bată-l norocul, e trist, dar e și atîta farmec în el!...

Bătrîna s'apropie iscoditor.

— La ce te gîndiaî, mamă, spune Ganei tot ce te îngreue la inimă...

Fata silește un ris copilăros și prinzînd în minile ei ferbinți capul boțit al slugei, îl acopere de sărutări și șoptiri alintate

— Mă gîndiam.. ce nebună!... zeu, tot să rizî.., țî-aduci aminte?... mă-ncolăciam pe după tine și strigam cît puteam : dacă vreți să mă dați la școală, dați-mî și pe Gana, că și ea vă face silă aici.. Gana e.. mama.. mama!..

Simina rămîne cu ochii mari și cu vorba înecată în gît. În amețiala neorînduelei din suflet s'a lovit de cuvîntul acesta ca de o grindă neobservată. Intinsăse minile ca după un sprijin. Țiganka o apucă blind.

— Ei da, Gana țî-e ca și mamă.. Ce te neliniștești?

— Mama mea!... totuși ea trebuie să fi fost!...

Bătrîna era încurcată c'au căzut peste gîndul acesta și nu știa cum s'abată drumul...

— Dă, ce să-î faci, pe lingă zile e și moarte..

azi unul, mine vine rîndul altuia și hai cu toții, știi ca la moară, după cum ni-î scris...

— Nu zic alta... dar ea... ea cine-a fost și cum m'a făcut ?...

Vorbele acestea le țipase, nu le vorbise. Părea că și le smulge desperat, ca pe niște spinii învechiți într'o rană care amenință...

Baba sbucnește în plîns sguduit, acoperindu-și ochii cu dosul minilor. .

— Ce ți-a mai venit prin minte !

Simina stăpînită o apucă hotărît de brațe și i le smulge de la ochi.

— Eū am înțeles de mult că s'ascunde ce-va cu mine, că-s străină în casa unde m'am trezit, dar n'am întrebat pe nimeni, de ce eū nu sunt a ni-măruī. Mă ținea în loc frica de a nu afla mai mult de cît bănuiam .. o. e îngrozitoare frica aceasta...

— Dar eū ce sunt, nu ți-s de ajuns, te-ar fi iubit alta mai tare ?

— Tu ești mult, mult,—dar nu ești totul...

Ș'apoī stăpînindu-se.

— Atunci eram crudă, mă temeam de multe.. m'am mulțămīt cu dragostea ta și cu mine... eū mi-am fost în deajuns în totdeauna.. m'am închis în mine ca într'un turn întărit... nimic nu mă atîngea și căutam să n'ating pe nimeni... Am trecut prin cei două-șeci de ani singură, semeață, incredințată că sunt tare, că sunt a mea... dar azi... azi. .

Infrinarea Siminei s'a desfăcut ca un zăgaz rupt de mînia valurilor, lacrămile aū podidit'o înecător și curmîndu se la sînul țigancei, s'a lăsat în sbuciumul plînsului.

Cu greū a putut bătrîna să i potoliască sbaterea.

— Ce-ī—ce s'a-ntîmplat ?

— Nicī un rău... mi-așa de bine... mă doare de

bine ce mi-î. . mi se pare că mi-î prea slab sufletul pentru-atîta bine...

— Da ?—cum ?

— Azi nu-mî mai sînt de ajuns eu... și nu mă cîesc, pentru că mi-î dulce așa... azi sînt învinsă și nu mă simt umilită... azi iubesc, iubesc...

Plînsul nervos s'amesteca în incuirî de bucurie. Plîngeau amîndouă și se sărutau, și se gogoliau cu dragoste și-și vorbeiau blînd și desmerdător.

— Spune-mî de o dată atîta numai,—nu-î nimic rușinos în începutul meu, pot să spun lumii patul nașterii mele fără să roșesc ?

— Nimic... nimic. . te-ai născut din curățenie, cum să naște ziua din revărsatul luminei...

— De ce mi s'ascunde atunci ivirea, de ce șoptesc tainic în de ei cînd se pomenește de începutul meu ?—Ceî ce mă urăsc, de ce-și schimbă căutături înveninate și spun vorbe cu înțelesuri atunci cînd vroesc să mă înfrunte?—de ce toate acestea ?

— Pentru că toți sînt niște proști...

Simina se lasă moale.

-- Aî dreptate, oamenii sînt stupizi și slabi, nu pot face un pas din mocirla prejudecăților ș'a convențiunilor, se bălăcesc ca niște muște căzute în clei, se sbat ei, se-ntind să scape, dar degeaba...

Simina se înflăcărează tot mai mult și și întarfa vorba.

— Nu-î așa ?—trebuie să fie la mijloc o dragoste... o simt eu... ș'acum înțeleg cîtă putere are sentimentul acesta... Altă-dată n'aș fi priceput bine, dar acum ert dragostei totul...

— O dragoste mare și rară...

— Rănuiam... Sărmana mamă!..

— Mi-a lăsat cu limbă de moarte să-ți spun totul, cînd vei ajunge să-nțelegi și să poți erta ..

— Te-ascult... întunericul și singurătatea ne ocrotește... spune...

— Noi, neamul nostru, am robit din strâmoși la voi ș'am robit cu credință. Dar nu era jug robia noastră, era supunere și stăpînirea voastră nu era biciu, ci desmerdare caldă. Eă pășesc peste-al optzecilea an și vă știu pe toți așa pe viță pînă departe în trecut. Dintr'aî noștri aū murit mulți pentru voi și eū am apucat de la ei credința în stăpîn. S'a ridicat robia de mult, dar eă am ținut să rămîn roabă ție... Uite, poți să tai din carnea mea și eū n'am să ridic nici cuvîntul în potriua ta, dar vai de acel ce ți-ar muta un fir din capul tău !..

— Îți mulțămesc !..

— Amîndouă aū crescut pe mînele mele—mama ta, domnița Casandra și cu soră-sa,—le-am purtat întăi în brațe și mai tîrziu am trăit și ne-am jucat la un loc Casandra era leit tu, așa năltuță, mlădioasă și cuminte. Soră-sa, domnița Zulnia, era mai șubredă, tușia singe. Fratele lor, Petru, un brad de domn, învăța prin lume. Atîta odraslă era la ușa vornicului Bogdan-Mușat din Piatra. Nu știu ce s'a petrecut pe-atunci... Bunicul tău a dat parale la cărți în Frnația s'a mai încureat în datorii c'a perdut averea. Tot pentru el ș'a dat și partea lui boerul-mare, unchiul tău de azi. Știu că s'a mîntuit cu bunul lor, de par'că-ar fi luat Dumnezeu'cu mîna. Cînd s'a-ntors în țară, n'am mai cunoscut stăpînul așa se schimbase. Nevastă-sa a murit curînd de scîrbă ș'a treea zi pe mormîntul proaspăt s'a stins și boerul-bătrîn. Petrea, feciorul lor s'a prăpătid prin străinătăți, că n'am mai auzit de el ;—unii spuneau că s'ar fi călugărit, dar cine mai știe. . Aū rămas fetele singure, fără avere, numai c'un capăt de moșie, partea ta de azi... Dacă

s'a-i văzut sărace și fără nădejde de măritat după rangul lor, au intrat în mănăstire. — Ei m'am dus cu ele, că n'aș fi putut trăi departe. Plîngeau sărăcuțele și plîngea norodul tot ca după mort... Domnița Zulnia, la anul, moare. . Am rămas numai cu mamă-ta, domnița Casandra, cea mlădioasă ca unda și mîndră ca o creangă de crin.. Abea-i încăpea părul sub comănac, iar capul îi răsăria din rantia de șiac ca un măr crețesc din ramuri. Era delicată la mișcări și se ținea departe de cele-lalte maici. O urau cu toatele, deși era bună ca un miez de pîne.

— Și ea a suferit de goana răutății lumestii!..

— Nu să uita la nimic înse, că nu s'avea de cît pe ea judecător, trecea fără să se feștească, cum ar trece o lebădă curată printr'un băltoac murdar.. Nu mă pot uita la tine, fără să nu mă gîndesc la dinsa. Sunteți ca doi galbeni scoși din acelaș tipar. Ea era oleacă numai mai plină de sînge, tu, dă, cu cartea.. și cartea minîncă pe om... N'avea înse în fruntea părului smocul argintiu ce ți leagă coroana ta de întuneric..

Simina creștea de bucurie, pe față-i fulgera lumină, după lumină și-și apridea ochii în para închipuirilor, vedea pe măsă ridicîndu-i-se în minte ca un nufăr din unda clară. Iși răzămase tîmpla dreaptă în podul mînei sprijinite de pervaz și urmăria cufundată șirul poveștii triste.

— Ș'a fost mult stăpîna ei?

— A trăit curată de orî-ce ispită pînă-a trecut de patru-zeci de ani. Stam amîndouă, împărțiam totul, odată n'a șovăit pe calea credinței. Ziua muncia de-avalma cu mine, dacă n'avea slujbă și sara imi citea din cele sfinte,—tîrziu de tot pe culcam..

— Cîtă liniste în simțiri și gînduri, retrase a-

colo în pacea unei căsuțe de țară, în preajma mănăstirei..

— Versul ei umplea biserica de mirodenie sfântă, era o îngînare de înger părăsit..

— Dorita mea mamă!..

— Starița o pismuia. Maicile o urmăriau cu ura. O goniau din toate părțile. N'a rămas hulă să nu i-o aducă.. Vestea ajunge pînă la Iași, la mitropolit. Ea rămînea nepăsătoare, nici nu-mi pomenia de toate astea, de parcă nici n'ar fi fost vorba de dînsa. Intr'o iarnă o chiamă mitropolitul s'o certe. Ne-am dus amîndouă cu sania. Ajungem sara și tragem la o rudă a voastră de departe. A doua zi s'a-mbrăcat frumos și s'a dus singură la Sfinția-sa. Ce-o fi vorbit nu știu, că s'a întors acasă în friguri.—Să plecăm repede de aici.. mi-a zis.. N'am așteptat nici masă, nu ș'a luat măcar rămas bun de la gasdă. Am dat biciu calului ș'o fugă am ținut tot drumul. A plîns, mult, așa nervos, cum.. plîngiaî tu sara asta.. Cînd te auziam pe tine, îmi aduceam aminte de dînsa, îmi bociiau în urechi suspinele ei..

Simina se ridicase în podul palmei, plecîndu-se să culeagă șirul mîi de grabă, atîta neliniște și grijă îi ațîțase povestea.

— Ce-a fost,—ce se 'ntîmplase?

— O 'ntrebam și nu-mi spunea nimic. Somnul îi era neliniștit, săria și să trezia plîngînd. Slăbia văzînd cu ochii și cu cît se trecea, cu atît părea mîi frumoasă și mîi îmblînzită.. N'am înțales taina de cît vara tîrziu. Intr'o sară cade la mănăstire un arhieru de la Iași. Printre maici era mișcare. Singură Casandra nu-și ieșea nici-o-dată din voea ei, măcar să fi venit orî-cine.. A doua zi s'arată arhierul la chilia noastră. Maică-ta tor-

cea. Cînd l'a văzut pe ferestra, s'a făcut turtă de ceară ș'a scăpat fusul din mină. Archiereul era voinic, cu ochii negri, barba îi era încărunțită și pe față o duioșie curată. Venia poticnindu-se în mers. Eă i-am lăsat singur, dar eă n'aă stat mult și s'aă despărțit tot cu lacrimi. M'am pus ca o melușă pe lingă domnița mea Casandra, ca să mă dumeriască și pe mine de tot ce se petrecea cu dînsa. Mi-a spus că archiereul, fecior de boer de mîna 'ntîi, a cerut'o de soție la moartea părinților. Ea n'a vrut s'asculte pe nimeni, că să știa săracă și nu vroia să se mărite din mila bărbatului. El însă o iubia mult, cum n'ar fi putut dînsa să bănuiască. Și pe cînd ea se călugăria la Varatic, dînsul îmbrăca rantia la Iași, că n'a vrut să se mai însoare cu alta. Ș'aă înmormîntat amîndoi tinerețele, cînd ar fi putut trăi într'atîta dragoste. Casandra a aflat de asta cînd cu dusul eă la Iași. Mitropolitul pusăse pe archiereu să iee știrea maicei și archiereul cînd a dat cu ochii de ea a rămas trăsnit.. Pe urmă ci că i-a zis rîzînd : — Acum cînd suntem bătrîni, pot să-ți mărturisesc totul.. Dar ea sermana, lipsită de dragostea lumei, cînd ș'a regăsit comoara perduță, n'a mai fost a eă. Tinereța irosită, a tresărit cu toată aprinderea înădușită atîta vreme și viața eă s'a schimbat în vilvătae sbucnită ..

Bătrîna rupe povestea surprînsă: Simina plîngea încet și cu stăpînire, dar un plîns obiditor.

— Lipsită de dragostea lumei!..

Ridicînd hotărît capul își scutură lacrimile și-și lasă mînile pe umerii țigăncei.

— Dar ce-î iubirea lumei, pe lingă dragostea acea de dumnezească renunțare.. Să iubești în-

tr'atita în cît să-ți simți legat rostul zilelor de dragostea ta...

— După vr'o săptămînă, într'o 'sară, vine de la biserică sglobie și 'nbujorată.—Să-mi schimbî patul, că dorm cu mirele mœu... M'am uitat la ea în-crucită. Rîdea nebunatic și se căuta în oglindă.—Nu-î așa că sunt încă tînără? Ce, crezi c'am să mă trec ca un fruct uitat între frunze? Tre-bue să-mî trăiască strămoșii prin minc... Iși pipăia șoldurile, căuta sinul ei pietros încă și se-nvîrtia prin casă ca un copil scăpat de dadacă.. Aŭ dormit noaptea împreună... În zori înse dînsa a fugit ru-șinată în codru... El i-a spus să lepede rasa și să se iee amîndoi, dar dînsz s'a recules din păcat și n'a mai vrut să dea ochi cu el.. Am lăsat mănăstirea și ne-am întors la moșioară.. Cassandra a murit din nașterea ta...

— Am făcut eŭ atîta rău?—mi-am început zi-lele printr'o crimă !...

— Ba i-ai făcut bine... și crima ta a fost des-legarea unui păcat...

— Nenorocita mea mamă !...

— A fost o inimă aleasă...

— Dar tata?—știi ce-va de el?

— Păce bună, n'am mai avut cum afla nimic...

— Cîta rînduială ai pus în sufletul meu și ce mult mă simt înălțată după cele auzite. Greul bă-nuelilor s'a împrăștiat ca o negură în bătea soa-relui. Nimic nu mă mai poate înfrunta. Am răsă-rit din pornirea cea mai castă. Sunt tare de-acum, aduc numai flori parfumate pe altarul vieței, pot să-mî încing fruntea în cunună de lămîiță și să-mî privesc cîstit mirile în ochi...

— Bine cuvîntată să fii...

— Și pe urmă?

— Te-am crescut eu, că tocmai atunci cumpărasem o capră cu lapte. . Dă, să nu te rușinezi... da-nvățasem capra de se întindea jos liniștit și eu te țineam de sugea... și uite că te-ai făcut frumoașă și-nțeleaptă... Ridica capra din cînd în cînd capul speriat, îl întorcea așa peste trup și behăia la tine de par-că ți-ar fi vorbit... o fi 'nțeles și dînsa în mîntea ei de dobitoc c'ai rămas fără mamă... Ba după un timp n'o mai puteam ținea la păscut. dacă nu te-ar fi văzut în brațele mele... Odată, pe cînd dormia pe prispă în albiuță, eu m'am luat nu știu cum cu treburile pe-afară, cînd să m'apropiu de casă, capra mea se ridicase cu cel două picioare de dinainte pe prispă și-ți lîngea mînile ea la o stăpînă respectată...

— Doamne, doamne... cît m'ai ocrotit !..

— La anu, vine boerul mare, moșul tău, să șadă vara la moșie cu toată casa lui. Intr'o zi dă peste mine în crama de la vie, unde ne-am fost așezat noi cu statul. Eu i-am spus lui toată întîmplarea de-a rămas uimit. Ne a luat pe urmă cu el, aici la București.—Ș'acum i-ți ești fată de măritat...

— Iți mulțămesc pentru toate... nimic din ceea ce aș putea eu face pentru tine, nu cîntărește cît devotamentul tău, — numai cel de sus te poate răsplăti...

— Răsplata mi-i că te văd fericită...

— Pentru mine ești sfîntă...

Simina s'a aplecat iute și i-a acoperit mînile cu sărutări și lacrimi.

— Ce faci ?

— Mă-nchin icoanei mele..

— Tu ?—mie ?

— Știu eu cît prețuești. . du-te de te odihnește

că mijeste de ziuă... cruță-ți sănătatea ca să mă bucur mai mult de tovarășia ta...

Baba nu mai putea scoate o vorbă de mișcată ce era. Să cerca s'aleagă un cuvînt din înecul plînsului, dar graiul i se strivia în incuirî chiniute. Clătîrindu-și mersul ei obosit, mergea mai mult dusă de subsuorî de Simina. Umbrele lor șovăitoare se conturau întunecat, în revărsatul care pătrundea prin fereastra dată-n lături. La ușă sluga credincioasă s'a oprit să-și mai vadă stăpîna dragă. Ochiîi îi stieliau în lacrămî. Intizîndu-și mîna secată de anî, o cuprinde pe după git și să înalță de o sărută pe frunte.

— De cînd erai mică, eă n'am îndrăsnit să te mai ating cu buzile... acum mi-am luat plata pentru tot ce am putut face...

Cînd să tragă ușa după dînsa, Simina o mai ține în loc tremurînd de neliniște.

— Gano... nu ți-am făcut eă nici un rău?... ce vrei, minte de copil... ș'apoi dacă le știam pe toate cîte am aflat acum, înțelegî tu, dar așa, dă...

— Tu să faci rău?— Tu din neamul Mușatin? —tu mi-ai făcut mult bine...

— Nimic n'ar fi prea mult...

— Pentr-o roabă mărită stăpîna, orî ce e de prisos...

S'a smuncit ca rușinată din mînile domniței ș'a închis ușa repede. Pașîi săî s'aă perdut în sala înfundată unde î era odaea.

Dimineața își ridica cu-ncetul pleoapele grele. Nourîi tot mai încurcaă seninul cerului. Aerul era răcorit. Bucureștii dormea pe coline. Numai cîte o trăsură răsleață mai scăpăra în goana stradelor.

Simina s'a rezemat în pervazul ferestei și-și

purta ochii peste fața orașului amortit. Inprospătarea din cuprins îi stîmpăra cu 'ncetul răscoala din suflet...

Jos în grădină ciripiaă prin stușișurile copacilor paserile trezite. In colo muțenie și oboseală.—Bondarul monstruos năucit cu totul, căzuse din bîzîitul lui rotit, ca să se treziască mai tîrziu cu puteri noi de sbor și sbatere...

II

În de sara de vară era răcoroasă. Cerul se-nhobotase într'o fumurare spălăcită de nourî scămoșiți. Teii înfloriți inecau cuprinsul de parfum.

Erau singuri în toată grădina înprospătată.— Vrandă, așezat pe-un scăunel de catifea, își împreunase minile pe genunchii lui strînși și plecându-se din cînd în cînd mult înainte, vorbea plictisit și cu obosală, după ce-și sugea mai întăi gura după fie-care cuvînt. Aspasia, strălucind de sănătate sub coroana albă și bogată a părului strîns în creștet, îl privea cu milă și triumf de după evantaliul închis, legănîndu-se nervos în scaunul rotat.

— Iată-te dar iarăși printre noi...

— Fericit că-mi pot vedea stăpîna visurilor mele de demult. Te doriam tare...

— Nu m'așteptam să vii așa de urît. Un ambasador, dă, ar trebui să străluciască mai mult... La plecare mi se pare că erai mai deosebit, acum ți-a rămas titva așa de golită și uscată, de par'că-ar fi un bostan degerat și cojit de primă-vară...

— Tot răutăcioasă...

— Și nasul sfîrcos și exagerat...uf...

— Ce vraî anii ş'apoi depărtarea de..

— Când te am cunoscut cu părul tău stufos şi mustaţa energic ridicată, părea că ai capul de vultur, dar acuma în locul ciocului de oţel îţi înfloresc în faţă nasul sbîrcit, de crezi că ţi-a crescut sub ochi un ardeî de ceea înviriţi!..

— A venit timpul..

Aspasia rîde cu acelaş aer de milă şi triumf, punîndu-şi provocător picioarele unul peste altul şi întorcîndu se în lături îşi rotunjeşte mult şoldul drept, sfidînd înadins vorba *timp*, care se părea că pentru dînsa nu trece. Conturul ei sănătos şi plin se schiţa indiscret sub rochia de casă învîltă şi din una. Un bumb de la pept se desfăcuse ca s'arate uşoara scufundătură dintre siniî marmorii şi-ncă tot plină, de deasupra corsetului alb de matasă. Ai fi zis că-i resfrîngerea a două petale de crin în desfacere.

— Faceţi prost că luaţi vremea în samă..

— Te ia dînsa, dacă uiţi tu,— nu-nconjoară ea pe mulţi, cum te ocoleşte pe tine..

— Eū imî trăesc viaţa..

Vranda strîngea des din ochi, clipia pripit, ca şi cum ar fi vrut să-şi aţîţe luminile ce ameninţau să se stingă.

— Pe mine m'a ruinat mult şi exilul pe care mi l'ai impus. Puteai să-mi găseşti ce va aici în Bucureşti, aş fi putut să te văd măcar. Dar m'ai proscris ca să nu-ţi încure aventurile, ai vrut să rămîi singură..

— Ce idee!..

— A doua zi după punerea mea în disponibilitate.. a nu, pardon, după retragerea mea la pensie.. m'ai concediat şi tu..

— Drept să-ţi spun, nu te puteam suferi în haine

civile, mi se părea că ești un puț de bodaproste, așa pirlit și ploat te-arătați.—In uniformă de general, nu știu cum, impuneați măi mult ..

— Zi măi bine că-nbătrânisem...

— Poate!..

— Și te-ai coborît pe urmă la un sublocotenent!..

— Prinț înse...

— Pe care sper că nu l'ai trecut prin toate gradele?

— A ținut numai pînă la căpitan...

— Și l'ai și scos la pensie?

— Sărmanul... l'am trimis atașat la Berlin...

— Gurile rele spun că tu ai măi multe rînduri de puși în disponibilitate, de cît armatele cele măi vechi...

— Cu mine iesă cine-va repede din luptă.

— Atunci eui am fost cel măi norocos?

— Nu-s toți Vranda—ș'apoți erai și cea dintăi cădere a mea...

— A! Madridul!...

— De-aceea te-am și trimis acolo reprezentant...

— In fie-care dimineată cînd dam ferestele în lături și-l vedeam tolonit sub ochii mei, îmi aduceam aminte de noi și oftam ca după o bucurie sburată pentru tot deauna... Măi bine mă duceam la Sofia, de cît să trăesc c'o amintire atît de chinuitoare...

Aspasia strînge genele și îngină ca de după zarea trecutului:

— Noi continuam voiajul de nuntă, eram în a treea lună... de miere. Veneam de la niște băi, nu-mi măi aduc aminte ș-am sosit într'o sară. Știu c'a fost cea dintăi supărare a mea din viața de căsnicie. Bărbatul meu, nepăsător asupra etichetei ca-ntot-deauna, s'a înscris la otel ca un simplu

domn burghes. Mă umilise în de-ajuns pînă atunci, văzîndu-l cum se strecoară cu mine neobservat de parcă mă furase. M'am dus ca o furtună ș'am făcut să se noteze titlul nostru de *prinț și prințesă*, că nu mă măritasem doar' cu el numai pentru mutrele dumi-sale democratice... Noaptea am plîns. Ziua întăi nu i-am vorbit, iar sara ne-am împăcat, cu condițiunea că-n străinătate să ne dăm titlul, iar în țară să-î fac gustul lui,.. La urmă ce-mî păsamie de țară, dar acolo în lumea mare, cine ne-ar fi luat în-samă așa ascunși numai sub simplele nume... Irimia... Bogdan.. Mușat... ha-ha-ha... el credea c'o să se-nșoaro spaniolii la auzul acesta, cum tresar nespălații de aici... Tu ocupaî a doua jumătate a apartamentelor de sus, în fața noastră... Cînd te-ai întors de la vinătoare, patronul s'a apropiat de masa noastră unde luam cafeaua și ne-a zis într'o franțuzască mai mult cîntată. — Mai este un prinț român aici la noi.. Bărbată-miu s'a-n-roșit ca vinovat, iar eu am tresărit ca regăsită... La început el îți tăgăduia titlul, spunea că n'a fost nicî o familie stăpînitoare cu numele de Vranda, pe urmă a uitat de asta. El s'a bucurat c'am să am cu cine mă lua..., Tu erai locotenent, mi se pare, nemulțumit de domnul Cuza. .

— Scîrbit, mai bine.. să servesc eu sub un parvenit!..

— Totuși te-ai mulțămit să iaî numai concediū...

— Ca să-l pot răsturna mai ușor...

— Și cu asta ți-ai așternut drumul către frunza de stejar de la chipiū; dacă nu mă-nșel...

— Drumul mi l'am făcut cu spada, doamnă...

— Să lăsăm prostiile... Apropos... el era mi se pare pe terasă, dădea un consult portarului, cînd tu te-ai năpustit desperat în buduar pe cînd îmi

făceam părul și trîntindu-mă sabia la picioare, ai îngenunchiat și mi-ai strigat că ești sclavul meu.— Recunoaște c'am făcut o murdărie amîndoi, adevă mai mult eă.. La dracu, trei luni numai de la cununie și eram încă și grea cu singurul meu copil... Dar ce puteam face, mi-ai părut măreț, în poza ta de cavalier medieval...

— Și de atunci viața mea a fost o poveste spusă frumos... bine înțales pînă m'ai pus în disponibilitate...

Vranda, strîngînd mult pleoapele și sugîndu-și gura ca după o doctorie, vorbea cu acelaș aer de silă și plictisală, căscînd adesa și îndoindu-se din cînd în cînd pe brațele lui strînse pe genunchi.

— Acum par că-mi resimt trecutul....

— In totul ?

Aspasia rîdea cu batjocură, potrivindu-și ațîțător rochia involtă pe întinsul pulpei. Deschisăse evantaliul și-și făcea vînt, ca să dea mai mult sgomot sbucnirii ei oprite. Pe Vranda nu-latingea nimic, rămînea neschimbat în trăgănia obosită a vorbeii și a mișcărilor. La întîmpinările care l'ar fi supărat, nu răspundea, ci trecea nepăsător și greoiu la altă vorbă.

— Reul e c'am perdut averea..

— Dacă te-ai pus să uimești străinătatea !..

— Ce vraii, prestigiul țarei... Ș'apoi cum m'aș fi consolată de depărtarea ta ?

— Bietul om..

— Să nu-ți pară lucru de glumă.. Pentru tine eă am rămas neînsurat, mi-am sacrificat rasa, să rămîn numai al tău...

In ochii Aspasiiei a licărit fulgerător o tresărire de triumf.

— Dar eū, oare nu mi-am jertfit onoarea pentru tine?

— La tine templul e mai plin de zei, pōte prea mulți...

— Dar tu m'aī momit întăi—căci dacā nu cădeam la început, poate rămīneam castā...

— Poate acela e tare vinovat în lumea asta...

— Sā crezi... bărbatul meu era cel mai frumos tīnār al timpului, voinicul voevod, cum îl numiau prietenii de atunci ș'a rămas și azi un bătrīn în putere...

Vranda tușește în sec ș'apoī căscīnd desgustat se curmā iarāși cu coatele pe genunchii strīnși.

— La Madrid, în poziția mea, înțālege, a trebuit să mă instalez somptuos .. Apoī recepțiile, serbările de la curte, facerile de bine...

— Auđi? — te-au convertit catolicii la milă...

— Cu prilejul unei bātăi cu florī, am plătīt un buchet primit din mina reginei, c'un cek de cincī sute de miī de francī... a doua zi, natural, mi-a trimis prin mareșal o scrisoare de mulțumire...

— Ce risipā și citā onoare...

— Intrat în grațiile curței, am căutat să-mī țin locul... echipaje, lachei, grajdurī pentru curse și balurī la ambasadā... Gīndește-te, nu se putea alt-feliū, sunt prinț și-mī reprezentam țara și pe regele meu...

— Citā mīndrie!...

— În primul an la o serbare de familie a curței, pe cīnd regina să pregătia să se ducā cu suita la catedralā, oamenii mei tocmiți anume și-nșirați în lungul drumului, au așternut ca prin farmec toată calea numai cu petale de trandafirī albī...

— Ce feerie!...

— Poporul spaniol exaltat de această minune

striga înebunit de entusiasm : *Trăiască prințul valah...* Un moment dat nu se știa cine stăpânește Madridul, eă sau regina...

— Ce gest !.. Mi te revăd ca-n timpurile bune...

— Am dat nobilului popor să bea șampanie din belșug, iar copiilor le-am svîrlit sferturi de napoleon...

— Ce fericit ai fost !..

— Vezi bine, dar toate acestea nu se potriveau cu micul meu venit de opt sute de miș de franci anual... Guvernul n'a vrut să-nțaleagă că lucram pentru ridicarea patriei, și nu'mi trimitia de cit nimica toată pentru reprezentație... Ș'așa m'iam vîndut domeniile și tot ce-am avut...

-- Dar, bine zică... ce-a fost cu ministrul Franței, am cetit c'ai fi avut un conflict și gazetele de aici au fost cam aspre...

— Niște mojići... mh ! gazetarii noștri, ce-nțaleg ei, cînd e vorba de onoare...

— Ați avut ș'un duei mi se pare ?...

— E un simplu *monsieur*, care scrie mi se pare chiar și istorie... înțalegă acum cu cine am avut aface... La ambasada franceză, era bal, m'am hotărît să merg, cu toate că ministrul să purta cam grosolan cu mine, rîdea adesa de nobleță, tu știi, ei sunt republicani și de aici gelosia... S'a indignat că m'am dus cu metresa mea, o fată foarte nobilă... de caracter... Eă n'aș fi luat-o, dar ea a plîns și s'a rugat. N'ai idee ce înclinare la femeile acestea de a ști ș'a se vîri prin toate... Am cheltuit două sute de miș de franci cu gătirea ei, dar era adorabil pusă... Mă hotărîsem s'o presint drept sora mea. Ministrul însă a cunoscut'o și cînd să pătrundem în sală, franțuzul nervos și nebun strigă la mine : România are locul său aici, dar metresa am-

basadorului să iasă afară.. M'am iritat, ea a prins să strige și femeile acestea sunt foarte rele la minie. Ș'a aruncat diadema, a asvirlit cerceii, ș'a smuls părul, își asvirlea fustele pînă cînd a scos-o lacheii afară pe brațe..

— Orî-cum, n'ai făcut bine..

— Ne-am bătut pe urmă... din trei porniri m'am ales c'o sgîrietură la nas.. de aceea ți se pare ție așa urît..

— Din duel?... a, ce eroi, să mă erti, rana din duel e mai mult de cît un cordon franțuzesc..

— Nu puteam să las ne spălată o insultă... era vorba de prestigiul țării, - înțelegi tu..

De data asta ș'a supt gura mai prelung și cu poftă, fără să mai strîngă pleoapele, se părea că amintirea îi aprinsăse în de ajuns privirea.

— Ș'acum vrei să părăsești lumea aceea de miracole, ca să te afunzi în monotonia asta proastă de-aici din țară!..

— Trebuie.. acolo am datorii, pe creditorii de aici cel puțin îi pot da afară cînd m'or plictisi cu vizitele..

— Ai de plătit mult?

— Mm... un mîft, cîte-va milioane, dar cum sunt strimtorat, cu neputință să fac față...

— Cu ce ai mai rămas atunci?

— Cu leafa mea de general în retragere..

— Ș'are să te mulțumiască viața stearpă de pensionar?

— Nicî nu mă gîndesc... mie-mî trebuie activitate, n'aș putea să stau degeaba.. înțelegi tu, energie...

Ș'aici trece peste suptul gurei, ca să s'arate vioi..

— Totul depinde de tine, e vorba să m'ajuti. Primul ministru, care după cît înțeleg poate prea

mult, respectă pe Bogdan, nu-î refuză nimic, să te pui și să faci pe bărbat-tu să ceară pentru mine prefectura de Constanța..

— A ți-e dor de mare și liniște...

— Mi-aū recomandat și doctorii. — Pe urmă, acolo, ca prefect învirtești multe...

— Îți făgăduesc.

— Atunci pot să-mi și fac cărțile de vizită.

— O, nu așa degrabă, mai rămii cu noi, ești ca un întors de la luptă, ai multe minuni de povestit...

Vranda-și strînge ochii desgustat, căzînd iarăși în îngăimiala lui obosită, de om setul de toate.

— Mi-î așa de bine aici în tovărășia ta, Pazo dragă... uite ..

Ș'aici cască odată îndelung.

— Nicăeri n'am fost mai în toane și mai fericit...

— Eū, îmi amitiām adesa de noi...

— Apropos.. dar bărbat-tu ce-i acum?..

Pe chipul Aspasiiei trece un naur de întristare.

— Simplu *Președinte al camerei*...

— Înainte îi erau rezervate *Externelle*, cum să face de-a dat îndărăt.

— Prostia lui... Nu-l știi cum le toarnă el boacane, nu să poate opri nici o dată să nu se facă de ris... un om blestămat să rămie în umbră... Acum cincî ani, la Zece Mai, s'a dat un festival la Ate-neū. Era și regele cu tot corpul diplomatic. Vorbia un profesor universitar. A ridicat pe rege, a pomenit de mîndria noastră națională, a spus de toate, așa cum sunt înjghebate sosurile acestea de ocazie. Știu că incheeasă, comparîndu-ne c'un Hercule, care se odihnește pe trofeele lui.. Mușat să scoală tremurînd—eram tocmai în loja din fața regelui — și ndreptîndu-se către mulțime, începe-a tuna: — Eroul abea ș'a început întreprinderile

nu-î timpul de odihnă, are nevoie mai mult de cît ori cînd de încordare.. Zece Mai trebuie să fie zi de îmbărbătare... Basarabia, pelea de leu, a fost smulsă cu neruşinare din spatole eroului, iar inima lui e sfişiată de vulturul Sfîntului Ştefan... Să nu să uite, că Bucovina, cununa noastră de măsline, e pîngărită.. şi ecetera... Sala a sbucnit în n-rale, un sfert de ceas a fost un delir...

— Pricep totul, diplomaţii au făcut din asta o chestiune politică..

— Şi de-atunci eu trebuie să sufer tutela doamnei prim-ministru, s'o cercetez măgulitor. . Şi-nălăgî, cînd dumneaei vrea să treacă prea de spirit, cam cum îmi cade...

— Şi numai ca să-ţi poţi asigura retragerea simpatiilor...

— Bine că mi-am adus aminte.. Bărbatul meu zice, că pot să cer favoruri, dar cu deosebire pentru Dobrovia, că-n restul ţării e mai greu — de ce asta?

Vranda ţine de data asta mai mult suptul gurei, stringe pleoapele ca pentru o mai mare concentrare ş'apoi întinzînd capul sentenţios, respică vorba în chip de doctrină:

— Acolo oamenii nu se prea ocupă de politică, ştii tu, musulmanii cu fanatismul lor.. în restul ţării sunt însă stăruinţi locale...

— Aşa?

— Da Irimia tot mai ţine catedra de la Universitate?

— Ţi-ai găsit să se lase !... e neobosit... Mai aleargă şi la trei spitale — Gîndeşte-te ce împovorare ca să mai faci şi politică...

— Tot fără plată?

— S'ar putea alt-feliă? — Pentru *mamaea lui patria*... e în stare să facă și pe vardistul...

— Nebunie, uită că-i aristocrat...

— Pe urma lucrurilor astea, ș'a luat vînt poporul, de nu-ți mai dă respectul ș'ascultarea antică...

— Vremuri triste!...

— Muncește el din zorî!... Acum dorme în bibliotecă, stă închis cît n'aleargă pe-afară, scrie și citește la vîrista lui, să'nfundă-acolo între cărți ca un mag... Și cu sunt tot mai neglijată...

— Curată osîndă..

— Cît a trăit Alfred, singurul meu odor, aveam o mîngiere, dar pe urmă...

— Bietul copil, mort în duel așa de tînăr!...

— Și ucis de-un bastard din nobleța lui Napoleon, mh...

— Cel puțin, să fi fost un aristocrat de pe timpul regilor..

Pe cînd Aspasia își rotunjise mult șoldul drept, ca să priviască întristată în lături, Vranda o ținea din ochi, sugîndu-și gura ca dinaintea unor dulceațuri întinse pentru gustare.

În timpul acesta s'apropie feciorul respectuos.

— Doamna e așteptată la masă.

Aspasia sare ca dintr'un vis urît și reculegîndu-se, dă mîna lui Vranda, silind să pară dispusă.

— Mîinîci cu noi, nu-i așa?

— Fie...

În mers era sprintenă ca o fată. Prin tremurarea involtă a rochiei de casă, i se conturau sănătos și plin formele indiscrete. Era răpitoare sub strălucirea albă a părului bogat strîns în creștet.

Grădina rămîne în singurătate. Cuprinsul era înecat de mirosul teilor înfloriți. Însărarea se răcorise

de tot. Hobotul fumuriî al nourilor, vnea de rostogolirea tunetelor îndepărtate...

Din prag Aspasia să întoarce, să mai priviască grădina căzută în întuneric. Făcuse ochii micî, ca să străbată mai ușor prin umbrele inoptărei și respira lacom aroma irosită.

— Ce aer înbălsămat!

Vranda o înterupe repede, fără să iee în samă extasul ei.

— Dar micuța Simina; tot posomorită?

— Acuma-î mare domnișoară... ș'o obrasnică încăpățînată—urmează medicina..

— A intrat în Universitate?

— Oho... e în ajunul doctoratului,

— Hotărît, nobleța noastră să rătăcește, auđi? —acolo in rînd cu gunoiul popular..

— Îți închipuî ce educație și cîtă morală va duce in casa lui bărbatã-su!...

III

— Numai beat trăești adevărata viața...

— Bravo Floareș, să ne-nbătăm atunci.— băeto, înc'un rînd...

— Beția-îți amortește grijile și-ți întartă simțirile. Întăi încep a-ți părea toate mai bune, pe urmă cazî în inconștientă... și inconștienta este desrobirea sufletului... atunci erți și iubesti pe toți...

— Hai să trăim,—în ciuda celor treji...

Floareș a sorbit paharul cu lăcomie. ar fi vrut par'că să-nghită și sticla așa-și îngropasă gura în băutură. Incinsăse vorba încă de cu sară c'un coleg de la o gazetă foarte răspîndită, un suflet bun ș'un vestit om de petrecere.

Cela zice rîzînd :

— Păcat că eu nu mă pot îmbăta nici o dată.

— Nu-î nevoie să cazî... Dar și tu nu te simți mai ridicat, îmblînzit ? — Cînd faci cele mai multe prostii ?

— Tot de la pahar...

— Dobitocii n'au nevoie să se-nbete, ei le spun și le fac pentru că-s inconștienți din naștere. Prostia este izvorul marilor bucurii, numai proștiî sunt fericiți, ei cred totul sunt mulțumiti de toate, pentru că sunt inconștienți.. Noi pentru ca să ne

dăm amăgiri de mulțămire, trebuie să ne îmbătăm, să ne prostim...

Pe lângă dînșii măi era și un străin venit de afară.

— Băete... cred că nu te dai în lături, nene... cum ai spus că ți-î numele?

— Octavian Popescu, domnule Șerban, primar la...

— A-da, mi-am notat, îmi amintesc,—dar măi ciocnim, ai?...

—Cum nu, comandați ce poftiți!...

Provincialul acesta venise la București să se plîngă că servește țara de două-zeci de ani și n'a fost încă decorat. S'a intilnit cu gazetarii pe la Ministerul de interne. Căzuse între ei ca din cer. Să uita nedumerit și nu-nțelegea nimic. Știa numai că-soamenii învățați și poeți și măi citise el cînd-va că poeții trebuie să fie bețivi și săraci, dacă vor să scrie frumos. Amintirea aceasta îl mulțumia, alt-fel cine știe ce idee ș'ar fi făcut de jurnaliști. Cum se cam trecuse cu băutul, era gata să plătiaseă orî ce. Gîndul c'a'ă să vuiască a doua zi gazetele do meritele lui cetățenești așa cum măi citise el de alții măi gogomanii ca dînsul. Il înflăcăra măi mult. Sorbea paharale cu ușurință, le ducea la gură ca pe niște cirese, se perdeau în pîntecele lui respectabil ca-ntr'un butoi de umplut. Totdeauna cînd trebuia să răspundă ce-va unuia de la masă, să ridica puțin, coborînd vocea în semn de respect. Ținea mult să nu-și treacă marginea față de niște oameni aūt de cu trecere în lume. Iși păstra stăpinirea în mișcări, ca 'n fața unui subprefect in inspecție.

— In sănătatea dumatăle, d-le Octavian...

— Incîntat domnilor..

La masă se îndesaŭ reporterii de toate nuanțele, mirosise ei că le venise o gîscă de departe.

— Eŭ aş minca ce-va.. o șuncă băete..

— Mie rocfort.

— Ș'o pereche de crenviși.

— Numai de cit.. vine..

—... așa-î Șerbane, nenorocirea noastră a multora e că suntem prea deștepți, vedem prea pătrunzător în jurul nostru și triumful zilnic al nulității ne aruncă în tristeță, ne ofilește. Dacă am fi o rasă mai răsboinică, ne-am revolta, am lovi, dar așa ne învingem pe noi înșine, distrugem în noi pornirea și ne mulțumim să desproțuim și să dăm abătuți din cap... Suntem cu toții niște resemnați.. Dacă am fi proști am fi îndrăsneți, nimic nu ni s'ar părea prea mult, ș'am năzui la toate.. Dar excesul de conștiință, controlul acesta sever asupra noastră înșine ș'a altora, ne face să roșim și să dăm înapoi.. Ne cuprinde un fel de rușine cînd ne gîndim că trebuie să ne amestecăm gălăgioși în gloata proastă a celor care dau năvală mării și ș'atunci așteptăm înfrînați ca bunurile să vie ele la noi și bunurile trec pe alăturea și noi ne stingem comoara de energie, ne vestejim sufletul blestemînd...

— Băete mai adă pine..

— Schimbă și paharele, nu vezi că vorbesc eu aici?

— O jumătate de brînză.

— Nu mai de cit.. casa,—plata la masa patru..

Consumatorii să răriaŭ tot mai mult din sală, trecuse mult după miezul nopții. Rămăsese mesele stinghere de tot. Ici numai un căpitan ruinat stătea la tirg c'un fluture de noapte. Dincolo două gigiuliaŭ un bătrîn corupt. Mai într'un colț cîsteaŭ doi mitocani întîrziați. La răstimpuri trecea cite-o

fată singuratecă cercetînd cu ochii oboșiți printre mese. Acum venea cîte-un lăutar cu scripea sub jachetă și căuta numai din ușă, întrebînd așa din privire pe cei ce-l zăriaă.

Florăresele mișună.

— Ș'apoi suntem și prea pripitiți în toate actele noastre, nervoși și neîngăduitori, consecințe ale excesului de cultură grăbită ș'a inteligenței precoce. Nu știm ș'așteptăm, nu înțelegem că trebuie să călcăm niște trepte, pentru a ne ridica unde-va. Pășim în extremități, vrom ori—ori.. Din sărăcie și neluare în samă, cerem prisos și închinare.. De-aceea nu ne înțelegem cu stăpînitorii și trecem de mojiți și pretențioși.—De bună samă că s'a petrecut și-n sufletul nostru aceeași ruptură, acelaș salt, că și cu schimbarea noastră socială.. Căci la urmă de ce-am fi aît de pretențioși?

Noi, blazații, suntem mai toți ridicați de jos. Am trăit în lipsă ș'am suferit de multe. Mama avea mulți pe cap și-abea ajungea să ne cuprindă. Tata era bețiv și nu lua nimic în sumă. Ei, ori cum cîștig de trei ori cît tata și sunt singur și dator, de nu mai știu cu cît.—De unde instinctul acesta de risipă, pornirile acestea aristocratice..?

— Să trezese în noi strămoșii..

— Eă, vezi, am lăsat dreptul ș'am să rămîn veșnic robul condeiului. slugă la cei ce se ridică prin noi — pentru că n'aș fi putut fi avocat, prea ești de vînzare și ca magistrat aș fi înebunit așteptînd anii să trec prin toate gradele, ca s'ajung ramolit acolo unde e bine să străluciască vi-goarea... Napoleon s'ar fi distrus singur, dacă să năștea într'o vreme liniștită.. Șerbane printre noi sunt eroi... Să vie numai o împrejurare așa pe neprevăzute ș'ai să te îngrozești de turbarea miniei

ce s'ar putea ridica din apa aceasta stătută, din mulțimea adormită a celor oboșiți...

— Crezi-tu ?

— Bătrînii spun că-î secetă intelectuală și că s'a stins generația uriașilor. N'au dreptate. Nici o dată n'a fost o înflorire mai bogată de talente. Se gîndește și se simte mai mult de cit ori cînd. Geme în scoarța noastră socială un codru în germene. () ploaie caldă și vlăstarii strînși de neinteresul mulțimei, au să se ridice în rînduri dese și trufase. Dacă continuă atmosfera aceasta de nepăsare, cu cuprinsul înecat de înădușală, are să moară întreaga incolțire ca o otavă bătută de brumă, ș'atunci se va sevîrși cel mai păcătos asasinat moral. . Bătrînii stăpînitori ai zilei sunt prea departe de cei resemnați, în mulțimea treburilor ei nu se lovesc de cit de gloata obrasnică a inconștienților.. Sunt prea mari și gravî, ca să mai cerceteze prin umbră, acolo unde-s rețrași aleși, ș'atunci îngrabă ei se-nconjoară de cei care li se viră mai în suflet și-î corup cu lingușirea și îndrăsniala..

— Și crezi că dacă resemnații s'ar apropia de..

— Bătrînii i-ar primi plîngînd de bucurie, s'ar veseli ca de întoarcerea unui copil pierdut...

— Da știi că-începî a vedea frumos lumea?...

— Pentru că sunt beat.. vezi, acum mi-s dragi oamenii, le ert toată grosolănia, aș strînge pămîntul la sîn și chiar peste murdăria aceasta de București orașul perzării ș'al neghiobilor, aș întinde mina în semn de împăcare...

Provincialul ajuns de somn nu-și putea stăpîni neliniștea ș'ar fi dat mult să se vadă în cumînțenia odăei lui, scăpat din tortura unui discuții din care nu înțelegea de cit cuvintele atingătoare. Unii din cei strînși în jurul mesei ascultaî, alții fu-

mau nepăsători, sătui de trăncănelile colegului. Unele din fetele rămase s'apropiase de grămadă și plecau urechea peste umerii celor atenți. Una dădea tircoale provincialului, dar cea pufnea de neastâmpăr și silă, întorcîndu-se de la ea, ca de la o altă amenințare.

Iasă-mă madamă hăi, că eii am copii acasă..

— Nicî o bere nu-mî dai?

— Da ica-ți și un butoi, numai fugi de aici..

— Și mie una, nu-î așa?

Ș'au făcut loc cu toatele printre gazetari— era ultimul lor refugiū, cînd nu puteau pune mîna pe nimeni.

— Voi sunteți băeți bunî, voi de pe la jurnale, păcat că n'aveți banî..

O alta îngînă cu gura plină:

— Trăese și eî tot ca și noi..

Ușa se deschide și intră o veche cunoștință a berăriilor de noapte, Fanny, odată o nebunată, dar de un timp mai cumișită. Floareș își rîză-mase fruntea de marginea mesci și sia așa. Fanny s'apropie și-l clătină încet.

— Tu ești?

— La ce te gîndești?

— La tine și la mine..

— Cum așa?

— Cea de colo, nu știu cum îi spune, ne-a asămănat pe noi gazetariî cu voi..

— Căci toțiî vindem ce ar trebui să respectăm mai mult..

— Dar totuși rămînem curați?..

— Ne muncim s'o credem cel puțin..

Floareș să luminează și se-întoarce către grămadă.

— N'aveți idee cît cînstesc eî pe jidanca asta..

— Tu care scrii și la «Crucea»?

— Ești un gogoman, închide gura mucosule...

— Mi-î dragă așa cum e... Ochiî spălăciți, șterși de neodihnă și vițiū, păr roș și încelcit, o față feștelită ș'o gură parșivă, — mă mir că-î dă cine-va ceva ...

Fanny stătea nemișcată și palidă ca-n fața unui judecător nemilos.

— Atunci ce ai găsit la ea ?

— Minte și suflet — a vrut să-și bată joc soarta de neamul jidovesc, cînd a ridicat'o dintre ei... Nu-î vorbă că-î și urăște... Nu-î așa Fanny ?

— Sunt eu toțiî numai instinct de conservare..

— Auziți judecată ? — oū de multe ori prind de la ea, spune cîte o dată lucruri uimitoare. . I-î greu de traiul acesta și i-î rușine de obîrșia ei... Odată mi-a spus că s'ar duce și după un măturător, numai să nu fie jidan..

— Să trăești făcînd bine și să-ți cinstești casa !..

— Cînd n'are unde dormi vine la mine... Odată ș'a pus amanet cerceii ca să-mî pot scoate oū niște haine de la o gască..

— Nu mergi ?

— Du-te și te culcă...

Cînd s'a întors să plece, ochii îi erau în lacrimî. În ușă s'a ciocnit c'un scripcar rebegit de alergare. Floareș cum l'a văzut a sărit înviorat.

— Hai țigane, uite o băncuță...

Și i-o și pune pe colțul mesei.

— Zi unul așa de alean...

Țiganul își proptește bărbia în vioară și după ce-o încurcă puțin prin strune, întinde capul așa tremurător înainte și oftează mai mult de cît cîntă :

Hai să bem să ne-nbătăm,

Să vedem ce minte-avem...

Floareș iritat mai mult de înțelesul vorbelor de

cit de strîmbatul viersului, înpinge desgustat în scripea țiganului.

— Fugi, că miorlăești, apucă-te de altă-ce-va, lasă arta... avem noi destui môtani în poezie, nu mai e nevoie și de tine.

Cei de la masă să rărise. Șerban moțăia de somn, pe cînd provincialul adormise cu capul răzemat de perete.

— Băete... o băutura aici, că cei-lalți au căzut din rînd ..

Floraș trîntise halba goală de masa marmorată, așa că Șerban a tresărit speriat.

— Adormiseși ?

— Mă gîndeam la vorbele tale — n'ai dreptate...

-- Unde anume ?

— Resemnații nu sunt niște învinși ? Nu s'au încercat și ei să pătrundă în rîndurile celor chemați ? N'au bătut pe la ușe n'au umblat pe urma puternicilor ? Ș'atunci cînd s'au văzut atît de insultător neluați în samă, de bună samă c'au trebuit să geamă și să se înfrîngă — asta o știu cu mine...

-- Mh!.. insultător ne luați în samă!.. Vezi că nu trebuie să-ți pară nimic insultător... Nu te primește ? — bate-a doua oară, a noua, un an, zece, o viață... Te scîpă ? — șterge-te . Te ia în ris ? — zîmbește umilit.. Incurcă-te veșnic în picioarele lui, să te vadă pretutîndenii... Și cînd se va apropia în urmă și te va cunoaște, va roși și te va respecta...

-- Dar cine poate face asta ?

-- Toți acei care-î vezi că birue azi...

— Nu noi înse...

— Noi suntem niște nenorociți... Așteptăm fără să cerem, ne frămîntăm și amenințăm fără să fim

văzuți... — Pentru că nu trebuie să uziți.. și cei mari își au slăbiciunea lor, simt nevoia de a fi lingușiți. Inconjurați veșnic de stăruitori, lingusirea ajunge o trebuință organică. Aproape nu înțelege că s'ar putea da, fără să-l tragă de minică o ceată de rude și influenți. Și apoi nici n'au când să se mai intereseze prin ei de cei necunoscuți, dâșii nu mai gîndesc de cât prin alții. — Aceștia sunt puternicii din naștere și rămășițele generației trecute... Cînd venim înse la cei improvisați, atunci e o groază, nici un animal nu-î mai periculos de cît parvenitul.. El umilește, te torturează cu gravitatea, insultă, — pentru ca să se răsbune... Se ridică ca o furie, cînd ar vedea vr'un stăruitor mai puțin plecat, de cum s'a înjosit el s'ajungă acolo.. Incepe a crede sincer că tirirea intră între actele de admis la o stare cerută.. Iși aseamănă trecutul cu-a tuturor celor ce-l milogesc... Și faptul că vede și pe alții cum a fost el, îl spală în ochii lui proprii... De alt-felū așa este parvenitul, orî unde ar fi el pus... — Și'acum înțelegi... că unul de-al de noi cînd se duce demn și respectos ca să ceară omenește, apare ca un neînțeles sau obraznic..

— Poate să fie și asta..

— Ascultă-mă pe mine, așa-i... — Băete..

Ușa de din față se deschide cu sgomot.

— Bravo Pralea, așa mă!.. trimiteți peptul tău lat înainte și să rizi în totdeauna, că ți stă bine...

Pralea gătit ca orî cînd, cu garoafa în piept și bucuria în obraji, s'apropie surizînd, ca să-și arate parcă înadins dinții lui sidefați și buzele înrourate.

-- Uitasem să-ți spun...

Si Floareș se întoarce la Șerban.

-- Ca să ajungi, îți trebuie să mai fi voinic și frumos, uite așa, ca amicul... Căci nu trebuie să uităm pe femei — ele sunt o puternică pîrghie de înălțare...

— Dar ce-a spus, Șerbane, că mai trebuie să fii ?

— Dobitoc...

— Cum, Floareș, adică eă...

Cela se încearcă înblînzit să dreagă lucrurile :

— Minte, inconscient, nu dobitoc...

— Ce mi ți-î una...

-- Inconscient, pentru ca să poți fi și obraznic, tu înse ești obraznic cu conștiință, ș'atunci e artă...

Pralea-și rîde rîsul lui frumos, leapădă perde-
siul și jobenul și potrivindu-și pala neagră de
păr, căzută în colțul stîng al frunței lui netede,
ș'așează la masă.

— Ce boi Floareș ?..

— De sigur că vrei să strecuri iarăși vr'o notiță...

— Am prezidat banchetul «Tovărășiei»...

— Bravo fericitul!.. Atunci putem să ne lip-
sim de domnul... Băete plata aici...

Floareș scutură din umăr pe provincialul adormit.

-- Scoală domnule, că se face ziuă...

Străinul sare ca pișcat și caută speriat în lături,
cercînd să se șteargă la ochi.

— Suntem la București.

Desmeticit își pipăe inconscient buzunarele, apoi
ca stropit cu apă rece, să luminează și luîndu-și
poziția de respect și stăpînire de sine, se-nclină
zimbînd cu gingășie silită.

— Să mă ertați, mă rog... comandați ce poftiți...

— E vorba de plată, trebuie să ne ducem de
acum...

Provincialul se-ndreaptă către chelnerul care aştepta cu tăbliţa în mână.

— Cit faco ?

— 98 şi 55...

— Pe ce atîta ?

Cu toată înfrînirea impusă, n'a putut să-şi stăpînoască indignarea. Şi pe cînd chelnerul ridică dispreţuitor din umere, Floareş să-ntoarce răută-tăcios către provincial.

— Pentru vorba mea de cu sară — crezi că nu faco ? Cine te-a pus să dormi...

Recules, provincialul întinde grabnic o sută de franci şi să scoală.

— Restul pentru bacşiş...

— Uite ! aşa-mă placî nene, îmi eşti drag, păcat că trăim pe lumea asta...

Ş'apoi luîndu-l de mîna bolovănoasă, îl întrebă, desmerdîndu-i-o trist.

— Domniea-ta ce zici de *Nirvana* ?

— Ce mîncare-î aceea ?

— Nu ştii ?

-- Habar n'am...

— Du-te atuncî şi te culcă... Foarte bine faci că nu ştii...

Şerban îşi pusese şi el pălăria.

— Pleci şi tu ?

— Am treabă mîine.

Înainte de-a porni, provincialul ţine să-şi mai amintească durerea :

— Două zeci de ani neînterupti pentru ţară, n'am fost nicî suspendat şi s'aŭ schimbat atîtea guverne...

Luî Floareş mai să-î scape ochii din orbite de uimire :

— Mare merit domnule, -- eşti un geniŭ... du-te..

— Și cînd te gîndești că și gardiștii capătă distincțiunii, s'au decorat chiar bucătarii...

Cînd s'a închis ușa pe urma lui, Floareș cade sdrobot pe scaun. Pralea îl privea cu ironie și frică.

— Dacă va căpăta și acesta decorația, apoi să știi că n'a mai rămas nici un dobitoc neetichetat, în mica dar mănoasa mea țară...

În berărie nu mai erau de cit ei ș'un grup de ofițeri la o masă dintr'un colț. Floareș ș'a îngropat gura în halbă cu setea desperatului care ia otravă.

— Pînă la nimicire, iată scăparea...

Și trîntind sticla golită de marmora mesei, rămîne nemișcat, ca plumbul sleit din curgere, privind mai mult în propriul lui suflet, de cit înainte.

Floareș se văzuse învăluit de trecutul lui, ca de-o apă mare, ce l'ar fi cuprins din toate părțile. Vedeă și retrăia multe. Mai întăi i s'a arătat mă-sa, o femeu mică și neodihnită. Acu la treabă, acu printre copii. Nu-și adace aminte s'o fi văzut dormind. Intr'una ia irtind și resbătînd cîte-ce-va, o adevărată martiră! Tată-su luase darul beției și de frica nev'es'eî s'abătea rar pe acasă. — Ce v'raî Catrină, toate ne vin de la Dumneđeū... În zorî, înaintea luminei, maică-sa îi cărăbănia în car, așa buimăciți și mina la cîmp. Făcuse de-ale merinde-lor și scăldase pe cei mai mici.

Ziua frămînta pămîntul pe nerăsuflato. El era mai mare; pînă la vremea școalei a muncit și dînsul. — Să știu că rămîn într'un tulpan, dar am să mi-i dau la carte, că destul canon duc eu cu prostul meu... A trecut prin primele clase de frică, mai pe urmă a prins la minte ș'a învățat cu silință. Liceul l'a făcut la Craiova, găzduit de-o bunică a

lui dintr'o mahala. În ultimii ani, avea meditații și făcea poezii la o foaie politică de acolo.

Citea ca un desperat, vînturase bibliotecile profesorilor lui și urmăria orî-ce mișcare din țară. Cusurul lui pentru toți era că prea-î socialist... Umbla cu părul mare și-și murdărea hainele. Un om politic de-acolo, l'a recomandat la o gazetă mare din București, cînd a fost să vie la Universitate. În primul an ș'a făcut cursul cu oare care rînduială. Numile lui se impusăse în literatură, căci făcuse de toate și continuu. Cofrații l'a luat în triumf. Mai pe urmă s'a convins că socialismul e o născocire a străinilor pentru ca să slăbească puterea de coesiune națională ș'atunci s'a pus să apere biserica strămoșească și să propage întărirea neamului. A scris și pentru parale. Simpatiile l'a înfierbîntat ș'a început să petreacă. Monstrul distrugător de forțe și visuri, îl prinsăse în rostogolirea vâlătucului nivelator, Bucureștii îl convertise la marea viață... Împlinise zece ani de iluzii ofilite.—Iși aducea aminte de Universitatea cu ironie..

Pralea se uita la el cu acelaș sentiment de frică și batjocură, modelîndu-î cu privirea conturul înmărmurit, de par'că ar fi fost plumb sleit în curgere.—Păcat că-î bețiv și răutăcios... gîndea ei.

El cunoscuse de-acum cinci ani, de cum venise la București. El trecea prin redacții ca pe la niște birouri subalterne, era politicoș cu toți, se lăsa luat în rîs și răspundea la fie-care cu surîsul lui cuceritor, desvîlindu-și inadins par'că podoaba mîrgăritarelor lui bine rînduite. Era sufletul tuturor mișcărilor studentești ș'un vorbitor neobosit. Pe cît s'arăta de stingăciu în conversațiile particulare, pe aît era de îndrăzneț în fața unei mulțimi.—Nu-l mai cunoști... ziceau pînă și cei mai

înverșunați.—Spune prostii, sbiară, se sbuciumă. dar e drăguț.. A condus cele mai variate manifestațiuni. Gazetarii zeflemiști îl mușcau mereu așa între ei, când era însă să vorbească în jurnal din: simpatie, energic și om de viitor. nu-l slăbeau.. În țară era cunoscut și adorat numai din citite. Era par'că o înțelegere mutuală între toți ca să-î aștearnă un drum.—Și la urmă e băeat inofensiv.. încheeau măi cu toții, când se porneau să-l scarpine în familie...

Floareș îl iubea chiar, adesa îi căuta tovarășia și-l iubea pentru că nu i se opunea nici o dată în vorbă, asculta și le primea pe toate de bune. Găsia mai ales că-î omul potrivit timpurilor noastre de neorânduială în moravuri. Pe tema ideilor acestora scrisese mult. Și el își iubea eroii cu patimă.

Odată l-a întrebat de ce nu-și ia licența : — Tu ți-ai trecut examenele și ești băiat care crezi în viitor... Pralea i-a răspuns aproape inconștient de ce spune : —Ca student sunt veșnic aureolat de misterul unei perspective, pe când dacă intru în lume s'alege repede cu mine.. Când voiți face o lovitură frumoasă, când m'oiu simți stăpîn pe o situație, atunci îmi iaū tesa subsuoară,—c'o am tipărită de doi ani,—și trec licența într'o după masă...

Luî Floareș i s'a părut planul acesta infernal și inteligent. Nu-î vorbă, Pralea cîștiga din agitațiile și societățile studentești, mai mult de cît i-ar fi produs avocătura sau ca magistrat...

Ca să facă curte studentelor și să se găsească veșnic în mișcările tineretului. să-nscrisăse și la medicină...

Și nu mulți puteau face casă cu Floareș. Intăi pentru că prea vorbea, te pisa nu alta, ș'apoî pentru

că nu cruța pe nimeni, mergea pînă la brutalitate cu injuria, te strivea cu vorba, dacă-ar fi surprins numai o mișcare de opunere.

Cînd a tresărit Floareș din înmărmurire, Pralea a și bătut în masă nervos.

— Băete! schimbă halba domnului.

El abea o atinsese pe-a lui, îl stăpinea un gînd și bunele toane a lui Floareș avea să-î fie de folos.

Cela tresare:

— Și la urmă, de ce atîta părere de rău?

Băuse berea ș'acum se-ntorsese către Pralea, ca și cum ș'ar continua o vorbă începută întăi în mintea lui.

— Ce are să se aleagă din toată isprava noastră?—Să zicem c'aș fi muncit, serios ș'aș fi scris lucruri bune.. N'am să mor? Intru cît aū să mă încălzească în mormînt laudele posterității? Numai pentru vanitatea de-a fi pomenit, pentru asta să renunți la bucurii pe care le poți simți direct? Ș'apoi n'are să se sfîrșască și pămîntul odată? Ce-mă faci cu vanitatea? In ce aū să se prefacă bibliotecile într'o viitoare închegare de constelațiuni?—Îu faci bine că-ți trăești zilele, așa cum ți le-a sorocit întîmplarea... Să te duci înainte, măi, să fii dobitoc, voinic și frumos..

— Domnilor... e ziuă, să schimbă chelnerii...

-- Mai umple-mi-o odată de plecare...

Floareș împinge paharul gol în lungul marmorat al mesei.

— La « Union » oare-a deschis?

— Cred ..

— Hai cu mine să-mi scriu foiletonul.

-- In starea asta?

— Acum gîndesc eu bine. Noaptea vorbesc cu

toți derbedei, imi răscolesc sufletul și-n ziuă imi limpezese simțirea în rinduri liniștite

— Credeam că mergi să dormi la mine.

— Tu nu poți face șfart bun și tu știi că șfartul e chiagul gândurilor...

Pe drum Pralea era încurcat, nu știa cum să înceapă vorba. Floares îl simte și-l scapă din greș.

— Aha... apropo—ce-î cu «*Tovărășia*?»

— A serbat o lună de la înființare și eă președinte activ, am prezidat și banchetul...

— Am uitat, ce-î cu societatea asta studentească?

— Pentru ajutorarea fraților noștri oropsiți din Macedonia...

— Ho, că nu ești la întrunire,—mie vorbește-mi frumos...

Floares da să-și scoată carnetul.

— Nu-î nevoie, am pregătit...

Și Pralea roșind ușor se-ncurcă în zelul lui de-a se arăta politicos, așa c'abea a dat peste hîrtia făcută în patru și pusă în buzunarul de sus al redingotei.

— Tot la banchetul acesta, am ales în unanimitate pe Irimia Bogdan-Muşat ca președinte de onoare...

— A hoțule, ți-ai pus ochii pe nevastă-sa...

Pralea s'a rușinat de par'că l'ar fi prins cu mîna într'un buzunar străin.

Floares se oprește înainte de a intra la *Union* și trece cu ochii peste foița de hîrtie satinată.

—... la urmă președintele activ al societăței, dl Pralea, a propus în aplausele entusiaste ale asistenței ca să se încredințeze președenția de onoare venerabilului Luptător pentru cauza sfîntă națională...— Ce dracu, nu vezi că-î harababură întregă?.. Săpoi de ce-ai scris luptător cu literă mare?

— Știam eu c'ăi s'o revezi tu..

Floareș se îmblinzește și să-ntoarce voios către el.

— Dar înainte, *președintelui activ*, nici un *simpat*, un *inteligent*, la dracu, de cînd atîta modestie:

— Singur eu să scriu? — dacă crezi tu..

— Alt-feliu nici nu merge, mi se revoltă cititori..

Floareș sprijinise piciorul în dunga zidului și luîndu-și creionul albastru, discursă notița complectînd calificativele.

—.. la urmă neobositul și distinsul președinte.. hei, ce zici?

— Dacă crezi c'ășa-î opinia publică..

— Mh..

În gestul lui Floareș era dispreț și transfigurare.

Ai intrat în cafenea și s'au așezat la o masă din fund, masa obișnuită și la care consumatorii erau deprinși să vadă pe Floareș scriînd.

— Băete, cele ce trebuie..

Chelnerul aduce hîrtie și cerneală

— Măi, Irimia Mușat e un om mare ș'un suflet rar.. E cel mai cinstit politician de la noi, — de și nu măi scriu la gazeta lui..

— Tu ai fost în casă la el..

— Și dacă eram alt-fel, ajungeam departe.. Acela cînd vorbea de țară, tresăria, acela dorește o pre-facere sinceră în moravurile noastre, păcat că e prea bun și nu-î destul de hotărît. Dacă n'ar împărți activitatea și cu medicina, ar putea face măi mult. El zice că pînă la vindecarea noastră socială — și dînsul crede încă în asta — vrea s'ogoe durerile individuale. — E un om care știe să renunțe și să-nehină datoriei.. Dumnezeu însă i a trimis pe cap pe nevastă-sa, știi tu cum își rîde bunul nostru părinte de orînduiala lumiască.. O femeie ignorantă și pretențioasă, un pachet ambulant de nervi, o babă

nebună și romanțioasă, dă ochii peste cap și vorbește de trubaduri și de nobiliți evului mediu... Mie-mi era greață, cînd o vedeam că-mi tae calea și s'agață numai de artă.—Ah! poezia... ș'atunci își strîmba ridicol capul și ofta... S'a batjocorit cu toții care au trecut prin casa aceea, acolo unde locuiește un apostol... Și el, bătrînul vizionar, pare că-i mai presus de orî-ce atingere, n'are ochi de cît pentru a despica viitorul, ai crede că nu vede nimic din jurul său... Eū am fugit din casa lui pentru că nu puteam să mă mai îmbăt și de sila femeii aceleia respingătoare... Cînd m'ajungeau gîndurile unei căderi posibile, aveam impresiunea că fac un sacrilegiu, că necinstesc un altar... Eū respect pînă la adorare pe Irimia Bogdan-Mușat...

Pralea, sprijinit cu tîmpla în mîna dreaptă, îl urmărea cu aprinderea unui barbar german, care ascultă pe-un mercenar întors, vorbind de minunile Romei. Să-ndreaptă apoi pe scaun și-ntreabă repede muștrat par'că de vorbele din urmă.

— Dar nepoata lui ?

— E cea mai nenorocită ființă din lume, trăești acolo ca o captivă, e-un semn de întrebare pentru toată lumea aceea seacă... Oaza ei răcoritoare e numai moșu-su, dar el o vede rar, pentru că-i ocupat veșnic.

Pralea-și strînge fruntea cu mîna stîngă, vroind să-și ficseze mai bine o hotărîre și sculîndu-se își ia pardesiul și jobenul cu stăpînire.

— Te duci ?

— Vraū să fac un duș. căci la 10 trebuie să prezint președintelui diploma de onoare..

IV

Pralea aştepta nerăbdător în colţul Bulevardului terminarea cursurilor. În mîna dreaptă avea o cren-guţă cu doi trandafiri roşi. Cu stînga îşi potrivea nervos mustăţile, apăsînd la răstimpuri ş'asupra obrazilor lui aprinşi.— Lipsise înadins de la Universitate ca să se facă mai dorit. Dacă ar fi stat o oră lingă dînsa, l'ar fi moleşit înfăţişarea ei impunătoare. Acum înse să simţia stăpîn pe el şi mai îndrăsneţ de cît orî cînd.

Trecuse zece minute peste oră şi studenţii tot nu se iviañ.

— De bună samă că profesorul s'a-ntins iar cu vorba.

Înainta necăjit cîte puţin în lungul trotuarului, spionînd printre frunzariî pomilor s'apoî să'n-torcea repede iară după colţ, ca să poată ieşi grăbit la apropierea ei, fără să dea de bănuît c'ar fi aşteptat înadins.

Tuşia să-şi dreagă vocea, căci, se simţia înecat, cu tot curajul ce-şi făcuse. În gînd limpezia vorvele cu care trebuia s'o-ntîmpine. Se pusăse bine, şi era bărbierit din proaspăt. Cu toată cumînţenia solemnă şi naturală care încununa orî ce mişcare a Siminei, Pralea înţelesese că-î stăpîneşte sufletul.

Era siguranța omului frumos și un miros instinctiv.—Se hotărîse să s'arate energic. Știa el că-n dragoste ca și la rebel să cere repeziciune și surprinderi în acțiune. Pe femei trebuie s'o-nvingi. El le compara cu vitele năvălase, care n'ascultă de cît cînd simt că-s duse de-o mîină viguroasă. Cu cît or trece de mai pudice și grave, cu atît să fii mai nerușinat și obrasnic..

Valurile sgomotoase de studenți în revărsare îl surprinsese în mijlocul acestor alcătuirii. Prin rariștea unui castan sub care să ferea, a zărit'o cum înainta mîndră în sprintenia mersului ei grăbit. S'a retras neobservat după colțul stradei și cînd a crezut el că s'a apropiat mult, pornește liniștit și nepăsător.

— A... crinul nostru sălbatec..

Cînd a văzut-o roșind și mișcată. ș'a înflorit mai cutezător surisul lui mărgărintat.

— Eū ?

— Imi dați voe să completez buchetul..

Și e'un gest sigur și curtenitor, îi întinde cren-guța de trandafir. Ea a luat'o fără să știe aproape ce face și-n încurcătura bucuriei ș'a neînțeleșului ș'a prins'o din mers în cingătoare.

— Nicăeri nu le-ar fi stat mai bine și nimic nu m'ar înviora mai mult.

— Mulțămesc...

— Și ei trebuie să se înfioare de fericire...

— Nu știu ce v'ar face să credeți...

Mergea și-î respundea aproape fără să-l priviască, amestecul gîndurilor o amețise, trecea grăbit printre trecătorii indiferenți, ca luată de vîrtej.

— Ce bine cînd să fac ast-felî de potriviri !

— Cum ?

— Florile puse lingă floare.

— O floare care păleşte în umbră.

— Care străluceşte, poate.

Ea-î răspunse c'un aer de obosială :

— Cum vraţi să credeţi...

— Nu totdeauna aū noroc florile...

Simina se-ntoarce la el îndurerată.

— Da, domnule, sunt trandafiri striviţi în picioare de dobitoace.

Pralea s'a ruşinat ca de-o mustrare. Nici nu luase în samă cînd a trecut de «Teatru Naţional». Simina căzuse în abatere tristă. Era îmbrăcată simplu şi corect. O pălăriuţă moale închisă abea-î ascundea întunericul părului bogat. Pralea stingherit de muţenie şi-n căutarea unei ieşiri, sileşte tăcerea.

— La ce vă gîndiţi domnişoară?

— La crinul sălbatic...

— V'a supărat vorba?

— Nu, dar m'a încredinţat de un adevăr.

— Care?

— Că lumea mă împovărează de-o vină pe care n'o_ am.

— Cum?

— Crede că-î port ură şi mie mi-î dragă, cu toate că nu-mî întinde braţele..-

— Cine-ar putea să nu vă adore...

— Eî nu i-am greşit nimica şi dacă nu m'a-proprii de ea, e ca să nu-î cad silă.

— Cît vă înşelaţi!

— Co bine-ar fi să ne fi înstrăinat, numai pentru că nu ne-am cunoscut la timp..

— Vă asigur.

— Atunci cînd aş întrezări un suris de împăcare, m'aş arunca la sînul^oeî ca un copil ce-şi recunoaşte mama.

— Nu pricep de ce întîrziati.

— Pentru că nu văd de cît prefăcătorie și pizmă..

— Așa înțelegști d-v. iubirea ce vă înconjoară?

Pe buzele Simonei luminează un zimbet de nesfîrșită amărăciune:

— Iubirea se simte — nu-î nevoe să fie pricepută... Copiii nu-și dau samă mai de nimic din ce-î împresoară și totuși bat ușor din mîni la apropierea dragostei lor...

Pralea tot timpul spionase orî ce mișcare cău-
tinu să se potrivească cu apele gîndurilor ei.
Cînd a văzut că prea s'a înglodat în locuri de-
părtate, ș'a adus aminte de Floareș și de ce spu-
nea el despre Simina. S'a prins de ideile lui, ca
de-un colț mîntuitor de sfîncă. El descurca Incu-
rile mai mult cu puterea unui instinct de inteli-
gență, de cît cu ajutorul înțelegerei conștiente.

Prefăcîndu-se cufundat în păreri de rău, oftează
dus, crezînd că va smulge interesul Simonei. Dar
ea mergea tristă și mîndru, privind numai înaintea
visurilor ei. Văzînd că nu-l întreabă nimic, ridică
el capul compătimitor.

— E nenorocit omul care trăește neînțales de
ai lui. Să treci așa prin lume ca un semn de în-
trebare !... D-v. sunteți captivă în societatea noastră
de azi !..

— Așa dar sunt ochi care să mă vadă ?

— Și poate suflete care vă înțeleg..

— E așa de simplu ceea ce vreau eu, cer atît de
puțin oamenilor, că mă cuprînde mirarea văzîndu-î
porniți..

— Înrautățire pămîntească...

— Să fii cinstit, curat la suflet și să muncești
pentru potolirea durerilor din lume..

— Cum face unchiul d-v..

— El e un om desăvârșit, că îl premăresc...

— Singura oază unde vă puteți răcori așteptările..

— În pustiul acesta de simțiri..

Prălea tresări de un gând nou.

— O cit face tovărășia sinceră, chiar a unui singur om.. îți poți alcătui o lume, numai din apropierea lui...

Din curatul senin cu soare, încep a cădea picuri mari și rezezi. Un moment rămîn ca la o răs-pintie, nedumeriți, apoi el să folosește de zăpăciala ei ș'apucînd'o înfierbîntat de mină, se ocrotesc în gangul de la «Splendid»...

— Nu cred să ție mult.

Drumul se pătase de punctarea stropilor grei și negri. Pămîntul copt de soare, sîrîia par'că sub cernerea apei. Cuprinsul mirosea a prăjit.—Simina își perduse rostul stăpînirii de sine; înviorată și tremurînd de strîngerea caldă, se sbătea ca-n prinderea unui laț nevăzut.

Cerul se-nourase ca prin minune, s'auzeaî tuncete sgomotoase și-ndepărtare a pîrîit deslănțuirea unui trăsnet.

— Doamne, ce mă fac...

— N'aveți grijă, nu sunteți singură.

În vremea asta trecea prin ropotal ploaiei o trăsură în alergare slobodă. Prălea ieși repede mai în față.

— Birjar, liber ?

Făra să mai răspundă din pelerina lui muiată, vizitiul întoarce trăsura. Mulțimea umpluse gangul și Simina se simțea mult stingherită.

— Nu puteți întîrzia mult aici..

Și fără s'aștepte răspuns, îi trece brațul drept pe după talia subțire ș'o strînge ușor din vîntul alergării ridicînd'o iute de subsuori sub pocitul ri-

dicat. Toate s'a'au petrecut ca-ntr'o tremurare de vis. Numai cînd trăsura s'a pus în mișcare, s'a desmeticit ea din dulcea înfiorare.

— Cum și dumnea-ta ?

— Indrăsnesc să vă conduc. .

Pratea s'a plecat și ridicîndu-se pe după umărul birjarului, îi șoptește poruncitor :—La șosea...

Stropii băteau bubuitoare în poclit. Înainte se vedea săgetarea albă a picurilor deși. Ploaia în cădere părea că-i atîrnarea respirată a unui scul argintat. Pe laturile stradoi se umflase părăe înspumate, care amenințau să se unească într'o apă întărită. Caldărimul ferbea de forfotirea stropilor sfărîmați în ochiuri de cristal. Prin dreptul gurilor de canal s'auzia frîngîndu-se prăbușirea vijelioasă a scurge-rilor în minie.

Strimtoarea trăsuri, îi dăduse prilejul să se apropie prea mult de răsufarea speriată a Siminei. Trecîndu-și mina dreaptă îndrăsneț pe după mijlocul ei, începe cald ca și cum ș'ar continua vorba întreruptă de ploaie.

— Ș'atunci ce-ți pasă de restul oamenilor... Cînd se va arăta craiul închipuit în ceasurile de castă reverie, cînd îl veți vedea venind cu mersul lui de făt-frumos, totul se va perde sub zăbranicul uitărei și nu va rămînea de cît el în cadrul de lumină a strălucirii lui...

Simina încătușată de strîngerea tulburătoare de viguroasă a brațului voinic ș'a oprit sbaterea învinsă. Se muia ca o pasăre învăluită din sbor de sbucnirea unei aripă de foc. Peptu-i era în sbucium. Răzemasă capul de dosul trăsurei și arzînd în frigurile primei iubiri tremura în tresăriri voluptoase.

Pratea se pleca tot mai mult în aprinderea re-

sufărării ei feciorelnice, strivindu-î sinul stîng în apropierea lui prea cutezătoare.

— N'ați visat nicî odată pe acel mire nobil, care să nu trăiască de cît pentru... *tine* și patrie...

Ea a deschis ochii mari albaștri și zimbînd prin respirarea deasă, s'a luminat ca la auzul unui buciun de bătae.

— Da...da... e singura amăgire pe care o mai aștept...

Îngînase vorbele ca prin vis. Pralea îmbărbătat, o înbină cu stăpînire pe brațul lui stîng și întorcînd'o înfierbîntat la piept, o strînge cu înfiorare acoperindu-î gura cu serutarea înecată a buzelor lui arse.

— A...

Era strigătul leoaicei biruite. Se frămînta în cătușe cu desperare. C'o mîină se proptise în bărbia lui, iar cu cea-l'altă apucase marginea poclitului. El prin'r'o ușoară încordare, o apropie din nou la pept, trosnindu-î dulce încheeturile și-î șoptește cald în urechia stîngă.

— Mireasa mea dorită...

I-a dat drumul ca dintr'o deslegare.

— Ce vraî să faci din mine !..

Și întorcîndu-și capul în ungherul trăsorei, a sbucnit într'un plîns podiditor. Se sguduia în spasmul bocetului ca o pînză bătută de vînt. Pralea sucidea cu triumf sub mustața lui neagră și adusă nervos în coțurile guneî.

Ploaea încetase și cuprinsul strălucea de soare și împrospătare. Șoseaua se lungea prin înșirarea copacilor uzi. Poile înrouate sclikeau ca niște solzi de argint. Prin frunzarii scuturați de sbor, cîntau păsările înviorate. Și-n tot întinsul acesta de sănătate și bucurie, plutea mirosul teiului în

floare, ca o mirodinie sfântă cadelnițată de mîna bună și nevăzută a celui a toate stăpîn

Simina se smuncește brusc din plîns

— Dar unde suntem noi acum ?

Genele-î erau grele de lacrămă, iar ochii umeziți să-ngrozise de neliniște. El îi ia blînd mîmile și vorbește cu duioșie.

— Afară, în templul curat și plin de parfum al naturii... Ne-aû legat sufletele în logodnă nevinovată, departe de răutatea oamenilor ..

Ea privea perdut în jur, nu credea ochilor ce vedea. Pădurea și soarele tînăr o făceau să se gîndească la poveștile copilăriei.

— Nu te spăimînta, e numai împăcare în jurul nostru, paseri care ne bine cuvintează și singurătatea ocrotitoare. .

Ca reculeasă, Simina se-ntoarce îmblînzită, surîde trist și plecîndu-și fruntea pe umărul lui, pornește iar în plîns încet și tremurat.

— Nu măi sunt a mea...

— Suntem ai noștri, a amîndorora...

El o ținea de mijloc și se uita la dînsa lacom, ca la o pradă așteptată.

La capătul șoselei. Pralea se ridică și face semn birjarului nepăsător să întoarcă-napoi.

Șirul teilor parfumați rămîn în urmă, scînteind în declinul soarelui voios. Pe trotuare erau ciucuri de floare bătuti de furia ploaiei și stropiti cu noroiu împrôscat. De pe la vile plecau și se întorceau din întîrziati. Biciclisti murați de apă și noroiu, se întorceau cu grabă și curmați mult înainte. De pe cai uzți și osteniți se ridicau rotocoale de abur. Vizitiul ascuns în pelerină, întindea plictisit la răstimpuri biciul, ca să-ndemne goana. Cum sta

înclinat și posomorît, părea o barză plouată, cucu-
tată pe-un stog de fin.

Simina ridică capul brobonit de sudoare și la-
crămî și continuă a privi la Pralea cu aerul acela
de împăcare și blîndeță. El își luminează mărgăritarele
tarî de un surîs dulce. În îngînarea bucuriei de
pe chipul lui, jucau undele unei ascunse ironii.

— M'aî ertat ?

Ea face trist din cap că da. Pralea îi duce pe
rînd mîinile la gură.

— Cît ești de bună și frumoasă.

— O te rog, nu vorbi așa...

— Pot eu să-mi înăduș simțirea ?

— Sunt vorbe mari, dumnezeești, dar le aū pro-
ferat atîtea, că ș'aū răsufat farmecul...

Totuși...

— Pe mine să mă iubești cuminte, după cum
te cinstesc eu de cu drag, nu cu vorbe care pot
minți, ci cu privire care se simt...

— Iți jur...

— Nimic alta, te rog mult... Eu nu mă duc la
teatru numai de frica dragostelor de-acolo... E oribil
cum să-nțalege amorul de către actori și eu cred
că dinșii strică mult apucăturile oamenilor... În
astupam urechele ca de un scîrțit de scripcă, cînd
se găsea cite un rătăcit cavaier să mă umilească
cu curtea...

— Orî cum, dar...

Pralea se încurcase rău. Era desorientat ca luptă-
torul care vede plesnindu-i în mîni o armă, pe
care pusăse temeiū mult. Declarațiunile lui și scenele
sgomotoase de dragoste, îi înlesnise succese de ne-
uitat.

— E atîta înălțare într'o iubire liniștită. Să-ți
respectî alesul și să-l dorești pînă în a-ți confunda

rostul zilelor cu dragostea lui. Amorul acesta cinstit, cuminte e și frumos și inteligent..

Vorba din urmă i-a readus în minte spectrul batjocoritor a lui Floareș. Greșise înțălesul vrerilor Simonei. Credea s'o ducă tot într'o pornire. Instinctul lui de-a ghici repede drumul gândurilor, îl înșălase de data asta. Ca să scape din desișul în care să înfundase, sare la altă idee.

— Azi dimineață mă gindeam cu atita bucurie, c'am să te pot vedea..

— Poî n'am avut cursuri... și alt-feliu eu nu ies de cît rar de tot cu moșu...

— Nu.. acasă la d-v...

— În ce chip ?

— Cînd m'am dus să dau diploma de onoare d-lui Irimia Bogdan-Mușat.

— Nu înțeleg.

— L'am ales președinte de onoare la societatea studențească «Tovărășia».

— O, el iubește mult tineretul..

— Ș'ar vrea să-l vadă mai puțin blazat după cum mî-a răspuns la întîmpinarea mea, l'ar dori mai îmbărbătat și scos din toropeala în care se ofilește.

— Ei, cîte dorește el !... E un moșniag care vizază încă, e din sfărmăturile care mai trăesc din marea generațiune..

— Birjar oprește

Palatul se ridica trufaș din dosul desișului verde a grădinuței din față. Simina a sărit repede jos și fără să mai priviască îndărăt, a deschis porțița pripit. S'a năpustit ca alungată de-un biciu aprins, și s'a perdat pe scara dosnică, care duce sus în odae ei mohorîță.

Cînd s'a văzut singură în întunecarea răcorită a

cuibarului ei, amintirea celor petrecute, a împovărat-o ca o amară părere de rău după un odor perlat.

— Să nu mai fiu a mea !.

Ș'a îngropat palmele în ochi și căzind de-a curmezișul patului a podidit-o iarăș plînsul acela chinat. Tremura sguduitor în sbaterea bocetului. Ațițea anî tineri lipsiți de iubiee, nedesmerdată de cît de sluga ei credincioasă, se crezuse osîndită să treacă prin viață fără s'oprească în loc dragostea nimănuî. Acum cînd se-ntîlnise cu-atîta fericire în față, simțirilo desmorte se revărsaî tumultos. Sufletul ei înfrînat sbucnise ca o pară înădușită multă vreme. Invăluiri calde îi trecea în jurul trupului, iar mijlocul ș'acum îi ardea pe urma strîngerei ferbinți. Respira greî ca și cum buzile i-ar fi într'una coprinse în sărutarea nesfirșită și pătimașă. Mădularele robite păreaî că-și dau drumul din încheeturile lor,

Sguduirea plînsului i se ineca în incuirî suspinate.

S'aude un bătut ușor în ușă. Simina se smuncește de plîns și sprijinindu-se numai în mina dreaptă, se-ntoarce înapăimintată în spre ușă Bate din nou mai tare.

— Trebuie să fie Darie ..

Nu văzuse pe credinciosul ei profesor de vr'o septămină. Era peste putință în-ă ca să-l primească în halul acesta. A induioșat-o îndepărtarea dămoală a pașilor lui. Ghicea ea destulă descurajare în mersul acela -ncet. De multă întărire i a fost și devotamentul omului acestaia ciudat.

S'a dus în virful degetelor, s'asculte la ușă. Treptele de la scara tainică trosneaî rar, una după alta

Simina s'a întins pe sofaua de sub geamul din

sp're grădină și sprijinindu-și ceafa în copca minilor, scapă cu gîndul în trecut, călăuzită de chipul lui Dariu.— Venise profesor la pensionatul lor, pe cînd era prin clasa a patra. A predat limba romînă și mai pe urmă istoria. Înainte fusese profesor la Blaj. Il revede ș'acum în stingerea pleoapelor închise: Slăbuț, nu tocmai nalt și cu părul inspicat pe-alcurea de anî. Pe fața lui de copii blajini erau cîte-va urme reslețe de vărsat. Mustița îi era ciupită și cînd rîdea, par'că da să plîngă. Fetele cețiaū de milă și-l ascultaū numai ca să nu-l vadă îndurerat. Era însă foarte învățat, punea note bune și le spunea lucruri în afară de program. A încercat să facă și poezii, dar gazetele l'au luat în răspar. — S'au apropiat într'o oră de compunere. Le dase să scrie ce-va despre mama lui Ștefan cel mare. Mai înainte însă, a svirlit el cîte-va luminî asupra Mușatilor din Moldova. Vorbea entusiasm și ridica mult rolul lor în trecutul nostru. Simina s'a sculat atunci, mîndră, și-a întrerupt cu bărbăție: — Eū cobor din Mușatinî, domnule... Dînsul a plîns și i-a sărutat mîna, că iubea nebunește trecutul și țara

De-atucî n'a mai slăbit'o din vorbe bune și atenții.

Pe urmă i-a adus cărți, vorbea toate orele libere cu dînsa și-î dădea jurnale literare. A pus multă hotărîre în sufletul ei chinuit. De cînd era la Universitate, venea adesa s'o vadă și să-î dea cite vr'o tipăritură nouă. Acum însă e îmbătrînit și închis la vorbă. Sta mut pe scaun, o pipăe ocrotitor cu privirea, tresare la vederea ei ca un cîne credincios ce-și zărește stăpînul.

Iubirea asta ciudată o măgulia și-o întrista în acelaș timp:— Numai de atita simțire să am eū parte în lume?—o babă cam sărită ș'un nevolnic..

Dar reamintirea trufașă a lui Pralea, îi răsare ca o tremurare de flamură mintuitoare. Sufletul astimpărat un moment, se resvrătește din nou. Trece cu gândul în sbor vertiginos prin tot timpul, de când îl cunoaște.

A fost o continuă buimăcială tot cursul aceluși început de dragoste. De-odată nici nu l'a luat în samă : Un tînăr cochet, cu mișcări și căutături acum modeste, acum obrasnice, trecînd ușor de la supunerea umilă a omului care caută să se strecoare neluat în seamă, la manifestări sgomotoase care sare în ochi.—La cursuri ședea lingă dînsa. Ceî-l'alți studenți ca și cum ar fi fost înțeleși, îi respecta loculatunci cînd el întîrzia. Dacă lipsea—și-n primiletimpurî asta se petrecea cam des—rămînea singură toată ora. La început o stinghierea această urmărire îndărăptnică, mai tîrziu n'a luat nimic în samă ș'acum o făcea fericită...O batistă ridicată grabnic de jos, un creion împrumutat la timp, o ușă deschisă politicoasă înainte, toate întovărășite de surîsul acela provocător, iată primii lui pași..

Ea trecea mîndră în mersul ei hotărît, învăluită veșnic de hobotul întristărei. Studenții o țineaū de fudulă și-i făceaū necazurî. Unii îi imitaū mersul asvîrlit, strîmbîndu-i mișcările.—Da-nțepată-i prințesa la călcătură...—Umblă ca pe telurî...—Atîta zestre are și ea...—Nu-și privește de cît vîrful nasului cînd merge pe drum...—Ba mai vede și pe Pralea de-un timp...

Intreruperile acestea străbătiaū prin hohotul salei ca niște săgeți rătăcite-n vijelie. Studentele celelate pismașe se uneaū în răutate cu mulțimea. Simina care sosia ezact la începutul orei, cădea de multe ori în tumultul acesta, ca-ntr'un pînjinîș. Surprînsăse totul și ce nu auzise, simția așa din aerul otrăvit.

Sgomotul se potolea la ivirea ei, răminea numai pufuirii infundate și unele frinturi de vorbă și tușiri cu înțeles.

Se așeza frumos în primul pupitru și—ntorcînd ușor fața ei încourată asupra mării de capete. își umbria buzile șterse de un zîmbet ertător. mai mult ghicit de cît surprins.

Purtarea ei era o dosarmare pentru toți. De la un timp au început a se rușina de necuviința lor. Ura s'a schimbat în respect. Numai fetele și cu cîțiva moșici înrăutățiți mai căutați s'aprindeă vrajba.

Numele ei în locul ironiei, era pomenit cu stimă. Nu intra cu nimeni în vorbă, dar răspundea omeneste cînd era întebată. Se înroșea de orice ce atingere, părindu-i se c'a înfruntat, pe cei din jur și atunci cerea frumos ertare și trecea falnic și cuminte prin valurile mulțimei date-n lături. Era superbă în haina ei simplă și corectă. Colegele inzorzonate și cu siliri în apucături, făceau o nepotrivire isbitoare pe lingă dînsa.—Un poet tînar, student și el, a comparat'o c'un gest de mîndrie. Cei ce desemnau îi făcea prof!ul. Privirile în timpul orei se plimbați de la catedră la dînsa. Se discuta mult asupra ei și unii se încercau s'o interpreteze în fața celor proști.

Simina a trecut prin toate cu resemnare, a înțales ș'a uitat totul... Știa dînsa că pentru popor trebuie să fii sau stăpîn, sau să cazi mai jos de cît el. Pe cei străini lui nu știe de cît să'i respecte sau să-și bată joc de ei, dar trebuie deprins cu gîndul unei tovarășii demne. Ea a învins cu timpul mulțimea ș'acum mulțimea aceea întărtată odată, cerca s'o-nbuneze cu prisos de luare aminte.

Dar ea iubea mulțimea aceasta înrăutățită. Ș'apo!

nu de-acolo s'a ales făt-frumosul ei, așa cum ră-sare soarele din împrăștierea neagră a nopții?..

Pe cînd ea moleșită de oboseală adormise pe sofa, oada se-nmorminta tot mai în inserare. La vremea mesei, intra Gana încet și orbăcîind prin întuneric, o găsește scaldată de sudoare și tremurînd în frigurile somnului.

— Scoală, mamă, că-î timpul mesei.

— Lăsați-mă lui..

— Ce bițguî domniță?

— Ha?

— Eu sunt, ce visaî?

Simina trezită bine, sare voioasă și se șterge la ochi.

— Știi.. să făcea... par'că căzusem prinsă.. nu știu cum, că nu erau oameni.. Mă chinuia rău.. îmi prinsăse minile în mreață veninoasă și subțir^e și mă strîngea, de nu puteam să mă mișc.. Cuprinsul era înecat de un aer puturos și eu mă-nădușam cînd dam să respir.. O cum mă chinuiam.. Pe trupul meu desgolit se suiau șopîrle și broaște reci bubcase.. Piteci scîrboși, rîdeau pe nodurile picioarelor lor strîmbe și mă priveau rînjind.. Eram captivă.. Dar... să vezi tu Gano, a venit el, Ionică al tău din povești avea calul alb și la cingătoare busduganul cel fermecat.. M'a văzut și mi-a surîs cu dragoste, ce dinți albi și țări luminau sub musteața neagră.. A ucis pitecii, mi-a desfăcut țesutul veninos și.. aici n'a făcut bine Gano.. m'a sărutat și atunci aerul mi-a părut ca după ploae.. Pe gîngăniile cele mici le-a strivit sub călcăiul lui de oțel.. M'a luat pe urmă pe calul înaripat și m'a furat din locurile blestemate. Eu leșinasem de mulțămire la sînul lui viguros și mergeam, însă nu știu cum, atît că m'am trezit departe, tare departe,

intr'o pădure cu miros de tei înflorit și cîntec de paseri...

— Părerî de prin somn...

— Nu... era chiar el și mi-a dat și florî de trandafir...

— Cine ?

— Făt-Frumos...

— Fă-ți cruce, mamă, c'o fi fost sburătorul...

— O nu, îl am ș'acum în întunericul orbitelor cînd string pleoapele tare...

— Alungă-l din ochî...

— Să-ți respectî alesul și să-l dorești pînă în a-ți confunda rostul zilelor cu dragostea lui... În colo să fîi cinstit, curat la suflet și să faci bine oamenilor...

— Hai, că ne-așteaptă masa,—afară ai să te racești de somn.

Gana o tîra de mină mai mult cu de-asila, ca s'o scoată din noaptea odăei. În sala luminată slab, bătrîna slugă se naltă să-și privească stăpîna.

— Ai plîns ?

— Ce mai vorbă !

— Ești galbenă, suferî...

— Și totuși mi-î atît de bine...

Apoi zimbînd de-o amintire, se pleacă iute și-și scoate crenguța cu florile din cingătoare...

— Mă duc singură jos, nu te mai coborî, pune-mî trandafirii aceștia într'un pahar cu apă ..

-- De unde-î ai ?

— Mi i-a dat el, Ionică din povești, nu ți-am spus ?...

V

Serbătoare...

Clopotele bisericilor umpleau aerul cald al dimineții de înginare înălțătoare. Vibrările sfinte se imprăștiau în cuprins ca o ploaie de înviorare trimisă sufletelor însăcetate. Soarele ridicat mult, scutura din pletele lui aprinse, raze împăcate și semn de blîndă ertare — Sub revărsarea aceasta de bucurie și bine-cuvîntare, Bucureștii își clocotea viața în deslănțuirea încurcată a stradelor.

Calea Victoriei, între Bulevard și Palat, era o apă amestecată de oameni în mișcare. Prin îndesarea îndărtnică a valurilor pestrițe, treceau trăsurile în salt grăbit, duduind pe pardosala de lemn. Vizitiile păreau niște catarge frînte a unor corăbii luate de vîrtej.

-- Păzește...

În răspîntia teatrului gardistul înădușea strigînd și ghiontînd mulțimea năvalnică. Prin bluza de doc străbătuse ochiuri de sudoare.

— La pas...

În colțul «Hotelului Continental», în jurul felinarului, se strînsăse o ceată de *giovinî*, spilecuiți și gălăgioși. Erau studenți, gazetari și băeți de bani

gata. Se numiau pe ei, *Micul stat major* și treceau ca de obicei în București în revistă. Umbra caselor se întindea încolo departe, făcând o răcoare ce înfiripa. Rostogolirea talazului arunca între ei așa numai pentru o strângere de mină și o vorbă, pe câte-un ofițer mai tânăr.

— Rămii cu noi, mon chér, e-o plăcere...

— Mă vede vr'un superior...

— Ce oameni nenorociți, un pas nu pot face, afară de reglement...

Un cățeluș prins între picioarele mulțimei, șelălănea de să te-asurziască. Tramvaiul oprit la «Cooperativa» își lăsa pasagerii printr'amîndouă părțile scaunelor.

— Uite una...

Tineretul face rînd și o segetează cu ochii înflăcărați.

— Ah, ce șolduri, mă dragilor...

— Și un picioruș...

— E bună.. că prea ridică rochia să-și arate fusta roză de mătasă.

— Mă duc după dînsa, parole d'honneur...

Era cel mai fercheș dintre toți, grăbise pasul și o ajungă prin mulțime, încîndu-și în batistă o tusă cu înțăles.

— Are să se căpătuiască, ticălosul dracului...

Se înălțase cu toții în virful picioarelor și căntău curioși peste apa de capete.

— S'a prins...

— Auzi ?

— Nu vezi că-i vorbește ?

— Al dracului secătură.

— Norocul lui.

Un parfum de violete îi trezese pe toți la postul lor. Focșnetul mătasei, trecuse de ei.

— Tiii... asta a scăpat...

— Dar ce ceafă albă sub ridicătura bogată a părului

— Clasa I, nu-î marfă de iarmaroc, aici nu merge cu una cu două...

— Alta băeți...

Fata roșește de departe.

— Dar știi că ești nostimă puicuță ?

Dînsa se întoarce muștrător.

— Las'o că-î încă la școală.

Hohotul se ridică din mijlocul lor, de s'acopere sgomotul duduitor al trăsurilor.

Șerban s'oprește și el cu *băeții*.

— Lăsați, măi, lumea-n pace... cucoanele-s revoltate pe voi...

— Da lumea la ce să ndeasă pe-aici, dacă nu-î place gluma ?

— Uite asta e o idee.—Dacă i-î de plimbare, să se ducă pe bulevarde, nu aici în strîmbătura asta de stradă.

— Eū mă știū pe mine, pînă nu m'oî boți zilnic oleacă în înghesuiala de aici, nu dorm liniștit noaptea.

Un sclivisit umblat, intră-n vorbă.

— Și să nu credeți că-î numai la noi asta, fiecare oraș mare, are strada lui de întîlnire și bosolială. De obiceiū tot înguste și întortochiate, ca să aibă norodul cum să se ciocniască și să se șteargă în de el.

Șerban adaugă rîzînd :

— De bună samă că e o nevoie fiziologică acest masaj în gală, e un fel de descărcare prin porī a unor forțe nebănuite de savanții noștri.

— Cu condițiune ca să nu fie omogenitate de trecători.

— Ce vrei, teoria contrarietăților...

— Ssss... tăcere, trece regina castității...

Se pornese din nou pe ris cu toții. Fata rușinată un moment s'apropie pe urmă, zimbînd murdar sub albul cojit al pudrei groase.

— Pindiți ca tâlharii la răspîntie de codru.

— Și ce prăzi... tot *damicele* sprinteoare...

— Aș, vorbă, prăpădiți timpul și vă stricați inima, încurecînd drumul oamenilor,—că la urmă tot noi ridicăm greul...

— Voi sunteți mîntuirea neamului.

— La ce vă prăpădiți atunci vremea aici?

— Ce să facem alt ceva, viața-i scurtă...

Unul o iea obrasnic :

— Fugi de-aici, ți-ajunge, ne strică reputația.

Fata roșește jicnită și ca să nu-i fie retragerea o goană, să-ntoarcă prefăcută către unul tinerel și slab.

— Apropos, Mișule, spune-î lui Vasilescu că m'am supărat pe el,—știe dînsul de ce...

S'a-ndepărtat făcînd amenințături din deget. Cel care se rupsese din grămadă la început, venea acum gîfîind, cu pălăria în mîna și ștergîndu-și fruntea de sudoare.

— Ei, cum e solia?

— Am pus totul la cale...

— Bravo, berbantulo.

— E întreținuta unui inginer bătrîn

— Atunci e pe gratis?

— Să-î plătesc numai camera, dar lasă, îi trag oă elapa s'ajungem la capul lunii.

Un strigăt subțire spintecă sgomotul.

— La mine coconaș...

Piața teatrului înegrea de îngrămădirea trăsurilor sclipitoare. Caii nerăbdători își zăruiau tacliturile

cu neastimpăr, scăpărind copitele în bocnele de piatră așternută. Muscalii grași și catifelați, senălțiaă cercetători pe caprele lor. momind pe cei care s'apropiaă.

— Aici liber. .

În poarta otelului Continental își face loc un provincial burtos.

— Un *cauciuc* aici...

Din trei părți s'au prăbușit trăsurile să-l iee, amenințind să strivească pe trecătorii prinși între cai...

— Ho, măi, sunteți turbați?...

Clopoțelul de la tramvaiu țingănea străbătător.

— Circulați, domnilor. .

O doamnă gătită ca o podoabă nouă, înaintează falnic și grațios.

— La post copoilor, că-i bucățică bună.

Grupul scoate un aaa.. prelung de admirație.

— Pțț...

Indrăsnește cel slăbuț și fără mustață. Doamna se-ntoarce disprețuitoare, șoptind cu batjocură.

— Te admir juneță...

— E nevasta ministrului de...

Asmută un agent secret de pe urma ei.

— Holeoo...

— Ne-am dus !

— Nu vă potriviți, numai eu știu vre-o cîți-va care trăese din sfărmăturile buneii ei voinți.

— Suntem în familie atunci...

— Băeți, Floareș.

Obosit și cam în neorînduială întorcea colțul de la «Continental»...

— Voi tot nu vă lăsați de crailicuri?

— Stați cu noi, dacă vrați să rizi...

Șerban se-ntoarce către el..

— Nu te am mai întilnit... Știi provincialul cu decorația de-atunci noaptea. . primarul de la...

— Aha—da...

— Cînd am eșit cu el afară, pe drum, de tot pe capul meu să-î spun numai de cît, cine-î *Nirvana*... Am dat eu să scap, aș, că să poate să nu știe și dînsul ce l'ai întrebat... — Măi romîne, a vrut să glumească...—Nu că nu se glumește c'un străin, să-î spun, c'alt-feliu pleacă supărat din București. Eu rîdeam în mine de să mă strîmb și nu știam cum să-l dumeresc mai bine, dacă i-ași spune. La urmă tot el m'a scăpat, că se-ntoarce tainic și încurcă vorba cu oare-care silă :—Daî eu cu mîntea cam-ce trebuie să fie, dar de ce să nu-mi spuî dumneata ?.. Ce crezi ?... fac eu curios.—Ce să fie, dragostea, bat'o pîrdalnicul... După ce m'am seturat dea hohotit, i-am zis prin lacrimi :—Aî ghicit, e-o femeu...—L'o fi lăsat, că prea-î place băutura și femeu, dă, are nevoie de multe..

Floareș rîdea ca-ntimpurile frumoase și cu dînsul rîdeau toți, cu toate că eu știaî de ce-î vorbă.

— Nu te întrista însă, ai să-ți găsești pe *Nirvana*...

— Cum ?

— Face el o publicație în comuna lui.. Știu că mi-a zis cu interes :—El de ce nu-ntreabă prin *Monitor*, că nu-î mare lucru, cite vite scăpate nu se găsesc așa.. Eu din partea mea, atît cît mă privește, în comuna mea, am să-mî indeplinesc datoria...

— Fericit om.

O trăsură care venea de pe strada regală, s'a întilnit c'o alta care trecea la vale, calea Victoriei! Dacă nu opriaî la timp vizitii ș'ar fi sfărmat caii capetele, așa mergeaî de prăpăstios. Făcuse amin-

două un unchiu fugit în lături, încurcându-și oiștile în hamuri.

— Nu știți că trebuie să lăsați în pas la răspinti?

Înghițindu-și înjurătura și fulgerînd minios din ochi, gardistul se mulțamește să ia numerile de la trăsura.

Un tînăr palid, spînat și cu pletele linse, s'apropia melancolic prin îngrămădirea trecătorilor.

— Cine-î tipul acela ?

— Un poet decadent., să vedeți scenă... a, e un juvaer, monchér...—Ce mai faci Nicolaescule ?

— Mi-î greață...

— Și de ce ?

— Nu vedeți ce figurî grosolane, ce aer de giște ghiftuite, nu găsești un profil mai nobil...Mi-î dor de un chip palid, obosit ca o lună care apune..Și ce minî!—uf.. Unde-s minile prințeselor din Bizanț, albe ca petalele de crin și delicate ca două aripî obosite de columbă..

— Da unde ai vădut tu de-astea ?

— În adevărata artă,—de sigur că nu în templul profanatorilor ei...

Și el se uită pe sub gene la Floareș, cu care avea o socoteală veche.

Unul s'apropie rîzînd :

— Ce zici tu de ce să scrie azi ?

— Maculatură... murdărie... sacrilegiu...

— Nimic mai de samă ?

— M'am încercat să fac eu, dar vulgul nu pricepe adevărata artă, e prea prost și ignorant. s'atunci m'am mulțămit să n'o mai scriu, ci s'o simt —rar daŭ amicilor cite ce-va .

— Nimenî altul nu-ți mai place ?

— Cu Baudelaire s'a stins rasa poeților genialî...

Floareș se uita prin mulțime și nu lua nimic în samă.

Ațițaturile nu încetau :

— Dar te văd abătut Nicolescule, ce ai ?

— Sunt bolnav dragă și desgustat.—De patru ani eă nu iaă la prinz de cît lapte ș'un corn, am un stomac ca vai de lume...

— De ce nu-l trezești cu vr'un chef ?

El dă înduioșat din cap.

— Nu mai pot lua nimic în gură... alcouri mai cu seamă nici vorbă, să nu văd...

Floareș rinjește batjocoritor.

— Asta nu te împedică ca să ne ametești în poezie, așa rar, cu bețiile dumitale de hașiș, opium, absint și nu știu ce bazaconiă de prin orient.. și toate sub zidurile Bizanțului...

— S'au Constantinopolul de azi...

— Eă dumitale nu-ți răspund...

Poetul își pusese în segetarea ochilor îndreptați ca un bleștăm către Floareș toată ura *deosebirei de școală* care-i învrășmășise de mult. A plecat infierbîntat ca din Sodoma condamnată.

— Păzește..

— Loc domnilor.

— Zece bani, distracția americană.

— Plicuri numai cu cinci parale.

— Contesa orbă, — două-zeci de bani de la cinci lei.

— Lollo, băeți..

În trapul unui echipaj de casă, trecea o doamnă tinăără, c'o pălărie enormă și încărcată, legănîndu-se visător. O mîină delicată, încărcată de petre scumpe îi atirna leneș și nădins pe marginea trăsurei. Cu cealaltă își ținea umbreluța deschisă. Un *saint-bernard* sta în picioare de-a curmezișul trăsurei și

privea trufaș în jur, atîrnîndu-și clătinaător limba în respiraarea lui gifiitoare.

— Vezi ce înșamnă să fii metresa unui director de bancă și a unui ministru milionar ?

Din mulțime își făceau o fală ca s'o salută pînă la pămînt.

— Ce cap frumos !

— Ține-o franțuzoaică numai pentru ca s'o coafeze—are un păr de minune.

— Ș'un norod de slugi.

— Dar casele ei !

— Dacă-î dă mîna !

— Și cînd te gîndești că-î fata unei spălătorese !

Un mocan încurcat printre trăsuri și grăbiți, da de colo—colo, cu căciula-n mîna și scuturîndu-și pletele de sudoare. Rîdea singur și-și căuta drumul cu bățul.

— La mare strîmtoare ai căzut moșule..

Floareș îl urmăria înveselit.

— Poî, am picat și eu aici domnișorilor, ca un cîne perdut în iarmaroc..

Și clătînîndu-și pletele inteligent și șiret, da îndrăsneț prin toate, ciocnind cu bățul în așternutul de lemn.

— Ați auzit ce comparație frumoasă ?

— Dar spectacolul mi se pare caraghios.

Floareș tot îl urmăria din ochii cu înviorare.

O fetișoară sprintenă și cu priviri obrasnice șoptește unuia din cei strînși.

— Diseară te-aștept.

— Negreșit, cum ne-a fost vorba.

Cu toții se întorc mirați.

— Cum și tu Petrescule ?—însurat de-o lună și...

— Vorbă să fie, pot eu renunța așa de-o dată la viață !—e o petrecere, să ai o combinație și-n-o-

raș... Să vezi farmec! Nevastă-mea e o naivă de șapte-spre-zece ani, am scos-o eă de la călugărițe... Dar ce noștiutoare, ș'asa de candidă... Crede orî ce-î spun, toate minciunile, da de cea boacăne. — Odată i-am dis că mi-a recomandat doctorul cură de preumblat sara. Ea, că să mă întovărășască..., Da eă: Mț... nu așa dragă, cura trebue s'o fac singur, că alt-feliū n'are leac... Și dînsa crede, ah, ce naivă... De-un timp spune să-î aduc pe văru-su Leonardo un mucos din anul întăi la filosofie, ca să-î ție de urît... Cînd mă-ntore în ziuă, îi găsesc tot vorbind și ea m'așteaptă cu masă cu patul făcut și nu-nțelege nimic... Nu, moncher, e de scris, n'am auzit încă de o așa naivă...

- Noroc de văr, că alt-feliū s'ar plictisi...

— Tot sunt bunî de ce-va verișoriî aceștia nevinovați..

— Ca și prietenii din copilărie..

— Bravo Petrescule, tu amintești pe străbunii noștri romani... familia este baza statului, uraaa...

— Hei, lasă-lasă înpunsăturile, că nu fac numai eă așa, sunt oameni mari și mai sănătoși la cap de cât tine—ce vrei să mă prostesc acasă? Ce să facem amîndoi veșnic? Ce poate să-mi spue dînsa? Eă întăleg alt-felū traiul... M'a îndopat cu destul piano în prima săptămînă...

— Puteai să rămîi singur... uite ici în colțul stradei... cu fete ușoare, cu mofturi...

— Da, dar toate astea n'aduc zestre, domnule Floareș, și eă nu mă compromit să mișgilesc hîrtie...

Răspîntia se umple de curioși. Grupul din jurul fanarului mărit cu oaspeți noi, se ridică în vîrfurile picioraelor.

— Ce-î acolo?

Un cotiugar încărcat sus de tot cu lemne, abea

era ținut de-un cal slab, pe povârnișul stradei Teatrului. Gardistul să puseșe înainte și nu lăsa să înainteze.

— Nu știi că nu-î voo pe Calea Victoriei?

Calul sprijinit în opintirea picioarelor de dinapoi, își umflase în încordare mijlocul întins pe coaste și resufla greu pe nările deschise și însingurate.

— Domnule vreați să trec pe Strada Regală, taiți numai de-a curmezișul Calea Victoriei...

— Nicî s'o atingî măcar.

— Pe unde s'ajung alt-feliu, doar n'am să sbor cu cal și cu căruța peste ea.

Tremurîndu și picioarele de dinainte, calul să clătină să cadă-n genunchi. Își purta privirile rugător ca după un ajutor.

— Lasă-l, bre omule, că n'are prin altă parte loc. Floareș intrase în vorbă indignat.

— Da vezi c'așa zice...

Apoi luîndu-și de samă și cunoscîndu-l că-î de cei de la gazetă, face înduplicat din cap.

— Fiind-că zici dumneata... hai să-ți fac un hatîr...

Șerban și Floareș au împins de dinapoea lemnelor ca să treacă priporul la loc mai drept. Cînd a intrat căruța în Strada Regală, calul care respira acum mai în slobod, se-ntoarce blind către cei doi necunoscuți și înflorîndu-și buzele de-un nechezat dămol, se-ncerca parcă să le mulțamească.

Floareș face rîzînd către grămadă.

— Fericită țară unde orî cine poate face un hatîr... Bine că am trecut măcar pe lîngă gardiști...

— Nu mai știi nimic de Natalița, Olimpiu?

Fata are timp să ridice numai din umere, luată de valurile strînse, a celor din urmă.

— Bibico, nu ți-î urit singură ?

— Obrasnicule...

— Rău ne-a mers azi.. dar tăcere vine alta...

O coconiță grăsulie, frintă mult înainte de mijloc și c'un botișor semit cam prea afară din față, mergea țanțoș, de parcă-ar fi călcat pe sloi.

— A... ce ochi îngerești !

— Și ce piciorușe !

— Ați greșit adresa domnilor...

S'a întors înțepat doamna,

— Dar tu Șerbane nu zici nimic, că pe Floareș îl știm prea ortodox cînd nu e vorba de.. băutură.

— Eî am îmbătrînit, măi băeți, acum mă mulțămese că vă pot privi pe voi.

— De cînd atita cuvioșie ?

— Sunt vr'o ciți-va ani.

— Dar ce s'a întîmplat ?

— Ascultați, dacă vă pot fi de învățătură.—M'am bucurat și eî pe vremuri de ocrotirea unui ministru. Mă duceam cu multe nevoi la dînsul ș'am fost ajutat adesa. Nevastă-sa mă văzuse trecînd prin sălile lor, dar eî n'am avut nici odată prilej s'o cunosc de aproape. Ministrul mă vorbea pe semne de bine eî. că se interesa de cite orî mă duceam acolo.—măi ales că pe vemea aceea publicam și poeziî..—Intr'o sară. măi dragilor, cum se face văd o doamnă îmbrăcată simplu trecînd grăbit prin dreptul palatului. Eî am crezut c'am dat peste noroc și dau de-o ajung din urmă..—E așa de liniștită sara aceasta, frumoasa mea necunoscută... Ea tace.—Muțenie și farmec... Dînsa rîde șiret și se ntoarce cu vorba :— De bună samă, d-l e poet... Eî prind la inimă :—Dar cine nu s'ar inspira alături de-o fee ca d-v... Mergem fără să măi zică nimic. Cotim pe străzi lăturalnice. Credeam că-î

nevasta vr'unui Bucureştean cu stare şi-n mintea mea încălzită injghebam romanul din viitor. Intr'un timp, întrerupt.—Cît de fericit sunt că vă pot ţinea tovărăşie, păcat numai că ast-feliu de potriviri nu pot dura viaţa-ntreagă..—Aţi ţinea mult?... Mă-nencasem, acum mă temeam să nu fie vr'o nenorocită care să-mi cadă pe cap..—Cum nu, încă foarte mult, dar cine poate fi fericitul.. Ea încueşte de rîs, eî mă-nencure mai rău. Vedeam în toate ale ei ironie şi curiozitate, dar în sfîrşit trebuia s'o duc pînă la sfîrşit. —Pot să nădăjduesc că mă veţi primi chiar sara asta?... Dînsa mi-a răspuns prin lacrimi stăpînite : —Se poate? vizite la timpul acesta? Ş'apoî bărbatul meu trebuie să se fi culcat..—Cu-atît mai bine, doamnă, vom fi siguri, numai cu visele noastre..—Ei am şi copii domnule, că-î ţin cu mine, cu toate doicelo şi dadacole pe care le plătesc, că oî vreau să mi-î crească cîştig şi-ndeaproapea sînului meu de mamă... M'am ruşinat singur şi nu mai ştiam ce să spun. Dînsa continuă aşa răutăcios : —Sara asta am întîrziat la soră-mea, are un bolnav în casă, n'am luat pe nimeni de la mine şi n'am vrut să-î rup nici oamenii ei de la treabă că-mi place să fac curse pe jos, drumul e aşa de sigur şi mai ales cînd ai şi norocul să-ntilneşti *cavaleri* aşa de devotaţi... Mă simţeam un ilit, vroiam să-î sărut mina şi să fug pe urmă ca un păcătos. Cînd am văzut că intram în strada ministrului meu, mi s'aî tăiat picioarele ş'am uitat că am şi glas în gură. Rămăse-em puţin în urmă ş'asteptam desnodămîntul cu inima strînsă. Cum am văzut de departe porţile înalte, mi s'aî prins ochii într'un pînjinis nestrăbătut. Mergeam condus de urma paşilor ei. Ce să vedeţi în poarta ministrului s'opreşte şi-nălţîndu-se peste gard se uită la cabinetul de

lucru care era tot luminat și se-ntoarce iute :—Bărbatul meu, *domnule Șerban*, nu doarme, dacă ții să-l vezi haidem, va fi foarte încântat de... gentilețele dumi-tale.. N'am avut timp să zic nimic c'a perit repede în grădinuță. Imi vuește numai și azi în urechi, hohotul umilitor cu care a intrat în casă... Eî, da aceea-î femei demnă, știe pentru ce trăește și bărbatā-su o respectă...

— Dar cu ministru ?

-- Nu m'am mai dus pe acolo și l'am înconjurat totdeauna cînd aș fi putut să-l întîlnesc,-- cu toate că sunt încredințat că nu m'a spus..

— Și de-atunci ai renunțat la viață ?

-- Dacă aceea ce faceți voi, merită acest nume!..

— Eî, monchêr, dar e o plăcere, nu vezi...

In grup se face o mișcare.

— Vine Pralea, măi...

— Vivat viitorul ministru...

Pralea, mîndru și strălucitor, s'apropie surîzînd și întinzînd mîna la toți cu gestul acela de superioritate și ocrotire a deputaților care se găsesc în mijlocul alegătorilor lor.

Floareș în toată vremea din urmă vorbise mai în colț cu profesorul Darié, se cunoșteau de mult, dar nu se vedeau de cît rar de tot.

Pralea s'a apropiat de Floareș fără să dea atenție lui Darié.

— Te-am scăpat în gura lăcomiei, criticule, mi te-ai dat azi la ungher aici, ca să-ți pui ochiul pe noroc...

— Bine c'ai venit și tu --Vezi aici între voi, mi se pare că-s pe-o movilă de gunoiu, de unde privesc prostia omenească mișunînd la picioarele mele... Ș'alături de mine, aș vrea s'aduc ca să se

uite și domnul... dar nu vă cunoașteți, mi se pare, d-l profesor Darie...

— De d-l Pralea, oă am mai auzit.

— A, d-l Pralea e universal.

— Mă persecuți, amice...

— Pe tine?—N'ai cetit pesemne articolul de erī.,

— In gazetă una și-n față...

— Ce-ți pasă ție de opinia mea personală, nu eă am să te pun în capul națiuneii, aceștia ce trec, mulțimea care te caută din ochi..

— Ssss.. lăsați vorba că uite Vrandă.

Grămada sbucnește în rīs.

Postul abasador și general, se resturnase grav într'o trăsură hodorogtă de stradă. Ca să-și deie amăgirea timpurilor înflorite, îmbrăcase servitorul în niște haine vechi și pînindu-i în cap un cilindru afumat cu șireturile argintate ai valeților de curte, îl suise alătura de birjar.

Lumea se uita lung și se boldea.

— Un fericit...

Suspina Floareș.

— De ce ?

— Pentru că-ı inconstient.

— Cum ?

— Nimeni în București nu-ı mai mulțămīt azi de cît dînsul...

— Crezi ?

— Iși apropie orî ce situație închipuindu-ș'o într'o lumină schimbată, potrivită năzuinților lui.— Să vedeți, stăm în aceeași casă. Dînsul ocupă rîndul al doilea tot, dar de sigur că n'are să plătiască chiria... A virit în sperieți pe toți din strada aceea. Gasda, o babă simplă, e foarte emoționată și face totul ca să nu supere pe *prentul*... In ușă ș'a bătut coroana cu armelo nuu fost domn fanariot cu care

se rudește prin alianță. Stă mai toată ziua în casă de-și cârpește hainele și-și curăță unghiile. Să uită în oplindă mult și-și netezește chelia. Creditorii cînd vin, întîlnesc pe neblînzitul servitor în haine roase de lacheu. — Le prince ne reçoit pas... E un mulatru îndrăcit care te sperie cu ochii, l'a adus din Spania și servește cu credință. Imi spune minuni de stăpînul lui, nu l'ar părăsi pentru nimic, căci i-a făcut un bine mare, l'a scăpat de la un pericol grozav,—dar pe care nu vrea să-l spue nici o dată. Mie mi-i drag să sfătuesc cu el. Vorbește o franțuzasci stricată, dar ne-nțălegem... E omul tuturor treburilor. Îi spală rufele, mătură prin casă, gătește mîncare la mașină,—aici însă cu ajutorul tacticos al stăpînului. Îi servește după toate regulile etichetei, stă gata la spatele lui și-î înțălege ori-ce vrere. Masa ține cîtu un ceas, cu toate că tot ospetul e un ou fert ș'o bucătică de carne opărită... Servitorul atunci e în mare ținută, pentru ca pe urmă să se desbrace frumos în cămașă să curățe vasele să-l văcsuiască sau să-î coasă vr'un nasture. Cînd sună cine-va, servitorul trebuie mai întăi să se pue în haine de lacheu ș'apoi incet și marțial să s'arate la ușă ti s'auzi numai cum vuește casa de strigătul său.—Le prince est chez lui... Le prince est sorti... Le prince a du monde... Cu toate că în casă nu-i de cît lăptăreasa venită după parale. Dar spaniolul dracului are miros de prepelicar, știe el pe cine să primească și cui să-i facă vînt... Și vedeți, om fericit, are un sprijin moral, tot fastul acesta fals, toată comedia aceasta ridicolă, îi umple zilele, îi potolește așteptările și trăește ..

— Pare poveste tot ce spuî tu.

— Singura pe care o putem vedea.

— Dar pensia lui ?

— Joacă cărți ș'o perde în prima zi. Pe urmă să cumințește și umblă cu împrumutatul. Mie are să-mi dea zece franci...

De prin dreptul lui Rigler, multimea făcea loc respectos unei perechi: Irimia Bogdan Mușat împreună cu nepoată-sa Simina veneau pe jos de la «Domnița Bălașa» Sprijinit în toiagul lui înalt, moșneagul voinic își îndoaia puțin în mers trupul bine legat. Pletele albe îi cădeau pe la temple în clătinare continuă. Barba rotunjită mic părea tăiată în argint. Răspundea dămole închinărilor din cale. Alături de el mergea mândră și nepăsătoare Simina. Cât era de sprintenă, grăbea ca să se ție de bătrîn. La cingătoare purta două trandafiri proaspeți.

Pralea salută cu lingușire.

Mulțimea se îndreptase toată pe urma perechei.

— Degeaba te-ndeși. Pralea, asta-î fata suferică...

Floareș era în toane rele azi.

— Eî, și ?

Darie galben de emoțiune s'apropie de ei potrivit urechea.

— Am auzit eu că-î tai drumurile, dar nu se prinde, e prea deșteaptă ca să se-ndrăgostească de tine...

Pralea îngină cu răutate.

— Nu sunt femeii nici prea deștepte, nici caste ca să nu cedeze. Totul atîrnă de împrejurări.. Eu am văzut proști încurcînd mintea celor mai deștepte fete, dar n'am întîlnit femei să iubească veșnic pe-un bărbat prea inteligent... Amorul are ridicolul lui ș'o femei să stingherește să fie caraghioasă în fața unui om care prea vede...

— Ori care, dar Simina e prea deșteaptă...trebuie

să fie cine-va om distins ca să i oprească visele, altfelii moare fără iubire..

Pralea-și stăpînește o tresărire de triumf.

Soarele se-ntărise și-n ridicarea lui vilvătăioasă mîncea mercei din umbra caselor, înădușind răcoarea înpuținată. Mulțimea se risipea și sborul trăsurilor ajunsăse rar și potolit.

— Băeții, căldura ne trăsnește, *micul stat major* se poate refrage..

— Dar cine face cinste ?

— A, o țuculiță ce bine ar veni..

— Eă n'am lescae..

— Asară am cheltuit tot ca un nesocotit—dar ce brună..

— Ultimii gologanî mi i-a luat spălătoreasa în zori..

— Dracul m'a pus pe mine la bacara ? — un nenoroc, mon chère..

— Nădejdea toată e la Pralea..

Intrerupe Floareș împăcat—cînd era vorba de băute. Ceta s'apropie tainic, cu oare care încurcătură și-i șoptește incredințător, numai lui, ca și cînd restul nu l'ar interesa de loc.

— Dragă, n'am para chioară, să..

Floareș îi oprește jurămintul pe buze.

— Te cred, lasă că mai sunt zile.

— Un zece bani, uitați nu știu cum într'un buzunar mic, i am dat pe clematita de la pept, — altfelii..

Șerban scoase cincî parale înegrite și cătîndu-le între degete, respică cu dărnicie :

— Eă pun la bătae un napoleon... în doliu.

Floareș s'aduce aminte de Darie, care rămăsese mai de-o parte înlemnit.

— Voi puteți să plecați, că eă mi-am găsit a-peritivul...

Il luase prietenește de după spate și da să intre în colț.

— Cred că nu-ı fi și dumne-ta tinichea, ca toate haimanalele acestea fercheșe...

Darie rușinat și atins, să ntoarce cu milă la grupul rămas în uimire ca după o comoară nebănuită.

— Pot să dau și domnilor, dacă vor să primiască...

— Uraaa, mai întrebı, ești o grădină...de prune...

Tineretul spilcuit după modă, apucă pe sus pe timidul dascăl ponosit și-nbătrinit, ducându-l la băcănie ca pe un trofeu scump.

Floareș desmeardă cu înduișare mina uscată a lui Darie și îngină cu compătimire :

— O *sancta simplicitas*...

— Un birjar strigă poruncitor din năvala trăsureı.

— Păzește...

Soarele scutura asupra orașului incropit luminı aprinse. Căldura se lăsa în segetarı arzătoare. Se părea că Dumnezeuı revoltat stringe într'o strecătoare boțul de foc, improșcând asupra pămîntului stricat, filoane de argint topit.

Viața Bucureștilor slăbia sub toropeală.

Clopotele de pe la bisericı sună terminarea slujbei. Vibrările sante se înălțau în cuprinsul pirlit ca o rugă de îndurare. Turlele ce sclipiau în scinteere, părea frunțile unor mucenicı ce ingenunchiase pentru mîntuirea oamenilor păcătoși...

1

VI

O după masă grea de vară. În odăe, răcoare ș'o lumină adormită. Prin stolul lăsat roșia arșita înădușită de afară.

Simina sta pe un scaun la masă, plecată mult asupra crenguței cu doi trandafirî trecuți dintr'un pahar de cristal. Era numai într'o bluză ușoară de casă. Părul ei desfăcut se revărsa peste umere și spate, într'o curgere neagră de întuneric vîntuit. Ingropa fața între florile obosite, sorbind prelung în respirarea ei ținută, parfumul întâiului vis de dragoste. Mirosul curat îi răcoria gîndurile, astîmpărîndu-î neînțeleșul din suflet.

— Pralea, dragul meu ales...

Strîngea paharul într'amîndouă mînile, săruta petalele ofilite, apropiind la sîn toată comoara aceasta scumpă.— În cumînțenia casei. simțirile ei s'alegeau domol, împăcate. ca ridicarea unei miresme de tămie pe-o vreme blindă.

Vorbele și le spunca mai mult minței, mărturisindu-se ca unuî tovarăș vechiū și de credință.

— Mergeam prin viața ca ntr'o noapte nestrăbătută. Nu știam pentru ce-mî duc povoara zilelor și trăiam fiind-că m'am pomenit mare în lume. Reutatea celor care m'aū impresurat, m'a făcut

aspră și tăcută. N'așteptam nici o mîntuire și nu vedeam de unde mi-ar răsări vr'o lumină. De iubire avem groază ca și de oamenii care au pervertit'o. Sub acest acoperămint am privit multe. O femeie vanitoasă, stupidă și coruptă a batjocorit veșnic pe-un om desăvirșit. Ce puteam să mai aștept eă, cînd însuși virtutea a fost atît de ordinar murdărită. Între toți prin care am trecut, n'am întîlnit nici unul căruia să-î închin visele tinere, — pretutîndenî nestatornicie și silă... Mică, credeam în povești; mare, mi-am pierdut ș'amăgirea dulce a feți-frumoșilor cinstiți și voinici. Cînd m'am surprins străină și singură, într'atîta neorînduală și decădere, am întăles că trebuie să fiu numai a mea..

Noaptea nestrăbătută în care dibuiam cu pleoapele strînse, s'a înmugurat înse de o lumină cerească; lumea poveștilor a tresărit în amintirea mea și l'ăt-frumos s'a arătat voinic și cinstit.—Acum știu pentru ce-nvăț și respect viața fiind că în ea pot face bine... Cînd noi, mulțimea, atomii marelui organism, vom înceta de-a ne urî și fura, împărțindu-ne demn sarcina pămîntească, atuncî se va statornici bucuria printre oameni și marea faptură se va simți bine.. Prin iubire să poate răscumpăra fericirea. Ea poate să dea rost zilelor noastre, orientîndu-ne desordinea moravurilor de astăzi...

Săruta și respira trandafirii trecuți, răcorîndu-și fața între petalele parfumate.

— Pralea, dragul mo'i trimis...

Se ridică leneș de lingă masă. îmbrățișîndu-și grumazul în cuprinderea caldă a minilor și clătîniud întunericul vîntuit ce i se revărsa din creștet peste umere și spate, se-ndreaptă încet spre oglînda

mare din ușa dulapului de haine. A stat multășă gînditoare privind-se întregă.

În noaptea părului ei din belșug, trecia întremurare argintie, o șuviță albă; plecată în curgere chiar de deasupra frunței, străbătea ca o deslănțuire de fulger valurile negre.

Naltă și mlădioasă, formele i se conturau ușor și corect. Fața albia ca printr'o oglindă de păcură în cadrul buclat. Ochiul albaștrii închiși luminau ca două limpezisuri de cer într'o beznă. Între sprincene se ridica spre susul frunței o încrețitură oprită, semn de hotărîre în porniri. Bărbia plină modela gingaș capul ei frumos și distins. Peste tot chipul se estompa eteric o nuanță vie de intelectualizare și stăpînire.

În lumina adormită din odaia cuminte, totul se schița în clar-obscur. Prin stolul lăsat roșia năduful încropit de-afară.

Rămasă dinaintea oglinzei mari, Simina desface minile în jos suspinînd tresăritor. Apa părului clătinat se tae de ivirea umerilor ridicați, înconjurîndu-i în valuri de noapte, ca pe niște ostroave întîlnite în curgere.

S'ar fi părut că șoptește o rugăciune :

— Pralea, dragul meu așteptat, sunteai vrednică de tine?... Toată iubirea mea înălțătoare, cu închinarea și supunerea viseilor ș'a voinței mele, răsplătesc în de-ajuns năzuințele care te-au pribegit în spre mine?... Nu m'auz gîndit nici odată la frumuseță... Acum, doamne, mi-î rușine.. vreau să fiu frumoasă, pentru că-î frumos și el.. Nu știu cum, dar mi se pare că mă prostesc tocmai acum... Îmi socot mintea în de neajuns, ca să stau alături do firea lui deosebită... Eu numai cu virtutea și devotamentul, sper să mă pot înălța pînă la cinstea

de a-î fi mireasă... *Să nu trăiască de cât pentru mine și patrie...* Cită nobleță și ce har trimis ilusiilor mele gata de moarte.. Vorbele acestea m'aun redat lumei ș'aun să mă sprijine în viață... Îți mulțămesc doamne de ocrotirea ta sfintă !..

Iea peptenele lat și-ngropîndu-l în revărsarea de întuneric, își stringe părul numai într'o giță în-virtită, făcîndu-l coc deasupra cefeî. Șuvița albă părea că-î o legătură de argint, în care era prins un enorm diamant negru.

S'aude un ciocnit fr.cos în ușă. Simina tresare îmbucurată, la gîndul c'are să-și vadă pe vechiul săî profesor. Avea nevoie de o tovărășie dragă, ca să-și mai ușureze de pe în mă din cele care o cannelinișteau. A deschis ușa ca pentru întîmpinarea unei zile frumoase.

— Dumne-ta ești, domnule Darie, ioî era dor...

— De vr'o septăminî a fost cu neputință să te pot găsi cite-va momente, parî atît de ocupată..

Simina a roșit ca și cum ș'ar fi bănuit ailată taina din suflet.

— E drept, sunt cam împovorată, în toamnă trebuie să-mî trec doctoratul. .

— De ce atîta grabă, ora vorba par'că...

— M'am răsgîndit, aș fi vrut să mă fac mai stăpînă pe materii, dar acuma, vezi... Ș'apoi, la un spital oare-care, departe în provincie, muncind serios, poți folosi mai mult...

— Aî de gînd să lași Bucureștii ?

— O da, fug ca din Gomora, aici am suferit mult atîta timp. Pînă nu știu cînd, m'am crezut înmormîntată de vie...

Darie palid și-n frigurile chinului, se ridică în spre ea, ca pentru a prinde un cuvînt dintr'o osîndă citită repede :

— Dar azi ?

— S'a făcut oleacă de bine în sufletul meu...

— Cum ?

Simina s'a speriat de privirea lui ș'atunci întoarce vorba :

— N'am dreptul ?—Mîntuî școala, intru în lume, stăpînă pe mine, am să trăesc fără să mă-mpedic de alții în casa mea...

Darie se îmblînzește.

— Ai avut zile amare cu mătușa dumi-tale...Dar orî cum, să părăsești capitala ? Și eî n'am să te mai văd. .

Simina să deprinsăse a privi dragostea lui numai ca o înclinare de bătrîn pentr'o nepoată cuminte. Privindu-l cu milă, incurcă o vorbă de mîngiere :

— Ce are de-aface, doar nu ies din lume, știi zicătoarea : munte cu munte se-ntilnește.. Ș'apoi, la urmă fatal, tot ne vom despărți...

— La urmă !

Simina se-nbujorează de o curiozitate venită pe neașteptate și nu știe cum s'o iee mai pe departe ..

— Mi se pare că trăești în București cu mama dumi-tale ?

— De ce mă-ntrebî ?

— Așa... Și dac'ai fi singur, te-ar ținea mai efin traiul, de bună samă...

— Din potrivă....

— Se poate?—sunteți doi, nu unul. .

— Ce se mai cunoaște, unde mînîncă o bătrînă!

— Dar dacă ar fi tinără ?

— Tot acolo am ajunge. Ea cheltuește ce mi-ar lua birtașii mai mult. Unde puî curățenia, calitatea timpul...

— Dar dac'ai fi însurat, te-ar ținea mult tare ?

Darie face o mișcare plină de îndurerare :

— Eū însurat ?

— Și de ce nu ?

— O ruină de casă neisprăvită !... Eū însurat ?.. Mă risipesc fără să fi adumbrit pe nimeni între zidurile mele... Sunt întocmai ca o clădire bizară ridicată pînă la' acoperămînt de un maestru nebun, care-și rupe gîtul înainte de a-și termina opera. Ș'acum urmașii rîd batjocoritori de dărîmătura ciudată, căci nu s'asamănă cu nici o casă din prejur... E hei, dacă era să fiu un om terminat !.. N'aș fi sămănat nimăruī, dar era să fiu eū,—așa cum ești dumne-ta... Dar așa nu sunt ca nimeni, fără să fiu cine-va... Eū să mă fi însurat ?... O ruină de casă neisprăvită, pe care s'a oprit o clipă o columbă alungată !... asta mă împacă cu tot rēul pe care mi l'aū făcut oamenii..

— Cît ești de bun !

— Să rămîi singură, dacă vrei să fi tare...Nu-ī nimeni în jurul duni-tale cu care să-ți poți măsura umbra...

Simina se pleacă ca după un ajutor, fără să-și dea samă ce spune :

— Dar de Pralea, ce zici ?

Darie se îndreptă trăsînit, ca la descoperirea unei crime mult cercetate :

— Pralea e... o gentilă nulitate... o secătură modernizată..

Simina s'a spijînit de spătarul scaunului înțepinită de durere, ca după o lovitură de moarte primită în moalele capului. Darie stăpinindu-și lacrămile, îi apucă minile tremurînd încîndu-și vorba în plîns.

— Să nu te măriți. Viitorul te poate întîmpina cu multe supărări neprăvăzute... Sunt viciī pe care nu le poți ghici în înfierbințiala iubirei... Deosebirī

de caracter, greutatea .. Te rog rămi, n'aș vrea să rătăcesc singur în niște gânduri pe care credeam că le împărtășești... Ar fi ca o desmințire a întregului meu trecut... Și mi-ar fi milă de viața mea irosită poate fără nici o noimă...

Simina se simțea zdrobită de lacrimile și vorbele lui Darie. Cerca să se scape din înlăuțuirea unui vis urit. Niște pași grăbiți ș'o lovitură îndrăsneață în ușă, a scăpat'o din tortura ucigătoare.

— Cine-i ?

Strigă ea stăpînindu se. Feciorul întredeschide ușa și-ntinzîndu-î o carte de vizită respică cu solemnitate :

— Domnul student Pralea, întrebă dacă-l pri-miți.

— Să vie, cum nu, și-ncă numai de cît...

În furtuna neînfrînată a talazurilor din noapte, a scăpărat lumina unui far apropiat. S'a îndreptat setoasă și aprins. Deschizînd ușa larg, uită un moment de toate și-n pornirea dorului de mîntuire, strigă nesocotit în lungul salii întunecoase :

— Domnule Pralea, vin'o, eū sunt aici...

L'a primit sgomotos și cu lacrămi, fără să observe că-n uitarea tulburătoare a întîlnirei, Darie s'a retras zdrobit ca din fața unei nenorociri de neînlăturat.

— Dar ce-i ?

Dînsa se reculege și fără să-și iee minile de pe umerii lui, caută în jur cu spaimă.

— Nu-î .. s'a dus... a fost necuratul sub chip de om, ca să mă înstrăineze de singura bucurie lăsată sufletului meu văduvit... Venise slab și-nbătrînit, urit ca un păcat și c'un obraz de gutapercă veche.. În fața curăției tale a perit ca dinaintea unei cruci... Mă chinuește de mult, mă-ndepărtează

de lume, îndemnându-mă să urăsc pe oameni, pentru ca iadul s'aibă parte de sufletul meu... E egoist și bolnav... Dacă se vede ruinat și părăsit, vrea s'arunce si-ntre ceilalți semînța urei ș'a distrugerei..

— Cine ?

— Ha ?

Buimacă se uita holbat în jur, scotocind cu privirea tot largul odăei.

— El.

— Care ?

Trezindu-se din zăpăcială, duce minile obosit la ochi și apăsînd tare peste globii acoperiți de ploape, se lasă pe umărul lui Pralea într'un suspin cu plîns.

— Ce-a fost ?

Limpezindu se din amețială, se stăpînește și caută să-l amăgească c'un suris alintat, rușinată par'că de slăbiciunea ei.

— Un vis... știî somnul greu de după prînz... ce proastă și fricoasă...

Il aduce pe sofaoa de lîngă fereastră și căutînd cu tremur la el, îi ține minile, vorbind cu înfrigurare.

— Dar mă iubești nu-î așa ?.. Mă iubești mult... cum îi vrea, nu mai zic nimic, dar să știî eî că ți-s dragă... Ș'apoi nici nu s'ar putea, eî te-am cunoscut și înțales, ești nobil și bun.. Cum ai fi putut să m'amăgești !.. Ar fi prea frumoasă minciuna ș'atunci cum ar fi trebuit să te arăți cinstit ?... Cit imî ești de aproape și ce vijelie de simțiri nebănuite răsvrătite în sufletul meu !.. Acum înțăleg de ce unii ucid și urăsc din dragoste..

— La ce-a trebuit să te mai gîndești !

Șo apropiase de pept și legănînd'o la sin o seruta și-î suridea dulce !

Simina frîngea cuvintele în spaima resuflărei :

— Să fugim departe de-aici, încolo la munți, într'un oraș dosit, vom munci amîndoi, vom îndura și ne-om bucura dintr'un grei ș'o mulțămire.. Cum spuneaî, ne vom face o lume din doi.. Toți ne vreaî rău... Nu ne vom cobori între oameni, de cît ca să le facem bine, să n'așteptăm nimic de la nimeni...

— Ce copilării ! Să pot alcătui atitea ș'aici în București !..

— În ce chip ?

— E nevoe să ne ducem departe ?—Provincia ucide valorile. Energia trebuie să rămie în luptă... Viitorul ne face semn înaintea noastră.. Eû am... un nume, tu-mî aduci dragostea—de care simt atîta nevoe—apoi sprijinul lui moșu-tu... Unde mai puî zestrea ta...

— Ce-î aceea ?

— Moșul tău par'că n'are să-ți dee nimic ?—te iubește și-î bogat...

— De unde să-mî dee ?—și pentru ce ?

— Tot nevinovată rămîi... să-mî tacî ca un copil cuminte... ce-mî știî tu de-ale lumei...

— Nu-î așa că sunt proastă ?—o văd eû acum... Dar să mă iubești, pentru c'am să te respect.. Spune-mî că-ți sunt dragă, așa cum vroiaî să-mî spuî cînd m'ai sărutat întăi... vorbește orî ce, ascult și tresalt de toate care vin de la tine...

— Nu ți se mai par nimicuri vorbele dulci ?

— Atuncî nu le-nțălegeam bine, pentru că tot nu te iubeam, cum îmi ești de drag acum. Sunt atît de fericită așa proastă ca acum...

— Adormî măî bine în legănarea brațelor mele,

e așa de moale și ușor somnul la sînul celui drag..

Simina închisese ochii, strălucind de fericire în purtarea înceată a brațelor voinice.

Pralea căzuse pe gînduri din entuziasmul primelor lui visuri. Perduse curajul la ideea că Simina nu l'ar putea înălța acolo unde năzuise dînsul.

Un mers apăsător răsună prin sală și apoi s'aude vorbă tare :

— Dar prea sus mi-ați suit'o și la atîta întu-
neric...

— Unchiul ?—Nici o dată nu s'a ridicat la mine...

Simina sare din brațele lui Pralea, trage repede stolul și cînd să se ducă să deschidă, ușa să dă în lături înainte și bătrînul Irimia Bogdan-Mușat s'arată-n gol sprijinit în cîrja lui de abanos.

— Te-am găsit, vezi ?

— Dumne-ta ?—aici ?...

— Te-ai ascuns ca o floare selbatică...

— Selbatică ?—Eă ?—Și pentru dumne-ta unchiule ?...

Bătrînul caută carcețător în jur :

— Atîta simplitate... ar trebui să zic sărăcie
chiar,—cum se face ?...

Moșneagul își întoarce trupul voinic, ca să privească bine la toate și da trist din cap rînd pe rînd:

— Nu se-ngrijește nimeni de tino și tu ceri atît
de puțin..

— Imi ajunge orî-cît...

— E o virtute să fii modestă, — dar e păcat să
fii așa de neluată-n samă..

Cînd ajunge în dreptul lui Pralea, bătrînul tresare.

— A... domnul Pralea..

Simina în pripa surprinderii, apucă vorba înainte:

— Dumne-ta îl cunoști, nu-î așa... Urmează me-

dicina ș'a venit să mi-aducă niște vești de la Universitate. .

— Dacă-l cunosc!... Eă am avut bucuria să-î strîng mîna... dar e o țară întregă care-l stimează, fără să fi ajuns să-l poată vedea măcar...

— E adevărat?

— Tu nici nu știi atunci pe cine ai la tine,— ar trebui să te mai uiți și prin gazetele politice...

— Nu m'am gîndit, dar...

Pralea îngină încurcat vorba, prefăcînd mai mult un fel de stinghereală.

— Cîtă atenție... nu știu dacă merit atîta... un simplu visător, care face ce poate...

— Omul are timp să facă mult, dacă vrea... In tineretul nostru timid și bolnav sufletește, dumne-ta ești o voință frumoasă, muncește înainte...

Gestul din urmă era ca un ultim cuvînt, avea el totdeauna ce-va terminat în vorbă, cînd vroia să se despartă de cine-va.

— Mulțămesc, voiî păstra amintirea acestei întîmplări ca un îndemn de întărire în greaua luptă începută...

Pralea s'a retras încet, aruncînd din prag o căntătură mincinoasă înapoi.

— Vă las cu bine...

— Cu bine, domnule Pralea...

Simina cit pe ce să se răpadă pe urma lui, dar reculegîndu-se, l'a întovărășit numai cu gîndul și c'un suris blind.

Bătrînul se pusăse lingă masă și continua a cerceta mișcat încăperea goală și mohorită.

— Un dulap, masă, un pat ș'un Crist deasupra căpătiului.. Ce simplu și sărăcăcios... Eă nu m'am gîndit la astea, atîtea treburi, dar socoteam...

Aici s'a oprit ca-n fața unui stîlp, răsărit în

cale pe neașteptate, dar stringînd pleoapele hotărît întreabă respicat :

— Aspasia vine la tine ?

— Adesa orî.

— Și vede toate acestea ?

— Cred.

— Nu zice nimic ?

— Pipăe totul c'o privire în care să citește triumful ș'apoî făcînd gură mică, zice mai mult în batjocură. — Ce modeste mai sunteți voi studențele..

— În gînd însă vrea să spue :—Cît de săracă și singură ești !..

— Cite-o dată gîndul e strigător, țîșnește prin ochi și prin toată fața ei biruitoare..

Bătrînul căzuse într'o abatero întunecată ca sdrobit. Simina atinsă s'apropie și-î mîngie pletele lui lăsate pe la temple.

— Dar oî mă multănesc cu atît, nu doare nimic mai mult, mă jîcnește numai intenția umilîței, în colo trăesc și-ntr'o colibă..

— Tu ești bună și mîndră—cei ce te-mpresor ar trebui să înțaleagă și să te respectemai mult..

— Pe mine ?—dar mata ?..

— Eî sunt.. Eî nu pot ajunge cu respectul pînă la mine, după cum nu m'ating cu batjocura lor.. Tu însă ești o copilă..

Simina se ridică mîndră :

— Dar nepoata lui Irimia Bogdan-Muşat..

Moşneagul nu-și poate opri spasmul plînsului ș'o apucă de minî ca pe un sprijin, căutînd veşnic la dînsa prin lacrămî. Simina, palidă, rămăsese tot în picioare, privind rigid și hotărîtă într'o parte. Se părea că un leu bătrîn plecaser genunchii îmblînzit, sub trupul crud și asvîrlit a unei flori de crin.

— Tu ești încoronarea unei rase care va trebui să se stingă. .

— Nu.. nu... nu..

— Și cu toate acestea sfârșitul nostru e fatal. Trist e că murim atât de mizerabil, întocmai ca o pădure de stejari atinsă de gîndaci.. Ne vor distruge puricii moderni, cînd ar fi trebuit să ne desfacem de despicarea trăsnetelor prăbușite...

— Mai sunt încă vlăstare demne...

— Se vor veșteji toate... O singură nădejde mai este pentru scăpare : Ridicarea unei înfloriri sănătoase, din stratul profund al poporului... Tineretul acesta viguros, ajutat la timp ca să nu se sdruncine în sforțări nerodnice, poate să ne curățe atmosfera înecată, dacă va fi educat cinstit și cu temei. Se va revărsa atunci în valuri proaspete prin grajdul puturos al lui Augias și va spăla murdăria și molima ucigătoare.

— Să ridicăm zăgăzurile...

— Pentru aceasta mai trăesc...— Din feciorii de casă și băeții de prăvălie pripșiți nu se crează o nobleță demnă. La oamenii aceștia totul e afectat. Gestul la ei este aroganță, iar mîndria obrăsnicie. Trăesc numai din vanitate și ignornață. Imi fac impresia unor caricaturi, in care se exagerează pînă la ridicol unele trăsuri caracteristice, pentru ca s'aducă cu originalul oare-cum... Și-n mijlocul acestei anomalii, a înbobocit în timpul din urmă ciocoismul îngîmfat al aristocrației democratice, întocmai ca ivirea unei ciuperci într'o movilă de gunoî ploat..

Simina sta tot în picioare ș'ascultă dusă, de par'că i-ar fi venit vorbele din depărtare.

— Toate dintr'o insuficiență sufletească...

— Și dintr'o lipsă de educație morală...

— Se înrăutăţesc prin imitaţie, reciproc, într'o dureroasă înţălcgere mutuală.

-- Pentru că n'au în oi un sprijin sufletesc al lor, le lipseşte personalitatea ş'atunci trăesc din exagerarea celor văzute şi numai pentru ca să fie văzuţi...

— O. să te ridici deasupra convenţiunilor ş'a prejudecăţii !

— La ei pervertirea a intrat în sînge, se moşteneşte ca şi boalele. Apucăturile şi le ţin cu îndărătnicia unor credinţi superstiţioase..

Ş'apoî pregătindu-se ca pentr'o mărturisire :

— Staî jos... uite-aşa...

O apucă de subsuorî ş'o aşază în faţa lui pe un scaun.

— Să vezi cum m'am amăgit eû de-am căzut în mocirla aceasta. După ce-am dat partea de avere fratelui meu ruinat, bunicul tău, mă hotărîsem să nu părăsesc Parisul niciodată. Eram asistent într'un spital şi cîştigam cît îmi trebuia să trăesc. Mă închinaseam cu tot sufletul studiilor. Un puternic de-acolo, mă stima mult şi-mî pregătea un loc de agregat la facultate. În ţară n'aşi fi mai putut veni, căci mă durea ştiindu-mî mormintele strămoşilor în pămînturi streine.. Într'o zi, pe cînd eşam cu profesorii de la consultaţie, imî spune o infirmeriţă că m'aşteaptă în cancelarie un român.. Am avut atunci o tresărare de neplăcere, ca la trezirea unei răni vechi.. Mă duc şi găsesc pe d-l Guvidi, tatăl Aspasicî, un fost vichil al bătrînilor noştri, arendaş în urmă la noi ş'apoî stăpînul tuturor bunurilor.. M'a întîmpinat zîmbînd.. Ea aveam poftă să-l pîlmuesc,—aflasem cum ne furase ca s'ajungă mare.. Bătrîniî increzătorî îi luaû toate socotelele de bune. Ierna miî de vite de strînsurâ

printre ale noastre, fără să bănuiască nimeni. Vindea pe urmă ca ale lui, pe cele mai frumoase din turmă și lăsa stăpînilor ciurucurile cumpărate pe nimica. Il trimitea cu pînea la Galați și el venea acasă numai cu jumătate din preț, stîrnind toate de pe lume. În schimb umilit, săritor și se plîngea veșnic că n'are să aibă nici comînd. Noi eram în străinătate, cînd ne-au murit bătrîni și moșia cu toate bunurile a rămas în sama d-lui Guvide. Ce s'au făcut banii strînși de părinți, n'am știut niciodată, ne-a venit veste numai că vechilul, stîlpul casei n'a fost plătit de doi ani.. Fratele meu mai mare s'a întors în țară, a tocmît el lucrurile așa, în cît să rămîie tot domnul Guvidi povățuitorul treburilor la moșii. Eui eram mic, nu știam nimic din toate. Frate-miui prea nepăsător și cheltuia mult. Domnul Guvide semăna cît poftea, tăea pădure de unde vroia, îl bătea piatra și-l ardea seceta cînd avea gust..

În sfîrșit, povestea-î scurtă. Cînd frate-miui a fost strîns cu ușa de ruină și amenințat rușinos, a trebuit să vîndă tot și-n vremea aceea nimeni nu s'a găsit cu banii gata, de cît domnul Guvidi, cel ce se temea c'are să moară fără comînd... Capătul de moșie ce țî a rămas e din zestrea bunică-ta... —Întălegi acum de ce m'a cuprins furiile, cînd am dat cu ochii de domnul Guvidi, tatăl Aspasiiei mele nobile de azi.. M'am recules însă, el continua să zimbească murdar. A scos două medalioane vechi legate în aur crestat cu briliante. Erau părinții mei în anul cînd s'au luat. Am plîns și i-am serutat.— I-am găsit în pod prin niște vechituri remase... a îndrugat el la urmă, cu acelaș aer de batjocură... Un moment am uitat de ură și'am simțit un fel de recunoștință pentru această atenție !.. M'a poftit la

masă în oraș, îl urmăream fără să vreau, ca pe o umbră de care se legase amintirea scumpă a celor care mi-au dat viață.. Pe drum s'a oprit ca dintr'o desmeticire.—Tiii.. am uitat că nu sunt singur, fata mea m'așteaptă la otel, am adus'o și pe dînsa să vadă Parisul. Ne-am dus ș'am găsit'o spăsită și silind un fel de cuvicioșie de negustoriță pudică. Era frumoasă și eu o luam atunci ca prea nevinovată. În timpul mesei se uita la mine pe sub gene provocător și rușinos tot odată. Eu nu bănuiam nimica, mîncam în silă și vorbiam puțin. Guvidi mi-a spus cum sunt recoltele, ce e prin țară și păcat că un om mare ca mine să prăpădește printre franțuzi. În urmă mi-a povestit cum s'a pierdut pe nevastă-sa, o femeie cuminte și harnică. Oftind odată prefăcut, se uită lung la fată. — Am rămas numai cu ea, îi las totul, păcat că-i prea cuminte și cu dragoste pentru casă... S'a pus să-mi înșire cum și prea marea vrednicie ucide pe om... După masă i-am purtat prin minunile Parisului, iar seara ne-am dus s'auzim muzică.. A doua zi, ș'a trecea, o săptămînă întregă, le-am fost într'una cicerone și tovarăș de masă. Mie mi-a plăcut fata tocmai pentru că era simplă și supusă la toate. O stimam mult și-mi ziceam că un om destoinic, poate face o minune din sufletul ei neștiutor. Cînd mi-a propus însă grecul s'o ia de nevastă, m'am revoltat. Cum, după ce ne-a furat bunurile, acum să ne răpiască și numele ? Credeam bună fata pentru orî-cine, nu însă pentru mine.. Mi-a vorbit înse de curțile noastre, mă-am adus aminte de biserica străbunilor și de mormintele lor... Fata mi-a apărut atunci ca un înger trimis spre mîntuire. Dragostea neinteresată de la început s'a prefăcut acum într'o iubire caldă ș'un respect nemărginit.. Ne-am căsă-

torit, dar din primile zile am înțales că luînd'o de soție, mi-am vîndut viața fără nici o clauză de scăpare... Apa liniștită și mincinoasă de la început, s'a tulburat amenințătoare. N'am găsit în ea de cît nervi și mofturi. Din spăsită s'a făcut nerușinată și cuvioșia de negustoriță pudică, s'a schimbat în pretențiune proastă de mahalagioaică boerită. . Deșertăciunea a dus'o la orgoliu și de aici a căzut în corupțiune.—Să știi tu, isvorul ușurinței la o femeie este vanitatea și vanitatea vine dintr'o insuficiență sufletească, cum ai zis și din lipsa unei educațiuni morale. . Femeea trebuie să facă ceva în viață, ca să-și justifice trecerea prin lume... Cele de jos muncesc și cresc copiii, așa în înconștiența lor instinctivă. Și dacă greșesc o fac pentru baui. Cele de sus neavînd treabă și lipsindu-le tăria sufletească ș'un idial cast in viață s'aruncă nebunește în lucruri mici ca să piardă vremea. Se urăsc, își caută spița nobiliară, fac intrigă, vorbesc nimicuri și... se prostituiază..

— Unchiule !..

Simina duce mînile la ochi cu scîrbă.

— Nu trebuie să te rușinezi, află-le pe toate, sunt rupte din lume și noi facem medicină doară. Femecele noastre își măsoară valoarea, după roiul de perde vară care le fac cadru, acesta este nimbul lor sfînt... Poți să le spuî orî-ce, darsă nule părăsești... Vanitatea de-a fi înconjurato le silesc mai întii să facă mici renunțări : o stringere de mînă, o priviire necurată, un schimb de cărți poștale ilustrate, un zimbet cu înțales și cînd simt că aluatul acesta nu-î de ajuns ca să le ție coeziunea aurolei de fluturi, atunci... cad... Odată prima treaptă lunecată, rostogolirea devine vertiginosă... Vițiul se preface în sport ș'o noapte dată

unuia, pentr'o atenție li se pare un preț de nimic...

— E îngrozitor ceea-ce spuî ..

— La început m'am încercat s'o îndrumez către mintuire pe Aspasia mea Cînd vorbiam de modestie, ea-mî țipa că-î prințesă. Și de-î spuneam să se lase de nimicuri, îmi îngîna că n'are ce să facă altă ce-va. Am voit s'o cultiv, ea s'a ridicat indignată c'o umilesc ș'o cred proastă. A ajuns îndărătnică, n'a mai vrut s'asculte nimic și striga desperat, numai cînd ar fi simțit că sunt gata să-î spun ce va... În străinătate, nu puteam să intru în legătură cu vr'o familie, ca să nu mă facă de rîs ori unde. Vorbia numai de nobleță și de moșiile ei. Toți o priveau ironic. De mă-ndepărtam, surprindeam cum i se aruncă aluziuni răutăcioase. Se strimba ca o pisică alintată cînd vorbea cu vr'un aristocrat și cu cei mai mici era mojică și neglijentă. Pe chelneri îi brusca și nu-î plăcea nimic ce-î servea... Eu roșiam și cei de față mă compătimeau din ochi... Ca să răpiască amantul unei cunoscute, ar fi cerșit... Și ori ce înfumurat, o avea pe-o vorbă bună spusă la vreme.. E ucigător, să nu te poți îndepărta odată de casă, fără să nu ai deplina încredere că cinstea ta e batjocorită în urmă ..

— Și le-ai răbdat pe toate !

— Pentru ei, pentru morminte... Nu m'am vîndut?..

Fruntea bronzată a bătrînului se brobonise de sudoare.

Simina îl șterge blind cu batista. El rămîne supus, închide ochii, ținînd o mînă pe masă și cu alta sprijinindu-se de cîrjă.

— Ce bine îmi faci și cît mi-î de răcoare...

Simina îngîna ca prin vis :

— Cît ai fost de singur.....

— Dar am rămas tare, pentru c'am avut încre-

dere în mine și mi-am fost în deajuns ca să înfrunt toate...

— Ce fericiți ar fi oamenii dacă ar ajunge stăpîni pe ei înșiși. Să se stabilească echilibrul între suflet și carne ș'atunci să face liniște în toate. Omul e al lui, se ridică deasupra tuturor celor ce ar zice ceilalți...

— Increderea conștientă în sine, e scăparea noastră morală...

-- *In tine e mîntuirea ta Sioane.*

— Atunci ești personalitate cu voință și contur.

— Cetățue întărită, în care nu pătrunde vanitatea.

— Deșărtăciunea cu îngîmfarea sunt un fel de mascare a neîncrederei în sine, întocmai ca și actele acelea de îndrăsnială desperată a fricoșilor strîmtoarăți...

— Sermanii oamenilor slabi !..

— Nu-î așa că-s de plîns ? — de ce să te atingă dar loviturile lor ?

Bătrînul rămîne în luare aminte. Din grădină veniau hohotiri sgomotoase.

— Ce-î ?

— Îi auzi ?

— Pe cine ?

— Colo jos în grădină...

— Rid și perd vremea cu flecării...

— Dinsa e înconjurată acum de toate haimanelele fără treabă și nici un idial. Trăesc viața zi cu zi ca și nenorociții care beau și mîncă saina, tot ce-au cîștigat de cu vreme ! N'așteaptă nimic în viitor, strică o mulțime de energie fără nici un rost ș'aū să moară sterpi, fără mîngierea unui gînd măcar urmărit, dacă nu dus la desăvîrșire... Dar eu m'am îndepărtat mult cu vorba... Venisăm la tine să-ți cer un sfat. Nu știu dacă ți-a spus vr'o

dată cine-va aici:—Noi am avut în primul an un copil, singura mea odraslă.

— Un copil ?

— Dînsa înse mi l'a stricat cu apucăturile ei. A ajuns mare plin de fumuri și păcate. Ea nu mă lăsa de loc să m'amestec în călăuzirea lui. N'a trăit de cit la Paris și a făcut acolo prostii și cheltueli spăimîntătoare. A fost însă ucis într'un duel..

— Mort !

— Acolo scosese din minți pe fata unui cismar sărac. Din dragostea lor a rămas o fetiță.

— Biata copilă !—e mare ?

— A împlinit optspre-zeco ani..

— Ș'așa de singură !

— Am ținut'o veșnic într'o mănăstire din Paris unde-și face educația. Eui aș fi adus'o aici, dar Aspasia s'a impotrivit, zice că-î setulă destul dînsa de țara aceasta proastă. Era vorba s'o mărităm după un urmaș al nobleței Franției, un ginere găsit de nevastă-mea. Azi înse am primit de la un însărcinat al meu socoteala datoriilor viitorului mire și nu trece mult peste trei milioane..

— Era să facă o nelegiuire..

— Aspasia cit pe ce să se-nvoiască la plată, dar i-am adus aminte că nu i-ar mai rămînea mult pentru traiul din viitor. A plîns ea în urma unui mort și după mult oftat cu suspine, mi-a dat înputernicire s'aduc fata în țară mai în spre toamnă.

— Cit mi-î de dragă !

— Și tu poți face mult pentru nenorocitul vlăstar. Trebuie s'o învățăm romînește, să cunoască literatura noastră și puțină istorie.

— Voiî face totul pentru ea.

— Nu tu, am să-î ieaŭ un profesor, e vorba numai să m'ajuți la alegere...

Simina se-nroșește de-un gând îndrăsneți, la amintirea lui Pralea.

— Ce zici de domnul Darie, n'ar fi bun ?

— O nu, lasă, am eŭ pe un altul, mai cult...

Nu trebuie să ne grăbim, pînă la toamnă e timp încă...

— Tu o veî avea în pază și de urit...

— O doresc de pe-acum. — Cum îi zice ?

— Suzana.

— Ce nume curat !

— E o fată blindă și cumpătată la vorbă— aș putea zice chiar simplă ..

— Și bună, nu-î așa ?

— Ca o soră blajină.

— Și mătușa s'o-ndepărteze !

Bătrînul sprijinindu-se numai în cîrjă cu amîndouă minile, se pleacă tainic, elătîndu-se mișcat:

— Tu poți să mă rîzi, dar eŭ cred și-ntr'un fel de fatalitate care ne apasă. Neamul ei a căzutasupra noastră ca un păcat. Nu ne-aŭ sîrăcit tată-su? Ș'apoi ca un fel do goană distrugătoare a venit să mă piardă și pe mine și cu mine să ucidă ultimul bărbat din Mușatinî— căci nu mai e nimenî. Petru, un copil al lui frate-miŭ, s'a pierdut în lume. . Aspasia cînd a simțit că-î grea din primele săptămîni, turba de minie, purta sarcina ca pe o povară desgustătoare... Pe urmă, să mă erți dacă-ți spun, dar mă îneacă... lua tot felul de măsuri ca să ucidă în mine o rasă care poate ar fi trăit. .

— Tacî unchiule, te rog... inebunesc...

— Acum ar fi vrut să piardă pe Suzana, dînd'o în brațe unui degenerat și nu știu dacă n'ar dori și peirea ta...

— Ce blestem, doamne...

Prin creții vineți din jurul ochilor, curg lacrimi neoprte din ochii moșneagului abătut. Se ținea de cîrjă tremarîndu-și capul în spazm. Simina se încearcă și ea în zadar să-și ție bocetul. Ingenunchiase doborîtă și plecîndu-și capul pe brațele unchiu-su, plîng amîndoi ca doi prosceriși..

Bătrînul tresare din plîns după un timp, s'apucînd c'o mîină de subsuori pe Simina. cearcă s'o ridice.

— Destul... Azi m'am răcorit aici... Mă duc..

Simina se scoală cu ochii umezi.

— Vom mai vorbi noi de Suzana, gîndește-te și tu..

El își înălță trupul voinic, adus puțin și sprijinit ușor în cîrjă, se-ntoarce sănătos în spre ușă, clătinîndu-și în mers părul alb căzut în plete pe la tîmple.

Simina rămîne mult mută în ușa deschisă, ascultînd cum se perd în depărtare pașii apăsăți. Inchide apoi încet și rămînînd tot cu mîina pe ivor își îngină mai mult sie-și ca după o șoaptă rămasă în urechi.

— *Fatalitatea care ne apasă. . Și nu știu dacă n'ar dori și peirea ta...*

Se'nbujoarează înse ca de o lumină neașteptată, strigînd mai mult de cît vorbindu-și.

— Dar pe mine mă apără el, Pralea, dragul meu Făt-Frumos...

Indreptîndu-se în spre masă cade pe un scaun se razimă mult pe coate și-ngropîndu-și fața în petalele moarte, respiră setos, serută îndelung și-și îngină plînsul într'un ris nervos și nestăpinit.

— Pe mine mă apără dragostea și dragostea e tare ca și evanghelia...

Risul sgomotos din grădină se sfîșie de-o voce pițigăiată și străbătătoare în inserarea proaspătă.

— *Parol d'honneur, e o plăcere aici..*

VII

Zilele erau tot mai calde. Bucureștii înădușea sub zăduful verei înecate de soare. Viața slăbise mult prin crucișarea întortochiată a stradelor toropite.

La Mușat se vestise ultima zi de primire.

Salonul mare umbrit de stolurile lăsate, se împrespătase cu răcoare și miros împrăștiat de plante exotice.

Era prea de vreme încă pentru lumea streină :

Aspasia cu ochii închiși, strălucind de sănătate în încoronarea de argint a părului bogat și alb, sta resturnată leneș într'un fotoliu legănat. Savin, un sub-locotenent tânăr, strâns în tunica lui de roșior, se rezemase cu cotul de spatar și-î sufla ațîțător puful zulutat din ceafa albă.

— Astimpără-te...

Infiorată strîngea mult gîtul și lăsa capul alintat pe spate, de-și rotunția bărbia ca o spinare de porumb speriat prins în mîni. Savin i se plecase peste umăr și-î seruta prelung grumazul tremurat.

— Of, ce-mă faci...

Iși prinsăse ceafa în îmbrățișarea nervoasă a palmelor și închizînd tare pleoapele se întindea peste

spatar într'o tresărire continuă, clătinîndu-și prin rochia involtă genunchii desfăcuți.

— Imă faci reă...

— Crezi?—din potrivă...

Savin, înădușit la față, cu răsufierea oprită, își potrivea monoclul căzut.

— Cum primesc eă lumea, c'un *tache bleu* pe gușă?

— Co să potrivește, pînă atunci trece...

— Nesuferitulă...

În vorba și gestul Aspasiiei era mai mult desmerdare de cît dojană. Sărise sprinten din fotoliu și umplînd salonul de foșnet ș'un oftat voluptos, se-ndreaptă c'un fel de copilărie silită în spre oglindă.

— Ești un răutăcios și jumătate...

— Parol d'honneur, e o plăcere.

— Pentru dumne-ta...

— Pentru amîndoi...

Vorba lui pițigăiată supăra înțepător liniștea răcorită. Se luase curtenitor pe urma ei, învîrtindu-și cu mîna stîngă brațara de aur din dreapta. Era nalt și subțiratec, cu formele conturate în vată,

— Nu te-astîmperî?

— Ești atit de poftitoare!

— Abate-ți gusturile aiurea...

— Cînd ești așa de aproape!

Și Savin îi suflă ușor în ureche.

— Mmm... șezi că mă-nebunești...

Aspasia strîngea din ochi, sprijinindu-și tremurul în întinderea brațelor înfiorate.

— Vin'o în fotoliu...

— Ești nebun?

— A te au înțăles, nu mă mai iubesti...

— Mh...

— Vezi.. eram sigur, am bănuit'o de mult și eî nefericitul..

Își strînsăse pumnii ca și cum s'ar fi amenințat singur, pe cînd Aspasia sbucnind într'un hohot sgomotos, se lasă rizînd pe capătul unei *sfătoase*.

— Mă-nfrunți...

— Nu, acum rîd.

— Pe cînd inima mea singeră...

— Da ?

Savin se-ndreaptă grav.

— Doamnă, e vorba de onoarea mea, eû am să-l provoc..

— Pe cine ?

— Pe țivilul acela obrasnic care a mîncat azi aici..

— Care ?

— Pralea,—un impertinent.

— Dar cît de frumos !

— Il voiî ucide.

— Ar fi păcat !

— Puteaî cel puțin să nu mă inviți la masă și pe mine, ca să nu-mî văd singur perzarea..

— Vroiam să fac o comparație.

— Mh, c'un particular !

— De data asta par'c'ar merge...

— Și mărturisești singură.—of ! doamne..

Căzuse și dinsul teatral în celălalt capăt de *sfătoase* îngropîndu-și fața îngrozită în cuprinderea minilor.

— Tradat !

Aspasia triumfînd în încoronarea argintată a părului eî alb, se pleacă șiret și-î netezește cărarea pomădată ce-î tăea creștetul într'o dungă largă.

— Ce gogoman !

— Da, sunt, pentru c'am iubit prea sincer..

— Uf!—pune-ți monoculul, că ești urît fără el..

— Pardon... ă căzut..

Savin surprins se grăbește să-și prindă monoculul din clătinarea șnurului întins.

— Să poate să te duci cu mintea la asemenea lucruri?

— Și e cu putință—prea-ți vorbea îndrăsneț și nu te vedeam de loc jicnită de laudele lui insultătoare... Auzi?—un amant țivil !.. N'ajunge că vă măritați cu dînsii?

— Prostule, dar n'ai văzut cu ce ochi îl privea Simina?

— E drept, dar el se uita mai mult la tine.

— Ce gânduri! Ș'apoi el va fi profesorul Suzanei... Mușat și Simina l'au luat acum la șosea tocmai ca să-î propue... Domnul Pralea poate se va însura cu Simina..

— Un motiv mai mult, ca să cauți să i-l furî..

Aspasia se-ncruntă ca și cum ar fi fost dată pe față de-o crimă tăinuită.

-- Haide-haî, nu vorbi prostii..

— Știu eă, te-nțăleg... Pe mine nu m'ai fi dorit nici odată, dacă nu vedeai că s'a-ndrăgositit nebună de mine, miliardara ceea din America, lasă..

-- Ah! Ostanda !..

-- Acolo mi-am legat eă sufletul de tine.

— Se împlinește anul și par'c'ar fi fost erî.

— Atit de puțin să ție amorul nostru!

Aspasia se pleacă iar în spre el cu prefacere, îi pune minile gîngăș pe umere și căutîndu-i dulce în ochi, îngîină protector.

— Ce gogoman!

— Pentru c'am ghicit la timp, înțăleg..

— Nu, dar pentru că ești prost.

-- Doamnă ..

— Vraună să spun naiv...

— Adecă prea încrezător.

— Nici asta, dreptul e că prea socoți toate pa-serile căre sboară bune de mincat.

— Cum ?

— Dumne-ta știi cine-î domnul Pralea ?

— Mh, o vede orî-cine,—un..

— Crezi că pot oî iubi orî-ce studentaș care mi-ar cădea sub ochi ?

— Dă, știu eî..

— Nu uita, domnule, că sunt prințesă...

Aspasia s'au ridicat trufașă, aruncîndu-și rochia în urmă c'un admirabil gest de mîndrie.

— O, îți mulțămesc...

Savin îngenunchiase umilit, serutîndu-î mînile cu recunoștință și înfocare

— De data asta te ert'..

— Ce bine ai spus, sunt un dobitoce'..

— Ridică-te și hai să vorbim de Ostanda.

Luîndu-l grațios de mîna, se-ndreaptă în sprî un peisaj dintr'un perete.

— Îți amintești ?

— Primul meu pas. Ai spus numai din treacăt că-ți plac priveliștile de nord ale Flandrei și eu ți-am și trimis o atenție.

— S'atit de frumoasă !—Haymanns e un peisagist de samă..

— Eă nu știu cum îl chiamă, dar am întreat pe paznicul expoziției, în fața cărei pînze te-ai oprit mai mult.

— Un dar inteligent după cum spune Irimia, dar făcut din inconștientă, cum ar adăoga nepoata-mea..

— Simina vorbește adesa fără să se gîndească ce spune.

— Bănuiesc numai, dar n'au zis nimica nici odată.

— Cum îi spune îndrăgostitului care-ți făcea înconjur pe vremea aceea ?

— Eū n'am memoria numelor.

— Un deputat cu faimă, dacă nu mă-nșel.

— Dar dintr'o familie mare

— Eă mîntuisem abea școala, plecasem în străinătate să mă mai limpezesc de greul studiilor.

— Nu stăm jos ?

— Dacă ții...

Aspasia se trîntește provocător într'un fotoliu pe cînd Savin potrivit-și mai bine monoclul se lasă pe un colț de scaun, silindu și încheeturile în strîngerea hainelor întinse.

— In primele zile, nici nu mă luaî în samă.

— Eraî așa de urit în jacheta ceea cenușie !

— Cînd am apărut însă la balul de gală, în uniformă noastră strălucită de roșior...

— Nu mi-ai mai părut așa lepădătură.

— Regele Belgiei s'a oprit și m'a admirat..

— Militarii cei-l'alți străini păreau că-s îmbrăcați în saci legați cu șiret.

— Oho... ce armată să poate compara cu a noastră!..

— De atunci am început să te am drag.

— Dar Americana ?—ce mutră !.

— O nesuferită.

— Cine nu mă privea atunci ?

— Eū nu vrea să-mi aduc amînto de cît de mișe.

— Deputatul tău ți se vira în suflet.

— Sermanul !

— Să vezi ce ochi a holbat cînd l'am lovit provocător peste umăr și cînd l'am chemat încruntat de-o parte.—Domnule, știi să mînuiești o spadă ?.. El să făcuse mic și tremurînd fricos plîngea mai mult vorbele.—Dar de ce, nobile, militar ?.. Mie-mî venea să bufnesc de ris, dar luîndul în aprinderea

ochilor ca-ntr'o furcă de foc, i-am pironit respicat în urechi vorbele următoare :—Pentru că prea te învirtești pe lângă prințesa Mușat... Ai fi crezut că l'a prins frigurile...

— Haide hai, că prea o faci și tu...

— Parol...

— Când vă puneți voi militari s'o trageți de păr, apoi vai de biata minciună.

— Dar a doua zi n'a plecat ca din pușcă ?

— Se convocase o sesiune extraordinară, s'a dus și bărbat-miū atunci...

— Vorbă să fie, un cavaler nu dezertează, dar el a fost un fricos de rînd...

— Cu atît mai bine, am ramas noi și cu iubirea noastră...

— Ce timpuri de neuitat !

— Dar acum nu suntem fericiți ?

— Tu te duci în curînd la țară ș'acolo eu nu te pot urma...

— Gustul lui Mușat—am fi putut să găsim răcoare și în străinătate..

— Și de ce rămîneți atunci ?

— Nenorocire !..

Aspasia căzuse într'o tristeță covîrșitoare.

— Ce fel, nu înțeleg.

— Toamna asta aducem de la Paris pe nepoată-mea Suzana.

— Cum, n'o mai măritați acolo, după cum era vorba ?

— Nu...

Aspasia frînsăse vorba ca să nu sbucnească în plîns.

— Și ce are de-a face ?

— Bărbat miū ține să î completeze educația

e'o îndrumare în trecutul și literatura românească, s'o naționalizeze sufletește, după cum spune dinsul.

— Avem noi o literatură ?

— Se zice...

— Din lumină la întuneric, mh, trist...

— Săraca mititică, va duce și dînsa crucea pe calvarul nostru

— Ș'acum trebuie s'o așteptați aici în țară ?

— În mormîntul acesta înădușit.

Sonerie zăruie răsunător. Tresar amîndoi.

— Incepe-a veni lumea—să fim cumînți...

Aspasia se ridică maestos, pe cînd Savin retras lîngă-o statueta din colț, își potrivește monoclul cu mîna stîngă, pe cînd pe dreapta o scutura ca să-și coboare brațara de aur.

Lacheul deschide ușa solemn, strigînd ceremonios numele celor care sosiaș :

— Doamna Duduea Vanghelie.

În cadrul ușei lăsată în lături s'arată o bătrînă ajunsă de ani, îmbrăcată în negru, tristă, covîrșită par'că de o îndepărtată căință.

— Tot abătută ?

— Cît voiți fi încă în viață, ce pot face alta !

— Odată inse..

— O !...

Ș'a ferit ușor capul ca din fața unui spectru chinitor.

— Cîtă pocăință !- dar ai dreptate, acum cînd ai ramas singură în lume..

— E unicul bun poate pe care aș fi îndrăsnit să-l mai aștept de la cel de sus..

— Ori cum, bărbatul tău..

— A fost rătăcirea mea cea mai josnică,—o Pazo, ce păcătoși suntem..

— Pe tine te roade o amintire.

Duduea tresare, dar reculegindu-se din vârtejul părerilor de rău, se înseninează de un nou gând

— Unde e Simina ?

— Eram incredințată că asta are să-ți fie prima vorbă.

— E o fată care nu-și va risipi zilele în vânt.

— Ce umbre triste sunteți amindouă !

— Să fi avut eu strpînirea ei, ce bine era de mine...

— Una poartă doliului unui trecut neînțales și alta să-nhobotează pentru durerile din viitor ..

— E multă jale în lume !

— Ha ha ha... Se cunoaște că n'ai întâlnit încă ultima ispită...

Aspasia își rotunjise gîtul alb în sbucnirea rîsului ei frumos.

Savin iese din umbră și îngîină pițigăiat, frîngîndu-se pe picioarele lui subțiri și lungi arătînd în spre Aspasia.

— Doamna nu știe ce e suferința...

— Erați aici ?

Duduea se întorsese surprinsă, roșind de mărturia aceasta neașteptată.

— Să mă ertați, dar...

Soneria zurue răsunător.

— Domnul Vrandă.

Aspasia întîmpina lumea, strălucind de bucuria aceea veșnică care-i înfloria ochii și surîsul. Printre frînturile banale de exclamațiuni, se făceau strîngerile de mîna și prezentările.

Pe cînd Savin își usca limba făcînd Duduei teoria suferinței, Vrandă se retrăsese tainic împreună cu Aspasia.

— Am mai cunoscut ei pe această doamnă.

— Înainte de a pleca în străinătate.

— Și dacă nu mă-nșel tot aici la tine.

— Se poate.

— Știu că se șoptiau multe pe sama ei. Ducea o viață ușoară de tot și se spunea c'ar fi greșit încă de față c'un fecior de casă.

— De ce nu zici paj ?

— Ca să fim mai romantici, fie..

— Bărbatul ei Vanghelie, un negustor ridicat de democrație, a murit mai deunăzi. Averea ș'a lăsat'o la niște instituții grecești. Ea n'a rămas de cit cu moșia Fastana din Vaslui.

— Cu toate acestea coboară din spatarii Milești.

— Averea i-a înstrăinat'o soțul, pentru că nu era dotală.

— Ca s'o facă pomană străinilor !

— Democrația dă faliment: Vanghelie fusese deputat, ministru, sărbătorit de partid și la moarte s'a arătat grec. Să fi văzut gazetele de atunci! — Fastana a fost moșie mănăstirească, după secularizare s'a dat lui Vanghelie împreună c'un scaun în parlament.. Pe-atunci cuvîntul patrie era la einste...

— Biata Dudue !

-- Sărmana, acum plînge trecutul cu pajiî lui..

De-afară vine sgomotul unui cupeu oprit la scară.

Aspasia înaintează voioasă în spre ușă.

— Domnul Pinat cu familia.

Lacheul a scurtat numirea, fără să-și poată ascunde sila, pentru un bancher care n'avea alt titlu de cit polițele aristocrațiilor noștri. Pinat era scurt și uscat ca o prună afumată. Spîn și cu ochii mici. Cîte-va smocuri reslețe îi făcea toată musteața. Fața îi era crestată de sbircituri adînci, care curcaîg toate în jurul gurei pungite, ca niște albiu eaă repd seci. Vorbea puțin și privea iscoditor la

toată lumea, fără să aibă aerul că se interesează de cine-va.

Sally, nevastă-sa, era încă tinărară, brunetă, c'o faţă care jilăvia unsuros,—o frumuseţă umedă, jidovască.

Un copil mai mărişor i se legăna de falduriî rechiei.

Frate-su Suher, doctor şi dentist din America, rîzător şi curtezan, era ridicol în sforţările lui de-a părea sglobiî şi cavaler... Avea buzele roşii şi mari şi se înviorău murdar sub nasul adus.

În lume nu era cunoscut de cît cu numele de Puiu, o desmerdare gingaşă a cucoanele.. Sally l'a chemat în ţară, l'a instalat măreţ ş'a răspîndit şoaptă prin saloane că e un îndrăgostit pervers, cum nu e altul în Europa. Doamnele curioase l'a luat sub protecţie, aî învăţat misterile iubirilor sterile şi de-atunci Puiu e un fel de amant în comun al tuturor, o buruiană rară pe care femeile aî înţales că trebuie s'o împartă. Odată taina pătrunsă, fie-care sbura ca o albină încărcată de miere ca să-şi ducă arta acasă.

— La multe se mai pricep Americanii...

Era vorba cu care se sfîrşeau vizitele la domnul doctor dentist...

Pinat pe cînd mulţimea era ocupată cu nimicu-rile, s'a apropiat neluator în samă de Aspasia :

—Am dat pînă acum domnului Savin, două zeci de miî de franci în sama d-v.,.

— Să nu-î mai dai nici cincî paralo.

A rupt vorba hotărit, ca şi cînd s'ar fi lepădat de ce-va supărător.

Pinat s'a îndepărtat cu nepăşare, strîngîndu-şî sbîrciturile spînatece într'un suris parşiv—El împrumuta o mulţime de doamne de sus, să-şi poată

duce cheltuelile oprite și ca dobîndă le lua sprinjal pentru cîpătarea marelor furnituri și împămintenirilor grase.

Vranda vorbia de duel și nobleță cu Savin, pe cînd Duduea era torturată de Puiu, cavalerul ridicol și grațios.

— Să renunțați așa la toate !..

— Și-ncă cu scirbă.

— Pentru ce trăește omul atunci ?

— Ar avea el pentru ce, dacă ș'ar cinsti mai mult trecerea lui prin lume.

— Vorbiți ca o inspirată..

— Păcat că-i prea tîrzie retrezirea..

— Ați mai gîndit vr'o dată așa ?

Dudue caută să se scuture ca de-o omidă căzută din senin.

— Mă rog, n'ai altă ce-va de spus ?

Pinat spiona totul dintr'un jilt.

Aspasia se retrăsese cu Sally mai la un colț.

— O, e de necrezut, opt copii, de ce nu mai gîndești și la sănătate ?..

Sally lungea vorba ca pe-o beltea nălegată bine :

— Nu mă pot plînge de dînsa, mulțamesc..

— Dar bărbatul tău ce zice ?

— Dacă-i trimite Dumnezeu, las să vie, să nu fie de deochi, numai..'

— Dar el nu știe de dragostele tale ?

— Și ce are de aface asta ?

— Cum îi vine lui să crească copiii altora !

— Ei numai prostii fac cu alții, dar copiii sunt toți ai bărbatului.

— Vorbă să fie..

— Cine poate să știe mai bine de cît mine.

— Și cu domnul ministru al..

— O, cu el nu sunt de cît de vr'o patru lîni.

— Dar celălalt ministru al guvernului trecut, domnul...

— Sunt atâtea mijloace...

— Apropos, nu te-am întrebat, de ce l'ai părăsit, te iubea mult după cît mi-aduc aminte.

— Ce să-î fac, dacă i-a căzut partidul...

— Amesteci și tu puterea cu amorul!

— Alt-feliu, tu știi cum e bărbatul meu...ș'apoî nici nu era dintr'o familie bună...

Grupele se formau și se desfăceau într'una, vînturînd micul mănunchiu al nimicurilor de ocazie. Venise deputați și miniștri, financiarî și profesori universitari. Din toți, femeele orau gălăgioase și mai comunicative, un isvor nesecat de banalități și veselie.

Vranda se-ntîlnește odată la o întorsătură cu Pinat.

— Mi se pare că numele dumi-tale nu mi-a fost cu totul necunoscut.

— Se poate.

— Ai cumpărat de la mine o pădure, acum vr'o zece ani, eram la Madrid atunci, și-am dat'o prin însărcinatul meu de la moșie.

— Eū am tăiat foarte multe păduri...

— Am aflat mai pe urmă c'ai cîștigat bine cu dînsa, și-ai fi luat de vr'o două ori banii, numai de pe furnitură do traverse.

— Nu cred,—dar se poate...

— Se cîștigă bine cu comerțul.

— Atîrnă de împrejurări.

Cei mai grăbiți plecau repede, întirziind mai mult ai casei.

Doamna Semiranoff a cărei față boțită de ani, nu se cam potrivea cu peruca neagră în bande linse trase pe la tîmple, se silea mult să-și pue

gura cam mare in creți de cochetărie nevinovată. Venise cu Cocuța, nevasta lui nepotă-su directorul băncei «Binolui public», măritată de cîți-va ani și sovăitoare încă pe drumul mare al păcatului.

Aspasia s'apropie de doamna Semiranoff, privind ironic la Cocuța, care roșia într'o convorbire prea intimă cu Puiu.

— I-ai complectat educația ?

— Inchipuește-ți dragă cîta trebuie să muncesc. Noroc de sprijinul tău, că altfeliu ar fi îmbătrînit proastă printr'atîtea rafinate...

— Bărbat-su a plecat singur la băi.

— Odată cu el însă nu s'a mai văzut nici Lollo în București.

— Uf soții de azi...

— Bine c'a murit al meu.

— Să fi fost Irimia așa de stricat, eū nu știu ce-ar fi trebuit...

Din sală s'aude sgomot :

— A început să vie lumea ?

Vocea lui Mușat umpluse intrarea de vibraire.

Duduea a sărit înaintea Simineii mișcată. Musafirii au tresărit ca de un fior.

— Domnul Pralea...

Aspasia presenta pe acest oaspete nou, ca pe-un trofeū smuls cu bărbăție dintr'o ređută. L'a lăsat în tovărășia lui Pinat, ca și cum l'ar fi încredințat paznicului unui muzeū istoric.

— Un tînăr de mare viitor.

— O știu de mult, doamnă... Pinat a suris prin creții strînși la gură, ca din fundul unei pungī, părea un vrăjitor îndrăcit pentru care nu este nici o taină.

Mușat vorbea într'un grup de deputați, despre proiectul *Micii proprietăți*, pe care avea de gînd să-l presinte camerei în toamnă.

— Trebuie să treacă ca venit din inițiativa parlamentului. Voi și-neă alții, îl veți propune, e vorba de mîntuirea neamului nostru..

Aspasia ascultă un moment desprețuitor, privind peste capetele mulțimei. Savin s'apropie de ea mlădios.

— Mă rog, ce-î cu doamna Semiranoff ?

— Un tip, nu-î așa ?

— Prea-și silește buzele aristocratic.

— Nevasta unui bulgar înbogățit. Aû venit aici odată cu alipirea Dobrogeii. Dînsul ci-că era aman de sgîrcit. Munceaû amîndoi deavalma cu hargații de pe moșie. Nu plătea nimăruî în bani și hrănia lucrătorii cu mămăligă din porumbul stricat. Nimeni nu știa de traiul lor. Acum cîți-va ani moare bulgarul și rămîne ea c'o avere mare. S'a trezit pesemne în ea toată viața oprită în loc, ș'a tocat mai totul cu fanții fără rost în lume. Acum a rămas cu fumuri și datorii. Pentru moment inițiază pe nevasta unui nepot de soră în marea artă a vieții moderne..

— Ha-ha-ha...

Rîsul străbătător și inervant de ascuțit a lui Savin, sfășie un moment tot șopotul grupelor reslețite. Copilul lui Pinat care se ținea de-un firet de la tunica roșiorului învesilit, cit pe ce să cadă în mișcarea p cioarelor lungi și subțiri. Sally s'a repezit și l'a luat drăgăstos în brațe, apropiindu-se de scaunul Aspasiiei. Vorbea întins și cu siliri ridicole de delicateță :

— N'aveți idee cit îi place lui militarii, toată ziua face *unu-doî*.. și deștept, văi ce cap numai s'ascultați...

Și Sally îl lasă pomușor în picioare, plecîndu-se iubitor la el.

— Bubico, stai dreptî,— ce-ai să te faci tu ?

Copilul privea cruciş şi lungea cuvintele .

— Eū ?—întăi am să mă fac ofiţer ş'apoi cînd am să măi cresc, am să mă fac ministru şi bancher...

Muşat să inferbîntase mult in discuţie. Cîte-va îmtîmpinări îl întăritase ca pe-un lup încolţit :

— Proprietatea mare e numai nominal a noastră, valoarea ei inse e în caseta băncilor. Stăpîniî fictivi, se mulţămesc să arendeze moşiile unor străini lacomi, care îl muncesc pînă la sleire, în pripa dorului de îmbogăţire. In vremea aceasta marele popor, ţăranul nostru, se curbează sub povara nevoei ş'a înstrăinării din propria lui ţară. La curte se vorbeşte jidoveşte sau măi ştiū eū ce limbă, în primărie sunt bătuţi, la tîrg nu se măi întilneşte de cît cu alte neamuri, în armată e umilit,—unde vrei s'ajungem cu dînsul ? Poporul degenerează, sufletul i se ofileşte, are s'ajungă să se teamă şi de umbra lui. Ce conştiinţă naţională putem cere de la un asemenea neam ? Care e patria lui ? La ce idee sfîntă trebuie să-î tresară inima şi să-şi încălzască sufletul ?—Un şir de nenorociri, ferească dumnezeū, şi miine proprietatea noastră maro înglodată, va fi bătută la darabană pe pieţele străine .. Să dăm pămîntul ţăranului, că el ni l-a ţinut pînă acum. Aşezarea într'o stare temeinică îl va face să muncească cu spor, îi va oţeli energia şi-n măi puţin de cît socotim, ni-l va plăti cinstit. Atunci se va selecta o clasă puternică de fermieri. Traiul bun no va regenera poporul. Rostul unei vieţi omeneşti. îi va aduce bucuria în suflet. Patriotismul va fi un sentiment întins. Poporul va şti pentru ce trăeşte şi ce are de apărat în viitor. Din mijlocul lui se vor ridica vlstare puternice. Prisosul de vigoare, încălzit de-o

pregătire inteligentă, va recuceri orașele pierdute pentru moment, se va împlînta acolo conștient și vom fi noi ai noștri, pe pămîntul marilor voievozi...

Aspasia se-ntoarce oftînd către un grup de doamne :

-- În curînd ne va sosi Suzana de la Paris... Sermana fată, nenorocul ei ca să cadă din lumina de-acolo în trailul prost a unei țări de nespalați!

— Biata copilă!

— Eū am făcut tot ce-am putut, dar trebuie...

— Va aduce și dînsa crucea pe calvarul desgustului ca și noi...

Aspasia încurcă vorba c'un aer de compătimire:

— Dar maică-sa, duioasa prințesă Béatrice, ce durere ca să se despartă de odorul crescut cu atîta grijă!...

— Incă o preoteasă a jalei...

— Mai ales pentru dînsa, fire aleasă, coboritoare din nobiliū, primilor stăpîniri!...

Simina intrigată șoptește Duduei:

-- Cine-ī prințesa Béatrice?

— Mama Suzanei.

--- Apoi nu era fiica unui cizmar din Paris?

— Vezi dragă... și tatăl Aspasiiei a început prin a fi fecior în casă...

— Vai, ce lume!...

— Inconștientă și amăgire ridicolă...

— Domnul și doamna Dêmètre.

Vranda și cu doamna Semiranoff se împrietenise bine și vorbeau cu multă bună voe mai în fund.

— N'am mai văzut pînă aici perechea asta.

— Ce tovarașie!

— Dînsul pare numai cam mitocănos.

--- Feciorul unui oare care Toader Dumitru, franțuzist acum în urmă. Lī știū toată spița, o țin de la

un intim al casei. Tată-su, venit de prin miestura nealasă a Balcanilor, a fost zidar de copil, lucra la biserică prin sate. După un timp s'a așezat brutar într-un târgușor de pe malul Dunărei, făcea contrabandă și împrumuta țărani pe camătă. A luat pe urmă în arendă o moșie mare a statului, pentru care n'a plătit nici-odată un ban : Schimbări dese de partid, lincezală din partea administrației nesigure, pune că s'a ales în urmă și senator, s'a strecurat prin timp, fără să-l supere nimeni. La urmă, pentru că ajunsese la mare trecere și cu influență, s'a făcut niște acte doveditoare că moșia n'a produs mai nimic în timpul acesta, c'a fost inundată și c'a pierdut acolo o mulțime de bani.

— Acesta e fecioru-su ?

— Singurul copil, moștenitorul a o sumă de milioane, deputat, nu știu ce pe la bancă, în comisiunile de indigenate, la toate prînzurile de la palat, dar sec ca o nucă veche, numai rîde și e de părerea tuturor cu care vorbește, ține înse mult la aristocrație...

— A, iată o calitate.

— Nevastă-sa e oticoasă, o nepoată a unui mare politician mort sarac. A luat'o îndemnat de bătrînul *Toader Dèmètre*, care zicea că-n ziua de azi și influența e o zestre bună după ce ți ai făcut avere...

— Si nu s'a înșelat.

— In curînd va ajunge și ministru.

Cocuța s'apropie un moment de Aspasia remasă singură, aruncînd ochii întrebător în spre grupul format de Pralea, Simina și Duduea.

— Nu găsești că ți-i prea aprinsă la obraz nepoata ?

— E ultima ei cucerire, o bună pradă, nu-î așa?

— Frumos și obrasnic.

— Rămîne ca Puiu s'o mai inițieze în tulburătoarele secrete..

— Și cu toate acestea s'arată atît de gravă!

Aspasia rotunjea vorbele batjocuritor și insinuant:

— Diplomație instinctivă..

— Dar cu *profesorul* Darie ce-a făcut ?

— Acum a trecut în cursul superior... Darie fusese numai pentru pregătirea abecedarului senzual .. O, va progresa mai iute de cît tine, are aplicație..

Cocuța roșește și rîde ca de bucuria unui sprijin în cădere

— Cine s'ar fi dus cu mintea să-și aleagă ea un bătrîn rebegit, ponosit la față și la port, de nici să nu-ți oprești ochii asupra lui.

— Ce vrei, cu chipul acesta putea înălătura mai ușor bănuelile... Un profesor modest și eleva sa..

— Uf..

— Tot mai bine, de cît nimica...

Aspasia ca să fie și mai distrugătoare adaugă compătimitor.

— Ce vraî, vrîsta, draga mea, ea e caprițioasă, cere....

— Poate, dar de cît c'un așa, mai bine...

— Apropos, dar tu ce zici de Puiu tău ?

Cocuța s'a-nroșit pînă-n albul ochilor ș'apoi plecîndu-se, șoptește aprinzîndu-și privirea.

— Drept să-ți spun, *mais il est un peu trop cochon...*

În grupul lui Mușat aprinderea ajunsese la săgetare. Deputatul Dêmètre îndrăznește s'arunce și el o vorbă :

— Dar cum împaci dumne-ta sfarmarea marelui

proprietăți, cu nevoea unor clase sociale, care e singura cheazășie de temeinicie a statului.

Mușat îl privește un moment cu oare care milă, ș'apoi începe c'un gest hotărît, care întovărășise gândul de n'a cruța nimic.

— Ideea de clasă aduce pe aceea de superioritate și conștiință socială.. La noi a încetat de mult așezarea aceea naturală a straturilor sociale. S'aû hurducat clasele în ciocnirea cu elementele disolvante venite din-afară și fără să se poată aștepta limpezirea amestecului, în fierberea reacțiunei, *întimplarea... a improvizat* stupiditatea și nerușinarea drept cap, iar valorile aû fost trântite nu măi știû în ce unghere.. Pune încă peste această anomalie și rodul fulgerat al naivei noastre porniri democratice, cu industrializarea creațiunei averilor și ridicarea oamenilor mici.. Și momîea aceasta de pae, vrait să ne-o impui nouă drept corp social? — Dar ce, suntem noi ciorî, ca să ne speriem de-un șomoioș ?

Duduea și Simina s'apropiase și ele de-ascultaû. Pralea nervos își risipea timpul prin toate cercurile distrate, așteptînd să se aleagă într'un fel discuția, cu să vadă cu cine trebuie să fie de părere.

Doamna Semiranoff pare cu totul cufundată în intimități cu Aspasia :

— La început m'am mirat și eû cum aș putea să mă rudesc cu celebra regină Semiramiza. Dar el s'a pus și mi-a dovedit negru pe alb că avem acelaș nume... Mi-a făcut un întreg curs de metempsicoză, de-am rămas uimită. O, să vezi ce cunoștinți are ! Știe limba sanscrită, ebraica veche și vorbește elenește ci-că întocmai ca și Pericles. Și eû îl cred, zeû...

— Dar cum l'ai cunoscut pe acest poet bizar ?

— E spînat, semn de superioritate ca rasă, are părul mare și lins ca mătasa și face poeziile numai cu zeițe antice, că le știe dragă, cum îți cunoști tu pisicile...

— În ce împrejurări v'ați întâlnit ?

Doamna Semiranoff pleacă ochii rușinată o clipă.

— Tu știi cum sunt poezii, săraci, dar în schimb cită nobleță... El a tipărit o carte «*Altarul lui Ramses*» și-a venit băiatul să-mi vîndă și mie un volum.

— A, o avem și noi, lungăreț de tot, e'un cap de sfînx pe coperta plină de ieroglife...

— Am vorbit mult cu dînsul atunci, tu știi că eu mă-nebunesc după artă și...

— Ți-ai făcut loc pe «*Altarul*»...

— Să știi că e și dînsul din neamul lui Ramses, cea mai veche aristocrație, mi-a probat că e coborîtor direct din faraoni...

— Ați putea să alipiți Egiptul la Asia mică, să faceți un singur stat...

— Tu rîzi, dar ia să vorbești cu dînsul, să vezi... Zilele acestea are să-mi aducă niște cărți de pe atunci și estampe vechi cu portretele Semiramizei. Pe el l-a lovit mai ales așămănarea unghiilor mele cu ale reginei... O, e un pasionat amant al acestor podoabe, mi-a făcut o mulțime de ode unghiilor...

— E tot așa de rafinat și-n iubire ?

— O, dragă, dac'ai ști... Puiu e nimica pe lîngă dînsul... Nu poate suferi femeile de jos, pentru că se dau ca niște vaci... Antichitatea, cu toate perversitățile amorului, e idealul lui... O cite-am învățat de la dînsul... Păcat că e bolnav de stomac.

Fața lui Mușat lumina în albul barbei și din cadrul clătinat al pletelor, ca și cum ar fi bătut soarele în plinul ei. Părea un apostol care-și propagă cre-

dința. Un moment încetase vorba în salon și ochii tuturor erau îndreptați atent la dînsul.

— Patriotismul e forța mistică care ne apropie într-o apărarea condițiunilor noastre de viață. El ne încălzește sufletele și ne întărește la greș. E farul care a condus popoarele prin frămîntarea întunecată a nenorocirilor. Mult timp la amestecat cu religia. Patriotismul a făcut eroi și a înălțat noroadele.—La noi poporul e lipsit de niște condițiuni anumite de viață, trăește într'un fel de provizorat, nici stăpîn în casa lui, nici redus la o robie desăvîrșită. În asemenea împrejurări nehotărîte, forța aceea mistică, care ar trebui să-l strîngă într'un mănunchiu și pentru un gînd și-a pierdut puterea de coeziune, pentru că lipsește tocmai cauza obiectului. De-aici dezorientarea din păturile noastre.

Nepăsare și ofilire în toate părțile. Jos stîrpirca unei raso, sus neorînduială în moravuri. În cotro să-și mai găsească sufletele noastre mintuire? Farul e stins și pluta noastră socială s'a desfăcut în fereberea talazurilor. Să ne bocim?—dar n'avem timp, că ne inghite vîltoarea poporul.. Noi paznicii luminei trebuie să le aprindem scîntea nădejdei. Căci nu-i nenorocire care să se poată asemăna, cu aceea a omului care n'are nimic de așteptat. Nici o boală nu obosește mai mult, de cît lipsa unui rost în viitor..

Cîtă energie pierdută în vînt! De-o parte o lume se distruge prin lux, orgie, corupțiune, ducînd peste graniță sudoarea de aur a pămîntului;—iar pe de alta, copiii poporului se istovesc în sfortarea lor de-a se ridica, bătută în cap de hărțuелile umilitoare ale nevoei, își silesc sănătatea în sbateri mici, ca s'ajungă între noi bolnavi și desamăgiți. O anihilare de forțe cari ne doare sguduitor. O potrivire

mai inteligentă în îndreptarea acestor energii și ce operă de armonie și isbîndă !

Suntem datorî să ne reculegem. Trupul nostru social suferă. Nu simțiți că trecem printr'o îndelungată criză morală ? Avem un fel de durere de cap în mare. E ce va strica în funcționarea organismului nostru.

Noi indivizii suntem moleculele lui, trebuie să ne ajutăm la treabă, că altfel se tulbură cumpănirea totului. — Mai multă cinste și mai puțină lăcomie, să ne respectăm ca între oameni, așezarea meritului în volnicia lui ș'atunci ne vom arăta patrioți conștienți. Mulțimea se va desmorți din abatere, poporul întinerit va chiota înbucurat, valorile își vor lua locul și va fi împăcare și bine... Iată un ideal ce ne-ar lumina noaptea dezorientăriei în care orbăcăm.

— Nu găsești că prea-n multe părți îți așezi idealul mîntuirii noastre naționale ?—Odată îl găsiseseți în căsătorie.. Ziceați că mizantropismul și blazarea generației de azi, e din pricina solitarismului întirziat ?

Aspasia frinsăse vorba triumfînd, ca ș'un luptător care ș'a desarmat potrivnicul din prima încrucișare a spadelor.

— Dacă vreați eu aș putea să mai găsesc un loc idealului nostru., Uite de pildă dumnea-ta, cu mulțimea cucoanelor din lumea mare, în loc să risipiți atîta prisos de bucurie într'o viață fără nici o noimă, v'ați putea prefăce în mîntuitoare de suflete, pentru tăria noastră națională și astimpărarea pornirilor d-v. de perzarea. Coboriți-vă în straturile de jos ale femeilor, arătați-vă modeste și simple în moravuri, învățați ficele plebei să facă mincare bărbatului și să cirpească rufele copiilor.

Deprindeți-le să vadă că-n cinstea casei e fericirea norodului. Faceți din păpușile boțite și nervoase, știți cuminți și gospodine harnice. Pe voi vă vor asculta ca pe niște sfinte trimise de sus. Cită mângiere să vă știțienerate pînă la adorare și ce minunată întrebuintare a timpului. Vă veți întoarce acasă purificate, ca niște preotese care ies din altar. Ș'atunci aveți să știți că trăiți pentru ce-va... Tineretul care se-nfioară azi la gîndul însurătoarei, va păși la cununie cu încredere, căci va ști că duce acasă tovarășă, nu un pachet de mofturi și de rușine. Statul pentru garantarea consolidării lui, va putea impune căsătoria mădularelor sale cîrmuitoare. El e un trup armonic și pentru ținerea cumpănirei e nevoie ca fie care moleculă să-și îndeplinească rostul, altfelîu are dreptul la un fel de autoamputațiune. Holteirea va fi o rușine, luxul ruinător susținut de către depravațiune va înceta și peste toată murdăria moravurilor noastre de azi, se vor întinde petalele curate ale castității în toate apucăturile... Dar așa ne împrăștiăm unii pe alții, femeile de jos vă spionează pe d-v, căci omul are nevoie de-un model în viață, sunt puține individualitățile care să trăiască necopiind pe nimeni. Ca să se poată ținea la modă, torturează bărbatul, suferă și se vinde;—dacă nu-î măritată, lungeste trotuarele. Cele mai tari se neurastenizază învățînd. Cădere sus și corupție jos. Nu știu dacă nu e pic de adevăr în relațiunile plenipotențiarului străin. care a spus într'un moment de desgust că București e o vastă casă de pros..

— A...

— Nu vă scandalizați, sunt doctor și v'am făcut un curs de igienă socială.. Am vrut s'arăt nevestei mele, că omul conștient își poate face un

idial moral din multe lucruri care pot părea mici... Chiar dacă ne-am mulțami numai să nu dăunăm pe nimeni tot ar fi un rost în viață... Nu strica nimăru-i, dacă nu te-ajută puterile să dregi... Să nu ne lovim..

— Cît pesimism !

— Mușat al meu totdeauna a fost cioclu, cînd m'am luat cu el, am avut un moment tresărireă că duc pe umeri o cucuvaă...

— Nu e pesimism aceea ce-am vorbit pînă acum, sunt încă un vizionar de-un optimism copilăros. V'am înșirat numai niște preventive, pentru înlăturarea molimeii care ne amenință. Suntem o națiune tînără și cu toată oboseala timpurie care ne moleșește, eū tot nădăjduesc într'o ridicare prin noi. Anii din urmă ne-am arătat virtoși, sunt bărbați care știu ce e sacrificiul și oū m'astept la o scuturare voinică din toropiala care ne omoară. Vom lua doctoria cu bărbăție, căci trebuie să trăim, Nu s'aū ivit încă vînzătorii de neam printre noi și am știut să fim solemni la vreme de cumpănă. Simptomele de destrăbălare politică, care aū omorît Polonia, ș'aū ruinat pe vremuri Spania, nu s'aū arătat pe trupul nostru social. Cît ne mai rușizăm încă, vom trăi. Ne vom pune lipitorii singuri, fără s'asteptăm pe alții să ne iee sînge. Și sguduirea prin care am trecut, ne va regenera organismul, întocmai ca după o boală îndelungă... Eū cred în toate acestea și sper că veți înțelege cu toții că trebuie să ne-ajutăm. La o parte deșărtăciunea unei vieți irosite și să fim mai sgîrciți cu energia noastră și cu timpul—sunt două bunuri care nu se mai găsesc dacă le perdem prostește...

— Domnul prim-ministru...

— A... de-acum e mai grav, salonul se va pre-

face în parlament ș'aici noi n'avem loje, nici poftă de plictisit.—Dragele mele, vă propun o partidă de *lawn-tenis*, haidem în grădină..

— Minunat !

Savin frîngîndu-se pe picioarele lungi și subțiri își îndreaptă tunica lui de roșior, scoțîndu-și la iveală peptul conturat în vală :

— Parol d'honneur, je n'aime pas du tout la politique ..

Pinat înfundat mai la o parte într'un fotoliu. își juca degetele inelate grosolan pe peptul lui uscat. Privea la toți c'o ușoară nuanță ironică, continuînd să surîdă dintre creștii pungiti în jurul gurei. ca și cum ar fi fost pitit după o movilă de aur. Pralea-și făcuse loc la spatele lui Mușat și părea atent. Numai Puiu strîmătorat se frămîntă cu neastîmpăr, căutînd să-și ție nestinsă dispoziția lui silită și ridicolă de cavalier la modă.

Primul ministru întîrziase puțin printre plantele frumoase din intrare. Atenția tuturor era îndreptată în spro ușa deschisă. Marele oaspete s'arată mic în prag, strîngînd șiret și inteligent dintr'un ochi :

— Mă rog... lasă-lasă, ce atita spaimă de discuție !—Se vede că v'a împrôscat doctorul iarăș cu stropi de acid fenic...

Aspasia era nervoasă :

— Atit numai că de data asta doctorul nostru a pus prea multă apă...

— Observ că-î întrebuințezi d-ta antisepticul...

Aspasia măgulită de compliment, își ascunde înclinarea înbujorată a feței, după o ușoară tremurare multămitoare a evantaliului.

Cocuța întîmpină cu gingășie :

— Dar ce-am putea face noi femeile pentru împăcarea lumii !

Muşat sare ca muşcat de şarpe :

— O, de-aţi şti cât puteţi voi face !.

Şi el îi coprinde blind obrajii în mîni :

— Vezî, așa micuțe și cu toane cum sunteți... plătînde și bicisnice la mnto... făpturi ușoare și frumoase... Voi puteți face eroi din niște nevolnici și sunteți în stare să ticăloșiți pe cei mai puternici... Voi sunteți termometrul tăriei unei națiuni... Acolo unde femeile sunt virtuose, acolo e împăcare și bună rîndială în moravuri... O, de v'ați duce voi cu mintea cât puteți face pentru stîmpărarea sufletelor noastre!..

— Dacă nu ne spune nimeni !..

Muşat ridică din umere obosit :

— Hai, du-te de te joacă, jucăți-vă cu toatele, faceți înainte ce-ați învățat, e așa de ușor jocul ș'atita prilej de proastă bucurie !.. Aceea ce-ar trebui să fiți e o povară stingheritoare pentru niște firî crude ca ale voastre..

Salonul se răria de cucoane, întovărășite de Savin și Puiu, care respiraui ușurați. ca după o baie de aburi tari. Vrandă termina o convorbire intimă cu Démètre :

— Nu face pentru noi aristocrații..

Bărbații rămași schimbaui stringeri de mîni și crîmpee de vorbe obișnuite. Pe cînd Mușat presenta primului ministru pe Prălea, ușa din fund se deschide, ș'apare Aspasia strălucitoare sub lumina argintată a părului ei bogat și alb :

— Dar domnul Prălea nu vine cu noi ?

VIII

Dimineața era tîrzie de tot. Printre ramurile sfășiate scăpătau frînturi de raze aprinse

Pralea întinsăse picioarele în lungul unei bănci din Cișmigiū și apărât de o tufă bătută de arțar, își prefira surăzitor în minte noaptea de triumf și voluptate. Răcoarea din grădină îi odihniise mult resvrătirea simțurilor lui obosite. Nu știu a cît-a oară își arunca ochii îmbătați pe-un bilețel roz satinat:

Domnule,

In ultimul moment m'am hotărit să mă întîrziu cîte-va zile în București. E un amestec neînțales în sufletul meu, din care nu știu cum ar trebui să mă ridic. Bărbat-miū și cu Simina aū plecat singuri la țară. Pe mine mă stăpînește amintirea acelei înălțătoare după amezi, cînd ne-a trecut atît de dulce timpul. Atunci mi-aī spus vorbe care-mă covîrșesc tot măi cald și măi chinuitor sufletul. Era o lume întreagă în jurul nostru, dar nu măi vedeam odată pe nimene altul... Înțaleg cu cît trece măi mult vremea, că trebuie să ne lămurim într'un

fel. Te aștept sara accasta. Ești cavaler și nu cred într'o înfruntare. E atîta neastîmpăr și întunerice în gîndurile mele, că scinteerea unui sfat venit de la o minte așa de frumoasă, ar pune oare-care lumină și așzare în rescoala sufletului meu înlăntuit...

Floarea de edelvais

Pralea sare cu mintea la ziua de primire. Cînd s'aû văzut scăpați de strîmtoarea salonului, Aspasia l'a luat ferbinte de mină și s'aû perdut amindoî pritr'o încurcătură de alee. De departe le venea sgomotul cucoanelor care se puneau la cale pentru partida de *lawn tennis*. Dînsa tremura și el nu găsia ieșire gîndurilor încurcate. A încercat la urmă un compliment și ea s'a înroșit mult, prefăcînd o modestie ipocrită :—Eă sunt bătrîna, domnule Pralea... L'a privit pătimaș și ș'a ridicat peptul frumos într'an oftat provocător. In ochii ei era foc și patimă. Vibra de doruri bolnave, strălucind de sănătate în conturarea plină a formelor tari. El i-a dus mina la gură și pe cînd dînsa întorsăse capul învinsă, silind un fel de sbatere, i-a șoptit dulce în ureche :—Florile de toamnă aû parfumul mai amețitor...—Ce folos dacă vine iarna!.. — *Floarea de edelvais* inuse nu moare nici odată... — Ah, domnule, ce vraî să faci din mine!..

S'a auzit inse strigînd'o tovarășile de joc ș'aû trebuit să se întoarcă. Aspasia stăpînită spunea mofturi c'o artă rară de-a ascunde totul. N'a bănuit nimeni nimic. Duduea inse l'a privit cam mustător. Simina s'a uitat la el blînd, mulțămîta c'a îmblînzit ura mătuși-sa.

Alerga prin sfărmăturile amintirei de parcă-ar fi sărit pe niște sloi mișcați. In capul lui era a-

mestec și -nferbîntare. Trecea și revenea prin întimplări, ca prin niște pămînturi cucerite de la vrășmași. Inviorat suridea singur de minunea isbindelor.

Fuge cu gândul tot înainte:

Sara de întîlnire a fost înădușitoare. Gătît și mișcat, în așteptarea oiei de plecare ș'a aruncat ochii într'una la biletul satinat deschis pe masa de toaletă, pe cînd era ocupat cu micile îndreptări ale înfățișării... Ș'apoi salonul luminat, muțenia din palat, Aspasia îmbrăcată involt și deschis.. Greutatea primelor vorbe l'a sdruncinat ca un hîrtop din drumul trăsurci. Ușurința convorbirei și eleganța micelor scene de mai pe urmă, l'a uî îmbărbătat mult. Cită stingăcie în apucăturile prefăcute de cuviosie ale Aspasiiei. Și ce minciună toate silințele ei de-a părea biruită și năivă. Șampania i-a aruncat mai tîrziu în neorînduială: el ajunsăse brutal și dînsa nerușinată. C'o lăsare îndrăzneată de degete în lungul nasturilor de la rochia involtă de casă, i a desfăcut peptul pînă jos tare. Ce înflorire superbă de carne albă și modelări tainice. Începutul sinului remas deasupra corsetului de matase, părea că-i reșfringerea înlături a două petale rotunjite de erin. Strîngerii și aplecări rafinate. Vorbe nervoase și armonizări otrăvite. Pe urmă buduarul ei ascuns, cu risipa aceea de ațîțări bolnave. Un pat larg cu'n strat imens de petale proaspete de trandafiri parfumați. Perdelile baldachinului în curgeri tremurate de ciucuri... Candela din colț, adormind în cuprins o lumină mistică... Aerul încărcat de mirodenii lascive.. Iar Aspasia pășind tainic peste prag i-a șoptit misterios: -- Aici n'a intrat nicî-odată Mușat.. Noaptea de voluptate și nebună uitare i-au

boțit ca pe niște fructe uitate într'o fridă caldă. A doua zi au făcut amîndoi bae de lapte crud cu colonie, ca să se înviioreze. Povestea gingășiilor nevinovate, cu tot stolul rafinat al desmerdărilor mincinoase l'au îmbărbătat mult...

Zimbind într'una de bucuria acestei cuceriri, Pralea își purta însetoșat privirea beată, pe scrisul mărunț de pe biletul de satin roz. În para amintirei, i-a căzut de-o dată Simina ca un fluture zănatic într'o fumegare înecătoare. El a ferit cu milă năvala neașteptată, scuturîndu-se ca de-o părere de rău. Scapat de după colina aceasta străjuitoare, dă cu ochii în vilvătaea de lumină a viitorului ce-l chema momitor. Nu mai vedea nici un prag în drumul lui. Pretutindenî îndemn și bine. Mai tîrziu ajuns sus, își va găsi el o nevestă bogată în lumea din jurul lui.—Simina n'avea de cît cel mult o sărmană sută de mii de franci. Ce visuri își făcuse dînsu! pe gîndul c'ar putea fi înzestrată de Mușat. Aspasia înse a spus curat, că nu-î dă nici cincî paraie de la dînsa. Și apoi reutatea cu care a încheeat vorba:—După lege ar putea lua chiar un ofițeraș, nu-î de tot de plîns... Acum îi părea rău c'a aruncat'o într'o stare sufletească dăunătoare. Avea înse nădejde în puterea de vindecare a femeilor. Și ca s'ajungă unde era, trebuia s'o jertfească durerii...

Pe celălalt capăt de bancă se pune o doică c'un copil în brațe. Juca drăguța sarcină pe brațe, dojenind alintător:

-- Să fii cuminte, că alt-feliu n'au să te mai recunoască prietenii în viață,—cum se face domnul dealături, că nu-și mai aduce aminte de mine...

Pralea se uită la ea fulgerător și de-o dată roșește de gîndul unei aventuri îndepărtate. Căzuse

ca dintr'un vis de înălțare. Rușinat sare în picioare și se îndepărtează pe sub umbra copacilor.

— Ai prins pe semne la tutun acum...

Trecutul lui de sărăcie și umilință, l'a învăluit ca o mantie petecită căzută pe umer: — Tată-su, fost piser pe vremuri, venit de la țară într'un oraș sărac de provincie, s'a luptat cu multe în tineretea lui, pînă cînd cu statornicirea noilor legiuiri sub Cuza, a capătat dreptul de apărător... Mai cu codul, mai cu martori înjghebați, ajutat și de mila judecătorilor, încurca și el treburile oamenilor, ca să cîștige o bucată de pîne. A ridicat șase fete mari și le-a pus la locul lor, cum a putut și cu ce a avut. Rămăsese legendar chipul lui de pledare: Odată, în lipsa unui sprijin juridic, s'a ridicat îndurerat dinaintea magistraților și s'a jurat pe ochii lui că imprecinatul nu-î vinovat. De altfeliu țaran voinic și-nzestrat cu șiretenia aceea practică, care a ridicat sus pemulți din generația aceea.

La urmă a avut ș'un copil, pe Pralea. Venise în casă ca un musafir nedorit. Erau amîndoi soții sătui de întins nevoia. L'a crescut fără să-l iee în samă. Și cînd a terminat gimnaziul din tîrgul lui pustiū, tată-su a vrut să-l vîre contabil la o magazie:—Pe negustorie, măi băete, că s'a mîntuit cu cartea de acum de-acum, mor învățații de foamă... Pralea a plîns, s'a dus pe la surori, a bătut pe la cunoscuți și-ntr'o septămînă a strîns parale pentru un bilet pînă la București. A dormit prin grădină, a mîncat pîne cu măsline, pînă ce i-a făcut loc un ungur bătrîn să doarmă într'o bucătărie boeréască. Acolo a cunoscut și pe fata ajunsă acum doică...

Se înscrișese la un liceū și învăța lecțiile pe derost. Profesorii îi lăudaū silința. Intr'o Joi după

masă, pe cind umbla plietisit in lungul unei străzi, sugind cu poftă dintr'un capăt de țigară, dat de draga de la curte. întilnește un cunoscut din orașul lui sărac.—Ce faci pe aici tinere? .

Că-î treacă și meargă... Cunoscutul era subșef de biuroū la un minister. Se însurase de tînăr ș'avea vr'o cincî copii unul după altul. L'a dus acasă și l'a prezentat nevestei, absolventă a externatului, luată din amor, care nu știa să facă o mincare, dar în schimb foarte *bine crescută și de familie*... Din una-n alta Pralea mărturisește totul și mișcă perechea de gazdă pînă la lacrămî. L'a oprit la ei.—Sunt sărac, domnule Pralea, dar pot să te ajut pînă-î mai scăpa... Era om muncitor, econom și sănătos. Nu învățase carte multă, dar l'ajutase norocul să capete slujbă la vreme. Ținea două slugi puturoase și ducea în spinare casa și mofturile nevestei, cu înfrînarea unui magar dat cu nevoile.. —Nu m'aș fi însurat, domnule,—i-a spus el mai tirziu lui Pralea,—căci, greū de trăit azi, dar a dat păcatul să se îndrăgostească fata asta de mine. De două ori i-a smuls maică-sa chibriturile topite din mînă ș'atunci, dacă am văzut că mă iubește atîta, am luat'o... Mintuise tocmai școala. Tată-su a fost ușier la noi la minister... Eū mi-am scontat leafa pe două luni, ca să-î cumpăr pantofi albi și rochie de mireasă...

Pralea se juca cu copiii și făcea multe pe lîngă casă.

Cucoana inse se uita la el dușmănos. La urmă ca s'o îmbuneze i-a măgulit slăbiciunile : vorbea numai de nonorocirea ei de-a nu fi dat peste un bărbat *mai de neam* și-î aducea jurnale de modă. Intr'o sară aū rămas singuri, aū lungit masa pînă tirziū și dînsa oftînd lung, l'a privit cald în ochi.

Ș'ați căzut în brațe și s'ați întâlnit pe urmă în ascuns.. Doamna s'a îmblânzit, îi spala rufele și făcea economii ca să-î cumpere țigări. Îi părea reu acum că din lipsă de *usage* a uitat franțuzește, că ar putea vorbi fără să înțeleagă *mojicu*. Bărbatul prost și bun, muncea și aducea acasă, bucuros că nevastă-sa s'a mai potolit din pretenții și bociri. — Când a ajuns Pralea la Universitate i-a pregătit o odaie în niște căsuțe din curte, iar nevasta a dus acolo tot ce era mai de samă ca podoaibă. Era copilul casei și nădejdea unui ajutor în viitor. Ar fi făcut amîndoi ori-ce pentru dînsul. Ș'a trecut anii în casa și la masa lor, fără să știe ce e greul. Cu cît îi răsuna numele, cu atît el era mai înconjurat și mai la îndemînă. În timpul din urmă dădea și el cite ce-va *pentru coș*, cînd avea de prisos...

Nu s'a putut scutura de gîndurile acestea de cît cînd s'a îndepărtat mult de Cișmigiu. Trecuse Dimbovița și acum se-ncurcase mult prin stradele din spre Dealul-Spirei. Înălătură din minte povara grea și rușinoasă a trecutului, ca să intre trufaș în strălucirea succesului din urmă.

Aspasia îi făgăduise ori ce-ar vrea, în București. Cînd i-a pomenit, între două sărutări, de-un loc la ambasada, dînsa a surîs batjocoritor:—Așa de legrabă?—mai așteaptă... Nu înțelegea de ce a pus atîta ironie în tonul mușcător și răutăcios. Înainta cu mintea în viitor, ca-ntr'o stăpînire ce i se cuvenea. Îi venea să ridă cu milă, de traiul lui de pînă acum. Funcționarul muncitor și răbdător, cu atențiunile mici ale nevestei, îl făcea să roșască cînd se vedea în strălucirea care-l învăluisese așa de neașteptate.

Căldura se lăsa tot mai înecătoare. Erau ceasu-

casa modestă din fundul mahalalei, căutînd să se dosiască, prin umbra îngusta a gardurilor ș'a caselor tupilate după pomi.

Pe uliți nimeni. În cîte un prag cosiaŭ neveste numai în cămașe. Unii bărbați se întorceau acasă cu cîte'o pine subsuoară. O fată mare a unui gardist, care se ducea la apă, cînd a văzut pe Pralea de departe ș'a ascuns cochet cofa după spate, prefăcîndu se că se primblă. O femeie care calca lut, a luat'o la fugă rușinată și s'a ascuns în casă. Pretutîndeni sărăcie, nobleță și fudulie. Pralea trecea triumfător și nu vedea înaintea de cît lumina așteptărilor de demult.

În odăea lui răcoare, miros de flori uscate, cu mirodenii de sopunuri și parfumerii. Pe masă, sub o gazetă desfăcută, a găsit un pachet de țigări bune, ascuns cu grijă. S'a roșit și i-a venit în minte sacrificiile grele ale găzdei îndrăgostite. Svîrle pălăria, se desface la piept și se lasă obosit în lungul patului. Întîmplările proaspete îl împresoară iarăș, ca-ntr'o învăluire de vis și de lumină. Modestia din prejur, cu povestea ajutorului din casă, unde a fost ocrotit părintește, l'a cufundat într'o toropială de rușine și remușcare.

— Unde ai dormit astă noapte ?

Pralea a tresărit surprins.

— *Dumne-ta* erai ?

— Cit sunt de sdrobotă !..

Femeea doborîtă de copii și dragoste. iți făcea milă cu înfățișarea ei ruînată :

Ea îngînă a plîns.

— Ochiî țî-s vineți împrejur și ești ajuns de osteneală. — Nu te gîndești că mă poți ucide cu nepăsarea ta din urmă ? — Eū nu mai știu ce să mă fac de dragul tău !..

— Te îndoeşti de iubirea mea ?

— Nu mai ai nici putere să minţi. Vorbeşti în silă şi nici nu ți mai aduci aminte, că mă omor singură, suferind aici, părăsită...

— Bănueşti ce-va ?

— Ce mai pot face eu, trebuie să mor, eşti prea sus acum, ca să-mi mai ridice speranţa pînă la tine.—Dar eu mă sting, eu trebuie să mă duc, căci prea sunt legată de amăgirea unui val, care se rostogoleşte nepăsător în spre largul mării...

— Ce copilă !

— Şi cită durere !..

Pralea o frînge pe genunchii ş'o leagănă în silă.

— Nici odată n'aş putea să te uit.. imi eşti dragă mult...

— Ce bine faci că mă amăgeşti măcar, e așa de dulce să te înşeli singur într'o crezare...

— Ai fost bună...

— Ce folos că nu mai sunt frumoasă !..

— Şi eşti blindă şi...

— Sărăcă..

— Ce vorbeşti așa ?

Pralea îi prinde gura într'o muşcare înrouată ş'o serută cu dragoste silită.—O iea în braţele lui puternice ş'o aşază de-a lungul patului. Dînsa închisăse ochii dusă, tremurînd de înfiorarea apropierei dorite.

— Credeaî că te-am înşelat ?

— Und-aî fost toată noaptea ?

— Tu nu ştii cite am eu cu societăţile studenţeşti ?

— De ce nu laşi orî-ce grijă, nu te iubesc eu în doajuns, ca să fim fericiţi ?

— Da, dar...

— Leapădă-te de toate, ea-ţi o slujbă şi trăeşte

ai ei cu noi, eu uit și bărbat și copii pentru tine...

— Mai târziu, poate, dar acum...

— Mai târziu... atunci când te vei ridica prea sus, atunci ai să mă uiți și eu nu mai pot trăi departe de tine...

— Bărbat-tu a venit de la birou?

— Nu e încă două sprezecă...

De câte ori vroia să scape de prea multele-î desmerdări și încredințări de dragoste, așa svirlea vr'o amintire sguđuitoare.

Ea îi stătea tot pe genunchi, cu minile încolăcite pe după gît și cu ochii mijiți de lacrimi și dragoste umilită.

— De ce mi-ai ieșit în cale?

— Te căești?

— Când ai să fugi de la mine, eu am să mor..

— Vom rămînea veșnic împreună.

— O dac'ar fi adevărat!...—A da... ai găsit țigările?

— Le-am văzut..

— De ce-mi respunzi nervos și desgustat?

— Găsești?

— Azi am economisit doi franci de la niște țigueli, ai nevoie?..

În depărtarea uliței înfierbîntate de soare, s'aud niște pocnituri de biciu. Pralea tresare. Femeea îl strînge la sînul ei moale.

— Oho... spurcaților..

Trosniturile biciului ardeau în arșița verei. Pralea se repede și deschide-o fereastră. Peste amărul lui se pleacă și dînsa lenes.

— Tioo... păcătoșilor..

Încins cu curmeiă peste ranta ruptă de călugăr, desculț și cu capul gol, nebunul extatic mergea prin mijlocul colbului ferbinte, pocnind trosnitor în

amîndouă părțile, ca și cum ar arunca niște blăstăme peste orașul toropit de căldură și stricăciuni...

— Hoho... a venit vremea de-apoi... hoo... vinduților... nu credeți în nimac ..

Șfichiul destrămat plesnia răsunător.

— Cine-î acesta ?

— Un maniac religios...

Pe drept fereașta deschisă, nebunul trosnește biciul în spre casă și umple odaea cu răcnetul lui amenințător :

— Huideoo... porcilor...

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

IX

Cimitirul tăcut și trist s'alegea din umbrele revărsatului.

— Mai de dimineată de cât mine ?

— Eă sunt bătrină, numai pot dormi.

Simina se-nfioară de plîns.

— Mama mea !

Incrucișindu-și mîinile pe pept, îngenunche la capătul mormintului semănat cu nemuritoare și-și lasă lacrămile să curgă în lungul feței, fără să se miște din rugăciune.

Gana își șterge ochiî, rămînînd cinchită în iarba de alături și plivînd într'una leasa inflorită de nemuritoare

Cuprînsul tresare de religiositate

Revărsatul răcorit, pătruns de liniște și lumină, se trezea cu-ncetul din odihna zorilor amorțite. Imprejur miros de verdeată rourată și monumentele vechî de marmoră la mormintele Mușatinilor. Pe umerile hatmanilor împetriți ș'a doamnelor moarte, ciripiaî vrăbiile deșteptate din vreme.

Mai încolo biserica de piatră înegrită de mușchii.

Simina se nchină, sfirșindu-și rugăciunea

— Iartă-î, doamne, păcatele...

Gana îngină prin plîns ca și cum ar fi vrut să întregească închinarea :

— Primește-o în bucuriile tale, doamne, c'a fost curată...

Și-și face semnul crucei tremurînd.

Simina apasă asupra peptului umflat de suspine, încrucișarea mînilor ei albe.

— Mama mea !

— Sărmana, domniță Casandra !

— Mormîntul cel mai trist și mai sărac!—Nici un semn. . . Atîta dragoste îngropată aici și nu-î o vorbă care s'o amintiască lumei...

— Oare crucea cea mai frumoasă, nu ești tu acum?

— S'a stins, tocmai cînd am înviorat eă și m'a lăsat fără nici un îndemn, singură...

— Cînd a fost să moară, m'a privit rugător prin lacrimi și m'a strins cald de mîna ș'atunci am înțales că trebuie să trăesc eă în locul dînsei...

— Ți-ai vestejit viața pentr'o străină, cînd ai fi putut iubi o odraslă a ta...

— Eă sunt sfîrșitul neamului meu, cu mine să mîntue un curpen de oameni. Mi se pare că sunt ca și vița aceea care se lipește așa de mult de-un trunchiū, în cit cu vremea își amestecă mîsga într'o singură curgere. Eă m'am curmat de rădăcina neamului nostru mort ș'acum trăesc prin tine. Mi-am ciștigat dreptul de-a mă asvirli în viitor, prin dragostea ce ți am purtat. În sîngele tău, mî-am amestecat și eă viața. Durerile tale mă dor pe mine. Și-n bucuria ta tresare și sufletul meu...

— O, îți mulțuresc...

— N'ai să vorbești tu lumei pentru Casandra și-n numele strămoșilor tăi ? Dar tu nu ești închinarea zilelor mele.. Și-n glasul tău are să răsune și înginarea desmerdărilor ce ți-am șoptit din lea-

gân. Dacă-aș fi trăit prin mine, eram să duc î a-
înte o semință blestemată și hulită, întocmai ca și
pădureții selbatică care fac fructe pe care nu le
culege nimeni. Acum însă m'am curățit prin de-
votament.. Și pentru jertfa roadelor sterpitate în
mine, ridic pe umerii mei altoiul strălucit al unui
neam care-a cîrmuit norodul românesc. Tu, ai ce
spune și de cine vorbi.. Eă îmi plec șalele să te
ridici tu deasupra ca pe-un anvon și tremur de
fericiroa că-ți pot fi roabă pînă la sfîrșit..

— Cît de bună și ce înălțare !..

— Toate se întîmplă după cum le rînduește cel
de sus. Eă am fost așa, pentru c'a vrut el să trăești
tu. Omul orî cît s'ar înfrînge, tot trebuie la urmă
s'asculte porunca lui:—Casandra era o femeec sfîntă,
Ar fi adormit fecioară, atit era de stăpână și liniș-
tită. Dar D-zeu n'a vrut să ucidă cu dînsa pe Mu-
șatină. Cînd a văzut el că Irimia s'a vindut unei
slugi de-a deavolului ș'a adus aminte c'a mai re-
mas un vlăstar uitat. Ș'atunci a rescolit viața în
Casandra cea mîndră și stăpînită. În sara nunței
ei nebune, rîdea în lacrimi și-și strîngea cu mîinile
șoldurile vergine, ca și eum ar fi vrut să înădușe
acolo strigătele strămoșilor care se cereau la lu-
mină.

— Mama mea !..

Simina sbucnește într'un plîns nervos, lăsîndu-și
mîinile protegitor în lungul stinghiilor.

— Ea a trebuit să moară, ca să-și rescumpere
păcatul de-a fi călcat rantia de călugăriță..

— Șermana mea mamă !..

— Dar D-zeu a avut grijă să fiu eă la căpă-
tăiul ei..

— Îți mulțămesc..

Și Simina îi apucă mîinile de-și razimă fruntea

pe ele și plîng amîndouă mult, cu lacrimi ferbiuți și suspinări înecate.

Muțenia se tae de o vorbă răsunătoare :

— A, mironosițile plivesc momîntul din revărsat..

Irimia s'apropia voinic și-nprospătat de dimineată, adus puțin de spate și sprijinindu-se cu mîna stîngă de cîrja lui înaltă. De sub pălăria mare de cîmp, îi atirnau pe la tîmple pletele elătinate și bătrîne. Barba albă lumina o față blîndă, mîncată pînă-n obraji de ochii mari și prăpăstioși.

— Am venit să plîngem pe mormîntul cel mai părăsit.

Simina se ridicase mîndră, de par'că ar fi răsărit din pămînt și-si stăpînește sbuciumul, înodînd între sprîncene crețul acela oprit și hotărîtor. Intunericul părului ei lăsat pe lingă ochi în două unde negre și-ntoarse, se despica în oglindirea albă a feței, ca și nourul îngreuiat de noapte, care se sfășie de ivirea unui colț balaiu de lună. Pe cap avea un zăbranic dat în voce pe spate.

— Vezi Simino ?

Și Irimia arată c'o rotire de mîna în spre mormintele cu statuî și cruci de marmoră.

— Aici sunt îngropate cite-va capitole mărețe din istoria neamului nostru.

— Și pagina cea mai tristă...

Simina își lasă privirea pe mormîntul mini-sa acoperit de nemuritoare înflorite.

— Din care însă a tresărit mîndria lui din viitor..

El o apucă blajin de bărbie și-si pleacă buzile pe fruntea oi frumoasă.

— Eă ?

Simina înclină capul abătută și murmură încet.

— Cine știe ce-mă ascund anii !..

— Vreamea se va supune ție, căci tu ești noi și trebuie să știi a voi... Veți ține împrejurările în mină, cum purta Jupiter fulgerile..

— O, câtă amăgire...

— Te cunosc bine,—te simt... Eu am suferit, pentru ca să-mi plătesc bucuria de-a mai putea veni aici, în templul bărbăției neamului meu, nu pentru c'am fost ticălos..

— Facă cel de sus, ca să fie bine..

— Haidem cu toții printre monumente, să-ți spun ce-am fost noi, ca să-ți învîrtoșești sufletul de credință...

O apucă cu dreapta de braț și răzemiindu-se în cîujă pornesc prin cimitir.

— Aici zace domnul..

Și Mușat înșira nume mari și fapte de glorie. Ochiul lui blînzî s'aprinsăse și glasul îi vibra pe cuvinte bărbătești. Statuele mucezite pe la încheeturi, înmărmureau în felurite înfățișări. Erau acolo vovevozi împetriți pe cai spumoși și spatarî răzimați în platoșe. Logofetese care rupeau fusul de la furcă și vornicițe ingenunchiate lângă cruci înegrite.

— A, iată și crăișorul Ioniță cu Linora de Medicis...

Un flăcău mlădios și cu peptul lat. Plete moi și crețe îi curgeau pe umere, iar barba lui mică și răruță se împrăstie apăsat pe-o vioară strunită. Cînta dulce și cu ochii goliți ridicați pe aripe de vis. Peste umărul lui, sprijinită cu mîna într'o mesuță, desvălită la pept și-ntr'o pornire sănătoasă și-nflorită, Linora cîntă aprins o romanță neuzită, înălțînd odată cu vocea ei moartă și mîna dreaptă într'un gest înghețat.

— Craiul Ioniță făcea versuri latinești și iubea muzica. Era spiritul cel mai înzestrat de pe timpul

lui. A trăit prin veacul al XVI și trebuia să urmeze la domnie lui tată-su. S'a dus la Florența e'o însereinare politică de-a țării. Acolo a uimit pe toți cu frumuseța și deșteptăciunea lui. A ră-tăcit mult prin saloanele strălucite ale nobleței romane, împrăștiind fiori și armonie. Prințesa Linora, coboritoare din vița de Medicis, s'a îndrăgostit de vlastarul Moldovan. El o iubea tare și întir-zierea din Florența a fost o reverie înălțătoare. Făcea muzică amîndoi și diusa îl învăța sculp-tura. Cînd nu ș'aū mai putut ascunde dragostea, prințesa Linora a cerut voe părinților să-l ice de bărbat. Papa s'a opus înse la o unire e'un orto-dox ș'a silit pe stăpînitorii Italiani, să goniască pe ereticul amăgitor din statele lor. Craiul Ioniță s'a trezit surghiunit în Veneția, unde trebuia să se imbarce chiar noaptea aceea. Era îndurerat și nu știa ce-ar să-l mai aștepte pe drum. Intunecase de nestrăbătut și corabia arunca puntea la șchele, ca să primiască pe nenorocitul înamorat. Ploua mărunt și era lîncezală în port. Prin greul covîrșitor al nopței, s'aud pocnituri de bice și îndemnuri clo-cotitoare de surugii în goană : Prințesa Linora venea după iubitul ei alungat. Fugise de acasă cu ajutorul a zece cavalerii Florentini, care se băteau ne-curmat în duel, neștiind cui ar fi mai dragă în-flăcărata domniță. Trăise în veșnică încăerare și se ciopleau zilnic cu săbiile. Nu s'aū împăcat în de ei, de cit atunci cînd i-a poftit Linora s'o into-vărășască în căutarea nobilului alungat. Dacă nu-l găsiaū în Veneția, trebuia s'o aducă pînă în țară.

Ioniță și Linora s'aū iubit mult. Iarna citiaū pe Dante și Virgiliu la Suceava și vara sculptaū și cîntaū aici. Ioniță îi spunea sonete latinosti în

gustul lui Petrarca și ea rotunjea marmora, înfiorată de bucuria dragostei lor.

Intr'o toamnă au fost chemați la curtea poloneză.

Petrecerea lor acolo a trecut ca o uitare dulce.

Cînd se întorceau primă-vara în țara, prin Galizia, le-au ieșit noaptea niște tâlhari ruteni înainte. Poștalionul mergea clocotitor. Craiul Ioniță dormea în fundul faetonului, iar Linora îi desmerda fruntea. Era tocmai prin dreptul unei mănăstiri și locul venea adîncat și cu păduri vechi pe dealurile ridicate în lături. Hoții se zice c'ar fi fost tocmai călugării de acolo, ies ca din pămînt, opresc caii, rostogolesc cu împușcături pe surugii și un rutean spurcat implintă cuțitul în peptul lat al lui Ioniță adormitul. Linora se ridică ca o minie lovită și umple mormîntul negru al nopței cu gemătul ei îngrozitor. Tâlharii o apucă brutal, o dau jos și neputîndu-î scote repede inelile din mîna stîngă, îi taie degetele cu totul, ca pe-o feștilă întrecută de la o luminare. Ea scapă din amestecul hoților și pe cînd dinșii cotrobăiau averile, aleargă înnebunită prin noapte și se sue în clopotnița mănăstirei. A început să tragă clopotele numai c'o mină și prin dangătul lor, amesteca jalnic imnul *Ave Maria*...

Numai un moment s'a rupt nourii, ca s'arate luna îmbolnăvită de ce-a zărit jos. Linora era o floare desvîlită și sănătoasă. Avea părul roș și-nvăluit.

Cu încăerarea hoților se desfăcuse în toată curgerea lui bogată ș'aprinșă. În bătaea lunei înlăcrămate de lumină, s'a părut înfățișarea ei c'ar fi sbucnirică resbunătoare a unui sul vîntuit de foc. Zangătul *Ave Maria*... umpleau întunericul și muțenia de inchinare. Luna s'a ascuns îndurerată și greul nop-

tei nestrăbătute s'a prăbușit în trăsnete și scăpărări resvrătitoare. Nourii negri și miniați s'a'u lasat într'o ploae amestecată cu fulgerări. Cerul vărsa groază asupra adîncăturii și cuprinsul sgduit de sughițurile trăsnetelor, se înfiora de versul rugăciuneii și de bocetul înădușit al clopotelor. Dealurile din prejur, cu pădurile vechi, s'a'u năruiat la vale, tîrîte de apă și cutremure, îngropînd acolo nelegiuirea călugărilor spurcați. În zori, cînd s'a potolit furia celui de sus, adîncatura cu mănăstire cu tot, erau o amestecătură asămuită de copaci și petre. Numai virful clopotniței rămăsese deasupra și Linora obosită și plouată, tot mai trăgia încet clopotele și plîngea răgușit imnul *Ave Maria...*

Pe locul acela n'a mai crescut de-atunci nimic. Un singur brad amețitor de înalt și veșnic tînăr, își elatină frunza verde pe arsura aceea seacă.— Cotului aceluia îi zice și azi : *la mănăstirea dracilor..*

Linora de Medicis s'a întors la Suceava îmbătrînită și cișă de mîna stîngă. Ultimile zile și le-a trecut săpînd marmora aceasta. A murit aici, cu fruntea plecată pe razimul statueii, chiar în sara cînd a așezat'o printre celelalte morminte...

— Vai !..

— Tu plîngi ?

— Pretutindenî dragoste și nenorocire.

— Bucuria isvorăște din dureri.

— Să poate iubi, fără să și suferi ?

— De ce mă-ntrebî ?

— Nu știu...

— Eă nu mi-am iubit de cît țara și știința, dar n'am fost nicî odată fericit...

— Te-a înșelat și dragostea lor...

— Cind viu înse aici, resuflu de tot năduful.
Ei!... mă întăresc în credință și ert tuturor..

Mușat încoronează cuprinsul statuelor c'o rotire largă de mână.

Oftează ca sub ruina unei năruiri.

— Vezi colo grămada ceea de ziduri afumate,
ascunse aproape sub bălării ?

Se întore cu toții în spre un colț al povârnișului.

— Acolo era castelul trofeelor mărețe. Clădirea se ținea din vremea descălecatului: O galerie lungă cu bolta gotică și cu fereștele dese și înguste. Piatra cioplită grosolan ținea pept timpului cu îndirjire. Acolo se strinsese odoarele bătrinești. Pereții erau groși să meargă un car în voe pe dunga lor. S'a păstrat tronul și coroana lui Alexandru cel bun neatinse. De spatâr era răzimată cîrja cu petre scumpe a mitropolitului Mitrofan. Erau flamure turcești și paveze teutone. Pe sus atirnau steaguri rupte și decolorate de-a regilor ungari și poloni. Deasupra icoanei unei arhanghel era aninată spada lată și șirbită a lui Ștefan cel mare. În lungul zidurilor surîdea trufași din armure, portretele tuturor Mușatinilor. Prin dulapurile de ștejar se îngrămădea isvoadele scrise de mina bătrînilor noștri cărturarî și manuscrite bisericești din vremuri duse. Se păstra ș'un caet gros cu poezii latinești de-a lui Ioniță. Pe poliți se înșirau încercări și statuete modelate de Linora.. Numaî costumul de curte a lui Miron Costin și paloșul lui Bogdan al III trimis lui de Sultan după închinarea țării, trebuie să fie scăpat. Se zice că le-ar fi luat Petru Bogdan nepotul meu perdut în lume, cînd a jucat la Iași într'o piesă.. Unde sunt însă acum, cine știe..

Eu intram acolo ca-ntr'un templu de gloriose mărturisiri...

Muşat pleacă capul ca frînt. Simina îl apucă de mîni cu spaimă.

— Şi ?

— Intr'o noapte a ars totul... zidurile staî acum grămadă şi afumate...

— Doamne !

Muşat se uită în toate părţile cercetător ş'apoî să pleacă cu taină.

— Eram după primii ani de căsătorie cu Aspasia. Venisem într'o vară aici. Eu mă închideam acolo în castel şi-mi pătrundeam sufletul de înfiorări antice. În aerul acela mucigăit şi încărcat de mistere, tresăream de bărbăţia tuturor privirilor din portrete. Cînd părăsiam altarul, eram obosit şi înălţat, trecusem în tremurarea gîndului ş'a simţirilor, prin tot trecutul vieţilor închise acolo...

Aspasia plîngea acasă şi mă măsura cu ură... N'a trecut o săptămîna şi...

— S'ar putea ?

— Nimeni altul n'ar fi fost în stare să facă un sacrilegiu ca acela... N'am mai găsit cheile şi de sub dărmăturile arse, s'aû scos tinichelile noastre de petrol, topite în boţuri... În ziua aceea Aspasia a avut friguri, iar a doua noapte rîdea şi ţipa prin somn...

— Doamne !

— Cînd era mică, spun slugile bătrîne, că sărea gardul aici în cimitir şi svîrlea cu petre în monumente. A prins'o stricînd cu ciocanul degetele şi marginile subţiri de la statuî Cînd o scotea de aici, plîngea şi bătea din picioare cu ciudă...

Gana cu ochii mari deschişi :

— Fiica necuratului...

Simina înlăcrămată se uită cu jale la moșu-su

— După ce a profanat totul..

Irimia îngînă dus pe gînduri.

— N'a încetat să mă murdăriască pe mine !

Mușat s'a simțit sguđuit de ridicarea unei sbucniri de obidă și întorcîndu-și capul umbrtit de durere, pornește înapoi în aducerea mersului plecat cercînd pămîntul cu sprijinul dibuit al cirjei.

Simina dă trist din cap :

— Cîtă înverșunare din parte : soartei !

Gana atinsă o apucă de mină :

— Să ieșim de-aici, hai să dăm pe de la deal, în livadă.

— La mai senin...

Pleacă amîndouă grăbit. Simina sprintenă și frumoasă în saltul pasului ei mîndru, iar Gana uscată și corogită, se cearcă să se-ndrepte în sfortarea călătorilor fricoase.

Livada se întindea în lungul coastei dealului, împrăștiind miros de fructe coapte și frunze îngălbinite prea de timpuriu. Se ridică amîndouă pe drumul larg dintre două rînduri îmbătrînite de meri răriți și c'o mulțime de crengi uscate. Cîrnesc în urmă la dreapta pe-o potecă mai îngustă, mărginită cu perdele de pruni feluriti. Calea se deschidea într'o priveliște îndepărtată. Printre răriturile perjilor se vedeau peri scorburoși, persici frinți înlături, zarzari încărcăți cu bulgărași de aur galben, scoruși și vișini înroșiți de roade trecute.

Se opresc la o rotunjire din mijlocul potecăi înguste. Roata se încheea din tei frumoși, vrstați cu castani bătuți. Sub strașina cercului de copaci erau scaune săpate în piatră veche.

Simina caută împrejur cu duioșie.

— Pe aici s'aũ odihnit perechi de-n drăgostiți, domnițe care îndrăseau temător să se gîndiască la iubire și bătrîni, din neamul nostru fără capăt în trecut...

— Aũ fost zile de mărire și bucurii, care u'ar mai putea trăi azi...

Apucă un alt drum deschis iarăș la deal și îna-
întează cu greu pe sub răcoarea strașinilor de nucî
închinate de asupra.

Sfîrșitul livezei era închis c'un briu de zid cră-
pat pe aiurea.

— Să trecem dincolo, în vie.

Pe unde?

— Stai, mi-aduc aminte de-o spărtură... a ha,
uite-o ..

Vița încordată la haragi, umplea culmea dea-
lului cu valuri înverzite de curpeni învîrtiți.

Apucă amîndouă pe un hat lărgit.

Simina caută calea altor gînduri:

— Via luptă mai mult la secetă.

— Vezî că dînsa prinde udeală la rădăcină, iar
stuful frunzelor oprește focul soarelui. Și livezile,
aî văzut că țin mai bine pept uscăciunei...

— De ce nu samănă oamenii toate risipiturile
dealurilor roase de ploî și înroșite de arșiță cu vii
și cu pomi?..

— N'aũ putere săracii și nici nu știu cum face..

— Nu țî-ai mai strica ochii de înfățișarea stearpă
is urîtă a porniturilor din toate părțile...

— E hei odată.. pe cînd erau aici stăpîni boerii
noștri, ruina tuturor dealurilor acestea pornite acum
ca vale, erau o întinsoare de pădure. Și era ră-
loare și frumos și ne ploua la vreme...

— Ș'acum !

— Domnul Guvide, socrul lui Irimia, cînd s'a

văzut îngrijitorul averii Mușatinilor, a tăiat din pământ tot ș'a trimis lemnul cu trenul departe. Băeții erau prin străinătăți și el le scotea ochii cu temeră ce..

— Cîtă batjocorire !.

Ajunsăse acum de ceea parte a viei și înaintea lor, se ivia dintre butucii rotați acoperămintul unei crame vechi.

Gana grăbește pasul într'acolo, ținînd strîns de mînă pe Simina.

— Unde mă duci ?

— Nu știi că asta e via ta ?

Se opresc dinaintea cramei cu perății spartî.

— Să intrăm înlăuntru .. Aici am venit cu Casandra de la mănăstire..

Gana nu-și poate stăpîni plînsul. Simina se-nroșește în tremurul unei amintiri care-o trăsniise sguđuitor.

— De ce m'ai adus ?

Se smuncește din încleștarea strînsă a țigancii și întunecîndu-se, strigă într'o pornire desnădăjduită

— Haï să fugim, mi-î frică...

X

Satul era mort în după amiază caldă de vară. Toată lumea era împrăștiată pe lanuri. Casele ațipiau mici și albe, sub umbra înădușită a livezilor. De pe deal se vedea cum prin valurile înfrunzite, scînteiau pe-alocurea în bătea razelor arse, întorseturi colbăite de drumuri. Turla de la biserică veghea în strălucirea soarelui ca un ochi uocrotitor. Pe sub garduri mușluiau porci slabi și puși în jug. Ciniile dormiau pe prispe. Pe lîngă cîte-un pom, se învîrtiau molești copiii mărunți și goi, murdăriți ca niște drăcușori și pîrliți de vară. Prin unele tînde răcorite dormia cîte vr'un bătrîn neputincios.

Muțenie și lumină înecătoare.

Mușat asudat, cu pălăria într'o mîină și sprijinit cu cealaltă de cîrjă, tăia satul cu mers voinic și aplecac. Simina îi ținea o umbrelă mare de doc și silia să nu rămie în urma moșneagului.

— Are să ne prăpădiască Dumnezeu.

— Nu dă ploae

— Ne îngreue tot mai mult nevoile.

— Și toată nădejdea e în pămînt.

Treceau prin potopul de raze, ca printr'o ploae

opărită. Ieșise să mai rătăcească afară la cîmp. Mușat ținea numai curțile și grădina mare bătrînească, moșia o arendase unui fost vichil cu stare.

Pe drum se-ntîlnesc c'o țigancă rufoasă, care-și ducea în cîrcă un dănciuc numai în pele, negru și zoios. După dînsa venea un godăcel abea cît un pumn, încîrligat de slab și păros ca un ariciu. Danciul își întoarce ochii albi din capul sburlit și nespălat, petrecînd cu privirea pe cei doi străini. Purcelușul se oprea din cînd în cînd cu botul în cîte ce-va din cale.

— Cită sărăcie !

— Ce neam pedepsit...

Sub poalele unui agud un cîrd de copii desbrăcați și festeliți, se luptau c'un cîne deșirat de la dudule căzute. Nu se mai cunoșteau fetele din băeți, de mișgălitura închisă a fractelor trecute. Erau umflați în pîntece, sfrijiți și cu picioarele subțiri.

— Cresc la un loc cu porcii și paserile, fără să știe cu ce să nutrească și pentru ce s'aun arătat în lume.

— Cită viață vestejită !

— Și aceștia sunt armata noastră de mîine..

— Ne mai mirăm de inconștiența națională a poporului !..

Poarta satului rămăsese în urmă și ei pătrunseseră mult printre ogoarele uscate ale țaranilor. Popușoi galbeni și înviriți de căldură, dăduse spicul după trei rînduri de frunze, închircind sterpi în moșoroarele uscate și ferbinți. Pe-allocurea se vrîstau cu sușanițe spînatice de pine albă. Spicele joase și-n ciți-va bobî, se reslețau la cîte-un pas, de parcă-ar fi fost răsădite cu mîna. Briele înguste și întortochiate, se lungeau seci și covățite pe la mijloc, de atîta șir de ani de stoarcere.

— S'aũ perdut semănăturile, moșile...

Bătrînul se ridică de cum era rezemat în sapă și se întoarce greu în spre drum :

— Aud ?

— Zic, că nu mai e chip de îndreptare de-acum...

— Poate să ploae și cu lapte, tot de geaba...

— De ce mai muncești atunci ?

— Pentru c'așa am apucat ..

— Mai bine-ați gunoi locurile ?

— Cînd vrea cel de sus, crește și în piatră....

— Lăsați-lo măcar să se mai odihnească, prea le siliți în fie-care an.

— Da pe noi ne lasă cei cu birul să ne mai odihnim ?

— Orî-cum, vezi că tot muncă zadarnică...

— Cearcă și romînul, ce sî facă alta dacă n'o munci și cînd so 'ntîmplă să curgă de sus, pune și el pe masă, dacă nu, să duce la boor...

— Da boerii tot fac cîte-oleacă de pîne.

— Eheî, cred și eu...

Moșneagul rîde cu jînd, ca și cum s'ar fi gîndit la niște bucate bune și și sterge fruntea brobonită cu minica groasă și prăfuită a cămeșoi.

Bătrînul prinsese la limbuție :

— Cum să nu facă boerii, aũ pămînt proaspăt, pot să-l lucreze la vreme și pun sămînță de cea nemțească, care asvirle și mai pe seceta,. Da noi vaî de capul nostru, sămănăm după ce am mintuit munca la dînșii, arăm cu vaci slabe și str.căm numai niște timp de pomană.. Vedeți ogoarele a-cestea.. le muncesc romîniî din moși strămoșii lor, an cu an, de unde dracu să mai iasă, cînd Dumnezeu închide ploile în ulucile de sus...

— Rău moșule!

— Ne-am și păcătoșit, cucoane, nu se mai duce

Iumea la biserică, nu crede ca înainte vreme, ne mîncăm între noi ca niște făr de lege... Dă, cu dv. boerii e alta, aveți de toate și puteți ajuta a față bisericească și duce acolo o jertfă la altar, dar noi prăpădiții. cine să se roage pentru păcatele unor vînduți pe mămăligă... Iaca din primă-vară par-că s'ar fi arătat oleacă de hrană, ne stropia tot la timp și inima 'n noi rîdea de bucurie, — tocmai cînd să se întărească mai bine pînea și să lege' tranc cel de sus trage zăvorul și ne lasă în văpaea focului, de țipăm acum ca-n gură de șarpe... A vrut numai să ne arăte de pe palmă că are putere' cînd vrea, da cînd să ne plecăm și să vedem minunea, hop că 'nchide mîna și ne lasă holbați ca pe niște nemernici ce suntem...

— Să ne îndreptăm, moșule, că alt-feliu are să fie tot mai rău.

— Numai dacă n'om deschide ochii prea tîrziu... Mușat plecă mișcat.

— Cîta nenorocire și ce sfîntă resemnare!

— Se găesc tot pe ăi nevrednici de sărăcia lor și iartă totul...

— Fatalitate dureroasă ș'o putere de înfrîngere cuminte, care face din noi o turmă supusă, bună de muls.. O batistă perdută pe care o poate pune în buzunar or ce trecător.. Ne-aū muiat umilințile și nestatornicia din trecut, acum suntem ca omul bătut și cu oasele frînte. Avem trup, dar n'avem sprijinul conturului nostru. Intre noi sunt foarte rar voințele. Ne încurcă personalitatea, orî ce strănutare obrasnică a unei secături străine. Am uitat de mult să ne cînstim pe noi și nu mai știm să ridicăm fruntea cu încredere. Ceî veniți de afară ne-aū învins prin nerașinare și îndrăsnială... De alt-fel vezi că avem o mulțime de va-

lerii intelectuale, dar ne lipsesc tocmai caracterele și asta ne face să n'avem un colorit național, întocmai ca și fructele trumoase, dar fără nici un gust, sălcii... Se pare că nu mai așteptăm nimic de la noi. Ne vedem prea bine lipsurile, dar nu ne luăm în seamă calitățile. Așteptăm mîntuirea tot de-aiurea. Noi suntem ca și oamenii trăiți prea în de-aproape, strinși la un loc de-o pacoste, cari ș-au văzut păcatele zilnic și cari zîmbesc între ei batjocoritor, cînd văd pe unul de-ai lor, că cearcă să se ridice de-asupra tovarășiei obișnuite. .

— Cum se face, c'au mai fost noroade obișnuite..

— Acelea au avut tirani care le-au robit. Omul lovit a cercat veșnic să se ridice. Hărțucala aceasta i-au oțelit. Așa a fost și cu frații noștri de dincolo. Noi însă n'am avut un stăpîn care să dea fătiș în noi, ca să ne întărte. Oficialicește am fost mai în totdeauna liberi. S'a împrăștiat înse printro noi o samă de paraziți ai puterei. La început neluați în seamă, mai mult supuși de cît stăpîni, s'au vîrit în sufletul nostru ca un aer îmbîcsit de otravă. Ne-am trezit încinși ca într'o anețală. Dușmanul n'avea o înfățișare aleasă, cu care să lupți. Il simțiam pretutindenii și nu-l puteam prinde de nicăori. Era un fel de microbizare a organismului nostru social. Am dat un timp din mîni ca omul buimac și apoi ne-am toropit într'o lîncezală prelungă. Alt-feliu e să te bați cu un dușman pornit, de cît să cazii înecat de fum. . O nenorocire văzută, trezește în mulțime sentimentul unei apropieri întru întîmpinare. Lupta îmbărbătează și întinerește sufletele. Așa am fost și noi înaintea ploaei cu pucioasă.. Cînd dușmanul nostru ne intrase pînă și-n resuflare, n'am mai putut să ne chemăm pe nume și de-atunci noi nu ne-am mai strins mînilo într'un

gînd. Suntem cu totul nesolidari. Statul nostru e un sac de prund, care trebuie cimentuit de aici înainte, dac a vrem s a ne prefacem în bloc de oprit talazurile...  i dac a bag i de sam a atmosfera  n du itoare nu se împrospătează cu răcoare, ne-am apropiat organismului pe levantini, dar azi aerul cade de greutatea altor otrăvuri mai dăunătoare... Mai pune acum în urmă  i adierea ofilitoare a cerin elor moderne de via a, cu pătrunderea luxului preten ios  a conven iunilor  mpuse, ca să vezi că am fost pedepsi i să luptăm tot cu golul necuprins...

— Ce trist blestem..

Ajunsăse pe culmea ogoarelor. S'au oprit pu in să mai respire din larg. Satul rămăsese jos de tot.  ncropit de soare  i singurătate. Prin ar i a de vară se vedea  i țaranii pleca i la muncă, risipi i pe clinul costi ei c rpite cu semănături proaste.

 n depărtare se ridicau mun ii  negri i

Pletele lui Mu at se lipise do  imble în curgerea sudoarei. Simina în haina ei simplă albă,  inea umbrela ocrotitor.  n l indu-se drept  i sprinten  ng  mo noagul voinic  i adus pu in, de par'că ar fi fost un semn ușor de m ndrie  ng-o întrebare.

Dealurile se  n irau uscate  i cu d rm turi scobite de ape. Ici  i colea cite un c rd sărăcăcios de oi. Rar se vedea vr'un arbore,  mb tr nit în noduri  i cu pletele  nc lcite  i rapte. Peste toată st rpirea  ceasta de via a apăsa plutitor lumina aprinsă a verei, cu un genunchiu îndesat pe-un pept ofticos.

— E o mare întreprindere de îndreptări de făcut în  ara noastră.

— Ne trebuie inimă preg tito  i împrăstiere de dragoste.

— E o raspundere grea în fa a viitorului.

- Nădăjduiești într'o ridicare?
- Incep a s'arăta semnele de pe acum.
- Sunt câți-va bărbați care se gîndesc și la asta, prin mulțimea treburilor...
- Am să văd ce fac la toamnă cu proiectul meu..
- Doamne ajută-ne..
- Să întărim iarăși răzeșii, acei cu care străbunii noștri au ținut în loc dușmanii.
- O regenerare a rasei printr'un traiu mai rînduit și prin patriotism...
- Omul are nevoie de aparat ce-va, după cum trebuie să și respire. Dacă nu-î o amenințare, instinctul acesta național, ca să-l numesc așa, se schimbă în întrecere pentru tocuirea traiului. Progresul e fructul acestui sentiment de mai bine...

Luase drumul din lungul culmei. De-o parte și de alta se lăsau vrîstele de ogoare. Pe zare îndemna o adiere mai răcorită. Se simția î înviorați, prin desmerdarea ușoară a zefirului proaspăt. Colbul greu și cald, se rescolia de mersul lor, în rotocoale forfotite, de par'că-ar fi fost niște spuză purtată cu cleștele.

Din dosul umbrit a unui snop pus în picioare, vine plînsul răgușit și stîns a unui copil. Intră amîndoi în miriștea uscată și s'apropie de scîncitul obosit. Intr'o covățică, din strîngerea scutecilor flenduroase, se vedea căpușorul pirlit și încrețit de plîns a unui copilăș crud. Gurița îi era acoperită de-o spumă albită. Il biziiău muștele și mișca buzile în chip de a prinde țîța, încîndu-se de orăcîit și sughițurî seci.

Simina îngenunchează și leagănă albiuța. Mușat rămăsese mut, plecat asupra odraslei flămînde. În vremea asta s'apropie ș'o femeie înegrită de praf asudat și curs în șiroaie pe față și pe sinul desfă-

cut și slab. Trecuse secerea peste un umăr acoperit de nodul cîrpit a unei cămăși numai trențe. Părul îi era murdar și puțin strîns sub o grimea peticită.

— De ce nu dai țîță copilului ?

— Apoi plodul ar vrea să sugă toată ziua.

— N'auzeaî cum plînge ?

— Amorțește el de la o vreme, ce să-î fac...

— Nu te gîndești că are suflet ?

— Nu no lasă și pe noi alții. Ia să mă vadă vichilul că mă țin de copil, să vezi cum îmi mai plesnesc șalele de încolăcitura biciului. Pînă oiî mîntui zilele la curte, are să mă postiască mititelul, c'asa ni-î dat nouă...

— Păcat, creștină hăi...

— Mata să mi-o spuî asta ?—dar trebuie pîne și altora de acasă..

Muşat a lepădat cinci franci în covătică și s'a îndepărtat îndurerat. Simina tăcută și mîndră, pășia alătura, stringînd cu hotărîre îndoitura oprită dintre sprincenile închinat. Sufletul ei se întărise. Se gîdea la Pralea și la viața lor de sacrificiî : ușurarea durerilor din lume prin dragoste.

Intrase în lanul boeresc. Tăiatul era pe mîntuite. Din postatele muncitorilor măi rămăsese numai cîte-o margine. Se-auzeaî din toate părțile foșnituri rupte de secerî agere.

Soarele șters în orbirea aprinsă a luminei, asuda năduf asupra pămîntului încropit.

— Sunt multe de meremetisit la căsuța noastră..

— Tu încă nu poți vedea toate stricăciunile, căci prea ai fost închisă în ea. De-afară înse se arată măi bine ruina. Un străin măi ales ar rămînea crucit de slăbiciunea noastră. Eî cînd m'am întors după un șir de anî în țară, m'am rușinat de halul în care trăim...

— Și când te gindești că s'a perdut atita entuziasm mai în anii din urmă cu doctrinile cosmopolite.

— O adevărată neînțelegere a dragosteii de oameni. Ne-am zăpăcit și noi un timp cu minciuna aceasta înălțată la modă. Nu poate fi o apropiere universală, fără întărirea națiunilor. Ar trebui mai întâi un fel de nivelare în pregătirea popoarelor. Cine își iubește neamul, poate pași în urmă și la vecini. Odată, la noi se credea inteligent și nebarbar, ca să te lași de ai tăi și să întinză masă celor veniți. Spiritele șirete care ne au cunoscut bicisnicia noastră sufletească, au ridicat la cinste felul acesta de-a înțelege umanitarismul. Ai noștri naivi și sinceri s'au dat încrezătorii coadă de topor. Străinii au profitat de această imobilizare sufletească. Ne-a fost rușine un timp să pomenim de naționalism... Atunci ne-am pus cu aprindere să ridicăm baraca universală a înfrățireii generale fără să vedem că n'avem pentru noi nici o strașină de adăpostit. Am făcut ca și nobilul calic, care ș'a pornit un castel enorm și el n'a găsit bani nici să-și sape temeliile... Întâi trebuie să întărite națiunile și pe urmă cosmopolismul va veni ca un fel de armonizare echilibrată a totului. Lumea va fi o rodie sănătoasă de înțelegere și împăcare. Nu poți omori colțul instinctului de întrecere din sufletul noroadelor. Ar fi un corp prea fără nervi marele cosmos topit într'o apă, conturul ș'ar perde în imensitate, grația formelor. Spun toate acestea închipuindu-mi chimera aceasta cu putință. Dar e curată nebunie ca să crezi într'o apropiere cu desăvârșită înțelegere și lepădare de apucături. Urmîndu-se înjghebarea acesteii dihanii monstruoase, cine știi ce forme ciudate vor lua înclinările nestatornice ale omului.

Se vorbește de pe-acum de-o tiranie a democrațiilor conducătorii.. Uită-te numai la fructul în mic a liberalismului care ne stăpînește și care s'arata ca o mîntuire..

Umanitarismul cosmopolit trebuie să rămîie numai ca o întindere a milei de aproapele tău, sentimentul facerei de bine. Dar ca să poți ajuta pe altul, trebuie să ai tu. Cum suntem înse calici și prea încrezătorii, cei interesați poate să-și facă o armă șireată din răspîndirea unei mode dăunătoare, ca să ne asvirle din ale noastre, pentru marele triumf al iubirei de oameni.. Cînd te cuprinde focul, alergi să-ți mîntui copiii tăi de-o dată..

— E dureros că unii exploatează pentru ei, un sentiment care ar trebui să fie scăparea patriei.

— Trebuie să ne pregătim la renunțări și sacrificii. Cîrmuitoarii noștri de sus sunt mai toți din neamul apostolilor.. Cei care vin după dinșii înse sunt înrăutățiți. Ei ne-aș stricat mult. Avem nevoie de-un tribunal de control injghebat dintre noi. Să ne formăm un fel de stilp al infamiei.. Arta cinstită și răspîndită în straturile de jos, poate curăți mult moravurile. Ehei, ce idial măreț ne-am putea face, din dorul unei îndreptări !

— Povățuește-ne doamne la bine .

Pe drum se întilnesc c'un țaran mărunțel la trup, slab, dar cu niște ochi jucăuși și inteligenți.

— De ce nu te faci mai sdravăn, măi ?

— Nu-mi prieste aerul, cucoane..

— Tălharule, rizî de mine..

Romînul măgulit desarmează rușinat :

— Poi, ai făcut și mata ca vorba ceea din bătrîni :—De ce-ai lăsat satul, țigane ?—Nu-mi plăcea apa, măi romînico.. — D'apoi țaraniî cum rămîn

acolo? — Hei, vezi că ei întâi minîncă ș'apoî se pun de beaî dintr'însa...

— Măî, tu ești ticălos...

— Așa a fost și tata, cucoane, serut mîna...

Ș'a dat pălăria groasă maî pe ceafă ș'a plecat înainte rizînd șiret.

Simina îmbujorată l'a petrecut din ochi. Mușat se-ntoarce voios :

— Ți-a plăcut viociune de mînte?

— Un spirit tare sprinten.

— Ferească D-zeu să cazî între vr'o ciți-va de aceștia. Scapî dintre ei ca dintr'un biziit de albine. Am cunoscut țăraniî multor popoare, dar nicăerî n'am găsit atîta risipă de deșteptăciune, e un neam ales, deosebit, omul nostru de la țară...

Soarele căzuse jos, maî să s'oprească pe muchea orizontului întunecat de munții îndepărtatî.

În drum s'opresc pe dreptul unui tufar de răsură. La umbra frunzarului, între două poloace de griu, stă răzemat un copilaș de țigan c'o lulea stinsă în gură. Sugea neștiutor din ciubucul înegrit, purtîndu-și ochii afumați cînd la Mușat cînd la fată.

— Ce-o maî fi și asta?

— Altă minune...

— Ba e băiatul meu, mîncă-v'aș uritul...

Paragonul slut și murdar, își albea dinții într'un ris lingușitor, de după spatele celor opriți în loc.

— De pe-acum îi dai pipa?

— Poi asta-î țîța țiganului...

— Ești, nebun, măî? — vraî să-l omorî?

— Haoleo, d'apoî eî am murit?

— Nu vezi că nici de-un an nu-î?

— Dar fără tutun plînge ca unul mare...

— Stricați copiii.

— Sărut mîna, ce să fac, n'are mamă și eî trebuie

să muncesc pe lan, cum să-l astimpăr, ca să-mi pot căuta de treabă, că eu n'am d'alea cum le ziceți, nemțoaice de copii...

— Ptiu... bată-v'ar norocul...

— Să te audă cel de sus .. da pune un gologan în lulea danciului, că-ți dă D-zeu o sută în loc... Să-î cumpăr tutun, că-ți-a zice și el bodaproste pe limba lui...

Se luase morțiș după ei întinzind într'una pălăria lui raptă ș'acoperindu-le urma cu vorbe măgulitoare și ploconiri.

— Numai un franc de doi, să vă trăiască copilașii...

— De la un gologan ai ajuns aici ?

— Dă, cer și eu după obraz, că mi-ar fi rușine să ieau mai puțin... Vă cunosc eu, trebuie să fiți boeri de cei mari, poate chiar vodă, mai știu eu și s'ajungeți și mai și...

— Ajunge cu descînteul, baragladină.

Și Mușat a trebuit să-l miluiască, c'alt-feliu nu s'ar fi scăpat nici la capătul pămîntului.

— Să vă trăiască copilașii, să-î vedeți căpitanii și chiar caprari...

Au ris amîndoi tot drumul de întorsătura țiganului. Mușat spunea Siminei picileli și pățanii țigănești.

— E o întregă literatură de glume pe sama lor...

— Sunt multe adunate.

-- Au mai rămas încă de strîns destule.

— Dar tare-s săraci țiganii.

— Nici n'ar putea trăi altfelii.

— Ai văzut ce hal ?

-- Cu dinșii s'adeverește zicătoarea noastră :— Ferească D-zeu să puî în spatele omului cît poate duce el...

Culmea cirmea acum împrejurul satului. De sus te uitaî în răgăuna lărgită ca-ntr'un fund de castron. Căldura slăbise și lumina se lăsa mai grea. Boarea de zare sulla tărișor în spre sară. Pe porțile satului se întorceau cîrdușii slabe de vite. S'aud tălănci și mugete plîngătoare. Pe cărările dintre ogoare se cobor țăraniî pe la case. De prin ogrăzile din vale, se ridică fum și aripe filfîitoare de foc. Gospodinele aduc apă și se-nvîrtesc pe lîngă ceaone.

De la otacul boeresc răsună buciumul.

— Pe cine chiamă, nevastă hăi ?

Femeea s'oprește cîntînd într'una în spre sunet.

— Poî, chiamă munciteriî la mîncare.

Mușat se-ndreaptă către Simina.

— Coborîm într'acolo ?—tot trebuie să ne întoarcem în sat.

— Să mergem.

Lanul de griu, încolțit de secere, se lăsa pe costișă din spre sat, într'o revărsare petecită. Țăraniî se adunau din toate părțile la chemarea buciumului. S'auziau chiuituri, strigăte și hohotiri de ușurare. De pe alocurea se ridicau frînturi tînguitoare de doine.

Turla din vale își scînteia ultimile clipiri ocrotitoare ; cu întoarcerea mulțimei risipite, se părea că ș'a mîntuit vegherea. Răspîntiile de drumuri s'arătau colbăite, din verdeața pomilor, părăduiți în preajma caselor mici și albe.

Miriștea trosnia foșnitor sub pașii lor grăbiți. Clinul era cam în loc și cu făgașuri mîncate de ploae.

— De la conac ne ducem de-a dreptul acasă.

— În sara asta vine mătușă.

— Și ne-aduce o surpriză după cum mi a telegrafiât.

— A întârziat cam mult în București.

— Veșnic din vina croitoreșelor...

Mușat se posomorise. Simineii i a părul reu c'a deschis vorba.

La conac se frământa mămăliga. Doi haidăii încrucișase pariile în cazanul încăpător și învîrteau cu putere. Aburul cald se ridica parfumat și pof-titor. Ciți-va cîni stăteau lacomi prin prejur. Muncitorii sgomotoși și oboșiți se trîntise mai pe la o parte.

— Stăi măi, că i-am zărit coada.

— Scoate-l pe tipsie, că-î mîncare scumpă.

Un haidău să pleacă și trage, dintre grunzii asudați de mămăligă frămîntată, un guzgan murat.

— Asta-î pentru vîtaii.

Și-î face vînt în grămada cînilor ațintiți cu gurile în sus.

— Eū nu mai mînînc aici, că mă spure.

-- Las că te-î împărtăși la paști, orî pune pe popă să-ți facă o aghiazmă în pîntice.

Mușat s'apropiase minios.

— De ce nu cernoți făina?

— Boerul nostru zice că rămîne prea puțină, după ce o trecem prin sită...

— Să poate să mîncăți hoaspa asta, numai tărițe mucigăite și murdării?

— Ingroșată și cu măturătură de pe dușumeaua hambarului.

-- E curată osîndă.

— Ferească D-zeu de mai reu...

— În vremea asta s'aude un dudit de cal.

-- Vine stăpînul, băeți.

Cu toții se ridică umiliți în picioare, luându-și pălăriile din cap.

— Buna sara, flăcăi.

— Serutăm dreapta.

Și cînd a zărit pe Mușat, arendașul a sărit umilit de pe cal și s'a dus să-î sărute mîna. Țăranii au ramas cam urluiți de atîta respect, ei nici nu-î dase luare aminte, crezuse că-î tr'un prăpădit de cărturar rătăcit pe dealuri.

— Imi pare bine că te întilnesc, domnul Papi-nopol.

— Alerg și eu citu-î ziua, ce să facem, trebuiesc multe și dacă nu-î ochiul celui cu durerea, sluga te duce de ripă.

Intr'un jghiab lung și îngust, cîți-va vătăjei sfărmaș ardeî mici și roși. Peste ardeî s'a turnat oțet. Semințele albe pluteau deasupra otrăvitor.

— Veniți la porții, flămînzilor...

Mămăliga uriașă se desfăcuse în cîte-va drumuri ripoase, fumegînd abori groși și înecători, de pe-un fund rotat de scîndurî.

Cu toții se-ndeasă pe delături cu cîte o poală a cămășei întinsă. Unul tăia c'o lopățică folii înguste și le trîntea moi și ferbinți în trențele negre. Scîndurica se oprea în cîte un ciocălău de popușoi sau capăt de vreasc.

Ingenunchiau romîni în lungul ulucului cu udătură și întingeau gogoloși strînși în zama cătrănită. Suflau în vînt de iuteală și tușiau inecați.

Simina înmărmurită, se pleacă mult asupra mesei întinse și nu se poate opri să nu întrebe pe arendaș.

— Asta-î toată hrana lor ?

— E zi de post, domnișoară.

— Ba mai bem și apă, dducă.

Vorba o spusăse un bătrîn şugubăţ, care flutura din cap batjocoritor.

Muşat era îngrozitor.

— Omorîm poporul c'o ast-feliu de hrană.

— Ce puteam face, e o mulţime de lume.

—   chip să injghebi o m ncare mai ca lumea.

— Nu dă m na, cucoane, vremuri grele...

— E vorba de viitorul naţiunii noastre.

Pe faţa lui Papinopol fulgeră o uşoară lumină de ironic.

—  r nului e deprins cu hrana asta, ş'apoi nic iri nu-  mai bine. Ici peste deal s'a găsit un prusian, picat aici nu ştiu de pe unde, să ne strice muncitorii. Are bucătar anume şi tae porci pentru harg ti — da să nu credeţi că face treabă mai bună... Ride norodul de el. Muncitorul nostru a a a apucat, a a trăeşte...

— Se poate să g ndeşti ast-fel ?

— G ndesc şi eu cum crede bine o lume întreagă...

— Dar nu-  creştineşte, injosim omul, semenul nostru, dăm cu piciorul în temelia propriei noastre case...

— Avem şi noi copii şi trebuesc at tea pină să-  scoţi la cinste...

Muşat a ridicat din umere desgustat ş'a plecat fără să mai zică o vorbă. Simina abătută mergea sprinten l ng  b tr nul îndurerat.

— Vezi cum se recrutează nobleţa noastră ? M ne copiii lui a  să-ţi vorbiască de spiţe şi de demnitate...

— Un ciudat fel de-a  nţalege aristocratismul.

— Riea aceasta e o ruşine.

— N'ar fi cu putinţă s'o spălăm cu vr'o leşie tare ?

— La boală grea trebuie doctor  ndr sneţ.

— Și păcatul nostru e tocmai păsuiala.

— Toate aū inse un capăt. Suntem națiune tînără și eu cred într'o curățire a singelui de aceste parazite, printr'o reacțiune așteptată a organismului nostru. Dacă va trebui să trăim în viitor, va veni și această autopurificare. Ne vom scutura ca leul trezit în primă-vară de pe boală...

— Pe drum ajung pe țăranul plecat minios de la conac, cînd s'a scos guzganul din cazarul cu mămăligă. Simina îl întrebă dulce.

— Ce vă dă de mîncat în zilele de fruct.

— Brînză înroșită și pește sărat vermănos.

— Dar carne ?

— Cînd cade vr'o vită de boală și trebuie să moară, atunci o tae pentru noi...

— Și nu vă plîngeți ?

— Cui ?—nu vedeți că D-zeu ne-a părăsit cu totul...

Romînul oftează și rămîne în urmă.

Cînd se între pe poarta satului, aud sgomot și sudalmă la un pîrlaz. Cei doi popi ai satului se înjurau de cele sfînte, amenințîndu-se cu patrafirile făcute pături în jurul evangheliei. Cîte-va babe adunate de întîmplare își făceau cruce îngrozite.

— Ce-î mătușă acolo ?

Bătrina duce mina dreaptă tainic la bărbie și clătinînd din cap zice tînguitor :

— Aū venit zilele de-apoi... Paserile cu clonț de fer ne ciupesc de la primărie, ploae n'avem, slujitorii altarului feștelesc casa domnului,—a mai rămas să s'arate antihîrț, ca să ne-amăgească cu apa de argint...

— De ce să sfădesc preoții ?

— A fost un mort acolo și l'a îngropat popa

Gavril. Acum celălalt sare și cere el paraiele prohodului, zice că mortul ar fi în parohia lui...

Mergeau cu inimile strînse ca goniți de o urgie. Satul mișuna de lumea venită pe acasă. S'auziau copii plîngînd și femei necăjite văitîndu-se și ocărînd. Cîinii lătrau și vițeii răgeau, intinzîndu-se din legătoare în spre vacile în funie. La restîmpurî trecea în fugă cîte o căruță încărcată, ridicînd praful din urmă.

Porțile de la curte erau date în lături. Casele bătrîne plîngeau în îmbrățișarea ederei agățate. Se părea că î singura lor ocrotire într'un timp de profanare. Gana întinsăse bobii pe-un fund de sită, la o mesuță din cerdac. Mușat ostenit trecuse grăbit și trist în casă. Simina s'oprește lîngă bătrîna ei servitoare și i se lasă ușor pe umăr.

— Pentru cine cauți ?

— Pentru matala ..

— Și ce-ți spun ?

— Că n'are să fie bine..

Țiganka, legată la cap c'un tulpă vechi, sta plecată atent asupra bobilor, înșirîndu-i în grămezi pe fundul sitei. Simina o privea cu dragoste și neîncredere.

Sara se răcorea cu-n cetul. Lumina pătrunsă de umbrele amurgului, cădea pleoștită pe vâi. Viața întărită străbătea în di-cite sbucniri prin apăsarea adormită a inoptărei.

Din depărtare s'aud zurgălăii unei trăsuri.

— S'apropie de casă..

Curtea se ridică în zarvă. Simina tresare și Mușat s'arată-n prag stăpînit. Numai Gana, plecată pe sită, cirduia atent grămăgioarele de bobî, îngînînd mai mult pentru dînsa :

— O scîrbă din dragoste, pe drum de sară..

— Iat'o...

Trăsura s'oprește la poartă. Aspasia sare mlădioasă și strălucitoare. De lângă dînsa se ridică cam încurcat și Pralea.

Un moment par'ea-ar fi roșit, dar învingîndu-se, surîde mărgărintat, îmbujorîndu-se de voieșie.

Simina aleargă înainte ca prinsă de friguri. Ea întîmpinat e'o privire caldă și-nblînzită de dragoste.

Aspasia o întîmpină răutăcios.

— Iți place cadoul adus ?

Mușat înviorat de bucurie înaintează și el.

— A, domnul Pralea la noi, ce tovarășie frumoasă și neașteptată !..

Aspasia se-ntoarce triumfătoare și ironică :

— Vă vestesc că-î numit șef de cabinet la un minister.—a cucerit cu spiritul său distins pe toți marii noștri stăpînitori...

Mușat era în culmea serbătoarei.

— Foarte bine, valorie trebuie să-și iea locul cuvenit, pentru întărirea buneî rîndueli...

XI

În liniștea adîncă din codru nu se auzia de cît șușetul împrăștiat al Bistriței. Umerii munților din poale, se ridicau plesniți de crăpături și sprijiniți în prăbușirea lor, de stringerea încheștată a rădăcinilor încolăcite. Brazii înalți, trufași, rămăsese solemni în astîmpărul cald din cuprinsul de vară. Trunchiurile împlîntate îndărătnic în risipiturile curse, păreau cîngile oțelite a unor vulturi uriași, coborîți pentru razimul munților în ruină.

— Țiū...

— Să nu-î dai drumul domniță...

Simina desface mînile în strecurarea apei din pumni.

— N'am prins nimic...

— Caută bine printre degete...

Rîdea cu toții de ghidușiile călăuzei lor multalite.

Venise la prins pește și la hoinărit. Aspasia și Simina erau legate la cap cu broboade de mătăasă. Pralea purta o pălărie mare-n bouri. Sumeși pînă la glesne, pășiau măsurat pe prundul înecat de scurgerea întinsă al unui braț de al Bistriței. Se plecau din mers și căutau țintă prin valul împrăș-

tiat și limpede. Apa rece îi tăiase la picioare, înroșindu-le ca la niște berze întirziate după hrană.

Călăuza era un pădurar al arendașului, iscusit într'ale pescuitului și-nbătrînit în rele.— Drumul pînă la subsuoara munților îl făcuse în căruți mocănești umplute cu fin. Mușat rămăsese la stîni să caute pe-un baciî bolnav de pelagră.

Intrase în vadul măi scăzut al cracului de rîu, ca să poată fie-care prinde ce-va. Navala joasă și lătită își spinteca cristalul pătrunzător, de picioarele lor curate și amorțite de-ngheț. Călcau ca pe nucî, clătîindu-se în toate părțile.

Pralea s'apropie din treacăt de Simina.

— Să fim cumînți Trebuie multă stăpînire. Eu n'am să măi pot sfătui îndelung cu dumne-ta. Doamna Mușat ne ar putea înțalege. O înconjur măi mult pe ea, că să ne-o apropiem, e nevoe și de dînsa că să putem fi fericiți.

— Înțaleg, fă cum știî că e bine...

Ș'apoi se ridică schimbată, îngînînd tare ca să înlătore bănuelile.

— Număi ei n'am găsit nimica !

— Pînă la bătrînețā măi e vreme, nu perde nădejdia, domnițā...

Aspasia pipăînd petrele cumpănitor, s'apropie rîzînd.

— N'are fata noroc la pescuit...

Moșneagul par'că-ar fi înțales răutatea.

— Las' că se-nvațā cu timpul...

Simina întrepupe nevinovat.

— Tocmăi cînd să pun mîna pe el, țustî că-mî săgeată privirea prin oglindirea apei.

— Vină tot după mine, că-nveți meștesugul pe lîngă bătrîn.

Aspasia în tremurarea mersului se razimă de umărul lui Pralea, rămas mai în urmă.

— Ce-ți șoptea *inocenta* noastră.

— Mofturi.

— Spune drept, tot ții la dînsa ?

— N'am iubit'o nici odată.

— Totuși i-ai zăpăcit capul.

— Acum mai ales, cînd mi-î plin sutletul de dragostea ta covîrșitoare, mi se pare c'a fost o tristă ironie tot trecutul meu.

Aspasia se-ndreaptă falnică, strălucind de triumf sub broboada slobodă de mătăasă. Luase pe Pralea de mîna și calcă mai grăbit în spre călăuză.

Simina urmăria atent mișcărilor moșneagului, care-î da într'una povețe.

— Ridică încet lespezile culcate și adă mîna gavan, că-l prinzi ca-n plasă.

— Vezi că fuge.

— Fă-î din ochi să stee...

Aspasia se ținea de moșneag și rîdea mai mult de năsbitiile lui.

— Iacă, nitați-vă cum îl găbjesc eu..

S'apropie cu toții pe la spate și se pleacă spre unda clară.

— Numai să nu strănutați...

Intorsăse ușor ochiul lat de prund și-n culcușul nisipului se vedeau doi peștișori bot în bot, cui-băriți cu frică la un loc.

— Săraciî..

— Na ..

Apa s'a împrôșcat și moșneagul scoate pumnul strîns.

— Să-î vedem și noi.

Pralea se întinsăse peste umărul plecat al Aspasiiei.

— O moină ș'un boiștian.

— Avem pînă acum o sută de piticî.

Și Simina desface săculețul trecut pe după gîtul călăuzei, ca să mai privească odată svîrcolirea prăzei.

— Numai bine de-o mîncare.

— Dacă noi nu prindem nici unul !

Aspasia s'a uitat cu înțales la Pralea. Simina vine și ea între ei.

— Cît de cumiņi și neștiutori, își așteptau sfîrșitul !

Pralea face c'o înduioșare prefăcută :

— Așa are să ne vie rîndul și nouă !

— Noi însă suferim, așteptăm, ne urîm, dar ei trăesc și mor într'o sfîntă inconștientă !

— Ce bine să fii pește.—nu-î așa domnule Pralea ?

Aspasia a sfîrșit sbucuiind într'un hohot copleșitor și răutăcios. Se părea că-și dă sama de toate păcatele și rîdea c'un fel de multumire, că nu se minte cu nimic. Lovia crud în orî-care din jurul ei și nu se cruța pe dînsa niciodată. Un spirit drăcesc încătușat de patimî. O amestecătură de inteligență naturală, c'o înrăutățire a împrejurimilor.

— Încă unul.

— Ce-î ?

Simina apucă iute înaintea moșneagului.

— Un puî de păstrăv.

— Norocul e de partea noastră

— Aici în cotul ista. trebuie să fie cotloane.

Bătrînul se lasă în băltoaga stătută de la întorsătură. Pralea rămăsese mai în urmă cu Aspasia. Simina să pusăse intrigată să prindă și ea măcar o svîrlugă.

Un timp nu s'aude nimic de cît împrăștierea cursă a apei întinse pe prund. Codrul înmărmurise de atita potop aprins. Sub straja ridicată a strași-

nei de crengi săgetate-nlături, era răcoare și miros de rășină. Porniturile oprite ale munților năruți la vale, se deschideaū ca niște urme de răni tămăduite.

— Am pus mîna pe tine..

Moșneagul scutură în sus un rac ruginit. Simina disperată de nenoroc, s'apropie clătînîndu-se prin apa prunduită. Pralea desface o batistă mare și îmbrobodește vînatul.

— Ia tot de-aceștia să prinzi.

— Bine c'am dat eū de mișina lor...

Simina face și ea un pas în cotul stătut de apă.

— Mata să nu te vîrî aici...

Moșneagul se silea să pară tainic.

— Dar de ce ?

— Nț... nu-î bine...

— Cum ?

— Raciî îs răi,...

— Poî nu pun mîna pe dînșii.

— Orî cum...

— Dar ce fac ?

— Se-ndeașă la unghere...

Aspasia și Pralea rîdeaū cu lacrămî. Simiua înroșită se uita încurcată în toate părțile și nu înțălegea nimic.

— Ce vă este ?

Țăranul flutura din cap șiret și obrasnic.

— Incă unul.

Racul bătea lipăitor din coadă, bălăbănind picioarele lui frînte și-nforfecate.

— Acesta-î mai tînăr.

Se strînsăse cu toții lîngă bătlog. Un timp nu s'aude nimic. Urmăriaū cu luare aminte bîjbîitul călăuzei. Aspasia se sprijinise de umărul lui Pra-

lea. Atîrna greū și nervos, apăsîndu-l cu sinul pe braț. Dînsul îi desmerda șoldul în ascuns.

— Veniți la tata, puilor...

— Doi de-o dată?

— Așa le stă bine.

Pe cînd moșneagul cotrobăia înaintea prin cotoane, iștialalți se uitau la munca racilor adunați în deschiderea batistei.

— Tiii... d'apoî de aceștia-mi ești firtate...

Un alt rac ruginit prinsăse pe bătrîn de deget cu cîrligul unui picior strîns. A trebuit să-i sfarmie foarfeca încleștată, ca să-l poată desprinde.

— Uite, îți curge sînge.

— Nu-î nimic, mînile mele-s deprînsă cu creațurî de astea.

Și el se pleacă înaintea după căutat. Aspasia închide din ochi șiret și caută să prostiască pe Simina.

-- Vezi c'a avut dreptate moșneagul, cînd ți-a spus să te ferești?

— Altul...

Maî cu glume, maî cu neluatul în samă, timpul se ducea și batista lui Pralea era doldura de raci foșnitorî.

Șuetul împrăștiat al apeî sfășiate de prund, se-ntindea navalnic, undînd prin valul limpede, tot fundul semănat al vadului. Codrul de brazî înfrunta trufaș vapaea soarelui în vilvătae. Părea că sub straja ocrotitoare a singurătăței, s'a pus la odihnă liniștea, alungată aici de ura oamenilor învrășmășiți. Bistrița sprintenă, s'asvirlea țistuitoare ca o paznică neobosită.

— Numai sunt?

— Am vînzolit în toate parțile știolbura asta,— aiurea de-acum dacă-om maî găsi...

Se înșiră din nou de-alungul prundișului. Plecați

spre unda clară, pășia-i măsurat și atent, stropșind curgerea cu loviturile minilor făcute lingură, cînd credeaŭ c'aŭ dat peste vr'un peștișor.

— Tîi...

— Să nu-î dai drumul Simino.

— Acum drept am prins.

Și stringînd alătura minile amîndonă așa înainte, se întorcea voioasă și clătîntoare pe lunecușul vadului.

— Numai dacă nu s'a topi în apa căzută printre degete.

— Poți să rizi moșule, dar eu îi simt sbaterea.

— Să-l scuipi de deochi atunci, dacă n'o fi chior.

Cu toții erau roată în jurul minuneii. Fata desface cu-ncețul de sus scoica minilor închise. Ca petele tuturor se îmbinase deasupra. Pe fundul pumnului își tremura coada un mormoloc amețit. A sbucnit o hohotire asurzitoare din grămadă. Simina leapădă slujenția moleșită, lăsîndu-și rușinată brațele-n jos. Moșneagul șiret și obrasnic, dă din cap, căinînd o prefăcut.

— Cînd ai crezut că ți-ai prins norocul, atunci te-ai ales c'un puî de broască în mîni !.

Aspasia reuțicioasă se pleacă din sbucnire la urechia lui Pralea.

— Sermanul Darie !

— Trebuie să sughiță acasă.

Dar Pralea cu toată întoarcerea vorbeii, s'a simțit rînit de cuvintele inconștiente ale călăuzeii. Aspasia veselă și copleșitoare în bucuria ei sănătoasă și înveninată, caută minciinos în ochii Simineii.

— Cîte amăgiri de-acestea întîlnim noi în lume !

— Mai iaca un cot stătut.

— Să cercăm ș'aici.

Pralea s'a înviorat că poate ieși dintr'o strîm-

torare caro îl stingherea mult. De toate încurcăturile se bucura numai Aspasia, care n'avea pe nimeni de înconjurat. Ținea mai ales să-și invingă nepoata pe orî ce cale. Era singura piedică necălcată de dînsa. Ș'acum cînd simțea că apasă greū cu talpa și pe acest prag nepășit de nimeni încă, simțea un clocot de nestîpînită fericire în sufletul ei pornit.

— Tu nu te coborî Simino ?

— M'am seturat de neisbîndă.

— Atîta descurajare timpurie !

Pralea se muncea veșnic se-nlătura orî-ce încăerare.

— Aerul se recește și apa tae glesnele tot mai pătrunzător. Aspasia visătoare, face un gest artistic în spre vale.

— Se coboară sara.

— Sună talanca la stîină.

Simina rămăsese dusă pe gîndurî.

— Eî moșule, nu mai găsești nimic în cotloane?

— Aici îs părăsîte toate.

— De ce ?

— Stați... am găsit... orî țipar, orî...

Scoate minile împreunate ș'asvirle pe mal co-gemite șarpe.

Aū țipat cu totîi străbătător, alergînd speriați la celalalt mal. Numai moșneagul a ramas pe loc rîzînd.

— Nu vă temeți, că-î de apă... dar bala asta mi-a gonit vînatul ..

Și apucînd o boacă mare de cremene sare înaintea șarpelui și-î dă în cap tocmai cînd era să se lese covrigat în băltoagă.

— Na spurcăciune...

— Haidem că î tîrziū.

— Să judec întăi ispita asta păcătoasă.

— Dar încălțămintele noastre ?

— Apucați pe mal în urmă, că eu v'ajung.

Sub strașina brazilor mișcați oleacă de adierea
însărării, se facea tot mai umbră și răcoare înghe-
țată. Porniturile munților sprijiniți în rădăcină,
resună de-un chiuit străbătător

— Pe-aista știu că nu l'a încolțit atacul.

— Nicăi nu-l bat multe griji.

Simina îngină cu mândrie.

— Sănătos și nepăsător ca și codrul!

Se coborau în josul vadului pe-o cărărușă pe-
truită. Mersul li era tot dibuit și-n cumpăneli.

— Picioarele noastre au să ție minte.

Aspasia mergea înainte și după dînsa să ținea
Pralea.

— Era bine dacă trimeteam călăuza să ne-aducă
lucrurile.

Simina s'amestecă și ea rizind din urmă.

— Lasă c'are să ne fie amintirea mai întipărită.

-- Pe tălpi,—multămese...

Muțenia singurătăței se-nfioară de-un cîntec tră-
gănat :

Lelița cu părul dres...

— Un vers din îndepărtare.

— Tăcere...

Sara mi-o cunosc pe mers,
Pe mersul picioarelor,
Pe foșnitul poalelor...
Lelea cu poale spălate,
Mulți flăcăi bagă-n pacate...

— Bravo, auziți artă ?

Se munciau mult să-și tragă colțunii în picioarele
jilăvite. Aspasia avea mișcări provocatoare, lovindu-se nepotrivit cu sila ascunsă și rușinea nevino-
vată a Siminei.

- Sunteți gata de drum ?
 - Te-așteptăm pe dumne-ta.
 - Să ne lăsăm la stînă, că v'o fi foame.
 - Acolo ne-așteaptă și Mușat.
 - Boerul o fi sfătuit cu baciul în timpul ista.
 - El găsește de vorbă cu orî-cine.
 - Aveți să vă-ntoarceți pe recoare. Noaptea e frumos de tot pe drum. De-a drept dragul să mergi în căruțele celea mocănești.
 - Dar vai de șalele noastre.
 - Aveți să dormiți mai neîntorși.
 - O rețetă bună pentru cei cu somnul speriat.
- Dăduse într'un ochiū de poiană, pe un tapșan stîncos.

- Soarele lăcrămiază înroșit deasupra munților.
- Plinge lumină, intristat că ne lasă.
- S'au scirbit de pacatele pămîntului..

Simina îngînase vorbele, rămînînd cu ochii perduți în purpura secetoasă a amurgului. Căuta cu toții în spre apusul rănit. Soarele deschis într'o scurgere întinsă de sînge, părea că-î o spinticătură ruptă în coapsa bolnavă a orizontului. Codrul tru-faș de brazî, se lăsa de sub piscurile pleșuve, ca o haină căzută în neorînduială. Valea se boltea într'o deslănțuire prăpăstioasă de umere înălțate. Cuprinsul era greu de lumină răcită și muțenie. Rar fișia singurătatea, de filiiitul foșnitor al vr'unui vultur falnic.

- Nu-î bun semnul de pe cer...

Moșneagul sta smerit cu ochii la soarele în sînge, se cumîntise de intristarea amurgului rănit.

- S'a mîniat D-zeū pe noi.
- De ce ?

Bătrînul se posomorise :

- Se vede că nu-) ascultăm. E multă vrajbă

între oamoni. Creștinii noștri au greșit calea dreaptă. Avem să murim serăciți, ca niște muște închise într'o garafă. El nu ne mai plouă și noi rătăcim într'una pe drumuri stricate.

— Uf, tacă, c'aud eu destule acasă de astea..

Aspasia apucă de braț pe Pralea și dă fuga pe cărare, înainte.

— Prinde-ne, Simino..

Fata rămîne în urmă cu moșneagul spăsit

— Nu-î bun semnul de pe cer..

Și bătrînul da din cap cuvios și-ntristat.

— Trebuie o îndreptare, moșule..

— Altfeliu ne perde cel de sus. Rîndurile noastre au început să se spargă și se ridică în locul lor buruiană străină.

Simina asculta tot mai cu interes.

— E drept că murim zi cu zi.

— Urlă lupii în stina părăsită de păstori. Pe noi ne ceartă D-zeu prin păgîni. Străinii se bucură de risipa noastră sufletească și ne răresc tot mai mult înfrățirea. Păstoriile noștri benchetuesc prostiți la masa lor, iar lupii urlă în turma părăsită. S'a sfîrșit cu stăpînirea noastră, trebuie să ne dăm în lături ca niște betegi și să facem loc dușmanilor pripășiți aici. Dumnezeu ne arată semne și noi nu vrem să-l înțelegem..

— A început să se facă lumină înaintea ochilor noștri desbuimăciți, avem să ne oprim din prăbușire, veți vedea ș'atunci altarul capîștei păgîne are să erape cutremurător și dușmanii noștri vor cădea îngroziți cu fața la pămînt.

— De ne-ar ajuta sfînta cruce.

— Trebuie să ne-ntărim numai credința în noi

— Tocmai aici e păcatul. Ne înjosim copiii și indicăm pe cei veniți.

— Ne rușinăm de lipsurile noastre și socotim că ne-am spălat, dacă deschidem ochii mari, în fața strimbăturilor făcute de străini.

— În loc să ne tocmim viața ca oamenii cuminți. Deșertăciune, moșule...

— Am auzit că la București, acolo la d. v. a ajuns la mare cinste un pîrlit de jidan plecat de pe văile astea. Prăpădat, de să nu-ți dai nici muci pe dinsul. Ținea crișma din cela sat. So scărpină de hornul sobei și vindea rachiū stricat. A vîrit oamenii în datorii și-i amăgea cu șmichiri de a lui. Da băutura de iarna și lua pînea omului pe nimica. Pe cei de la primăria îi cumpăra cu bacșișuri. Cît a fost sarac, era plecat și intra în vorbă cu toții. Știa copiii oamenilor pe nume și cunoștea toate slăbiciunile rominilor.

Cînd să ducea să ceară vr'o datorie, lua covrigi în buzunar și un șip cu rachiū. Umbla într'o căruță largă și hodorogită, trasă de-un cal numai coastele. De la poartă săria cu măgulele spurcate și cu minciuni.—Că ce mai face bade Ivon, cum mergo nevasta cu sanatatea, coptiū voinic? ptiū.. să nu fie de deochi, cum samănă cu dumne-ta și cu lelea mama lor... Na moī un covrig... și să fii harnic și bun ca tată-tu.. Da fetiță... ai... ce boboc, curat mă sa și dumnea-ta... Ține și tu, vezi că eu m'am gîndit la voi... Și mata bade, ce sdravăn te ai făcut și frumos și... Da nu ieī un rachiū?.. Și atunci își stringea șiret creții de pe fața lui mototolită, de-ai fi crezut că-i o pele luată de păr și sbîrcită după ploae. Scotia sticla ș'o-ntindea. Cela ca romînu!.—Da ce umbli jupîne, lasă că mi-i de ajuns omenia dumne-tale... Jidanul se uita strîmb și parșiv.—Că iū... pentru mata, pun mîna sub foc.. vai-vai... Nu sunt iusurat, dar nu știu dacă-aș face

ce-va mai puțin pentru balabustă, ca pentru dumne-ta... Țăranul prost mai să plîngă, că, dă, nouă cine să ne spuie o vorbă mai de mers la inimă?. Îți mulțămesc jupîne și să deo D zeu... Jidanul își îngropa rîsul în batjocura gurei lui adusă ca o pungă închisă.—Da nevasta unde-î ? Eî, lele... Femeea ca de la treabă, se scutura, lăsa lucrul și venia rușinată.—Am adus o drojdioară, da tare, ca pentru o față ca d-v... După ce cinstiau romîni și se sbenguiau copiii bucuroși, jidanul punea mîinile și sticla în buzunar, stringea din ochi, se da puțin pe spate și se uita prin livadă, pe lîngă casă, sbircindu-și chinuit creștii tăbăciți de pe fața lui spîinatecă.—Ce mai gospodărie, aî... să dea D-zei și la coptii mei... Romînul tresăria ca de-o amintire și atuncî s'apropia încurcat.—Să mă erti jupîne, da n'am putut încă închipui datoria ceea... Jidanul par'că-ar fi vrut să se supere, așa da înapoi și ridica mîinile cu cele două degete dintăi strînse, ferindu-se prefăcut.—Cine te-ntreabă de datorie?—iu... să am de luat de la unul ca dumne-ta... Am trecut pe-aici și atuncî am zis, hai să-î cinstesc c'un *rațiu* bun... Da pentru datorie?—aî, aî.. unde se face mai mare... Iaca am lele punză bunăă și bumbaaac... și... spelci care tremură în cap... și parfum de culonie care miroasăă... și... da ce n'am iu?—Eftin, de să n'ai ce plăti... Țăranul ținea tot vorba cu durerea: — Mai după cules, am să fac chip și am să-ți plătesc curat... Jidanul obrasnic îi astupa gura șiret.—Taci, că nu mai vin pe-aici... Ceea rîdeaă de cinste și-ngăimaă. — Bine jupîne, lasă, obraz avem noi... Atuncî jidanul se oprea gînditor și se scărpina după ceafă.—Știi ce?—aî făcut cartofe bune...—Cum nu, am, bodaproste,—ia saî nevastă, umple-o baniță și vars-o în căruța jupînului, că î

om de treabă, macar că nu-î creștin.. Jidanul răminia tot scârpînîndu-se după ceafă.—Ș'aî făcut și fasole?—Avem de toate, slavă domnului, — femece hăi. dă-î ș'un căuș de celea grase...—Da nucî ai? și perjă? și poamă?—Sunt bărechet, inima ce-î bună să fie, las'că te îndulcesc eu cu de toate, că doar cunoaștem și noi la omenie... Și bărbatul se întrecea cu femeea ca să-î umple coșul hodoroagei, lui cu toate bunătățile... Pleca iuda încărcat de la casa rominului și strîngea parșiv sbîrciturile tăbăcite din jurul gurei vinete ș'asa trecea de la gospodar la gospodar, de se umplea ca un stup. Po-trivea pe om tot cînd n'avea parale, ca să treacă așa toamna și-n iarnă s'arata aspru și nevoiaș, amenințînd datornicii să-î bată la darabană. Romînii se plecau, îl rugau, pînă cînd ajungeau să-î dee hîrtie prin primărie pentru cîte-o sumă de trei orî mai mare... Ai fi crezut că-î dracu venit între noi, să ne cumpere sufletele. Sărăcia pe om de-l aducea la sapă de lemn și la urmă cu minciuni și nineriri jidovești, îl făcea petecă de șters la nas, așa îl imblînzia..

— Cum îl chema?

— Pincu Pinat..

— Da?

— Il cunoști?

— E în rînd cu cei mai mari oameni..

— Nu ți-am spus eu?

— Ține Bucureștii în buzunarul lui.

— Auzi tu frate!—S'a însurat tîrziu de tot Da veșnic a rămas acelaș. De copil și pînă a plecat de la noi, tot sbîrcit și de-o vîrstă a trecut. Ca tînar, l'ai fi crezut de bătrîn și-n urmă cînd s'a mai copt de ani, putea-î să-l treci între copii..

— Pe cine-a luat?

— Cum să-ți spun, s'o nimeresc. Numele nu-l știu, dar era un rateș la drumul mare, îi zicea la lție Suher Bărbosul. Jidanul acela avea un băet. dus în lume și numai o fata. Făcea ea pe duduca, da nu i se ședea. Îi jilăvea fața un fel de sudoare grasă și se ungea pe cap cu petrol. Intindea vorba cu marghiolie și da ochii peste cap ca să-î șadă frumos.

— Ș'o chema Sally.

— Toceai așa, nu i-aș fi putut zice...

— E cuconeasă mare...

— Ptiu păcatule...

— In rînd cu miniștrii și prictenă că mătușa mea..

— Nespălata ceea ?

— Îi sărută boerii mîna și are trăsurile cele mai scumpe.

— Apoi drept că se-ntoarce lumea pe dos. Aici era întinsoarea tuturor întirziaților. O juca suprefectul pe genunchi la boție ș'o serutau toți notarii, cînd treceau de la tîrg. Pinat a stat logodit cu dînsa vr'o ciți-va ani. Cînd se nimerea și el pe acolo la vr'un chef, ai noștri îmbătați rideau de el ca de-un prost și-i pișcau mireasa în față. Jidanca îl făcea puchinos înaintea boerilor și spunea că l'ar lăsa dracului, dacă n'ar fi de o lege amindoi. El strîngea păcătos din ochi și ridea batjocuritor. Da vezi, dă, să nu vă supărați, eū am să vă spun o vorbă proastă,—ea petrecea cu toți, îi buzunăria pînă la lescae, strica mintea multora, dar, nu sa lăsat la nimeni...

— Așa să prostesc ai noștri...

— Intr'o toamnă auzim că-î de vînzare un codru nestrăbătut, de dincolo de dealul nostru, era moșia, unui ministru mare, prenț bogat, îi zice Vrandă, mi se pare, saū așa ce-va. Murise o mătușă a

lui și-i lăsase clironomie un ținut întreg de păduri numai. — Pinat al nostru aleargă la socru, pun jidani mină de la mină,— că ei s'ajută în de oă,—și iea pădurea. Prețul din străinătate cum să știe el ce vinde! A luat jidanul tot codru pe nimic... In primă-vară face nunta cu Sallamura lui,—cum i-a zis,—ș'acum imi spuî că stă cu vodă la masă... Ținutul cela de codri, o mîndrie de locuri, a ramas sterp și prăbușit, de par'că i-ar fi dat foc Tatarii !..

— Cum s'a perdut averea țerei !..

— Ș'apoî cînd mă auzi astă zi de boerie nouă și de cinste, să nu stupești ?

— Neorinduială, moșule...

— Am spus eu minciuni, cînd am zis că urlă lupii în turma părăsită de păstori ?

Simina tresare ca la ivirea unei lumini.

— Se ridică acum paznici măi troji, care n'ai să se imbete la masa dușmanilor...

— Cînd ?—Unde-s ?

Moșneagul deschisăse ochii ca după o minune ce trebuie să-l uimiască.

In vremea asta, Pralea, sare din stuși în cărare.

— Vă așteptăm de mult...

Simina numai nu i-a întins brațele sbucnitor, așa s'a-nyiorat de drag și speranțe la vederea lui.

— O, am învățat atitea, de la bătrînul acesta, pe care l'ați cunoscut numai ca ghiduș !..

Moșneagul lasă capul desgustat și-ngîină obidit !

— Cîte aveți să mă aflați încă în viață !

Aspasia resare și ea amețită și rizătoare scuturîndu-și rochia de frunze uscate și-ndreptîndu-î botiturile.

— E atît de frumos codrul !

— Și cită sfințenie in liniștea lui măreață !

Simina era nevinovată și plină de hotărîre.

— A propos...

Și Aspasia se razimă obosită de umărul nepoată-sa.

— Știi că trebuie să plec săptămîna asta din țară, ca s'aduc pe Suzana—m'am gîndit că ieau și pe domnul Pralea la Paris...

— Profesorul își va primi atunci eleva din mî-nile călugărițelor ..

1

7

4

XII

Bucureștii se deșteptau în pîclă groasă de toamnă jilavă. Era rece și timp închis. Din strade venea înădușit scăpărarea înecată a trăsurilor în goană.

Simina se sculase de timpuriu, dar nu se îmbrăcase încă. O durea capul și-i era moale în tot trupul. Umbla obosit prin oadaa ei mohorită, orînduind cîte ce-va. Nu putea să-și oprească mintea asupra unui șir de idei, se simțea dezorientată, nu mai înțălegea nimic din amestecul întîmplărilor ș'al gîndurilor încurcate :

Pralea plecase cu Aspasia întru întîmpinarea Suzanei și de-atunci trecuse mai bine de două luni și dînșii nu se mai întorceau, rătăciau prin lume și ea nu mai știa ce să creadă. În vremea asta nici o vorbă caldă de la alesul ei trimis, cîte-va cărți poștale cu vederi de pe la niște stațiuni balneare și îngăimări seci, scrise din pripă și cu silă.

Să fie oare pentru a nu da de bănuț mătusi-sa?

Oftează răpusă și cade pe-un scaun de lîngă masă.

— La ce-mi folosesc de-acuma toate : visuri, muncă și viață...

Iși razimă fruntea îngreuiată de mîinile ei reci întinse pe marginea mesei. Triumful din ajun, cînd

ș'a susținut doctoratul în mijlocul serlătorirei profesorilor ș'al studenților imblinziți, îi revine în minte. Dar o înviora așa de puțin osanalele lumii celelalte și-î părea atit de sacă bucuria fără Pralea, c'o înduioșa mai dureros de cit lipsa orî-cărei tresăriri. În mijlocul acelei sbucniri tumultoase de aplause și fericire, ea s'a ridicat mîndră și întunecată, sprintenă în înfrîngerea sufletului rănit de îndoeli, și nu s'a luminat din stăpînirea întristărei falnice, de cit la apropierea lui Mușat... Să-ntoarce cu gîndul iar la Pralea, o înspăimîntă amintirea Aspasiiei și nu știa ce să mai socoată de Suzana.

— Totuși.. el nu poate fi necinstit..

Rămîne toropită, cu fruntea grea sprijinită pe mîinile ei reci întinse pe marginea mesei. Părul ei desfăcut și mult îi înegrise spatele și se revărsase și pe de lături într'o împrăștiare involtă de întuneric. Era numai într'o polcă albă de casă și-n fustă neagră. Trupul corect și mlădios se contura în undoiri fragede prin hainele ușoare.

Capul îi vcea de amestec și înghesuială de gînduri. Se sbătea cu mintea în desfășurarea întregului timp de cînd ș'a prins rostul vieței de dragostea lui Pralea. Se strecura prin toate întîmplările, revenea asupra unora, se-ntorcea prin deslănțuirea lor, ca o pasere călătoare ce ș'a pierdut drumul.

— Of ! doamne... ce să mai cred ?..

Ridicase capul amețit și căuta buimac în jur. Se oprește cu ochii la o cutie îmbrăcată în mătasă. Intinde mîna, o trage la ea ș'o deschide cu osteneală. Din lăuntru se ridică în răspîndire adormitoare miros închis de flori uscate. Crenguța cu cei doi trandafirî dați de mult, se uscaser într'un colț. Simina privește lung și-ndurerat, întinzindu-și bu-

zile albite pe tremurarea tristă a unui zimbet venit din îndepărtare.

— Atîta bine, să sfîrșiască într'ășa abatere !.

Pleacă fața în spre cutia deschisă ș'absoarbe în respirarea ei prelungă, parfumul veștejit al primului vis de dragoste. Ziua aceea de voluptate și nesocotită uitare, o năpădește ca o învăluire de pară. Îi era cald ș'o înădușa dulce amintirea acelor stringeri înferbîntate. Un moment i-a încetat respirarea, ca și cînd buzele i-ar fi fost prinse înecător în serutare mușcată a lui Pralea.

— Ah !

S'a smuncit ca dintr'o îmbrățișare, ferind din ochi și din întunecimea închipuirilor, năvala îndrăzneată a dragului ei dorit.

Nu știa cum să se mai regăsească. Orî unde se întorcea nu da de cît de surîsul lui mărgărintat. Pretutendeni brațe întinse ș'amăgirea îndemnurilor lui moleșitoare. Inspăimîntată, închidea ochii, ascunzîndu-se rușinată în umbra neagră a orbitelor. Dar Pralea se-nbrăca atunci în mai multă lumină, înainta trufaș în noaptea hobotului ei lasat, îi pătrundea obrasnic și frumos în globii ochilor acoperiți, svîrcolindu-se aprins în singele ei speriat, hohotind diabolic prin toți porii deschiși.

— Incotro s'apuc ?

Cădea învinsă cite pe-un scaun, frîngîndu-și minile cu desnădejde.

— Dacă sufletul meu este pătruns de tovarășia lui ca de-o otravă bună și topită în el... cînd nu simt nici o moleculă din mine care nu s'ar desface dulce, la tremurarea îndepărtată a gîndului lui,— atunci... atunci...

Intinzînd minile înainte ca pe-o pavază, închide ochii într'un spazm înfrigorat și curmîndu-și tru-

pul crud peste spatarul scaunului, se-ndoaie în sbucnirea unui plîns muncit, de par'că-ar fi fost un val frînt de-o învăluire silită.

— O, Pralea, aşteptatul meu mire...

Se cutremură îndelung de bocetul ei neoprit. Încîndu-se în sila de a-şi zugruma vaetele ţipate şi sbuciumul sbătut...

— Nu ţi-e bine, mamă ?

Gana auzise gemetele de plîns tocmai din camera ei retrasă. Se pleacă asupra domniţei în lacrimi şi-i netezeşte obrajii umezi cu minile ei aspre şi cojoase.

— Nu mi-î bine, Gano..

— Cum ?

— Nu ştiu, dar nu mi-î îndămină, mă doare şi-mi pare rău că mi-a fost aşa de bine odată..

Bătrina slugă rămîne împetrită şi mută. Presimţise ea de mult că Pralea îi va fi nenorocul bucuriei, cum i-a văzut ochiî mincinoşi şi înfăţişarea lui de vînzător. Ş'apoî bobii ei n'aŭ prea minţit în viaţă. Ţinea strîns mînile Siminei în cuprinderea uscată şi osoasă a palmelor ei apropiate şi căuta încruntat în propriile ei gânduri. Fata răzemată mult de spătar, continua cutremurul muncit al plînsului ei de copil uită.

— Gano, tare mă doare şi nu ştiu cum, dar nu pot gîndi rău de dînsul, m'a împresurat de atîtea vedenii măreţe ş'a lăsat asupra nopţei mele o mulţime de lumină proaspătă..

— Dar n'aî făcut bine...

— Ce ?

— Nu trebuia să-î primeşti vorbele.

-- N'aş fi putut..

— Păcatul tău.. Fetele trebuie s'aştepte îndemnul

celor măi mari... Știi tu cine e el ? A venit părintii lui să te ceară ?.. Ce-a zis Mușat ?

— Nimeni nu știe nimic..

— Și te-ai legat tu singură cu vorba ?

— În templul mare al naturii. Era aerul după ploae și teii înfloriți ..

— Văi !..

— Nu era el Făt-Frumos, mîntuitorul meu, flăcăul voinic și cinstit din poveștile tale ?

— Ai fost nebună ..

— Dar cit de fericită !..

— În ce timpuri trăim !

— Am greșit ?

— Fericire era atunci cînd îți aduceau bătrînii mirele și fecioarele-l primeau cu ochii în pămînt.. Atunci femeile respectau cununia și copiii înfloriau în cinste și ascultare..

— Și eu vreau să-l cinstesc pînă la robire și..

— Trebuia să-l trimiți la Mușat, cum ai făcut și strămoșii tăi..

— Cînd el îmi vorbea așa de frumos ?

— Frumuseța e darul diavolului și oamenii se mintesc în de ei frumos, numai cumînțenia ne vine de la Dumnezeu și cumînțenia nu înșală, pentru că-î sfîntă. .

— Ce am făcut !

— N'ai fost cuminte..

— Dar cu-atîta sfințenie-n gînduri !

— Și diavolul a biruit...

— Cînd îmi era așa de bine !

— Binele e necurat ca și frumuseța...

— Cum ?

— Amîndouă te împing la pacat..

— Doamne !..

Gana caută împrejur cu taină ș'apoî s'apropie tremurător :

— Aî uitat pe Aspasia ?

— Ce-î cu dînsa ?

— E fiica diavolului..

— Și ?

— A uneltit spurcat în contra ta.

— Cum ?

— Alesul tău nu e cu dînsa ?

— Dar e profesorul Suzanei..

— Și de ce rătăcesc ei singuri prin orașele străine?

— Știu eu..

— Aspasia se necinstește cu Pralea..

— Cr zî ?

— Numai Mușat și cu tine n'ar putea să se gîndiască la asta..

— Vai !..

— Pentru că voi veniți din alte vremuri..

— S'ar putea, doamne!..

Simina se frîngea în strîngerî chinuite și strigăte dureroase.

— Numai ca să-ți faci ție rău și cu tine să suferi neamul bun al Mușatinilor.

— Și tu crezi așa ?

Gana s'a speriat de privirea răsvrătită a domniței pornite ș'a dat înapoi ca din fața unor săgeteri de foc :

— Ce ?

— Că... o tristă fatalitate apasă asupra noastră, că trebuie să murim și că ..

— Nu-nțăleg..

— Moșul zicea că Aspasia care a ofilit în el germeii de viață, s'ar gîndi să mă piardă și pe mine..

— Aspasia e fiica diavolului..

Din sală vin pași rari și apasați, o tusă slabă și pe urmă lovituri ușoare în ușă. Simina sare speriată.

— Trebuie să fie Duduea ..

Stăpînindu-și durerea, se șterge repede la ochi și înhobotindu-se în aerul ei mîndru și întunecat, pare refugiată după o metreză de nebănuit.

— Intră...

Duduea ajunsă de ani și de păreri de rău, s'arată abătută din strălucirea argintată a părului ei alb.

— Bine că te-am găsit.

— Ai venit ca o mîntuitoare.

— De ce ?

— Singura făptură omenească lîngă care mă mai pot adumbri ca sub o clătinare de frunzar.

— Nu ți-î bine ?

— Sunt obosită.

— Ai dreptate.. Atîta muncă!... Dar ce mîngiere pentru Irimia.. Eri părea întinerit...

— Erai acolo ?

— S'ar fi putut să lipsesc de la sărbătoarea ta ? M'am dosit în fund, știți, o figură cunoscută te-ar fi putut stingheri ș'apoi vroiam să-ți sorb lumina din ascuns, acolo ca o privitoare necunoscută... Ce admirabilă erai în înfățișarea ta închisă și falnică .. Vorbiai ca o trimisă... M'am gîndit la primele povăduitoare ale creștinismului...

-- Ce ironie !

— De ce ? Modestia la tine ar fi un.. cum să'î spun.. aș zice chiar un păcat.. Nu poți avea nici îndoeli îndepărtate despre valoarea ta.. Ș'atunci ca să te dai înapoi, ar fi să nu te prețuești tu însu-ți, sau, dacă nu te-aș cunoaște, aș crede într-o prefacere...

— Nu, dar de-ai ști...

— Am alergat din zori ca să-ți string mîna, acolo erai înconjurată de toți savanții aceea ș'apoî mulțimea studenților cu bucuria aceea a lor șgomotoasă.. Am plîns numai de fericire și de împrespătarea gîndurilor tale de înălțare..

— Sărmanele mele gînduri!..

— Teza ta ațitase lumea întregă, gazetele să întrebaū chiar răutăcios dacă subiectul ar fi la locul lui... *Medicina sufletească*..

— La început chiar o parte din profesori..

— Am auzit, dar Mușat s'a pus cu tărie pentru tine..

— Ș'a făcut rău..

-- De ce ?

— Mai bine era dacă nu treceam...

— Să poate să zici o așa vorbă ?

-- Sărmanele suflete!

— O, întărirea noastră prin purificarea sufletelor.. Vindicarea tuturor relelor prin înălțarea noastră morală .. Regenerarea rasei prin iubire, deslănțuirea oamenilor din cătușele vrăjite ale urei ș'al egoismului, pentru triumful dragostei de bine...

— Crede și vindecă-te ..

— Formarea acelor personalități alese, care trăesc senin și tari, pentru că au sufletele curate!..

-- Sărmanele suflete!..

Gana care rămăsese încurcată mai la o parte, ș'apropie șovăitor, luminîndu-și ochii de uimire și bucurie:

— Cine a vorbit așa ?

Apasase mîna ei neagră și cojită pe umărul Duedei ca pe un sprijin.

— Simina noastră..

— Acolo în cartea ei..

— Da.

— Am văzut'o, e frumoasă și dac'a vorbit așa, a spus bine ce-a spus... Doctoria tuturor suferinților, e împăcarea sufletului... Și pentru ca să-l avem curat și sănătos, trebuie să-l ferim de atingerile oprite, să ni-l ținem în noi, întocmai cum ferim lucrurile gingașe de trezirea aerului... Pentru că sufletul este un abur ușor și aburiî fug dacă nu-î ținem închiși și cînd nu mai stăpînim sufletul, am pierdut și doctoria trupului și nici nu mai putem face bine altora, dacă n'avem sufletul în noi... Atunci suferim, ne răsbunăm și urim...

Simina se pleacă mult în spre bătrîna ei roabă

— Dar amorul ce-î?

— Rîncezirea sufletului neînchis bine, resuflarea lui la atingerile oprite... E un fel de iz împrumutat de-afară... Pe vremea oamenilor sănătoși, nu era atîta amor și lumea trăia mult, era fericită și curată... Dar de cînd diavolul a împrăștiat tîria aceea otrăvitoare, de-atunci se necinstesc paturile cîsătoriei...

— Sărmane! noastre suflete!

— Închideți sufletul în cutia de cristal a voînteî... întocmai ca pe-o podoabă rară... ridică-te trufaș și stăpînă... lasă ochii tuturor să priviască prin străvezirea bunătății tale... împrăstie pretutîndeni farmec și minune... dar nu lasa pe nimeni să-și amestece mîinile murdare în aburul curat, c'atunci doctoria numai are leac..

— Aî auzit Dudue?

— Și nu știu, dacă n'are dreptate...

Gana se-ndepărtează șovaitor. Din prag să întoarce dojonitor în spre Simina:

— Cumîntenia te ferește de pacat și ascultarea părinților, întărește casa copiilor...

— Sărmanele noastre suflete !...

Rămase singure, Duduea s'apropie cu căldură de tinăra ei prietenă :

— Tu mi-ai pus multă așezare în gîndurile mele. De cînd te cunosc, sunt mai stăpîină pe mine. O, de-aș fi avut un învățător așa de al lui și înțelept ca tine...

— Crezi în asta ?

— Ca-ntr'o icoană care face minuni... Aș putea avea nepoți ca tine, dar m'am adaptat eu la înțelepciunea ta, ca la un izvor de viață.

— Și eu care mă simt atît de slabă !

— Ești mindră și trăești pentru niște gînduri.

— Care sunt ? — căci eu m'am pierdut în impresurarea lor...

— Tu și cu Mușat sunteți apostoliî noștri.

— Vai de noi amîndoi !

— Nu știți ce mari vă arătați și cit de sus plutiți deasupra durerilor..

— Bieții proscrisi !

— Eu sub îndemnul ideilor voastre, m'am hotărît la o altă viață.

— Care ?

— Mă duc la țară, la Fastana, moșia mea. Acolo am să fac școală, atrag și pe preot în partea mea, și vom munci cu toții la tocirea vieței celor de jos... Zilele mele din urmă am să le întrebuintez pentru potolirea unor suferinți, că destul le-am cheltuit așa de prost pe cele d'întăi... Voiu face școală cu tot norodul, eu nu sunt cultă, nu mă pricep la multe, dar am învățat să respect viața... Le voiu spune numai să fie cinstiți, că din cinste isvorăsc toate virtuțile... E cinstit să muncesti, să nu minți și să iubești pe cei-l'alți, omul cinstite drept și cu sufletul împăcat... În cinste e mîntu-

irea sufletelor noastre și-o chezășie de bună înțelegere între semenii...

— Toți oamenii trebuie să facă- așa.

— Să ne ridicăm deasupra patimilor...

— Ș'atunci ne-apropiem de Dumnezeuire... Omul în toate timpurile ș'a înzeit idialul propriilor lui năzuinți... S'a închinat la niște făpturi, pe care și le-a închipuit desăvârșite, complectându-le cu tot ce a văzut că-î lipsește lui... Dumnezeuul nostru iartă, e bun, etern și atot puternic...

— Vezi, nu-î așa că te-am înțales ?

— Invârtește-te numai cu stăpînirea...

— Așa cum ești tu...

— Eü ?

Simina ș'a lăsat ochii cu milă în jos.

— Cum te-am văzut în totdeauna.

— Odată...

— Și veî rămînea.

— Sărmanele noastre suflete !

— Să le ținem cuminte în cutii închise de cristal.

Simina se scutură ca și cum ar vrea să se scape din îngreuirea unei poveri :

— Cînd pieci la Fastana ?

— Cel mult peste o săptămînă.

— Pentru totdeauna ?

— De-odată mă duc cu văzutul, n'am să vestesc pe nimeni și-am să trec necunoscută... Pe urmă am să mă mut cu totul . Voiî ruga pe Mușat să vorbiască ministrului de culte, să-mî trimită un învățător pregătit...

— Ce fericită ești !

— Nu-î așa ?

— Acolo în liniște și-n moravuri mai simple...

Duduea se luminează de un gînd :

— De ce nu mergi și tu cu mine, pentru vr'o cîte-va zile ?

— Vraî ?

— Acum după examen, mai ales.

— Mi-ar prinde bine, sunt ostenită și mă dor multe...

— Tu-mi mai poți da sfaturi ș'apoi, nu știu, dar mi-aî fi de mare sprijin... mai ales de-o dată...

— Merg.. merg...

— Drumul e frumos și vînt de toamnă tîrzie...

— Pustiū și ofîlire, ca și-n visole unora din noi...

— Aū reînceput să-mî placă toate, odată, de mult, găsiam frumosul pretutindeni...

— Atuncî era frumos și-n suflet...

— Da, liniște și cald...

— Ce bine e așa !

— Și cit de frumoasă s'arată lumea !

— Ești fericită...

— Pentru că mă gîndesc la bucuria altora.

— Triumful sufletului, nu-î așa ?

Duduea se ridică strălucitoare în lumina de argint a părului ei albit.

— Te las, am să mai trec pe-aici, gătește-te de drum, ne va fi bine, aî să vezi.

— Nu mă-ndoesc.

Simina înviorată puțin din sbuciumul durerilor, însoțește pe Duduea pînă la scară, afară.

— Te voiî vesti la timp.

— Mulțămesc.

Pe cînd Simina sta dusă pe urmele Duduei, s'a-propie lacheul c'o carte poștală ilustrată.

— O scrisoare pentru d-v.

— Da ?

A smuncit'o setos și s'a suit cu grabă la dinsa

în odae. Infrigurarea amintirilor aprinse, o-nferbîntă din nou cu învăluirele lor moleșitoare. A cunoscut din fugă trăsăturile lui Pralea.

De data asta pe lingă vorbele sarbede obișnuite, a ghicit ș'oleacă de răutate voită.

Se-ncearcă să descifreze stampila de pe marcă :
Scheveningen — Nederland.

Rînduri venite din cuprinsurile cu ceață, pentru ca să-i cadă ei în suflet ca o promoroacă vestejitoare.

Ș'apoi într'un colț :

Noi vorbim adesa de d-ta, nu te uităm.

Pentru iscălitură un singur *P.*

Totuși, într'un tremur de voluptate și ertare, ea duce hîrtia la gură ș'o sărută îndelung.

— Pralea, perdutul meu vis...

Ideea că el nu-i spune o vorbă mai dragă, numai ca să-nlătore bănuelile mătuși-sa, o mîngie din nou, infripîndu-i speranțele ostenite.

Să pleacă iarăș peste cutia deschisă. Din lăuntru se ridică în răspîndire adormitoare miros închis de flori uscate. Simina privește lung și trist la cren-guța cu cei doi trandafiri...

Ș'atunci s'avîntă cu gîndul în alcătuirii mîngiitoare, îl vedea pe el dornic și bun, zimbîndu-i luminat și blind, cerîndu-i ertare pentru toată durerea.

— Adă-mi-l, doamne, voinic și cinstit...

Dar amintirea celor vr'o două luni petrecute la țară cu toții, timp de neîntreruptă silă față de dînsa cînd îi spunea cîte-o vorbă mai mult din fugă și veșnic pîndind să nu-i vadă Aspasia, o neliniștește din nou. Atunci nu înțelegea nimic și erta totul, acum înse cînd îndoiala a prins cuiabar în inima ei, s'agață bănuelnic de toate întîmplările: Drumuri lungi

prin pădure făcute numai în de ei, surisul batjocoritor al Aspasiiei cînd se întorcea cu Pralea la braț, vorbele răutăcioase ale lui și pentru măgulirea mătuși-sa... Ș'apoî nerușinarea spuselor lor neînțelese, privirile necurate, apropiierile provocătoare.. Toate, toate o goniau prin întortochiarea încurcată a fel de fel de gînduri. Și dînsa obosită și-ndurerată se strecura fricoasă prin toate întîmplările, revenea asupra unora, se-ntorcea șovăitor prin deslănțuirea lor ca o pasere călătoare ce ș'a pierdut drumul..

XIII

Pentru Duduea a fost o retrezire dureroasă tot drumul de la București la Vaslui ș'apoi la Fastana. Ajunsăse la gară în zori. Vederea de departe a orașului trezit din somn, o aruncase într'o tristă neorînduială sufletească. Copilăria îndepărtată cu amintirea neamului ei stins, îi răsare în minte ca o părere de rău. Anul de dulce rătăcire cu duiosul ei Bujor, povestea nevinovată a dragostei lor curate cu amăgirea aceea blîndă de visuri și uitare, tresare în sufletul ei obosit, ca o licărire frumoasă într'o noapte posomorită și rece.

Simina era abătută și neadormită. Duduea se sprijinea de umărul ei la coborîrea din tren. Toți slujbașii de la gară păreau plictisiți și ca după somn. Aă tocmit trăsura din cite-va vorbe, a dat eit a cerut, era singurul birjar romiu din mulțimea obrasnică și gălăgioasă a celorlalți vizitii evreii.

- Cunoști drumul la minăstirea Fastana..
- Am fost și mai deunăzi pînă pe-aproape.
Ajungem tîrziă ?
- În trei ceasuri vă pun la masa acolo.
- Tocmai la sfîrșitul loturghiei...
- Dacă vreți și mai de grabă.

— Mină atunci repede.

Drumul prin oraş a fost un salt hurducat prin mulţimea hopurilor de pe stradele stricate. În revărsat albea murdar casele derăpănite. Aburea un vînt tomatie umed şi pătrunzător. Pe ici şi colca se învîrteau j danî somnoroşi cu ochii grei şi întinşi la vorbă. În centru au început a se arăta clădiri mai mari şi curate.

Amîndouă erau îmbrăcate gros şi cu broboade din care li se vedeau numai ochii.

Pe-aproapo de casa bătrînilor ei, acolo unde au stăpînit pe vremuri spatarii Mileşii, Duduea s'apucă c'o mină de capra trăsuriî şi sprijinindu-se cu cealaltă în colţul poclitului lasat, se ridică tremurînd de emoţiune. A văzut de departe cerdacul de piatră şi stilpii sculptaţi în marmoră.

Trecutul o copleşeşte. Pe drept casa lor abea a putut să-şi urniască vorba :

— Ce-î aici ?

— O sinagogă...

A căzut mototol în colţul trăsuriî sfişîindu-şi peptul de incuirile plînsului înăduşit. Simina mută şi mişcată, abătută şi ea de durerile oi, n'a avut putere de cît să-î prindă fruntea aprinsă şi brobonită într'o strîngere mai răcorită.

Nu s'a liniştit din chinul înfrîngerei de cît în colo departe de Vaslui, sub lunca rece a Băltenilor. Duduea ş'a întors faţa muiată de lacrimi înapoi ş'a privit lung în spre oraşul împrăştiat pe umărul rănit al colinei. Şesul era sfirticat de făşiile argintii ale Birladului revărsat.— În auzul ei năucit se trezesc vorbele îndepărtate a nefericitului Bujor. Plecîndu-se spre Simina, îi şopteşte tremurător ca şi cum ar asculta un îndemn de inspirare :

— Rîndurile noastre aŭ fost desfăcute de străini. Avem nevoie de o reculegere națională. Mai mult de cît ori cînd trebuie să ne punem la incercare puterea de reparare. Oastea frîntă de dușmanî, împrăștiată mișelește în piela nopței pline de morți și gemete, nu trebuie să se dea răpusă. Voinicii să caută prin întuneric, să chiamo pe nume, își strîng rîndurile rupte și'n zări s'aruncă în luptă cu mai multă furie, pășind înainte spre biruință...

— Acum ori nicî-odată...

— Irimia Bogdan-Mușat are dreptate, el e un apostol.

— Și ce lume în jurul lui!

Amîndouă aŭ prins a răscoli frînturile prinse din discuția bătrînului președinte al camerei, cu privire la proiectul *Miceî proprietăți*. Vorba le mai desmortise, iar căldura gîndurilor și nădejdea unei îndreptări, le încolțise în suflet avîntul unor doruri înălțătoare.

Dnduea părea transfigurată :

— Trebuie ridicat țaranul, marele nostru popor..

— Temeinicia unui traiu mai rînduit îl va deștepta la o viață națională luminată.

— Atunci patriotismul va fi o credință.

— Și se vor împlini și statornici niște straturi sociale.

— Nu desordine și contrabandă aristocratică ca acum...

Drumul jilăvit de negurile toamnei și de timpul molesit, se întindea bătut și umed taiat de urmele sinuite ale roatelor. Cîmpul vestejit se lărgea în de lături pustiu și trist. Frunza copacilor răslețîți roșia ca mîncată de rugină. Vîntul de toamnă era pătrunzător și muiat de ceață.

Din alergarea trăsorei, vizitiul care furase din

nenițelesul vorbelor din trăsură, se-ntoarce și intră în vorbă pe neașteptate.

— Iacă și la noi la Vaslui, unde te-ntoreci numai străini, rar mai auzi limbă de-a noastră. Și nu de mult, acum două-zeci de ani, numărai jidani din tirg pe degetele de la o mână. Ce faci nu știu, să înmulțesc, vin de prin alte părți, că acum a pus mina pe toate. S'aun îndesat în mijlocul orașului, ca o buruiană rea crescută într'un strat samanat, ne-a dat în lături de la ori-ce, a repezit sfărăturile creștinilor prin măhălălile glodoroase, iar dinșii cu balabustele și pretențiile lor insultătoare, se resfață pe ulițele mari, ca niște rînduri de sfeclă crapată, crescută afară de pămînt..

Duduea intră cu el în vorbă :

— O vedeți și voi asta ?

— Poți dacă-ți sare-n ochi

— Și nu-î chip să vă recuceriți locul ?

— Aș... aleluea de acum... ei au să fie stăpîni aici...

— Ce vorbă-î asta ?

— Aun pus mina pe paralele țarei și cu parale cumperi și mila lui Dumnezeu!.. Aî noștri n'asteptă de cît să se vindă... Poliția e a lor, stăpînirea o au legată de bot, ori unde te-ntorci te împedici de ei și de strigătul lor mincinos că sunt persecutați.. Vorba moldovanului : — Jidanul lovește și tot el țipă...

— O națiune tînără ca a noastră, are destulă vlagă încă...

Vizitiul ridică din cap desgustat :

— Saraca tinereța noastră !.. Suntem stricați, doamnă, ca și copiii ceea de boer corupți de propriile lor dadace. Eă sunt birjar și știu multe... Unde nu e curățenie în căsătorie și-n familie, nu-î

nădejde de înaintere... Cucoanele noastre și după dinsele și cele de jos, aū uitat de rușine și de cruce.. Barbații creștini nu știu bine drumul casei lor... Pecioarele noastre spășite să gîndesc din ajunul logodnei cum or să-și înșele mirii lor..

— Atunci pretutindenii...

— Minciună, vînzare și ruină...

— Totuși...

— Să v'audă cel de sus.

Simina îngină din sdrobirea în care căzuse :

— Doamne, doamne !..

Vizitiul tae vorba, rîzînd cu oare-care batjocură:

— Să v'audă prin tîrgul nostru vorbind de națiune, de țaran, de patriotism... zeū, că ș'ar face lumea cruce ș'ar spune că nu sunteți în toate mințile...

Simina lovită de inteligența omului acestuia ciudat, îl întrebă cu interes :

— Dar dumne-ta cine ești ?

— Eu sunt acum birjar... dar mai înainte am fost învățător...

— Și ?

— M'aū dat afară..

— Pentru ce ?

— Învățăm pe oameni să nu bea rachiū și să nu se îndatoriască de pe iarnă la boer, că le plătește munca cu te miri ce..

— Foarte bine.

— Vezi că cei mari aū spus că sunt socialist...

— Să poate ?

— Și-așa m'aū lasat pe drumuri.. Am început să le spun că nu-i nevoie să fii socialist, ca să doarești întărirea neamului tău și îndreptarea moravurilor noastre..

— Și ?

— Nicî nu m'aû ascultat. Vedeţi.. e o lume întregă din cei care ne stăpînesc, care înfloresc tocmai din murdăria păcatelor care ne perd, întocmai ca şi paraziţii care nu pot trăi de cît pe vieţările bolnave şi părăsite...

-- Cîtă neorînduială !

Vizitiul mina bidivii înfierbîntaţi, de pe care se ridicaû rotocoale fumuriî de aburi. Duduea şi Simina căzuse în abatere îndurerată. Nu s'auzia de cît strănutatul cailor şi trosniturile metalice ale trăsuriî hurducată la hopuri.

Vîntul de toamnă era umed şi pătrunzător.

Trecuse prin satele din drum şi printre mulţimea cărăuşilor fără să iee nimic în samă. Gîndurile din urmă, cu pârîndarea prin minte a şovăirilor noastre morale, smulsăse pe Duduea din oflirea primilor momente de retrăzire sufletească. Dacă n'ar fi fost mîntuirea aceasta ogoitoare, calea ei pe urma visurilor de demult, ar fi fost un ucigător calvar.

De-odată s'aud clopote trăgînd din îndepărtare. Duduea să trezeşte brusc ca de-un cutremur :

— De unde vin ?

Vizitiul arată cu biciul în spre înfundătura în brăţisată de păduri vechi. Duduea să lasă ca a-mejită :

— A... Fastana !..

De după cotitura drumului, satul se vedea ca-n palmă.

Povestea induioşitoareî ei rătăcirî, cu amintirea duiosului şi întristatului Bujor, o învălue ca o răspîndire îmbătătoare de parfum şi amortire ostentă.

-- Fastana !.. Fastana !..

— Ce ai ?

Simina să pleacă asupra Duduei și-i răcorește obrazii aprinși.

— A !... Fastana !.

— Ți-a rechemat vr'o durere trecută ?

— O de-ai ști tu toate, Simina mea cuminte și înțeleaptă !.

— Invârtoșește-te, că intrăm în lume..

Duduea se sprijină cu cotul în poclitul lasat și ridicându-se încet și tremurător, caută în jur cu teamă.

Jitarul deschisese poarta în larg.

— Cîtă schimbare !. Uite colo la clădirea ceea cu tablă, e o crișmă, înainte vreme era mai ruinată și învălită cu stuf, dar cîtă bucurie și ce dulce amăgire am gustat eă acolo de mult..

— Cînd ?

— Odinioară..

Duduea se lăsase iar sdrobotită în fundul trăsorei și răsămînd ceafa așa întins, închisese ochii dusă, luminîndu-și fața de-o amintire dragă.

— Fastanu !. Fastana !.

De sub broboada neagră îi albesc pe la tîmple, bucelele argintii al părului eî păstrat încă întreg.

Gîndurile eî să umplu de noaptea aceea rămasă în trecut, cînd ș'a jucat nunta eî frumoasă cu Bujor și cu satul întreg. Atunci cînd a părăsit lumea de strălucire și moarte, ca să-și împrăpăteze trupul și neamul istovit, c'o dragoste sănătoasă și tînără.. Copiul lor, Făt-Frumos, ce s'o fi făcut?..

— A !... Fastana !.

Duduea se pătrunde de toată sărbătoarea din cuprins și de amintirea dulcelui Bujor. Nuanțele vorbelor lui îi cad din trecut :

Clopetele sună a îmbărbătare și dragoste pămîntiască. Dangătul amestecat se revărsa învioră-

tor în largul golului rece și bătut de vînt jilav, de toamnă neguroasă. Turlele înegrite de la mănăstire păreau capetele unei pajure măiastre, ridicate dintr'un cuibar sfînt cu ziduri mucigăite. Acolo se clocește împăcarea noroadelor și curățirea sufletelor păcătoase.

Duduea-și amintește de zisele lui Bujor, că o mîină învrăjbită a schimbat ouăle pajurei și-n locul dreptei rîndueii, crește erezie și ură între credincioși...

Trăsura s'a oprit sub clopotnița mănăstirei. Clopotele dăngăneau asurzător, cădeau valurile de armonii în jos, ca o ploaie de metal bătut. Fumul de tămie, așa numai ca o mirodinie irosită, ajunsese pînă-n ogradă. Unii din credincioși părăsiau cuvioși biserica, privind mirați la cucoanele străine Simina sprintenă și mîndră, rămasă numai într'o haină lungă neagră, cu pălăria ei moale și-nchisă, ce-abea putea cuprinde tot întunericul îmbelșugat al cosițelor aduse pe la tîmple, grăbea harnic și tăcută, ca să descurce pe bătrîna Dudue din înbodelirea multă a îmbrăcămintelor groase.

— Piîngi ?

— Mă doare...

Duduea slăbită de anî, cu tața strînsă în sbircitură moie, tremurînd de vrîstă și de amintiri îndepărtate, mergea poticnind la brațul Simonei mlădioase. Înainte de-a sui scările înalte de piatră ș'a potrivit șuvițele albe și încrețite de la tîmple. Simina-î netezește părul sub marama involtă și neagră

— Ce păr moale și alb, parc'ar cîrge dintr'un bulgăre de argint topit...

— Odată, de mult, era galben și mătăsos, *dînsul* mi-l asemăna c'un val de aur suflat...

— Cine ?

— A fost odată..

Trec prin prîvdor, pășese pragul și Duduea sprijinindu-se într'una de brațul Siminei, se-ntoarce înapoi să mai vadă portretele ctitorilor Mihail Racoviță cu doamna...

Privirile mulțimei le călăuzia mersul.

Cîntările sînte se resfrîngeau în bolțile înalte, tremurînd aerul încărcat de tămîe. Acelaș cuprins, cu aceleași fețe înviorate de evlavie, dar trecutul cu călugării lui rămăsese în urmă departe. Preotul mirean, cu dascălii țărani, se-ncadrau cuvioși și simplu, în urmarea slujbei. nu mai era desfășurarea aceea mincinoasă do podoabe încărcate, cu pompă obrasnică și orbiri amăgitoare

Duduea își rechemă în minte timpurile duse. Vremile acelea o învăluiseră ca o năvală de lumină și imputare. Un moment a tresărit ca de înfățișarea îndurerată a părăsitului Bujor. Privirea lui ertătoare și plînsă, îi înfruntase ochii ei stinși, ca o certare venită din trecut.

— Doamne, doamne..

Simina s'apropie tare ș'o sprijină mai mult de subsuorî.

-- Nu ți-î bine ?

— Mi-î rușine..

-- De ce ?

— De mine și de tot ce-am făcut în urmă ..

Preotul s'apropie cadelnițînd. Zuruitul le întreprupe vorba. Lumea spăsită se pleacă și murmură cuvinte din rugăciuni.

— Acum, nu mai știu cîți ani în urmă, era tot toamnă tîrzie, dar cald și strălucire de soare și eu eram tînără și-mi era bine..

— Tot pe-aici ?

— Tot..

— Măritată ?

— Hai să ieșim, mă înăduș de aerul greu și de înecul părerilor de rău...

— Nu ne-nchinăm ?

— Du-te singură, uite punga, dă daruri, oă mă razim de strană, mi-î., înțălegî... icoanele și toate de-aici. m'arată eu degetul, nu-ndrăsnesc...

Cînd s'a'au văzut iarăș afară, Duduea respira lacom și ușor. Coborînd scările arată Siminei șirul de chiliî dărmate și pustii

— Pe-aici au trăit oameni ș'a'au înflorit visurî... aici a fost odată...

— Casa mare din fund trăește încă.

— Acolo sta starețul.

— Aî apucat călugăriî ?

— In spre sfîrșitul lor, m'am arătat și eu.

— Ci-că erau oameni fără lege.

— Dar aî crescut pe cel mai bun suflet..

— Pe cine ?

— Pe-un băiat din florî, frumos și blind ca o fecioară.

— L'aî cunoscut.

— Mi s'a povestit... și povestea aceea mi se pare o adormire dulce...

Duduea întărită ducea pe Simina in spre spărturile zidului din fund.

— Mergî cu mine ?

— Undo ?

— Prin livada călugărilor.

— De cînd o cunoști ?

— Am fost și eu odată...

S'a'au strecurat repede prin crăpăturile largi din piatră și mai încolo, în mijlocul ierbeî trecute,

s'a'ă oprit dinaintea povârnişului sămănat cu pomi desgoliţi.

— Pe aici era frumos şi îngrijire, acum e paragină şi uitare. A.. rămniceul, hai la el..

Apucă amîndouă la dreapta.

Apa verde şi scăzută, era încurcată de papură şi do crengi aruncate. Broaştele mari şi negre, săria'ă greoi'ă prin nămolul putrezit

— S'a'ă mîntuit toate...

— Trebuia.

— Şi e'ă mă duc şi mă risipesc..

— Ce putem face !

— Să nu facem rău...

— Te căeşti de ce-va ?

— E'ă am greşit multe..

Duduea trage pe Simina după ea tot înaintea. Ridicase costişa mult printre rîndurile pomilor culoşi şi desgoliţi de frunze. Cu toată vrîsta şi sdruncinul sufletea, mergea cu stăpînire ca întinerită.

Intrase în vie. Frunzile ruginite se răria'ă mult, lăsînd slobozi'ă curpenii uşuraţi de rodul cules. Aerul tare de toamnă tîrzie, tot mai păstra în el îndulcirea parfumată a fructelor strînse.

Sus pe colină poposesc. Duduea-şi razimă capul de umărul Siminei sprintine şi mîndră. Privia'ă fundătura deschisă a văei. Pădurea veche să încolăcea de ceea parte, întorcîndu-şi valul negru pe după mănăstire pînă-n marginea livezei. Copaci'ă solemni şi liniştiţi, îşi ridicau rugător frunţile în sus. La mănăstire trăgia'ă clopotele de mîntuirea slujbei. Valea tăcea cumîntită. Cuprinsul tot păria înflorat de rugăciune. Prin gol trecea vîntul umed şi pătrunzător de toamnă prolongă. Norii înşiraţi în destrănături fumurii, se desfăcea'ă în tîrria lor întinsă.

Simina îngină.

— Trebuie să fie tristă iarna în muțenia codrilor aceștia ..

Duduea tresare de amintirea vorbelor lui Bujor :

— Nimic nu-î trist, nici vesel, totul se potrivește după sufletul nostru... Frumosul și fericirea sunt ăcunse în noi ..

— E drept, să știm numai să prețuim zilele, să le dăm un rost și traiul omului să schimbă în isvor de bucurie...

— Citu-s de frumoaso ernala în muțenia inop-tată a codrilor ..

— De unde știi?

— Am cetit o poveste frumoasă, cu doi îndră-gostiți fugiți de uriciunea lumii...

— Ei, poveștile...

Turlele înegrile se ridică din cuibarul ziduri-lor acoperite de mușegaiu și iarbă uscată, ca și capetele unei pajure măiestre, care ar cloei acolo-ertare și împăcare pentru noroade.

Rămăsese amîndouă mute și duse, în fața sfin-țeniei din rotirea văii încinso de păduri vechi.

După un timp Duduea ridică obosit capul de pe umărul Siminei.

— Să ne coborîm.

— Unde mergem de-aici?

— Colo în pădurea din ceea costișă.

— Cunoști drumurile?

— Mi le amintesc bine.

Se lăsaă grăbit printre tufele discordate de pe haraci, ținîndu-se într'una de mîna.

— Cine-ți îngrijește de moșie?

— N'am dat'o nimănuî pînă acum, țin numai un vichil, dar voiă vedea eu mai încolo, ce-î de făcut.

— Cîtă liniște și ce bine-î în cumiștenia de-aici....

— Nu-î așa ?

— Departe de sgomotul celor învrăjbiți.

— Să trăești aici, sî muncești la înalțarea celor de jos, să-î ajuți să se scape din iutuneric!...

— Ce operă de tocmire națională.

— N'ar fi nevoie de cît de bună voință și de prisosul acela care ne distruge pe noi într'o viață moleșită...

— Cîtă împospătare pentru sufletele noastre sterpe și ce înalțare pentru ei, cei mulți și părăsiți...

— Tirzie trezire, mă simț slăbită și-n pragul morții și ce bine de tine că-nțălegi lucrurile acestea așa de timpuriu...

Cînd au trecut prin spărtura zidului năruit, ograda mănăstirei era goală și tăcută, biserica închisă, numai prin aerul rece tot mai plutea o ușoară irosire de tămie înprăștiată,

Trăsura aștepta sub clopotniță. Ciți-va oameni se strînsăse în jurul vizitiului și-l iscodeau asupra celor două străine.

— Știu eu cine-s, le-ari luat din gară de la Vaslui...

Duduea s'apropie șovăind la brațul Siminei.

— Intoarce trăsura și să ne duci sub poala pădurei de pe coasta din față.

Pe Duduea o cuprinde din nou înfrigurarea aceea muncită a muștrărilor îndepărtatea. În apropierea desişului străvechiu, părea că i se desfac mușchii în fâșii calde și desprinse. Nu mai simțea nici o legătură în mădularele ei topite. S'ar fi părut că o putere nevăzută îi scosăse sprijinul oaselor, ș'a-cum rămînea moale, grămadă, slăbită și fără razim.

Trăsura oprește la începutul unei potecuțe.

— A... Fastana..

— Intrăm în codru ?

— Simina apucă pe Duduea de-un braț și punând un picior în scară, o ridică din lasarea rui-nată a moleșirei.

— Ce ai ?

— Multe ..

— Nu mă înțeleg nimic.

— Lasă, ai să știi cu timpul și dacă mă veți erta tu, am să închid ochii împăcată oleacă..

Duduea si înalță odată într'o tremurare de în-bărbătare și păsește stăpînită la brațul Simonei căzută pe gânduri. Lăsase trăsura în marginea pă-durei și luase cu ele numai un coșuleț cu merinde.

Duduea întorcea potecile ca pe niște cărări cu-noscute, răsufîind greu în aplecarea drumului pri-poros și ferirea crengilor ce-î dădeau în ochi. Si-mina mlădioasă și tăcută, o urma la braț sprinten, ajutînd-o la surpături și lunecușuri.

Copacii își strîngeau îndesirea lor încurcată, ri-dicîndu-se răriți de frunze și umeziți de bura toamnei.

Crenguțele uscate de pe potecă, trosniau calcate din mers, răsunînd pocnitor în resfrîngerea înecată a mațeniei din codru.

— În cotro ne ducem ?

— Undeva..

— Umbli ca printr'o casă ce-ai fi locuit-o..

— Mi-aduc aminte de toate coturile.

— De cînd ?

— De de mult..

— Ai fost adesa pe-aici, pesemne...

— Ce dulce rătăcire!..

— Ș'acum ?

— O retrăzire dureroasă.

— Ți pare rău după timpurile acelea?

— Mult...

Printre copacii înalți luminează deschiderea unei poene încăpătoare. Duduea se stinge mai mult la brațul Siminei

— Ce-î?

— Ajungem.

— Da?

Și Simina se-nalța mai mult ca să poată vedea locul.

— Aici s'au trăit povestea lor cei doi îndrăgostiți, fugiți de uriciunea lumei.

— Și povestea sfârșește bine?

— Nu.

— Ca toate amăgirile...

Poeana se lărgea deschis în îmbrățișarea ruginită a pădurei bătută de brumă. Din cuprinsul stins nu se vedea de cât în susul cerului. Mai în mijloc un singur carpen scorburos și bătrîn, cu crăcile împrăștiate înlături și cu frunzișul sărăcit de toamnă, ocrotea un morman îngrămădit, ce aducea a acoperiș de bordei. Prin prejur bălării uscate și pustiū,

Duduea se oprise sfășiata dinaintea vechiului ei cuiabar de visuri. Buzile îi tremurau de greul unor cuvinte pe care-ar fi vrut să le spue. Trecusă o mână pe după gîtul Siminei, cutremurîndu-și tot trupul de spazmul stăpînit al unui plîns ce-o cerca.

— Aici au trăit pribegii ceea?

Duduea n'a putut de cât să dea trist din cap.

Bordeiul apasat de ploî și de timp, mai să se ascundă cu totul înpămînt. Deasupra, mijlocul era puțin mai lasat, într'o afundătură care roșea în jur urma unui ogeac. Pe alături sfărîmături de cărămidă. Pe dreptul ușei vîrite mai cu totul în pra-

gul putrezit, își goliau rotirea două gemurile sparte. Sfarmături de sticlă, oglindeaū din prinderea lutului.

— Pe-aici a fost odinioară bucurie, dragoste și viață....

— Toate trec...

Ici și colia rămășițele unor cercuri de verdeață, se-ndăratniceaū în a stringe încă, ca-ntr'o străjuire credincioasă, tufe sălbătăcite de vîsdoage și stînjinei. Bucăți de tablă ruginită, sburături de ceaun, cîrpe spălăcite—atitea semne de gospodărie strinsă, încurcaū rădăcinile dudăului năvălitor...

— Paragină dureroasă!

— Haidem la șipot.

— I s'aude parcă susurul.

— Colo mai la deal de bordeiū.

Apucă amîndouă prin bălării, ținîndu se de braț. Teava înlăcrămată, ieșa dintr'un dimbușor petros. Sfoara curgătoare își sfarma cristalul de fața unei lespede puse anume, clăbucind apoi devale într'un tremurat alintător.

Vintul de toamnă să-năsprise mai mult, trecea într'un freamăt umed pe deasupra pădurei jilave. Cerul era tot numai o fumegare de nourī scămoșiți și întinși în destramare nesfirșită.

— Ție trebuie să-ți fie foame.

— E ceasul două.

— Și eū am uitat de mîncare.

— Nicī eū nu mi-am adus aminte.

— Vom oepăta colo lîngă isvor.

Cînd aproape, văd un moșneag bătrîn de tot, stînd intins cu pușca lîngă el.

— Bun găsit, moșule.

— Sărut mîna.

— Ce faci aici?

— Poî eî sunt pădurar.

Bătrînul se răzîmase într'o mină și privea nedumerit Duduei îi părea bine c'a găsit pe-aici o umbră de om, ca să mai întrebe din vremile de demult.

— Și de cînd slujești?

— He heî!...

Pe fața lui sbîrcită și arsă cu o pele tăbăcită, trece o lumină de mirare. Ridicîndu-se mai mult în mină, clatină desmorțitor pletele lui albe.

— Apoi.. eî am început slujba sub călugări, am trecut apoi cu codrul la stat, pe urmă ne-a dat boerului ș'acum suntem a unei cucoane de la București....

Simina intră în vorbă:

— Și ce făceaî aici?

— Mă gîndiam.

— La ce?

— Mh... la cite nu se gîndește romînul cînd n'are ce face..

Duduea să lasă și ea jos obosită, așternîndu-și faldurul întins al rochiei.

— Să mînîncî cu noi moșule.

— Mînînc...

Simina întinde masa din genunchi.

— De-odată, soarbe din șipușorul acesta.

— Da ce-î acolo?

— O băutură boerească.

— Să fie într'un ceas bun

— Cu bucurie.

Moșneagul stringe urît din sbîrciturile lui tăbăcite, clatinînd capul oțărît.

— Îi tare..,

— Dar bun.

— Nu mai are-n cotro.

Șa'î împrăștiat bucatele ca-ntre tovarășii. Duduea invinsă, numai frunzărea din mîncare, îndemnînd pe bă'rîn cu vorbe bune și cu bătură aleasă. După un timp ea-ntrebă cu teamă :

— Da cu bordeiul ista, ce-a fost ?

Bătînul pădurar dă abătut din cap :

— Tocmai la asta mă gîndiam și e'ă mai adînioarea...

Mișcată, Duduea se-ndroptă atent, sbătîndu-și peptul în răscoala singelui ș'a amintirei. Moșneagul vorbea greii printre îmbucătorele pofticioase.

— A fost... vezi, da de mult... o pereche de oameni fericiți... Pe el îl chema Bujor...

Duduea se-ndreaptă într'un oftat sfășiat.

— Iși adusăse nevasta aici în pădure, că el era pristavul nostru... Femeea crudă și bună, o mînă de romîncă... Se zice că ar fi fost o fată de boer mare și c'a fugit cu dînsul din dragoste, că el era fecior în casa lor... Se înțălegeau băoții de-a drept dragul, ședeau colea ca doi porumbași prigoniți... Ea venise numai o jumară și-n scurtă vreme s'a făcut voinică cît una de a noastre... A'ă trăit amîndoi un an și la anu nevasta face lui Bujor ș'un băiat...

— Pe Făt-Frumos..

— Cum îi zici.. da de unde știi? ..

Duduea-și apăsa cu mînile clocotul peptului ridicat în respirări pripite. A'bea a putut șopti prin răsufllarea inecată :

— Am auzit și e'ă din lume..

— Ce să vezi.. cînd li era lumea mai dragă, s'amestecă pesemne un făcut... Femeea dracului, c'așa-î muerea, dă cu ochii de boerul de peste deal și lasă pe Bujor al nostru...

Duduea-și duce pumnii strînși la ochi :

— Doamne !

— Aşa-î e'a făcut rău ?

Simina atinsă dureros, îngină trist :

— Bietul părăsit !

Moşneagul se mai îndreaptă în mână :

— El s'a stricat la minte atunci şi după ce-a umblat un timp aşa nebun, s'a spînzurat într'un teiü de la fereastra curţilor, unde îi şedea acum nevasta cu boerul.. Şi iaca aşa să mintue bucuria, cînd s'ameste făcutul la mijloc..

Duduea şi acoperise faţa şi plîngea cutremurător şi mocrnit, plînsul acela uşurat al căinţei. Simina nu-nţălăgea nimic din chinurile ascunse ale Duduei şi lua totul ca o atingere înduioşătoare a altor suferinţi.

Moşneagul după ce soarbe lung rămăşiţa dintr'o sticlă, işi şterge gura şi sugindu-şi buzile, clătină iarăş îndoe!nic din cap :

— Cine ştie ce ne aşteaptă şi pe noi !

Duduea se pleacă în spre el îndurerată

— Dar Făt-Frumos ?

— Copilul lor ?

— Et.

— Altă poveste şi cu-acela. Ajunsăse mare cît oamenii. Era bălan, cu părul lins şi moale căzut peste umere..

— Ca un val revărsat de aur...

— Cum zică..

— Ş'apoi ?

— Pe faţa lui trasă şi palidă, amăgeaü fire reşete de barbă galbenă. Sra toată ziua neclintit pe marginea patului şi nu cunoştea de cît pe mătuşi-sa care-l crescuse :

— Săftica ?

— Ea...

— Pe urmă ?

— Băetanul era voinic de alt-toliu la trup, ca și tată-su, că ochii erau leit ai lui Bujor, atita că eșise năting la minte ș'avea ducă-se pe pustii...

— Epileptic ?

— Tocmai...

Și Duduea tresare la amintirea primului ei atac, atunci cînd cu dansul nebun din poiana luminată de noapte.

— Ce nenrocire !

— Îi plăcea să fie îmbrăcat curat și se uita toată ziua în oglindă... Vezi nu degeaba era viță de boer...

— Unde e el acum ?

— După tată-su.

— Mort ! — o rasă care să stinge...

Duduea căzuse pe spate în proptirea minilor întinse și se uita desnădăjduită în cuprins.

— Nu, a lăsat și el un copil...

— Cum ?

— Așa bolnav și prost cum era, dar n'avea păreche de frumos, părea un sfînt de ceea din cărți, așa avea el înfățișarea de tristă și mîndră... Fetele din sat îi aduceau jucării și-l gătiau în toate sărbătorile... Acu, una din ele, Tina dascălului Mardare, fire închisă și duioasă, se-ndrăgostește de o drasla asta nătingă și curată... Trebuia s'o bată tată-su, ca s'o scoată de lîngă bolnavul prostit... Făt-frumos a prins s'o iubească și el... Se înviora cînd o vedea arătîndu-se abătută în prag și gemea ca un bolnav cînd trebuia să se despartă de dînsa... O ținea strîns de mînă și frămînta vorbe frînte în gemătul lui tînguit...

Simina se minuna tot mai mult :

— Auzi ?

Duduea aştepta sfârşitul cu neastîmpăr :

— Şi ?

— Aii greşit amîndoi într'o zi de vară, pe cînd toţi erau la muncă.. Fata a purces grea ş'a murit după ce a născut un băiat..

Duduea sare luminată :

— Unde-î ?

Simina era mişcată mult :

— Ce s'a făcut ?

— S'a pierdut în lume împreună cu Safta, sora lui Bujor..

— Cum ?

— Pe cînd duceau la groapă pe nenorocita de Tina. Făt-Frumos care simţise toată pierderea așa din senin, se frămînta nătîng și gemînd în casă. Mătuși-sa nu-l putia ogoi din sbuciumul lui neînțăles. S'a-ntîmplat să treacă pe-acolo cosciugul cu mulțimea celor care bociau. Făt-Frumos s'a dus la geam și apucîndu-se sgîrcit de zebrele, plîngea și gînea. Cînd să prhodiască moarta în dreptul ferestrei, bolnavul Făt-Frumos, care nu știa să zică o vorbă, ș'a făcut cruce cumîntit. ș'a înginat prin lacrămî : — Tino, vin și eă.. S'a lăsat numai pe pat într'un tremur muncit ș'a murit în spazul sbătut al lui ducă se pe pustiî..

Duduea plecată mult, deschisăse ochii înspăimîntător de mari :

— Ş'apoi ?

— Safta a cerut părinților fetei, odrasla lipsită de mamă și nu se știe nici azi unde-or fi amîndoi..

Simina lăcrăma abatută :

— Perduți în lume !

Duduea abea a putut închege vorbele :

— Morți poate !

Moșneagul oftează și el covîrșit :

— S'a dus femeea cu Bujoraşul cî părăsit.

— Aşa îl chema ?

— Numele lui bunică-su, cel bun şi nenorocit ..

Duduea părea că se mai împacă din cutremurul răsvrătirilor, mîngiindu-se e'un giad măgulitor :

— S'ar putea să trăiască încă !..

Bătrînul pădurar ridică capul încredinţător :

— Nu stringe Dumnezeii pe păcătoşii aceştia, îi lasă să încurce lumea şi să-ntindă nevoea, mor ei băeţi cu părinţi, care pot să facă bucuria cui-va, dar lepădurile acestea trăesc, ehei...

— Dar unde-î ?

— În lume..

— Şi lumea-î aşa de-ntinsă !

Simina plîngea înăduşit, copleşită de amintirea încercărilor prin care a trecut.

-- Insărează..

Dnduea se sprijină în mîni şi dă să se ridice. Simiea sare ş'o ajută.

— Moşule, dar unde-am putea găzdui noi ?

— Dă, ştii ei .. la părintele..

— Ne-o primi ?

— Mai încape vorbă ? — E om milostiv şi cuprins ..

— Mergi cu noi ?

— Dacă vrei.

Am să te mulţănesc oî, lasă.

— Bodaproste de ce mi-aţi dat pînă acum.

Poeana rămîne în urmă pustie şi rece, închisă în stringerea ruginită a pădureii rărită de frunze. Carpenul singuratec din mijloc, bătrîn şi scorburos, îşi fuge în lături crăcile, ca o întindere de braţe ocrotitoare, adumbrind trist bordeiul părăginit..

Mergeau cu toţii la vale îngînduraţi şi cu osteneală. Simina ducea de braţ pe Duduea. Era învînsă

de amestecul indoelilor ei înveninate și sdrobită de tot ce-a auzit de la bătrîn. Cînd să iasă din pădure, Duduea se-întoarce către pădurar :

— Cum ți-î numile moșule ?

— Gurău...

— Da ?

Și ea se trezește de amintirea nopților de iarnă, cînd Gurău era încă în putere și cînd ea și cu Bujor îl puneau să le spuie povești.

— Cît ai îmbătrînit !..

— Eheî, eû sunt om vechiû, d-ta n'ai de unde mă ști !..

— Daû eû așa cu mintea, după cît te-arată chipul.

— Ce-a mai rămas din mine !..

XIV

Orașul posomorit era muiat în ploae mărunță de toamnă. Trist și răceală umedă pretutindenă. Bucureștii se sgribulise tăcut și închis în abaterea unei piroteli moleșite.

La Mușat era lume multă. Aspasia se întorsese împreună cu Suzana din străinătate. Cunoștințele se a-lergase s'o întâmpine în urale și lingășiri.

În salon cald și miros de plante străine.

Cucoanele se strînsăse mai toate în jurul spărioasei Suzana. Fața se simțea stingherită într'atita luare aminte și se mișca stingaci în hainele ei încărcate, de domnișoară eșită în lume... Se înroșia nevinovat de orî-ce întrebare și căuta timid împrejur. Fața ei mai mult rotundă, luminată în părul adus peste tîmple, se înfiora de umbrele unor tresăriri de frică și supunere, arătînd mai mult silă și dorul de a scăpa din incurcătura cercetărilor.

— Ce vrați, floare crescută în umbra mănăstirei.

— Cîta gingășie însă în apucăturile ei dibuite.

Aspasia privia printre toți neluătoare-n samă. Ochi ei pipăiau urma lui Pralea. Părea obosită și blindă. Îi perise strălucirea aceea de batjocură și triumf din ochi, și fața ei pălită, ofilia învinsă,

sub încoronarea de argint a părului ei ridicat în creștet.

Pralea dintr'o întorsătură ajunge la spatele fotoliului ei.

— Ce-ați vorbit amîndoi?

— Cu cine?

— Nu te mai face, cu ipocrita ceea de Simina.

— Nimicuri.

— Ea te spionează.

— Treaba ei.

— Și ei vreau să fii numai al meu.

— Cine-ar putea să-mi mai deslănțue sufletul din dragostea ta?

— De ar fi drept.

— Cum e drept că e ziuă.

— Vai, la cîte nu mă gîndesc!

— Anume?

— Întăi că m'am trecut, ș'apoi.. că de ce-ați fi tu așa de frumos...

— Ce idee!

— Mi-i frică și mă cutremur.

Doamna Semiranoff vine iute în spre Aspasia

— Să vezi ce inteligență naturală și vorbește-o franțuzească... Ce nevinovăție sfintă, doamne! Aspasia privia și și nu înțălegea nimic. Doamna Semiranoff se pleacă mai atent:

— Tu nu te simți bine.

— Sunt ostenită...

— Atîta drum!

— Da... da...

— De ce-ați întăriat pînă acum în streinătate?

— Știu eu...

— Cum așa?

— Aș fi vrut să nu mă mai întorc niciodată.

— Ai dreptate, aici nu e de trăit.

Simina îmbrăcată în negru, se afundase în îmbrățișarea unui fotoliu mai retras și privea trist la toate, ținându-se mîndră în ruina stăpînită a durerii ei ascunse.

Puiu s'apropie de ea curtenitor și ridicol.

— Am citit teza d-v.

— Mulțămesc.

— Ce frumuseți!

— Da? •

— Incîntătoare... de alt-fel ca și autoarea...

— Găsești?

— O de-ați ști domnișoară!

— Ce?

— Citiți sunteți de...

— Doamnule ..

— Pardon...

Simina se sprijinise în mînerile fotoliului fulgerătoare.

— Ertăți-mă, să nu credeți...

— Nu cred nimica, dar dă-mi pace...

Se lasă din nou în abaterea mîndră a tristeții ei stînjinite. Doamna Démètre vine în spre dînsa cu gingășie prefăcută.

— Vai Simino, ce copil curat la suflet...

— O nenorocită.

— De ce vorbești așa?

— Pentru c'arc să fie veșnic străină între oameni.

— Mai bine te-ai duce s'o desmerzi și tu.

— Lasă că rămîne ea cu mine, după ce v'e veți duce toate.

— Să vezi cită gingășie nevinovată.

Și doamna Démètre silindu-și bucuria trece înainte.

Savin părăsit de Aspasia se ținea de pașii Co-

cutei, frîngîndu-și mersul în înmlădiera picioarelor lui subțiri și lungi:

— Sunteți neîntrecută, parol d'honneur...

— Ce idee!

— Mai ales cînd rîdeți. e o grădină de grații..

— Ha ha ha...

— Așa, vedeți, tare să se facă frumos ș'afară de bucuria risului d-v primăvăratesc.

— Știi că ești nostim!

— Așa sunt eu, dar d-v...

Cu mîna stîngă și potrivea monoclul, iar pe dreapta o tremura ușor ca să-și așeze brățara lui de aur. Talia complectată cu vată se contura unduios în stringerea îngustă a tunicei lui de rosior.

Vranda vorbea tainic cu Pinat mai într'un colț:

— La Constanța să pot face afaceri bune.

— Da, ca prefect... atîrnă de om...

— A, eu mă pricep

— Nu mă'ndoesc.

— Așa că să nu porți grijă, de ce mi-i da, îți plătesc eu la timp.

— Nicî nu mă gîndesc.

— Cînd pot să iau bani?

— Și mîne.

— Mulțămesc.

Sally obosită și pătată la față, își purta începutul sarcinei cu oare-care greutate.

— Altul?

Și Aspasia privește la ea cu acelaș aer de nehotărîre și instreinare. Intrase în vorbă numai ca să nu-și neglijeze oaspeții. Sally răspundea anevoios prin răsufliările ei prelungi.

— Dacă vine, las să vie, să nu fie numai do deochi..

La scară s'oprește o trăsură.

— Mușat se-ntoarce de la cameră.

Aspasia strînge din spinare cu desgust.

Din sală s'aude vocea tare a bătrînului doctor :

— Așa, bine că te mai prindem și pe la noi...

Și deschizînd ușa în larg, înpinge mîi mult cu sila pe Darie, profesorul modest și ponosit, îmbătrînit înainte de vreme și cu stîngăcii în apucături.

— Domnul Darie...

— A !

Și doamna Semiranoff s'apropie cu admirație.

— Inchipuiți-vă cîtă sfortare mi-a trebuit ca să-l aduc...

— Domnul Darie tot sălbatec.

Aspasia vorbea cu obosială din fotoliul ei. Simina să-nviorează de amintirea trecutului și de părerea de rău că s'a înfruntat odată dascălul ei bătrîn. Tocmai atunci s'apropie de ea Pralea, care încerca să-și infloriască surîsul lui mărgărintat.

— De ce rămîneți așa singură de-oparte ?

Simina se uită la el cu milă și durere, dar să stăpînește repede și-î răspunde frumos din abatearea ei tristă și mîndră.

— Mie-mî place singurătatea.

— Așa de timpuriu ?

— De ce vi s'ar părea ?

— Cît e omul tinăr, s'avîntă-n sgomot, iubește viața, sunt așa de puține zilele...

— Și singurătatea e o lume pentru unele firî.

Mușat care'sî sărutase nepoata, se'ndreaptă strălucind de bucurie :

— Dar Simina unde-î ?

Lumea se dă în lături ca s'o lase în lumina din retragerea ei dosită. Darie o caută din ochi

cu înfringerea, dar când a zărit pe Pralea lângă dînsa, s'a ferit ca din fața unei amenințări.

— Ei, ce zici ?

— E bună, dulce la cuvînt și nevinovată...

Simina vorbea din nemișcarea fotoliului ei, rămînînd abătută în ruina mîndră a durerei.

— Un miez de pîine caldă.

— Așa de străină timpurilor noastre !

— Nădejdea toată e în paza celui de sus.

— Doamne auzi-ne...

Simina spusese rugăciunea asta cu căldură și credință.

De-afară pătrundea o lumină jilavă și posomorîtă. Bucureștii pirotia sub apăsarea grea a ploaiei mărunte și reci. La răstimpuri s'auzia goana răsleață a vr'unei trăsuri. Scăpărarea alergărei se înădușia mult de înecul închis al timpului muiat.

Aspasia se-ntoarce trufașă și obosită în jilțul ei măreț :

--- Ce zici Suzano de lumea noastră ?

--- Imi place și mi-s dragi toți, nu știu dacă fetele cu frați și surori, s'ar găsi mai fericite în mijlocul lor, de cum sunt eu aici între voi...

Mușat sfătuia c'un grup de deputați și oameni cu trecere :

--- Proiectul va trebui să treacă numai de cît, din el imi fac opera mea politică

— Miniștrii ce zic ?

— Eu mă adresez poporului, vouă și voi sunteți datorii să vă gîndiți la mîntuirea noastră...

— Sunt oameni care nu judecă tot așa.

— Pentru că se gîndesc numai la dînșii.

--- Ce ar fi, dacă...

— Odată cu proiectul, mă prăbușesc și eu din visurile mele îndrăznețe. Mă retrag din luptă, ca

să mă zăgăznesc în durerea singurătăţii mele. Voi plînge viaţa mea de frămîntare şi nenorocul neamului meu. Atunci voiî desnădăjdui cu totul de viitorul ţărei mele dragi. E foarte trist să te vezi izolat, cînd munceşti atîta pentru alţii. Mă voiî imobiliza şi eu în marea nepăsare naţională, ca şi alţii cari au căzut în ea ca-ntro mreaţă blestămată. Ce vreţi, cu nişte bătrîni năraiviţi, c'un tineret care saî so tocmeşte slugă, saî boceşte înfrînt fără să fi luptat, nu poţi hotări curentul trainic al unei idei... Pesemne că suntem oamenii disciplinei. Ne orînduim supuşî împrejurărilor. Nicăeri ca la noi n'ar putea să rămîie mai singur, un om care n'ar gîndi ca ocîrmuirea... Te sbaţi ca'n vid, vorbeşti în pustiî... Politica noastră de pînă acum n'a fost de cît o întreprindere, cu patroni şi cu tocmiţi a- nume. De aici schimbarea uşoară a stăpînului, cartelarea naturală între marii impresari... Principii, idial, program — mofturi... Ce s'ar fi putut întîmpla, dacă aceştî îndrăsneţi întreprinzători, ar fi fost şi marii canalii? dacă bărbaţii noştriî conducătoriî n'ar fi fost pătrunşi de patriotismul acela instructiv, de cumînţenia aceea cinstită, cari tocmai face mîndria noastră naţională...

Pralea mlădios şi triumfător, vorbea încet cu Aspasia, potrivit-şi într'una bucla neagră de păr, ce-î cădea în colţul din stînga a frunţei lui netede.

— Nicî odată nu m'am simţit atît de nestăpînă pe mine.

— Să cred oare?

— De-ai şti ce-ai făcut din sufletul meu! Mi-î frică şi ruşine de slăbirea asta. Tresar de cîte-orî te văd îndepărtîndu-te. Şi urăsc pe Simina, ca pe un duşman ce mă pîndeşte...

Doamna Semiranoff încinsăse vorbă aprinsă cu Darie; de cînd cu poetul ei decadent, prinsăse gust de literatura romîneasă :

— E egoism aceea ce susții dumnea-ta..

— Vă înșelați doamnă.

— O stare bolnăvicioasă..

— Atîrnă de cum privești sănătatea.

— Aî însă un stil ales și ești de-o sensibilitate fără samăn. Eu îți urmăresc foiletonul c'o adevărată patimă...

Mușat se-atorcea curios la vorbele astea :

— Ce foileton ?

— Nu citești *Vremea nouă* ?

— Nu mă uit însă nici odată la foiță.

— Sunteți în urmă atunci cu ultimul nostru eveniment literar.

Un moment lumea toată să-ndreptă cu luare a-minte. Mușat s'apropie mai mult de doamna Semiranoff.

— E scris de domnul Darie ?

— Adevărat capo-opera de simțire și ciudățenie...

— Amicul nostru muncește atunci.

— Nu mai este o lucrare de muncă, ci de adevărat talent

Darie stingherit se înroșește încurcat :

— Doamnă..

— Să lăsăm modestia .. E bizară însă concepțiunea operei... sau cum să-î spun... a jurnalului — căci sunt notițele zilnice ale unei firî neînțelese, date sub formă de manuscris găsit...

Simina asculta atent.

— Necunoscutul acela se 'ndrăgostește de sora lui. E o dragosto curioasă însă, îi iubește sufletul ei deosebit, o-namorare morală, pină la adevărată

necesitate de viață. E om bătrîn, urit, simplu și bun. Ea e mîndră, inteligentă și de un idealism atingător. Primiul lor an de înțelegere sunt o poveste frumoasă, el o respectă pînă la inchinare și ea trece prin lume rece și frumoasă, fără să-și oprească visele asupra nimănuil...

Darie galben și-nfrigurat să da tot înapoi.

— Mai tîrziu încep însă paginil de chinuitoare durere pentru el. Fecioara lui mîndră și aleasă iubește... Pe dînsul îl sdrobește lunecarea asta, suferă de mila sufletului ei amăgit... Il doare pînă la moarte gîndul desamăgirilor ei din viitor...

Savin își strînge monoculul în încreștitura silită a luărei aminte :

— Dar e un adevărat incest.

— Apoi el nu își iubește sora pentru ca s'o aibă...

— Ce vrea să se facă dînsa atunci ?

— Să trăiască cu sufletul curat de dragostea păcătoasă... Lumea se sbate în murdăria cădereii .. Și ol susține că cei buni să-și stingă rasa prin înfrînare voită, căci e mai ușoară durerea asta, de cît sdruncinul otrăvitor al desamăgirea firilor alese...

Mușat il caută pe Darie din ochi :

— Și cum sfîrșește eroul dumi-tale ?

Profesorul rușinat și ponosit, privește nedumerit în jur și ridică trist din umere :

— Nicî eul nu știu încă...

Lumea se-nprăstie din noi în grupe, vînturînd banalitățile obișnuite.

Cocuța oprește pe Pralea care trecea cu Puiu la braț :

— Ce ziceți de scrierea asta ciudată ?

Mușat era cu Darie mai într'un colț :

— Nu te-am mai întrebat.. Ce era să-mi ceri la cameră de mă așteptai ?

— Nu știu dacă nu vă..

— Nu uubla cu înconjurări, spune..

— Vorbiți d-lui ministru al instrucției.. dacă s'o ivi vr'o vacanță la vr'un gimnaziu din provincie, ori unde o fi, departe..

Simina s'apropiase mișcată și tristă :

— Ce, părăsești Bucureștii ?

Darie tremura și se făcuse palid de tot

— M'aș duce de-aici domnișoară..

Mușat apucă pe Darie de umăr.

— Ți făgăduesc, îl voiu întilni chiar mâine la cameră..

Afară plouă mărunț și lumina cețoasă cădea de greu umezelei din cuprins.

Lumea din salon continua vorba în grupuri imprăștiat, care se forma și se desfăceau într'una

Savin, care se perduse în intimități cu Cocuța sfășie un moment lincezeala convorbirilor, cu străbaterea pițigăiată a glasului său ascuțit :

— Parol d'honneur, e o plăcere..

XV

— Vine... vine...

Vorba aceasta trecea prin mulțimea grăbită ca o veste mintuitoare. Pe fețele tuturor strălucia bucuria și-o nestăpinită așteptare. După o săptămână de ploae mărunță și urit covârșitor, se părea că și cuprinsul da să-și mai limpeziască înecul neguros, desfăcându-se de dibuirea înviorată a unor raze trezite.

— Vine...

O dimineață târzie de toamnă.

Craiova era împodobită cu steaguri. Orașul posomorit își schimbase fața.

Imprăjurimile jilăviau în lumina umedă.

Cu tot greul care mai atârna în aerul muiat trecătorii se înviorau în încrucișarea drumurilor se chemau pe nume, își strîngeau mîna o clipă, apoi se îndepărtau întineriți.

— Ai să fii la gară...

— Negreșit.

— Crezi că sosește azi?

— A telegrafiat.

— Bravo nouă.

Și prin mulțimea grăbiților flutură vorba min-tuitoare :

— Vine... vine..

Floareș obosit și bolnav, se coborîse încă din zori jos la cafeneaua de sub otel. Sta la o măsuță de pe trotuarul lat și cerca să se fure din furtuna gândurilor lui înfrînte, amăgindu-și ochii prin încurcarea jucăușă a literilor unui jurnal deschis dinaintea-i. Nu putea însă să prindă nimic din amestecul cuvintelor. Vedeă numai frînturi de titluri, cu litere mari de reclamă ș'apoi înșirarea cursivă; vrîstată cu rînduri întregi mai mașcate. Înțelegea atît că in lipsa lui s'a petrecut întîmplări sgo-motoase.

Îi ardea capul și-l tresărea înfiorări de friguri. Era buimăcit de neorînduiala atîtor sdruncinări prin care trecuse. Și nicăeri poate nu l-ar fi copleșit atîta durere, ca-n orașul visurilor lui îndepărtate. Aici s'a rușinat de amintirea atîtor nevinovății amăgitoare. Trecea prin anii lui de învățătură, ca printr'o galerie de portrete ironice. Văzuse lumea și viitorul într'o lumină străină, gîndise la îndreptarea norodului, se crezuse un trimis inspirat pentru statornicirea buneî rîndueli printre oameni. — Și din toată înșelăciunea acelor așteptări, se trezește el, cel de azi, obosit și bolnav, desgustat de căderea lui sufletească, scîrbit de oamenii care-l tîrise atît de batjocoritor din strălucirea tî-nără a iluziilor lui..

Ridică tare gulerul paltonului, trage nervos pălăria pe ochi și afundîndu-se mai mult in întunecarea abaterei ce-l copleșise, își amestecă din nou privirea in încurcarea tremurată a cuvintelor din gazeta desfăcută.

Auzul îi vunește de bocetele din ajun și de plîn-

sul fraților rămași singuri. Moartea mîni-sa îl smuncise din destrăbălarea vieții lui ticăloase, ca dintr'o înoroire puturoasă. Ș'acum se sbătea încă în învăluirea părerilor de rău, după toți anii lui stricați așa de ordinar. Ii era milă de ruina atîtor alcătuirii care-l alintase în ceasurile fugite ale copilăriei curate și nu putea de cît să suspine, cînd se vedea neînstare de-a mai drege ceva din toată risipa.

— Vine.. vine...

Pe la mesele din jur se vorbea tare și mulțimea se aduna tot mai gălăgioasă.

Infățișarea moartă a mîni-sa îi înduioșază privirea. O vedo cum se topea uscată și mică în strîngerea îngustă a cosciugului. Atîta îndăvătnică energie ș'o viață de muncă și neodihnă, închisă pentru tot-deauna în amortîrea rece a mormîntului.

Pentru el mamă-sa încarna toată vigoarea de rezistență a rasei noastre. Instinctul acela admirabil de conservare, care ne-a călăuzit prin vremuri...

În închipuirea lui se ridica trufașă, urmînd cu tărie calea unui gînd, robînd pentru copii și pentru cinstea neamului.—Ș'apoi, ca la o dureroasă ironie, se întoarce cu mintea la el și la toți din lumea în care se învîrtește. Atîta timp ș'o mulțime de bucurie stricată de geaba. Vieți trecute fără nici o țintă. Zile care se înșiră fără rost, așteptate numai doară pentru că se rostogolesc în spre leafă. Incolo nimic deosebit, nici o ridicare mai mîndră. Sufletul înădușă sub stăpînirea cărnei, fără nici o ferestruie pe unde să-i vie lumină...

Să trăești numai pentru plăcerile trecătoare: Egoism, ură și minciună pretutindenii... Și toate așa în zadar, neajutate de nici un indemn, numai pen-

tru a grăbi mai iute un sfârșit fatal.. O lume unde instinctele se ofilesc sub arșița intelectualizării și-n care cultura nu le poate împropăta cu idealuri conștiente... O lume care se va mintui din pricina stîrpirei sufletești...

Floareș scoate scrisoarea boțită trimisă de măică-sa înainte de a închide ochii. In rîndurile acelea spuse de bătrînă în cele mai solemne clipe și migăiite cu greū de un frate care nu făcuse de cît două clase primare, nu vedea de cît părerea ei de rău că nu ș'a terminat întreprinderea de mamă închinată datoriei.

Nici o lectură nu-l sgraduise mai sdruncinator.

Floricea mamei

Eū am să mă duc și după mine rămîn multe treburî ne puse încă la cale. Mă chinuesc aici pe pat și de boală și de cele ce văd împrejur, și nu pot închide ochii pentru că nu te am vădut pe tine de mult și numai ție poate mama să-ți lese rînduirea celor neisprăvite. Să nu-ți fie rușine să vii la noi, că suntem săraci și proști, să-ți fie milă numai că eū am să mor și n'am avut putere să mi-î ridic și pe ceilalți acolo unde mîntea ta și sdrădania mea te-au așezat. Că dacă ești boer acum, cinstit și cu cîștig bun și ceștialalți ți-s frați și eū te-am făcut și te-am spălat și te-am avut în pază... Eū am să mă duc, c'am ajuns în gura morfeii și mă chinuesc aici pe pat și nu pot închide ochii, pentru că mama nu ș'a vèzut de mult floricea ei mândră și cu noroc și mama are s'o rouge să î măi rînduească din cele lăsate, ne puse încă la cale...

Prin trupul ostenit și-nfrigurat i-a străbîtit

tremurul acela înfiorător de plîns. Stringe însă pleapele tare și se înfundă mai mult în gulerul ridicat al paltonului

Primise scrisoarea aceasta la redacție. Acolo se spuneau glume, răsunau risete și prin ușile deschise la răstimpuri s'auzea vuetul deslănțuitor al mașinelor, cu fișiiul mățasos al hîrtiei desfăcute.

De la primele vorbe citite a sbucnit într'un plîns hoțotit, lacrămile nu se prelungeau în lungul obrazului, ci țisniau improșcător de parcă în locul ochilor ar fi fost două lămiî tescvite puternice. A eșit din redacție cu un luat, rătăcind mult, așa zănatatic prin încurcătura uliților lăturalnice.

Vorbele mîni-sa îi venise ca o crudă mustrare, de tot ce a visat să fie ș'o brutală trezire din căderea dureroasă în care ingenunchiase. Copilul blînd și doritor de împăcare de altă-dată, s'a trezit în stingerea cojoasă a omului înăsprit și stricat de azi și n'a putut să-și mai înădușe întăia lui închegare și s'a lăsat plînsului ș'amarei căinți.

A plecat cu primul tren, s'a dus cu jale ș'o covârșitoare părere de rău în sufletul sdrobit, se credea un păcătos gonit de furii, care aleargă pocăit să se curețe la altarul întristător al durerei.

Satul, casa lor, ceilalți copii, trecutul tot înfiripat, maică-sa în pragul morții și mai la o parte tată-su beat, cu capul plecat în pept și tremurînd pe picioarele lui slăbite.

Un moment dat i s'a părut că se curmă înecat, de apăsarea rostogolitoare a atîtor prăbușiri.

Cu cită cumînțenie s'aui retras cu toții. Casa a rămas mută și rece, el stă înmărmurit ca pe cruce. Bolnava a mișcat în caldul așternutului. El nu s'a trezit din ameteală, de cît cînd i-a văzut mina uscată și înegrită, făcîndu-i semn să se apropie.

S'a prăvălit în spre pat ca un buimac împins de la spate.

Glasul mîni-sa era duios și stîns, iar vorba mai mult șoptită :

— Tu ești florica mamei cea de odinioară?...

— Eă...

— Cum te ai făcut de urît și ești slab..

— Da, mamă...

— Și bătrîn și vestejit, florica mea înstrăinată.

El n'a avut putere de cît să-î sărute mîna ș'a-poî pîcîndu-și fruntea aprînsă pe marginea patului, n'a mai fost în stare să-și ție cursul lacrimilor. Bolnava i-a netezit creștetul tremurat în bocet :

— N'ai mai venit pe la noi de cum ai apucat într'acolo. Bucureștii nu ți-a dat drumul, să-și mai poată vedea mama florica ei de altă dată... Dar tot e milostiv Dumnezeu, că te poate vedea mama acum cînd se duce de aici...

Floareș a îngînat prin înecul plînsului :

— Nu, să trăești, rămîi, mă doare și-mî pare rău... Bătrîna își strînge ochii ca pentru stoarcerea unei lacrimi, dar tresărînd, se-nvîrtoșia par'că dinaintea suferinței și scuturînd încet capul, rămîne împetrită și bună :

— Florica mamei, eă am să mă duc și în urma mea rămîn multe treburi ne puse încă la cale...

După fie-care vorbă șoptită duios și stîns, bolnava respira prelung, ofta ușor și trist, închidea o clipă pleapele ș'apoî urma iar cu sfișiere. Floareș ridicase ochii înroșiți ș'asculta sdrobit.

— Tu ești feciorul cel mai mare, ție ar trebui să-ți rămîie grija casei, dar tu ești acum boer și nu poți sta să vezi de treburi... Deacolo înse, din prisosul tău, ajută pe cei cari vin după tine... Că

și ciiniș se hrănesc din sfărâmurile stăpînilor, d'a-poî frați...

— Îți făgăduesc mamă...

— Fetele or rămînea la soru-mea, am vorbit eu cu dînsa, aș fărîma cea de pămînt și casa, dar pe Sandu și Grigoriță să-î dai la învățătură...

— O, asta nu...

Bolnava rănită, mai să se sprijine spărioasă într'un cot :

— Pentru ce, nu ?...

— Mă mai întrebî ?...

Și Floareș s'a măsurat îndurerat cu ochiș, ca și cum ar fi privit la o ruină. Bolnava respira obosită din îngroparea pernei.

— N'are de-a face asta, trupul tot se perde odată, sufletul însă trăește și sufletul e mintea omului și cel cu mintea luminată, cinstește alt-fel viața...

— Vai, mamă...

— S'ascuți ce-ți spun. Eu am făcut ce-am putut pentru tine, să nu lași nici tu pe alții... Pînă-acum nu ți-am cerut nici un sprijin, eram eu în de-ajuns pentru iști de acasă, nici nu m'am scîrbit că nu-mî trimeți știre măcar de pe acolo, că am avut nădejde în vrednicia ta, dar acum cînd eu mă duc, să-ți fie milă de Grigoriță și Sandu...

— Îți făgăduesc mamă...

Bolnava i-a fărît ușor mîna și ferind capul mai pe spate într'o stingere tremurată de pleoape, a îngînat printre buzile albite :

— Floricica mamei înstrăinată...

El nu s'a desmeticit de cît cînd a simțit cum se răcesc degetele mîni-sa, în îmbrățișarea acea desmerdătoare a mînei lui ferbinți. Cînd a pipăit-o ea murise, strălucindu-și fața înghețată de lumina eternă a liniștei ș'a împăcării.

— Iart'o. Doamne...

A făcut semnul crucei cu toată credința anilor îndepărtați ce-l năvălise ca o revărsare.

A urmat pe urmă pregătirile, rugăciuni, priveghiuri și îngroparea cu bocetul satului și plînsul sfîșiat al celor-l'alți copii. În urechi îi ținea acum toată tînguirea din ajun. S'a întors sdruncinat în casa rămasă singură. Tată-su i-a cerut bani ca să bea. După ce a rînduit toate cele cunvenite, a plecat în spre sară la Craiova cu cei doi frați. N'a putut închide ochii de loc noaptea în oțel. Frații lui dormiau acum sus. El lasă trecutul și șovăie cu mintea în viitor, socotindu-se ce-ar fi bine să facă cu copiii. Să gîndia la statornicia lor, dacă pentru dînsul e pierdut totul..

— Vine, domnule... vine...

Floareș ridică capul spăriet.

— De bună samă că nu mămai cunoști.

Străinul era înalt și bine făcut. Pumnii enormi și plini de sînge îi siliau mînica prea lungă. Imbrăcat ca de sărbătoare, cu cordica tricoloră trecută peste umăr și înodată la cea-laltă subsuoară și-n peptul lat, înfloria *serviciul credincios*.

— Ia gîndește-te bine...

Pe Floareș îl scotea din sărite îndărătnicia cu care îl tortura necunoscutul. Intărtat face cu răutate :

— Și ce-mi pasă mie cine ești dumne-ta...

— Vezi că nu-ți amintești? Eram încredințat... și doar am petrecut o noapte împreună... Cum m'ați combătea de frumos și ce chef al dracului...

Floareș se înroșește de amintirea ridicolă a primarului decorat ș'atunci îngîină trăgănat.

— Dumnea-ta eraî?

— Eî, dar o vezi?

Și provincialul greoiu și fericit arată mindru peptul.

— Două-zeci de ani neintrerupt pentru patrie.

— Sub toate guvernele.

— Și n'am fost suspendat măcar.

— Ești un om mare, domnule. . predestinat...

Primarul s'apropie apoi cu interes, căutînd tainic în lături:

— S'a-ntors?

— Cine?

— *Nirvana*.

Floareș nu-și poate opri rîsul. Celălalt o ia pri-
tenește :

— Său ți-ai găsit alta. . Schimbă domnule mu-
erea, dac'o vezi cu nărav, că din soiū rău nu mai
faci gospodină, bărbatul numai să nu se ticălo-
sească, da de femeî, te-npedicî la tot pasul ..

Floareș se-ntoarce batjocoritor.

— Ca aceea nu mai găsesc eu.

— Frumos nume are bat'o pustia...

— Și cum știe ea să sărute și cită liniște în
desmerdarea ei, te adoarme c'o stringere în brațe
și de-acolo nu mai știî nimica, uitare și veșnicie...

— Văd că tot ți-î dragă, n'o poți uita.

— *Nirvana!*..

— Eū mi-am făcut datoria, am dat o publicație,
dar n'a răspuns nimeni...

— Mulțămesc...

Primarul face un gest de grabă ș'apoi schimbă
vorba :

— Ești din partea gazetei?

La ce?

— Apoi doară vine...

— Cine, domnule?

— *Prezidentul*.

— Care?

— ...studenților universitari...

— Cine?

— Domnul Pralea...

— Ptiu.

— Auleo, domnule..

Și cela se uită fricos în lături!

— Pentru el mă chinuește toată lumea asta cu nesfârșitul .. *vine... vine...*

— Apoi are să vie...

— Și dumne-ta ți-ai părăsit comuna..

Toți primarii, domnule.. Știi cine-î acela?

— Știu.

— Apoi dacă vine la noi, asta e o onoare, el e întruparea viitorului nostru, el e tinerimea mîntuitoare...

— Oho...

— Auleo, domnule..

Și primarul se uită din noi în lături cu frică. Floareș caută să î dea drumul și-î zice aspru :

— Să ne vedem cu bine..

— Să ne..

Cela i-a întins mina cu grabă și s'a perdut prin lumea ca urmărit de poliție.

Floareș indignat își lasă ochii în gazeta deschisă. Primul titlu la care s'a oprit era: *Comemorarea lui Mihai-Viteazul la Craiova*. Prin mulțimea rîndurilor înșirate cu cursiv mare, numele lui Pralea se repeta foarte des.

— Ah ce timpuri și ce lume..

A sărit la o informație ochioasă: — *Azi domnul Vrandă, noul prefect de Constanța, a depus jurămîntul în fața...*

— Mh..

Ș'apoi trecînd mai departe la noutăți: — *Înaltul*

consiliu sanitar, din motive de garanție, printr'un raport motivat, incredințază fără licitație d-lui Puiu Suher, furnizarea serului vaccinal pentru întreaga țară...

— Ha-ha ha... motive de garanție sanitară !.. Fii liniștită țara mea și tu popor coboritor din neam mare.. se veghiază mult pentru buna stare a sănătăței tale..

Rîndurile se frîng din nou, literele joacă în tremurări sucite și fața deschisă a jurnalului s'a-mestecă într'o încăerare murdară. Floareș rămăsese cu ochii buimaci și deschiși în înghesuiala tiparului răsvrătit. Tirziū, din jocul înclecit și macabru, s'alege în capul ultimei coloane, titlul mașcat și negru. — **Ultima oră. — Indoita sinucidere de la șosea — Scrisoarea emoționată...**

Floareș lunecă peste descrieri ș'ajunge jos la ultimile rînduri a celor morți. — *Mamitică dragă, eū și cu verișorul Leonardo, ne-am iubit de mult și ne-avem scumpi ș'acum. Petrescu nu știu de ce m'a luat de nevastă, pentru că nu ținea la mine și umbla pe-aiurea ziua și noaptea. In singurătatea mea, Leonardo m'a mîngiat mult și ne-am apropiat atîta, că sufletele noastre s'aū întovărășit pînă la înfrățire... Unde-am fi putut găsi noi loc, dragosteī noastre sînte de cit în mormînt? ..*

Floareș ș'a amintit de-un Petrescu, pe care l'a cunocut într'o zi de serbătoare pe troturul din colțul otelului «Continental». Tot atunci se vorbea de-un verișor și de combinațiunī afară.. Totul îi ajungea așa nelămurit, ca dintr'o îndepărtare...

— Vine... vine...

Din lungul stradeī s'aude sgomotul unei muzici și se vede mulțime multă cu stoaguri și filfiri de batiste.

-- «Societatea...

Floareș se cerca să descifreze numele pe desfășurarea filiftoare a flămurei. Mai încolo altă muzică cu societăți noui și gros navalnic de lume.

— Vine... vine...

Floareș plătește chelnerului și se amestecă amestecat în talazul învăluit al norodului. După un timp, se pleacă către un muncitor gătit și voios:

— Unde vă duceți?

— Să-l primim la gară...

— Pe domnul Pralea?

— Da ce dumne-ta nu știi că vine?...

Ba da, dar...

Marșul *Deșteaptă-te romine* întinerea cuprinsul și mulțimea cu improspătare. Floareș era dus în învăluit ghiontite, mergea pentru că nu s'ar fi mai putut întoarce.

— Uraaa...

Strigătul acesta neterminat, era un salut de departe trimis găiei, care se arată pestrițată de tricoloruri.

— Vine... vine...

Comisarii și gardiștii desperați rânduind grămada care înegrise peronul. Societățile și școlile se înșirau pînă în colo la o parte însemnându-se prin steagurile desfăcute în ușoara bătae a vîntului de la loc deschis.

Cuprinsul muiat de jilăvială, după o săptămînă de ploae mărunțică și urit covârșitor, se limpezea tot mai mult de înecul neguros. Greul umed se deschidea de dibuirea soarelui trezit. La locul acela din larg, adiea o boare rece de toamnă prelungită. Hainele cucoanelor îmbrăcate involt, mărginele pălăriilor moi, fluturau în desmerdarea vîntului.

- Trenul e în întârziere.
- Vai !...
- Cu mult ?
- Cinci minute...
- Mttt !...
- Nenorocul nostru.
- Atita nerăbdare !
- Ce vrei ! — dar bine că vine...
- Il vom vedea.
- Și auzi.
- Vorbește ca un orator.
- Și-î frumos...
- Voinic...

Floareș mușcă vorba înădușit, de n'o-nțelege de
cît el :

- Și dobitoc...

O cucoană grasă face loc vorbeii prin îndrepta-
rea gîtului ei umplut :

- Ce om fericit !...

O alta intră în sfat pe neașteptate.

- Oare să se-nsoare ?

- Halal de nevastă !

Un fluerat străbătător s'aude din zarea șinelor.

- Vine... vine...

- Uraaa...

- Vine... vine...

Vorba aceasta trecea prin mulțimea îngrămădită
ca o veste minuitoare. Pe fețele tuturor strălu-
cia bucuria ș'o nestăpînită așteptare.

Floareș își face loc în primul rînd. Mulțimea și
vîntul îl împingeau de la spate. Virise minile în
buzunare și se sprijinia în ridicarea plictisită a u-
merilor ș'a gulerului de la palton.

- Vine... vine

Muzicile sbucnesc la un loc *Deșteaptă-te romîne,*

atunci cînd trenul gîfiind își da coate greoiu și asudat printre rîndurile celor strînși.

— Uraaa.

Ușa vagonului se deschide și-n cadrul golit s'arată Pralea înfășurat cu aripa desfăcută a unui steag lat. Făcuse un pas înainte și-n aplecarea lui pornită, părea unui vultur gata de sbor. A înspăimîntat cuprinsul cu tunetul vocii lui amenințătoare :

— Trăiască România...

Vorbele lui vibrante aū căzut în mulțime ca-ntr'o ferebere de talaz :

— Uraaa...

Rămîne un timp așa teatral, învăluit în aripa lată a tricolorului și surizîndu-și rîsul lui mărgărintat și ocrotitor, își ridică c'un gest drăguț pălăria :

— Bine v'am găsit cetățenii Craioveni...

— Uraaa...

— Trăiască Pralea... Uraaa... trăiască tinerețea...

Pralea coboară triumfător scările vagonului. Mulțimea și vîntul năvălesc în spre el. Floareș se sprijină mai mult în ridicarea plectisită a umerilor și a pumnilor strînși în buzunar. Un buchet svirlit în spre oaspete, pălește pe Floareș în fundul pălăriei, pe care o saltă mai mult vîntul și o aruncă sub picioarele lui Pralea împreună cu florile.

— Uraaa...

— Trăiască Pralea...

Tocmai tîrziu, cînd șirurile duse de îndemnul înălțător al muzicilor, ajunsăse departe, s'a recules Floareș din neorînduiala gîndurilor și s'a trezit în mîni cu pălăria călcată și feștelită.

— Mh.. și totuși am văzut'o și pe asta...

A plecat îndurerîndu-și buzile c'un zîmbet ama

și ștergîndu-și din mers pălăria cu mîneca paitonului.

— Uraaa...

— Trăiască Pralea...

Clocotul strigătelor se revărsa din grămada învăluită, ca o rupere aprinsă de vulcan sbucnit.

Restul întâmplărilor trecuse ca un vis muncit: Alcătuirii de planuri și prefirării de-ale trecutului. Huruitul monoton al trenului cu drumul cela nesfîrșit și întrerupt, îl aruncase într'o supărătoare neorînduială nervoasă. Floareș a suspinat ușurat, cînd după atîtea ceasuri de înfrînare și sdruncin, a auzit fluieratul prelung al mașinei.

— În sfîrșit!

— Am ajuns?

Cei doi frățiori se ridică pe sub subsuorile lui și se ițesc și dinșii pe geam. Floareș care se uita prin întunericul înoptărei afară, îi ajută să se înalțe mai mult la fereastra vagonului.

— Vedetți?

— Acolo unde-s luminii multe?

— Acea-s Bucureștii...

— Ce mai strălucire!

Floareș stînge copiii la el c'un fior de teamă: Orașul ingenunchiat în negura apăsătoare și umedă, părea monstrul pînditor din povești, balaurul c'o sută de capete și cu ochii nenumărați de flăcări otrăvite, iar el nenorocitul osîndit, îi aducea hrană: dragostea lui cea mai curată, energie nouă și vișuri încolțite în răcoarea ascunsă a satului...

XVI

Bucureștii adormea sub iarnă.

Afară întuneric greu și vifor mînios. Fanarele înădușiau în învălirea deasă și rotită a fulgilor purtați de vînt. Nu s'auziau de cît reslete țingănituri de zurgalăi. Incolo muțenie și vaet gonit de vînturi sfășiate. Făurar stăpînia cuprinsurile...

Palatul lui Mușat era tăcut. Ceasornicele de pe la turnuri bat IX...

...Viforul smulge fie-care sunet, ca să-l destrame pe urmă într'un oftat plîns, cu care umplea noaptea.

Iatacul Suzanei se umplea de o lumină albastră și de căldură moleșitoare. Pralea încurca o franțuzască stricată, dar fermecătoare tocmai prin greșalele ei. Făceaă lecția numai amîndoi:

— Nu-î fila asta...

Și Pralea ispititor și gingaș, apucă ferbinte mîna copilei aprinse și dînd să i o ferească, i se pleacă mult în răsufiare, stringînd'o ușor de degete.

Suzana tremura de neliniștea apropierei lui tulburătoare.

— Vezî acum?

— Da ..

Ii luase îndrăsneț mîna înfrigurată și ținîndu-i-o mult într'o cuprindere provocătoare, o lasă pa urmă nervos pe fila deschisă bine.

— Ah..

Pralea oftase mincinos, încbizînd ochii într'o prefăcută infiorare de dragoste.

— Ce bine-î aici!..

Suzana aprinsă și fără putere, ținea ochii pe carte, fără să prindă un rînd, tresărind des de neînțelesul simțirilor ei aruncate în neorînduială. Pralea tulburător și cald, s'apropia tot mai ispititor spionînd c'o batjocoritoare ironie, toate mișcările feței nevinovate.

— Ei, acum ai putea să-mi citești?

Și el i se pleacă peste umăr. Suzana cearcă cu groază să descurece rîndurile amestecate. Pralea întinde degetul în spre carte, apăsînd dulce podul, palmei peste mîna mică și aprinsă a fetei.

— Cu glas mai tare, respicat...

Suzana copleșită de neliniște, se silește să înțeleagă măcar o vorbă, își mișcă desperat buzile în căutarea unui sunet, dar toate erau o dureroasă sbatere.

— Să mai repet eu înc'o dată...

S'atunci îi trece brațul blînd și protector pe după talie și înbinîndu-și cu minte capul pe lîngă tîmpla svîcnită a Suzanei, îngîină cuvintele cu a-prindere.

Fata învinsă, încearcă să se scape din înlănțuirea moleșitoare.

— Puțină atenție, numai și..

Pralea ș'o apropie mai stins, mai îndrăsneț, amעינד'o cu sfaturile și cu așîțările vinovate.

— Să vezi cum ai să înțelegi pe urmă...

— Eū nu mai știū nimic acum, domnule...

Și-n pornirea unui plîns neoprit, ea-și duce mî-nile la ochi și se lasă moale pe spatarul scaunului.

— Ce fricoasă ești!

Îi cuprinde fruntea brobonită cu mîna stîngă, iar cu dreapta o stringe tot mai aprins la pept.

— Mă crezi atît de rău!

— Eû nu mai pot cred nimic.

Plîngea înăduşit şi-n tremur cutremurător. El îi ştergea lacrămile, respirînd tot mai din aproape resuflărei ei speriate.

— S'ar putea să nu mă port bine, cînd eşti aşa de frumoasă şi tînără, cînd vezi că mă perd de drag şi bucurie că sunt aici...

— Vai, taci...

— Te iubesc atîta, că m'aşî înăduşi dacă n'aşî vorbi...

— Dar eû, doamne, eû nu ştiu nimic ce-î cu mine...

— Nu vezi că sufletele noastre s'aû înţeles?

Pralea se pleacă brutal peste sînul crud şi sbătut al fetei şi-î cuprinde gura în înrouarea unui sărut prelung şi erbinte.

— Ah!...

Suzana părea că ş'a destrămat peptul în uşurarea gemătului.

Pralea o coprinsăse şi cu mîna stîngă pe după subsuoară ş'o ţinea tulburător şi strîns, fulgerînd'o cu privirea ş'amestecîndu-şi resuflarea bărbătească în respirarea ei feciorelnică.

— Cît îmi eşti de dragă!

— Dă mî pace.

— Ce-am să mă fac departe de tine...

— Dar pe mine de ce m'aû adus aici!

— Pentru fericirea noastră a amîndorura...

— Vai, mi-î frică, fugi, lasă-mă...

— Ne vom duce amîndoî, vom trăi bine, ne vom iubi şi tu nu vei mai fi singură, iar eû...

Se pleacă voinic şi-î birue c'o apropiere stînsă, sfortările ei de sbatere.

— Eă voiă fi fericit...

— Eă nu mai știă nimica, acum...

— Atuncă vei înțelega și vei premări viața, atuncă se va face lumină și bine în jurul nostru...

— Lasă-mă...

Suzana în sila de a-și îneca plînsul, incuia muncit, scăpînd gemete sfișietoare. Pralea-î soarbe lacrămile tot mai aprins :

— Fără tine eă mor, tu ești razinul visurilor mele, fără tine viața mea se-ntunecă...

— Ce mă fac eă !

— Să nu mă lași singur, în noaptea grea a durerii...

— Doamne !

— Nu știă cum ași mai trăi fără tovrășia ta.

— Dar eă, domnule, sunt nenorocită !

— Pentru că nu mă poți iubi, o știă, pentru că te gîndești aiurea, pentru că eă nu sunt îndeajuns de frumos.

— Vai !

— Am înțeles-o de mult... Am ghicit totul, nu-î așa ?—tu nu mă poți iubi...

Suzana slăbită se lasă doborîță în brațele lui, sbucnind din stăpînirea înădușită a bocetului ei.

— Tacă.. îmi ești drag .. și te vreau... dar mi-î frică de toți..

— Ce fericit sunt !...

— Eă de mult te am împodobit în sufletul meă..

— E adavărat ?

Suzana închisese ochii în legănarea brațelor lui, plîngînd într'una încet și tremurător.

— Dece m'aă adus aici... la mănăstire eram împăcată și lumea de-acolo cuminte și blîndă...

— Aici însă sunt bucurii mă cutremurătoare ..

— Ce vor zice unchiă !

- Ne vor bine-cuvînta.
- Pot eu s'aştept atîta milă de la ei!
- Numai dacă ții mult să fim amîndoi...
- Dar nu-nțalegi că eu fac orî ce-î zice..
- Atunci mă iubești!
- Da... da... da ..

Suzana înflorise sub revărsarea lacrărilor. Pralea o strînge mult la pept, o sărută prelung pe obraji, pe ochi, îi soarbe gura ș'o alintă cu vorbe dulci și ameteitoare...

— Ce mă voiî face, doamne.

— Să te duci drăguț la Mușat, să-î spuî că mă iubești și că vrei să mi te deo mie...

Nu pot, mi-î rușine și frică... hai să murim mai bine...

— Ce copilă ești!...

— Spune-le tu, eu așî intra în pămînt, sub muștrarea privirilor lor...

— E peste putință...

— Vorbește mătușei, ea-ți primește toate.. în străinătate stăteați numai amîndoi...

— Nu-î frumos să știe că noi ne-am înțales,— mai ales Aspasia, să nu-î spuî nimic, te rog, alt-feliu suntem perduți...

— Doamne!

— Spune-le numai că tu mă vrei ș'atunci eu te ieaî...

— Ce mă fac!

S'aud niște pași apropiindu-se de ușa.

— Ssss... Aspasia..

Suzana sare speriată și se șterge iute la ochi. Pralea își îndreaptă pala de păr negru, peptănată în colțul stîng al frunței, prefăcîndu-se solemn:

— Cum v'am spus, domnișoară, faceți progrese uimitoare...

Aspasia crăpase ușa tainic, îngînînd alintător :

— Ajunge pentru sara asta ..

Pralea se ridică prefăcîndu-se surprins :

— Pîndiți să vedeți dacă muncesc în de-ajuns?

— Ce idee !

— Sunteți de mult aici ?

— Din chiar momentul acesta.

— Ne-ați găsit la sfîrșitul lecției.

— Atunci îți poți părăsi eleva.

— La asta mă gîndeam chiar...

Suzana plecată mult pe carte, se dase în dosul lampeî și mișca buzile, în semn de citire sirguitoare. Pralea se pleacă la ea, stăpînîndu-și pe fața lumina unei ironii batjocoritoare :

— Domnișoară, rămînem înțelesî asupra lecțiunei date..

Suzana n'are putere să ridice nici ochiî de pe carte.

— Buna sara domnișoară...

Trecuți singuri în sala luminată slab, Aspasia prinde în căldura minilor obrajiî lui Pralea și l sărută nervos și pornit.

— Cît de lungi mi se par ceasurile departe de tine...

— Și ce durere pentru mine să dau lecțiunii, cînd tu ești atît de aproape...

— Iubitul meu voinic !

— Dorita mea aleasă !

Pralea o stringea strivitor de după subsuorî. serutîndu-î gîtul moale și parfumat.

— Și te duci ?

— Ce să fac alta !

— Să rămîn eu părăsită, e'un moșneag maniac și eu amenințarea sinistră a viforului de-afară..

— Dacă n'am avut noroc...

— Și eu sufăr pină la sfișiare.

— E-i simt că voiți muri de dor.

Aspasia îl prinde de după gura și s'atîrnă lenș într'o îmbrățișare de nesfirșită uitare.

În vremea asta s'aude un tușit răsunător din cabinetul de lucru a lui Mușat. Aspasia se desprinde întristată ca dintr'o trezire urită.

— Ursul mormăe din vizunia lui..

Pralea n'a avut curajul să zică nimic. Pe drept ușa salonului Aspasia se-ntoarce duios către Pralea:

— Mai rămîi, stai puțin cu mine, mi-î frică să rămîn singură, hai intrăm aici, e întuneric, să ne aducem aminie de cînd eram ai noștri, știi colo în străinătate...

— E-i, ce timpuri!

Aspasia a deschis ușa încet și ținînd de mîină pe Pralea, dibue un fotoliu prin noapte.

— Nu mă mai recunosc, sunt doborîtă de dragostea ta, nu mă înțăleg bucuria departe de tine..

— E-i sunt nenorocit...

— Do ce ?

— Mă omoară gîndul că tu m'ai putea uita odată.

— O, nu...

Aspasia se-ntoarce de pe genunchii lui Pralea și-l desmeardă înferbîntat, serutîndu-î fruntea nedădă. El o strige aprins ș'o apropie mult, spunîndu-î șoapte dulci și alintări ațițătoare.

— Ah!

— Ne vedem așa de rar...

— Cînd eu nu scap o clipă din invăluirea amintirei tale...

— Soartă tristă!

— Și el se-ndărătnește să trăiască, stă închis acolo în bibliotecă, tușește nu măi la răstimpuri,— cînd fără dînsul noi am fi atît de mulțămii.

— Răbdare.

— Până cînd înse ?—Mă surprind gîndindu-mă la moartea lui...

— Ce nebunie !

— Mai știu ce-î cu mintea mea ?

— Suntem făcuți pesemne să îndurăm.

— Numai de-ar avea un capăt bun...

— Să nădăjduim...

Aspasia rămîne un moment tăcută. Afară sutla vîntul mînios.

— La ce te gîndești ?

Ea tace.

— Spune-mi și mie, ce ai...

— *Floarea de edelvais*, moare...

— *Floarea de edelvais* e veșnic frumoasă.

— Auzi iarna afară ?

— Pentru ea nu-i iarnă nici odată.

— Pralea... dragul meu Pralea.. mi-î groază de nestatornicia împrejurărilor...

— Cum ?

— Tu nu mă mai poți iubi mult.

— De ce ?

— Pentru că eu sunt bătrînă.

— Nu știî că florile de toamnă au parfumul mai îmbătător ?

— Dar n'auzi iarna afară ?

— Pentru orî cine poate fi iarnă, nu însă pentru Aspasia. .

— Mă simt atît de nesigură pe mine.. vezi, am părăsit viața șgomotoasă, mi-î scîrbă de tot ce-am făcut, nu mă mai stăpînește nimic în afară de tine. . eruț totul pentru bucuria noastră numai... dar mi-a rămas așa de puțin de trăit de-acum și tocmai zilele cele mai grele...

— Eū te iubesc așa cum ești, pentru tine mă-nchin și diavolului...

— Iți mulțănesc.

Aspasia îi atârna obosit de git. Pralea nu-și mai poate înfrîna desgustul :

— Eū mă duc.

— Așa de curînd ?

— Trebuie.

— Vai...

— Și despărțirea asta mă doare.

— Mai rămîi oleacă..

— De ce ?

Aspasia tace un timp.

— Unde-ți sboară mintea ?

— Ție tot trebuie să-ți mai fie dragă Simina...

— Ești copilă ?

— Vespea ceea mă neliniștește mult.

— Tocmai cine să ți iee locul !

— Mai știu eū gusturile tale !

— Orî-cum, dar de la tine, să cad la dînsa, în-tălegi..

— Totuși ea-î tînără..

— Vorbă să fie... e plin orașul de tinere... Aspasia înse e una singură..

— Simina mă urăște. . Nu se uită la mine nici-odată. E veșnic tăcută și fuge chiar de Irimia. Stă toată ziua în odăea ei, se-nțepeneste palidă în fotoliu și se uită așa înainte... Se culcă tîrziu de tot și nu mai citește nimic... Ș'apoi haina ei eagră, doliul acesta neînțeles de nimini, înourarea în care s'a cufundat,—toate cred că le face ca să trezească mai mult interes...

— Și ?

— Cum sunteți voi bărbații, fără voinți, bicis-

nicî la suflet, ai puntea crede că suferă după tine și mai știi, induioșarea..

— Induioșarea și dragostea!

— Cea dintâi e putea celei de al doilea..

— Crezi?

— Eă am văzut multe..

— Pentru că niciodată n'ai bănuit cit de mult mi-î legat sufletul de dragostea ta..

Doamne!

— Ți-o mărturisesc.

— Îți mulțumesc.

Aspasia îl seruta cu pornire nebună, strîngindu-l aprins la sîn.

— Mă duc.

— Gîndește-te la mine..

Tușitul răsunător a lui Mușat trezește muțenia palatului.

Cînd să iasă în noaptea viforoasă, vîntul vijelios mai să-î smunciască ușa grea din mîni. Fulgii se-ndesau în rotiri înecătoare. Prin lumina înădușită a fanarelor, ninsoarea juca des și incilcit. Pralea face ciți-va pași, dar se oprește de navala unui vârtej de zapadă. Răceala îl mai desmeticise din amestecul simțirilor. Amintirea nevino-vată a Suzanei îl face să surîdă singur. Aspasia înse îi murdărise cu dragostea ei păcătoasă, senzațiunile curate cu care pleca de la lecție. Înainta prin nopte nehotărît. Simina, i-a revenit în minte îndurerată și mîndră. La coprins un moment rușinea și părerea de rău de tot ce-a făcut din ea.

— Dar dac'aș vedeaua acum..

Gîndul acesta îl oprește în loc. Trebuia să se mai dumeriască cu ea, s'o facă să înțeleagă că trebuie să se despartă cumînți și fără ură,

S'a pomenit pe urma pașilor lui. Intră din nou

În grădinița din față, trece pe sub ferestrele cabinetului lui Mușat și să îndreaptă în spre colțul stîng al palatului, unde era scara tainică care ridică sus la Simina.

— Numai dacă nu s'o fi culcat...

Ușa înghețată de ger s'a deschis sgomotos, iar scările i se păreau că trosnesc detunător.

A stat mult nehotărît în fața ușei..

— În sfîrșit, fie ce-o fi!..

A deschis încet fără să măi bată. Simina abătută și mîndră, ș'a întors capul nemișcată din fotoliu. Pe Pralea l'a uimit stăpînirea ei trufașă.

— Nu te superî c'am venit?

— Nu.

— Te măi gîndești la mine?

— Da.

Mă urăști...

— Nu te măi respect..

— De ce?

— Pentru că nu ești cinstit..

— Dar m'ai iubit vr'o dată?

— Te iubesc ș'acum..

— Nu cred.

— Treaba dumi-tale. .

— Ce trebue să fac?

— Să te duei din casa asta..

— Să nu te măi văd!

— Să nu măi batjocorești pe un om sfînt, pe moșu..

— Cum?

— Mă măi întrebî?

— Eă nu-nțeleg nimic din partea asta.. M'am trezit de odată părăsit, nu mi'ai măi vorbit și te'ai uitat la mine cu ură..

— Te înșelî, nu te-am măi privit de felii..

— De ce?

— Mb...

Simina vorbea încet, stăpînindu-se mîndră în infățișarea ei tristă. Sta neclintită în fotoliu, topindu-și paloarea feței ei slăbite, în lumina adormită din odăea mohorîtă

Pralea îngenunchiase alături, răzămîndu-se de mînerul fotoliului.

— Și ești care te-am iubit..

— O, taci...

— Vezi cum ești?

— Ești nu mai sunt nimica acum..

— Am putea vorbi inteligent..

— A, da...

— Suntem două firî opuse.. Pasiunea de la început ne-a orbit, dar d-ta, de bună-samă, ai observat că nu ne potrivim.. S'acum cînd ne-am trezit amîndoi din amețala primei amăgiri..

Simina deschisă-se ochii mari și se înălțase puțin urmărindu-l neliniștită. Pralea plecase genele în jos stingherit.

— Înțelegi... e bine că nu s'a vestit în lume...

— A, lumea...

— Ea ar putea spune multe...

— Am auzit șoptindu-se în de-ajuns, mi-î scîrbă..

— Pentru aceea care știu ce-va, le vei spune.. că nu suntem făcuți unul pentru altul..

Simina cutremurată de durere, se sprijinea în mîni țînînd ochii deschiși înainte, înfiorîndu-și bizile de plîns oprit.

— Și lumea va uita mai pe urmă.

Simina să desface în sbucnirea lacrimilor ca un nour prăbușit.

— Lumea.. lumea creadă orî ce... dar mie... mie, domnule, ce-mî spun?

Se curmase peste spatar în spasmulul frînt al bocetului, sbătîndu-și peptul în clocotul suspinilor.

Pralea rămăsese trăsnit.

În vremea asta să deschide ușa și s'arată Gana speriată și bătrîună. Cînd a dat cu ochii de Pralea, s'a înfuriat ca o leică înfrîntă :

— Ce cauți, domnule aici ?

Simina se reculege pripit și se îndieaptă îngrozită în spre Pralea :

— Du te, domnule, eū sunt fecioară și Mușat nu știe că vii...

Pralea s'a strecurat ca un duh spurcat. Gana șterge ochii Siminei :

— Nu țif bine...

— Nu...

— Ridică-te falnică din cădere, scutură-te ca de un strop necurat căzut pe haină.

— N'am putere.

Nu ești tu Simina ?

— Știu eū cine măi sunt ?

Gana se întoarce întărtată, amenințînd golul cu pumnul strîns :

Să nu mi-o perdeți, că vă prăpădesc și eă pe voi...

XVII

Trecuse de miezul nopții. În berărie era fum de tutun, aer stricat și gălăgie asurzitoare. De-afară venea vijitiul jalnic al viforului întărit. Vîrtejurile loveau în geamurile mari, cu învăluiri amestecate de ninsoare.

Într'un colț afundat al berăriei, se pusese cîteva mese cap la cap și-n jur s'adunase tinerime sgomotoasă și stricată. Erau reporterii, studenții, funcționarii mici și poeții. Șerban trecea ca cel mai în vîrstă de cît toți. Privea tăcut și ironic la sbaterea *băeților* cheflii. Rîndurile se împlineau cu cîte o *pasăre de noapte*, infrigurată și flămîndă, aruncată de vîntul înzăpedit în streșina asta săracă.

— Nicî o regală măcar ?

— Ești nebună ?

— Tot sgîrcit ș'al dracului...

— N'am fată hăi, nicî o lescăe.

— Halal de student..

Un tînăr înbufnat, c'o barbă neagră bine cultivată, se resturnase cu îngămfare peste spatarul scaunului și silea o voce disprețuitoare, cu răsunări falsificate :

-- Ce-mî umblă mie cu poporul... s'a răsuflet

și clișeu acestă... Poporul!... mh... ce să facă poporul cu pământul!... Aveți să vedeți pe Mușat primit într'un hohot batjocoritor...

— Nu cunoaște, mon cher, timpul în care trăiește... crede că-î tot la *pașopt*...

— Să zicem că poporul ar câștiga cu chipul acesta o sută de franci mai mult... Ce-mi știe el să facă cu banii? — bea tot la crîșmă... Ș'apoi?...

Atunci cînd poporul nu cere nimic...

— Pentru că n'are nevoie de nimic...

— Vedeți? — suntem înțeleși atunci... Noi suntem făcuți pentru a trăi bine, fie-care din noi e un aristocrat... Gest, gusturî, înfățișare, totul...

— Numai parole n'avem...

— Vor veni... trebuie să vie... Poporul să fie fericit că poate să ne procure măcar atîta... Pentru un slăbănog e destulă cinste că poate lucra pentru cei puternici... Porța a fost în totdeauna hrănită de gloată... Cei tari vor stapîni veșnic... Noi suntem capul, ei brațele... Noi gîndim, închegăm state, întreținem ambițiunî, facem artă, ne ridicăm la o viață superioară, -- ei, mulțimea proastă și nevoinică, să treacă de bucurie cînd noi aleși vom fi mulțumiți...

— Bravo, tu vei fi mîndria noastră...

— Poporul!.. Singurul bărbat politic care i-a înțales valoarea, e...

— La dînsul să ne'nscriem, băeți.

Șerban mormăe batjocoritor:

— Măi, acela vă bate, cînd v'a prinde-acolo... Așa-î înțelegem voi purtarea? -- mh...

Unul mai isteț sare înțepat:

— El înfruntă norodul, trece mîndru în faetodul lui de nobil... iar majestăței sale poporului,

îi trimite o tiflă, cînd nu-î vorba să-l cheme la muncă...

— Și ce inteligență.

— Un spirit rar.

— Aristocrat de rasă.

— La el atunci... la clubul lor...

— Ho că sunteți prea mulți...

— Mai împărțiți-vă și prin alte părți, măi.

— Hai la...

— Acolo a năvălit tot tineretul nostru necăpă-tuit..

— In ori-ce caz la clubul guvernului nu...

— Ar avea aerul că prea tragem la masă în-tinsă..

— Ș'apoi nici n'ai valoare în partid, dacă n'ai mușcat din pînea amară a opoziției...

— Așa-î bre...

— Pe cînd după un an, doi, de *luptă*, atunci *camera* te așteaptă... Rămîne să faci o *lovitură fru-moasă*, cu înșurătoarea, ca să nu mai fie nici un loc prea înalt pentru tine...

— Eū n'aș ținea să fiu deputat...

— De ce?

— O mizerie de diurnă, si asta pe timpul se-ziunei numai!

— Cîte mai vin înse pe delături : comisiuni, stăruințe, indigenate, etc...

— Ori cum, dar...

— Numai ca deputat e prea-n sec... dar nu ui-țați că-n orașele noastre sunt primării, apoi faci *avocatură oficială*, ca să zic așa, — *judecători* sunt cu părul în mîna ta...

— O atunci, să schimbă...

— Ia uitați-vă numai la *junele Georgescu*...

— Acela a avut noroc!

— Ca acela suntem cu toții, cu deosebirea că el e mai puțin inteligent ca noi ..

— Pe *licențe* băești..

— Și la asalt!..

Fetele înfrigurate și sărace, rămăsese cu privirea uimită în fața acestor viastari minunați. Una să pleacă umilit în spre cel cu barba mare și îngrijită bine.

— Rămîi noaptea asta la mine ?

— Dă, știu eu !..

— Am făcut un foc în sobă, de-mi ride odoea de cald...

Cela să ridică pînă la urechea ei cam încurcat:

— Vezi... n'am parale acum..

Fata suride într'o lumină de bucurie :

— Nu-î vorba de bani, cînd te chem eu.

— Ei, atunci bravo.

— Mă-î ajuta cînd îi ajunge ministru.

— O, atunci, îți făgăduesc ..

Un tînăr nalt și slab, cu ochii cercuiți și fața obosită, tresare din îngîndurarea lui dusă și să-n-dreaptă către cel cu barba neagră, care-și ținea acum norocul pe brațe

— Crezi tu că... va veni vr'o dată la putere ?

— Are cuvîntul regelui..

— Să poate ?

— Cum !.. nu uitați că regele nostru e un nobil de viță veche și înțalegi că el nu poate fi de cît cu noi..

— Ar fi bine...

Un funcționar inferior, *c'un an la drept*, ră-sare în vorbă cam timid:

— Orî cum tot... e mai de ales celalalt cu gramada..

— De ce ?

— Acela cînd pune mîna în creștetul cui-va, îl vede Dumnezeu...

— Și nu uită pe cel care-l înconjoară la greu...

Sfatul s'amestecă peste mese, vorbiau tot doi cîte doi :

— Eū nu mă gîndesc la *portofoliū* ca tine... Mie dacă-mă dă prefectura de... sunt mulțumit pentru toate jertfele ce-aș face patriei...

— E bună ș'aceea...

— Tu ce zici de primărie... cum o împărțim, că suntem dintr'un oraș...

— Eū cer *ajutoria* și procesele creditului...

— O, noi avem să ne înțălegem ușor atunci...

Un gogoman care căzuse de patru ori la examenul întii, face cu nepăsare mai de la o parte :

— Voi sunteți cu gînduri mari... dar eū am să mă mulțumesc c'un loc la o ambasadă și tocmai tîrziū, mai la bătrînețe, dac'oi ajunge... *plenipotențiar*... voiū fi destul de împăcat...

— Tu ești modest ca'n totdeauna...

Șerban posomorit și batjocoritor, îngînă din gulerul ridicat :

— Măi să nu mă uitați și pe mine, cînd veți fi mari...

Ușa mare se deschide viguros și s'arată Pralea cu blana lui de castor, triumfător și voinic, rîzîndu-și risul mîrgărintat și ocrotitor.

— Uraaa... trăiască Pralea...

Tineretul sgomotos se nviorase ca o tabără la vedere unui general iubit.

— Aici Pralea, cu noi... tu ești gloria noastră... pune mîna pe putere și fă din noi ce vrei...

Pralea zîmbia nesfirșit, lăsîndu-se leneș să fie desbrăcat de doi chelneri. Scena cu Simina îl cam sdruncinase.

— Băete... un rînd de *băuturi* pentru toată masa.

— Uraa...

Pralea 'și îndreaptă pala neagră a părului peptănat în colțul stîng al frunței.

— V'aduc o veste!

— Care ?

— Mîine mă 'nscriu pentru licență...

— Uraaa... trăiască Pralea...

Reporterii își ssot notițele repede:

— Avem știrea de senzație pentru mine...

— Eū scriu un articol de-o coloană, dacă Pralea 'mî dă ș'o pereche de crenviși..

— Și eū îi fac o odă...

Pralea frumos și triumfător, își îndreaptă peptul lat într'un gest de dărnicie.

— Băete, adă aici tot ce-or vrea domnii...

— Aaa...

— Să schimbă socoteala...

Cel cu barba neagră își falsifică vocea desprețuitor :

— Avem doar între noi pe-un *șef de cabinet*...

— Orî cum, dar atîta risipă...

Pralea adăogă șiret :

— Ziceți mai bine considerație pentru voi...

— Uraaa... trăiască *prezidentul*...

Pralea scoate un carnet și-l desface ca s'arate un mănunchi de bilete de bancă.

— Aaaa !...

— Sunt și cîte de-o mie...

— Incă multe.

— De unde norocul acesta ?

— O moștenire...

— Pentru sufletul reposatului atunci...

Halbele se ciocneau între ele și mîncările se rînduiau ca prin farmec.

— Apropoș Pralea... te-am văzut erî întrînd la Pinat...

— A, da, cu moștenirea...

Pralea s'a înroșit, ca ș'un vinovat arătat cu degetul...

Șerban s'apropie mai mult cu scaunul...

— Te vezi cam rar de-un timp...

— Ce vrei, licența mi-a dat mult de muncă...

— Unde te duci pe urmă ?

Pralea 'și ascunde tresărirea lui de bucurie și dă pe drumul altor gânduri :

— Ce s'a făcut cu Floareș ?

— E invizibil pe-aici.

— Auzi ?

— S'a petrecut cu el o adevărată minune. De la moartea mîni-sa, e cu totul altul. A renăscut. Ș'a adus doi frațiori aici în București. a luat o casă la mahala și stă tot timpul închis acolo. Pune pe băeți să se trîntească, îi învață la treabă și le citește numai biblia... Mai încolo are să-i dea la meșteșug : pe unul îl face ferar și pe altul dulgher... E o comedie întreagă cu el... Fanny s'a lăsat de lungit trotuarele, îi îngrijește cu deale mîncărei, spală rufele și tîrguește în piață ca o gospodină spăsită și harnică... Floareș o lasă în voea ei, îi dă parale numai și dînsa ține casa...

— Ce nebunie...

— Nu mai intră nici într'o crîsmă... nu cheltuiește un ban de geaba și scrie totul la el sau la redacție... E palid și solemn, umblă îmbrăcat curat și trece pe străzi ca o fantomă gonită.

— Ridicol...

— Nu vorbește în articolele lui de cît de îndreptarea noastră morală, de-o reculegere sufletească..

— Auzi?—cotoiul călugărit...

— Mi se pare că de mine trece înapoi la gazeta lui Mușat, ca să-î sprijine proiectul *Micet proprietăți*...

Pralea plecă ochii stinșini de noutatea asta.

— Ce zici de o așa tovarășie ?

— Știi eă !

— Orî cum floareș face bine, alt-fel s'ar fi per-
dut în viața ceea destrăbălată.

— Abuza prea mult cu beția.

Pralea nervos și întunecat de vestea din urmă
chiamă chelnerul și mai plătește încă un rînd de
halbe.

— Ce, ne lași ?

— Sunt obosit.

— Te 'ntorcî pe jos ?

— Da.

— Tocmai acasă ?

— A... nu mai stai acolo... am un apartament
la otel..

— Auzi schimbare !

— Dacă-î dă mîna...

— Ce vreți, șef de cabinet...

— Și moștenitor !

— Uraaa... să trăiască Pralea...

Șerban încurcă o vorbă străină :

— Era bun omul cela care te-a ținut în anii
de sărăcie... muncitor și cu inimă...

— Da... am făcut să fie înaintat șef de birou.

— Frumoasă recunoștință !

— Uraaa...

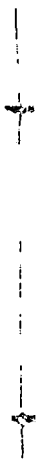
Pralea s'a trezit singur în noaptea vijelioasă,
dus de vînt și de spectrul chinuitor al gasdei lui
părăsite. O lăsase pe patul de facere, bolnavă și
îndurerată de moarte. Trece apoi în gînd întîm-

plarea cu Simina, îl amăgește măgulitor amintirea Aspasiiei învinse, ca să-l orbiască în urma dragostea Suzanei nevinovato. Aici s-oprește îeviorat, înădușind cu greū un strigăt nestăpînit de bucurie.

— Am scapat... înainte de-acum...

Un virtej de ninsoare amestecată, îl învăluie de pusderie albă, minindu-l triumfător în aureolizarea nimbului viforos...

XVIII

Muşat îşi avea cabinetul de lucru în bibliotecă. Sala era încăpătoare şi-ntinsă mult. Înaltul părţilor din toate părţile erau căptuşiţi cu rafturi late de cărţi. Prin colţuri albeau busturi din diferite timpuri: Heliade Rădulescu, Alexşndri, Eminescu, Cogălniceanu, Creangă... Atârna pe alocurea *pita-cii domneşti* de la hrisoave. Ici şi colea câte-o pictură veche, icoane şi portrete. Lîngă biroul larg erau două mesuţe pline de monede antice şi frîn-turi valoroase de artă.

Floareş încinsăse vorba de mult cu Muşat :

— Fără să trec drept un măgulitor cu gînduri rele, dar eu am admirat în tot-deaune pe blînziî Moldoveni, oameni deschişi la vorbă şi la suflet, spirituali dar ne veninoşi, inteligenţi şi şireţi, fără să caute folos din calitatea aceasta.. Minuind totul cu dibăcie, numai aşa pentru gustul de-a face artă din orî-ce.. În momentele mari, solemnî şi desinteresati, jertfind totul pentru binele şi înăl-ţarea ţarei.. Bunî ca nişte copii miloşi.. Fără îndărătnicie de castă, instinctul acela de părtinire, care fac pe transilvăneni să nu fie în de ajuns de iu-biţi, după cum vă spuniam..

— A tinere... nu vă atingeți de frații de dincolo, că ei ne sunt mintuirea... Dînșii aduc în mijlocul nostru tocmai ceea ce n'avem noi: Cu ei vine vigoarea, perzistența la muncă și conștiința națională. Ei sunt barbarii noștri regeneratori... Și e bine că ne înprospătăm prin noi înșine, căci alt-feliu, fatal, ar trebui să cădem învinși de străinii dintre noi.—Blîndeța Moldovenilor bunî, e agonia vouî neam ales, covîrșit de alte seminții.

Ei se sting, pentru că sunt niște întîrziiați în lumea luptelor necinstite da azi... Obrăsnicia nerușinată și navala fără scrupule a altor legî, i-a dezorientat... Cu lumea nouă nu se mai face artă din toate... Ș'atunci s'a auzit chiotul de îmbărbătare a mocanilor de peste Carpați. Ei s'au opusit aû putut înstrăinării noastre naționale, s'au coalizat, aû mințit și intrigat, ne-aû svîrlit chiar și pe noi din multe, pentru ca să întinerească lucrurile cu munca neobosită și îndărătnicia raseilor țării... Dar oi, suntem noi și dacă nu erau dînșii, nu știu dacă nu ne-am fi înădușit sub revărsarea înecătoare a străinilor conștientî de bicisnicia noastră... Ei ne aduc vigoarea, îndîrjirea patriotică, ne înăspresc apucăturile și noi le dăm sprintenia gîndurilor ș'a mișcărilor... E heî, dacă cu banii cheltuiți prin Macedonia, s'ar fi adus și de pe acolo coloniî de negustori cuțovlahî, s'ar auzi vorbindu-se mai des limba romînească prin orașele de la nord... Și cuvintele patrie și naționalism ar fi mai în căutare...

— Din punctul acesta de vedere, aveți multă dreptate... dar...

Soneria sbîrnîe obrasnic. Floareș și Mușat rămîn un moment în așteptare

Lacheul vestește respicat:

— Domnul Pralea.

— Să vie.. bucuroși . a voinicul nostru agitator...

Floareș se posomorise într'un colț. Pralea intră îndrăsneț și strălucind de bucurie, ținând în mână o broșurică legată frumos în matasă.

— Nu te-ai arătat de câte-va zile, domnule Pralea.

— Pentru ca să vă pot acum vesti c'am trecut licența...

— Da?

Floareș tresare de-o amintire trecută.

— Iată și teza mea.. Mă veți erta dac'am îndrăsnit să v'o-nchin d-v... e cel mai sincer semn de respectul ce vi-l port..

— Umilit, domnule, de atita atenție... mulțămesc mult..

Mușat răsfoește cartea cu luare aminte.

— Efructul muncii mele ș'al dragostei de bine..

— A, eii pun multă nădejde în d-ta..

Mușat se ntoarce surprins, aducindu și aminte de Floareș.

— Vin-o aici, domnule, ce te-ai dat în umbră.

Cînd a zărit Pralea pe Floareș, s'a încurcat în mișcări ca-ntr'o plasă

— Nu vă cunoașteți?

Floareș înaintează nepăsător :

— Cum nu, încă de mult .

— Domnul Pralea e o valoare rară.

— O știe toată țara.

— El trebuie îmbărbătat, tineretul ar face bine să-l înconjoare, e falnic ca un drapel filfiit în vînt..

— Și va birui.

— Cu el învinge dreptatea..

Pralea amuțise sub privirile batjocoritoare ale lui

Floareș. În vremea asta se deschide ușa sgomotos și intră Aspasia inbujorată și dornică.

— În sfârșit, te vedem.

Mușat întregește repede vorba :

— Gata de pășt în lume... uite teza sa de licență...

— A!... și toate astea le pregătia în tăcere... cîtă mod stie...

O femeie de casă intră temătoare.

— Ce e ?

Aspasia se-ntorsă-se aspră

— Domnișoara Suzana vrea să vadă pe domnul Pralea...

Mușat apucă înainte îngrijat :

— Nu știi... e bolnavă de cite-va zile... nu mî-nîncă nimic, plînge și are insomnie...

— Vai !

Aspasia căzuse în abatere :

— Micuța... ce vreți... dorul vieței înalte de la Paris :

Mușat confirmă întristat.

— Vorbeșto de mănăstire... pomeniște pe maicile blînde și împăcate... Simina numai o măi ogoae din înfrigurarea asta bolnavă...

La numele Siminei Pralea tresărise ca de-un sdruncin.

Aspasia s'amestecă în grăbit :

Stăm amîndoi lîngă bolnava nevinovată...

Rămîn însă cu toții surprinși... În cadrul ușei deschise, s'arată obosită și blîndă Suzana. Se sprijinea de brațul Siminei, celei palide și mîndră.

— A !

Mușat îi iese înainte voios.

— Ți-e măi bine ?

— Și ce vrei să spui domnului Pralea ?

— Că n'am făcut tema...

— Sărmana copilă!

— La ce să gîndeşti ea!

Floareş rămăsese ca trăsnit, el care cunoştea gîndurile lui Pralea, a înţeles totul, se dăduse înapoi îngrozit, ca din faţa unui complot mîrşav

Suzana îşi umpluse ochii de lacrimi:

— Unchiule.

— Ce i?

— Vraii să-ţi spun ce-va, dar mi-i ruşine...

— Haide, auzi?—ruşine!

— Să rămînem numai noi amîndoi...

— Dacă vraii.

— Singuri aici.

— Bine.

Încep a se retrage cu toţii. Pralea mişcat şi înroşit, îşi perduse tot cumpătul. Suzana se uită în jur cu teamă, tremurînd de neînţeles şi teamă.

— Orî...

Şi fata se întăreşte într'o hotărîre:

— Să rămîie cu toţii.., de ce aş roşi...

Simina tăcută şi mîndră, palidă sub întunericul părului ei lăsat în pale pe la tîmple, o sprijinea veşnic de subsuoară.

— Ei, hai, spune...

— Unchiule... mi-i drag domnul Pralea...

— Ce-ai spus?

Aspasia nebună şi nestăpînită, se ndreptase către dînsa cu pumnii încleşaţi. Suzana plîngea cutremurător. Simina înmărmurise ameţită, în trufia stăpînirii ei mîndre.

Muşat era luminat de bucurie.

— Bine.. bine... dar nu ştiu dacă te iubeşte şi el...

Suzana răsare înflorită:

— Da unchiule, ne iubim amîndoi...

Simina se trezește din buimăceala ei :

— De unde știi tu ?

Suzana blîndă și nevinovată, se-ntoarce rugătoare către ea :

— Mi-a spus el și mi-a spus frumos și cu vorbe cinstite și domnul Pralea nu poate minți...

Aspasia țipă cu sfășiare :

— Ți-a spus dînsul ?— ah ! doamne...

Simina lovită sguditor, s'a răzimat ca trăsniță de ușorul ușei.

Mușat îi înlătură pe toți, strălucind de mulțămire :

— Atunci, bine-cuvîntarea mea cu voi...

— Iți mulțumesc, unchiule...

Suzana îi surăță mîna, pe cînd Pralea își mușca buza neliniștit.

— Căsătoria aceasta nu se va face...

Aspasia se-nădușia în continuarea vorbelor :

— E o nelegiuire...

Mușat încrunțat o ferește brutal, lovind cu piciorul în dușumea :

— De data aceasta peruncesc ei...

XIX

La Mușat era lume și mișcare multă. Venise prietenii casei, neliniștiți cu toții de votul canereii. Proestul «*Miceii proprietăți*» intrase în desbatere de câte va zile. Presa și țara întreagă erau în ferbere.

Salonul abea putea să încapă mulțimea musafirilor și sgomotul cucoanelor gălăgioase.

Aspasia tristă și palidă, se stingea îndurerată sub strălucirea bogată a părului ei alb. Se purta cu oboseală printre grupele agitate, surizînd abătută la toate întimpinările curtenitoare.

— Ce zică de reușita bărbatului tău ?

— Mă gîndesc așa de puțin la asta ..

— Și noi care ..

— Voi nu știți nimic din marile griji ..

— Ai dreptate .. nunta Suzanoii e un moment mare ..

— Poate ..

— Auzi ?—dar ești de nerunăscut ..

— Nu-î așa ?—am îmbătrinit, și slabă și urită ..

— Tu u. ită !—cine-o poate spune ..

— A... bate iarnă cumplită peste toate. .

Simina se perdea aproape într'un fotoliu mai retras, topindu-se mîndră și doborîtă, sub noaptea

căzută a palcelor ei de păr negru adus pe la temple. Suzana se muncea nevinovat s'o învioreze din întunecarea grea :

— Ești tristă.

Simina o stringe cald de mină :

— Nu, sunt bolnavă...

— Cît sufăr de durerea ta.

— Cu toții trebuie să ne dăm partea acestei stăpîne neîndurate...

— Și eă care vă vrea fericite, acum cînd intru în lume..

— Nu putem fi cu toții fericiți de-o dată.

— Și mătușa pare ca după boală.

— Crezi tu că suferă ?

— O... plînge singură și toată noaptea să frămîntă în patul ei, o aud din odaia mea ș'atunci mă înduioșez și nu mai pot dormi..

— De ce suferă dînsa ?

— Știu eu... poate pentru că nu m'a dat după nobilul francez.

— Crezi ?

— Alt-felii ce-ar fi făcu.-o să se opue cu-atita tărie la căsătoria noastră... Dar eu iubesc mult pe domnul Pralea și fără el aș muri, cum mor florile fără lumină..

Simina se cutremură de o tresărire sguuitoare.

-- Ce fericită ești !

— Bucurați-vă și voi, ei sunt singură, nu mă lăsați să sufăr atita de îndurerare voastră, mie mi-î bine...

— Și Pralea te are tot atît de dragă ?

— O, Simino... dac'aî ști cît mă adoră, îmi vorbește așa de dulce și mă-nvăluie într'atita lumină și înălțare, în cît i-aș săruta mîna de recunoștință și fericire...

— Suzano... eă am auzit că sunt bărbați cari mint...

— Da ?

— Tu crezi ?

— Știi atit că Pralea e curat la vorbă ca un arhanghel trimis...

— Ce bine !

— Ș'apoi e-așa de frumos și blînd, — și eă știu că numai oameni urîți sunt răutăcioși...

— Da ?

— Și mi-i atit de drag !

Simina să-ntoarce stăpînită către Suzana.

— Dar dacă împrejurările s'ar împotrivi vouă...

— Murim amîndoi.

— Și dacă el n'ar vrea să moară ?

— A... el mi-a spus că moare ..

— Dar dacă s'ar răsîndi ?

— Aș muri eă singură...

Suzana sbucnise în plîns nepotolit și căzuse în brațele Siminei. Aspasia tristă și palidă spiona cu ură pe cele două împrietenite.

Cocuța s'oprește lîngă fotoliul Siminei :

— Și eă plîngeam toată ziua, înaintea nunței mele...

— Așa-s fetele nevinovate.

Cucoanele cearcă să înbune cu vorbe mîngietoare pe Suzana cea neștiutoare și tînără. Simina rămăsese abătută și mîndră, topindu se trist sub încoronarea neagră a părului bogat.

Soneria zornăe răsunător. Tresar cu toții, s'așteptau din moment în moment la vești de la cameră.

— Doamna Semiranoff...

S'apropie cu toții nerăbdători :

— Tu n'ai auzit nimic ?

— De ce ?

— Cu proiectul lui Mușat...

— Știu atita că parlamentar e în furie.

Aspasia nu poate ascunde o înfiorare de bucurie.

— Bietul moșneag...

Doamna Semiranoff era mișcută și plinsă :

— E alta însă mai zdrobitoare.

Și ea desface numărul ul'im dintr'un jurnal boțit și muiat de lacrimă :

— A murit..

— Cine ?

— Și tocmai când să scrie ultimul capitol din roman...

— Care ?

— Știți.. domnul Darie.. care l'am cunoscut aici..

Simina sare îngrozită :

— Darie ?

— Da, profesorul tău..

Simina se stăpînește în strîngerea pumnilor, înodîndu-și între sprincene încruntătura ei hotărîtă.

Doamna Semiranoff continuă mulțimei adunate :

— Inchipuiți-vă nenorocire, tocmai când își încununa viața lui chinuită, c'un adevărat capo-d'operă... Și-ncă o așa moarte. . uf, doamne...

— Cum ?

— Il numise profesor la..

— Și ?

— A plecat aseară din București cu trenul...

După o stație, nu știu care.. a dat să treacă dintr'un vagon în altul și cum ningea, a lunecat și a căzut între roate...

— Vai..

— Unele ziare spun că s'ar fi sinucis..

— Auzi ?

— So poate...

Simina apucă gazeta nervos :

— Te rog, doamnă..

Și pleacă din salon în sbuciumul unui plîns nepotolit. Cite-va din *intimile* casei ș'au dat ghionturi într'ascuns, șoptindu-și tainic :

— Ai văzut-o ?

— Ce vrei, orî-cnm ar fi fost el de slut, dar să chiamă că s'au avut atîta timp..

— E tristă ultima pagină a cărței lui..

— Așa sfințes; romanele..

Un duruit de trăsură s'oprește la scară.

— Vine..

Cocuța se uită pe geam :

— Mușat ridicat de sub uori de domnul Pralea ș'un alt tînăr.

Aspasia răsare din abaterea oî :

— Și nici un deputat ?

— E singur..

Ușile din față să dau sgomotos în lături și s'auzede înecul sbucnitor al unui plîns dureros.

— Ce î ?

Doamna Semiranoff deschide intrarea salonului. Mușat ajutat de Floareș și de Pralea, intră singur prăpăstios în bibliotecă și trîntește în urmă zăvoorul, înădușindu-și acolo bocetul lui desnădăjdut.

Cucoanele ieau pe Pralea de minî.

— A căzut proiectul ?

— S'a respins aproape cu unanimitate..

— Aaaa..

Aspasia nu-și poate opri plînsul unui ris nervos și diavolesc :

— A căzut.. aha..

Lumea nu i-a înțales bucuria ascunsă :

— Sărmana Aspasia... o nemîngîiată..

Floareș sdrobit și trist, domeria un cerc de bărbați și bătrîno :

— Un moment dat s'ar fi părut că-î un dresator, în mijlocul fiarelor lui îatărîtate... S'auziau amenințări, vorbe injurioase și icenituri injurioase... Bătrînul Mușat era răsvrătitor în pornirea înflăcărată a vorbelor... A făcut parlamentul răspunzător de viitorul țarei. Le-a amintit că nobilii noștri nu lasă după ei vlăstare vrednice de cîrmuit destinole patriei, iar țaraniî hrăniți prost și munciți peste măsură, nu mai aî cum împrespăta straturile noastre sociale... Generațiile viitoare vor fi niște copii rachitici, aî căror umeri bicisnicî, să vor îndoi sub apăsarea grea și complicată a așezămintelor statului ș'atunci ne vom da înlăturî striviți, ca să ne iee locul valurile de energie străină... Deputații l'au făcut nepatriot, socialist, nebun... și cîte altele... Atunci s'a ridicat tremurînd pe bancă ș'a amenințat camera cu cîrja : — Să votați legea, haită necinstită și flămîndă, că pămîntul îî al meuî tot, i-al strămoșilor meuî Mușatiniî... S'au auzit hohote și șuerături clocotitoare...

— Orî cum era prea îndrăsneț...

— Proiectul tot e o nebunie !..

Ușa salonului rămăsăse deschisă. Din bibliotecă, veneau sfîșietor și inădușit, sbucnirile bocetului desnădăjduit.

Floareș era abătut și ruinat :

— Cînd am văzut că să lasă amețit î bratele lacheilor, veniți să-l scoată afară, am avut părerea că se desprinde ultima piatră din temelia unei clădiri gata să se risip ască... Era singura autoritate morală, care-ar fi mai înfrișat gramada nesățioasă și îconștientă a generației mijlociî... Avea numele și rămăsăse nepătat din alte vremuriî... Șî *autorita-*

tea în politică face mai mult de cît talentul chiar... Mulțimea simte nevoe de-un stăpîn... Noi am avut grija, înaintea altor întreprinderi de îndreptare, să aruncăm cu murdărie în toate figurile noastre mai luminate.. Am dat la pămînt, ca niște barbari porniți, tot ce-am avut mai deosebit între noi.. Ș'acum templul a rămas fără de zei.. Către cine să ne mai îndreptăm la o încercare grea ?. La felișii crescuți în umbra altarelor golite ? ciupercile acele ale puterei, care s'au hrănit din păcatul lingușirii ș'al nerușinării ?. Cînd l'am văzut căzînd din măreția profețiilor lui batjocorite, m'am gîndit la prăbușirea singuratecului stejar, care mai sprijinea cu dîrzenie, un povîrniș gata să se rupă la vale în năruire neoprită.. Cine să ne mai stăpînească rostogolirea darmată a prăvălirii noastre sociale ?.. — tufarii moderni, sau puii de stejar păscuți încă de cruzi de magarii neghiobi ?..

Templul rămîne fără zei!..

Intr'un colț mai dosit al salonului, Aspasia își frîngea minile în fața lui Pralea :

— Nu te gîndești că e o nelegiuire...

— Ce pot face eū acum !

— Doamne.. și eū care-mi simt șoldurile desfăcîndu-se, în germinarea neatoptată a rodului dragosteii noastre...

— Ce nenorocire !

— Și îngrozitoare pedeapsă a cerului... acum și la vîrsta mea !..

— Adevărată urgie !

— Las însă toate... dar ce mă fac cu sufletul meu împovorat de iubirea ta ?.. în cotro să-mi găsească eū odihna ?

— Mai tîrziu, înțălegi, vei veni să stai cu noi și..

— A... ce mîrșav !..

— Ori cum, dar trebuie să ofilești în floare, rușinea amenințătoare a dragosteii noastre nesocotite. .

— Vai!

Zăvorul de la bibliotecă zdrangăni și ușa se deschide larg ca să încadreze pe Mușat plîns.

— Domnule Pralea ..

Bătrînul înaintează cu două medalioane în mîină. Pralea lăsă pe Aspasia frîngîndu-se în colțul retras și vine repede înaintea lui Mușat.

— Ține-le domnule Pralea... sunt părinții mei și străbunii Suzanei... D ta ne vei duce pe noi toți în viitori... Fii cum gîndești și cum s'a arătat neamul nostru al Mușatinilor: cinstit și cu dragoste pentru țară...

Afară era un soare călduț și sclipiri de zăpadă muiată.

XX

Bucureștii adormise.

Grădina lui Mușat, cu toate întorsăturile aleelor încheate, era transformată în salon încăpător de nuntă.

Noaptea de Mai boltea cuprinsul cu întuneric bătut în flori de lumină tremurătoare. Aerul se înprospătase de înfiorare primăvăratecă, cu miros de flori și frunze abea desfăcute.

Paserile neodihnite înginau cîntecul muzicelor de prin poenelor rari și dușamite.

Perechile dansau în înconjururile lustruite, sau rătăceau în amăgitoare șoptiri.

Vremea era astimpărată.

De departe, ajungeau scăpărările res'ețe a cite-o trăsură, alungată nebunește de cite vr'un întirziat.

Luminile electrice se stinsăse, iar mușenia și noaptea se lăsau tot mai covârșitor peste orașul culcat pe coline.

În adormirea întinsă nu trăia de cît bucuria și cîntecul serbătoritor de la Mușat. Orchestrele desmerdau singurătatea cu melodii înviorătoare.

Doamnele din iumea mare, erau orbitoare în po-doaba aleasă a costumelor strălucite.

Aspasia, palidă și frumoasă în abaterea covârșitoare a întristărei, șovăie dusă de subsuori de doamna Semiranoff și Cocuța. Mersul îi era poticnit și mișcările oboseite. Părul ei alb și bogat, o încorona ca într'un cadru involt de ninsoare proaspătă.

— Să nu te miște atita prisos de bucurie!

— Un eveniment așa de înălțător!

— Ce vrați, mai sunt și dureri în lume...

— Totuși, e o partidă frumoasă...

— Un viitor om de stat...

— Da?

— Frumos și voinic...

— Și ce inteligență!...

— Sărmana Suzana!...

— Ce idee ..

— Adevărată încăpăținare... ce-ar fi putut fi pentru dînsa aristocratul tău francez!

— Un om îndatorat și bolnav!

— Ori-care, din cuprinderea pămîntului, ar fi fost mai bun..

— Cu toate astea, odată îl vorbiau de bine...

— Și 'ncă ce laude...

— Odată!...

— Haide-hai... pune mai multă tărie în mișcări, ridică-te și iartă, căci ori-cum, tot e perdată nădejdea de îndreptare.

— E prea tîrziu...

— Credeți voi?

În vorbele din urmă ale Aspasiiei, era spaimă și tremur.

Pralea și Suzana trec strălucitori:

— Nu e așa că lumea e vroioasă?

— Știu numai atita, că eu sunt fericită...

— Mă iubești atunci?

— Întrebă de asta!..

Pralea îi duce mîna la gură :

— Cîtă lumină îmi împrăștiî tu în îndrumarea viitorului!

— Și cîtă mulțămire îmi reversî tu peste zilele mele atît de sarbăde pînă la tine!..

— A vrut soarta să ne 'ntilnim...

— N'aș fi putut s'aștept mai multă bucurie...

— Vom trăi unui pentru altul...

— Pentru împăcarea noastră și liniștea moșului...

— O.. cînd ne vom vedea singurî!

— Mă 'nfior de-atita noroc...

— Departe... noi amîndoi, cu visele noastre de fericire...

— Cît îmi ești de drag...

— Va rămînea toată lumea asta în urmă, iar noi ne vom perde pașii în apus, vom uita totul, ca să nu ne gîndim de cît la fericirea noastră...

— Eú să te respect...

— Și pe tine să te ador...

La o întorsătură tăcută, Pralea se uită mai în-tăi în jur ș'apoi plecîndu-se, sărută grumazul alb și deschis al Suzanei tinere.

Din îndepărtarea aleei îi zărește Simina. S'apro-pia singură și indurerată, stăpînindu-se mîndră și abătută, întunecată mult de haina ei neagră și închisă pînă sub bărbie fața îi alba șters, topîndu-se trecut sub întunericul părului lăsat în pale pe la temple. Deasupra inimii avea prins un mac roșu bătut, care-și curgea petale ofilite, într'o însingerare boțită și împrăștiată.

— Vai, atita de tristă!

Și Suzana blindă și nevinovată, îi icsă înainte, de-î prinde mînile într'o stringere caldă.

— Bucură-te, tu, Suzano...

— Ași vrea ca toți să fie părtași la fericirea mea !

— Mie-mă ești dragă și-ți doresc tot ce-ai putut visa în ceasurile tale singure...

— Nicăi odată nu m'am gândit la atita bine...

-- Și totuși a venit.

— Pentru c'a vrut...

Și Suzana se întoarce dulce la Pralea, rămas stingerit mai la o parte. În privirea ei blajină și copilăroasă era recunoștință și extaz.

Simina înfrintă și trecută, închide ochii într'un tremur de stăpînire, sprijinindu-se în stringerea pumnilor ei slăbiți :

— Voi sunteți fericiți..

-- Și tu ?

— Și eu sunt fericită..

-- Îți mulțămesc Simino.. Vino ici lângă noi, mirele meu frumos și drag.. Să iubim pe Simina, ea e sora noastră.. Mi-a fost de atita îndemn și îmbărbătare !..

Pralea frîngea cuvintele cu silă :

— Domnișoara Simina e o natură superioară și bună... eă o stimez mult..

Simina deschide ochii mari și aprinși :

— Da ?

-- O, vă incredințez..

Pe fața Siminei trecu o lumină de atingătoare îndurerare :

— Cît mă cinstesc vorbele astea !..

Pralea nervos, își mușcă buza de jos în neastîmpărul neliniștei.

Suzana strălucia de fericire :

-- Mărită-te și tu Simino, e așa de dulce dragostea... e atita uitare în vorba și desmerdarea alesului tău.. Să te știi iubită și... Pralea mă iu-

bește mult... Eă nu măi trăesc de acum de cît pentru el, căci și dînsul mi-a spus că nu s'a în-
fiorat de gîndul nimăruî pină la mine..

— Da ?

— S'auzî ce cald mi-o spune.. Nu-î așa ?

Și Suzana să ridică nevinovat, în privirea lăsată
și rușinată a lui Pralea

— De ce nu spuî s'audî Simina.. să se bucure
de fericirea noastră..

— Înțelegî..

Pralea era incurcat.

Simina clătina trist din cap :

— Ce copilă ești Suzano.. Dacă ți-î bine ție,
ce-ți măi pasă de cea laltă lume..

-- Să te împărtășești și tu, din mulțămirea
noastră..

— Vezi... sunt bucurii cari nu se prea pot îm
părți..

— Ce tristă ești tu Simino!

-- Pentru că mă gîndesc la multe..

Și doliul aresta falnic, cu macul roș desfă-
cut în însîngerarea petalelor împărățiate..

Simina închide ochii într'o tremurare plînsă :

— O rană deschisă, nu-î așa ?

Suzana înduioșată :

— Și ce te doare ?

Simina, sprijină mîna dreaptă deasupra peptului
cutremurat de un oftat :

— Duceți-vă .. bucurați-vă ..

Și ea trece înainte singură ș'abătută, șovăind în
stăpînirea mîndră a mersului ei obosit.

Vremea era astîmpărată. Pălea tot măi mult a
ziuă. Orchestrele de prin poenile dușamite, des-
merdaū pacea adormită a nopței, cu întonări de
sărbătoare. Luminile de pe cer, tremuraū tot măi

stins, în întunecarea bolței pătrunse de revărsat.

La o încrucișare de alee, Savin întâlnește pe Simina :

— Ce idee frumoasă de a vă îmbrăca în doli!

— Da ?

Savin nalt, conturat în vată și'n ștringerea tunicii de roșior, se împedeca în înmlădiarea picioarelor lui subțiri.

— Știți că vă prinde de minune...

— Crezi ?

— O, sunteți steaua serii..

— Găsești ?

— Capul dv... încântător... luminează din îmbrățișarea negrului, ca un luceafăr ..

Simina, n'auzise nimic din vorbele din urmă. Zărind sub umbrarul unui tei o bancă, s'apropie învinsă și să lasă încet la un capăt.

— Mă doare capul.

— S'ar putea!... capul d-v. care...

Simina se întoarce iute, ca și cum ar vrea să se scape mai iute de el :

- Dar nu dansezi ?

— Ba da... dacă mi-ați acorda...

— O, eu nu știu nici să mă învîrtesc.

— Nu-î nimic... ași fi fericit să vă pot fi profesor măcar...

— Du-te, domnule Savin, e atita lume care te așteaptă acolo...

— S'ar putea să mă depărtez, acum...

— Ce-î acum ?

— Când am avut fericirea să vă întâlnesc...

— Și ?

— Domnișoară... de ce sunteți așa aspră?... Nu simțiți nimic ..

— Ce ?

Simina își sprijină tîmpla, în mîna oprită de spătarul băncei

— Eî nu mai pot dormi... nu mininc ca altă dată, alerg ca un desmetic în toate părțile, dar nu găsesc liniște...

— A... ceri un consult?...

— Vai, domnișoară, dar oî am să înebunesc de suferință... și d-v. rămîneți veșnic răutăcioasă..

— Ce vraî domnule?

— Să m'ascultați numaî...

Și el se pleacă mult în spre Simina, înmlădiindu-și mijlocul subțire și strîns în tunica lui înplinită cu vată.

— Spune...

— Să nu mă urăști... pentru-că. . eî, domnișoară, te ador...

Și Savin da să prindă mîna Siminei...

— Eî te iubesc...

Simina se ferește trist și-și razimă mîna dreaptă peste macul însîngerat, îngînînd ca prin plîns:

— Domnule... dar nu vezi că mă doare? .. de ce mă batjocurești?..

În vremea asta s'apropie Mușat, bătrîn și-n culmea mulțămirei. Cînd a vîzut pe Simina, a început de departe:

— A sălbatica noastră...

Dar zărînd pe Savin la spatele eî, surîde cu înțales și se întoarce înapoi.

— Pardon...

Simina lovită și-ndurerată, nu-și poate stăpîni frîngerea mînilor, într'o pornire neoprită de plîns și desnădejde:

— Doamne . doamne...

A plecat de-a dreptul prin stușul grădinei, bo-cîndu-se sbucnitor.

Savin a rămas prost în urmă :

— Co zăpăcită și asta...

Simina s'a oprit din alergarea ei neorinduită la intrarea unui boschet mai retras.

— Doamne... doamne..

A trecut pragul și-a căzut sdrobotită într'un scaun împletit și vechiū.

Plînsul îi era potolit și obiditor.

Zorile înroșise cerul și lumina îneca întunoricul de înviorare.

Simina se priusăse în nemișcarea gîndurilor învăluitoare, se sbătea slabă în încăerarea durerilor ca o pasere nedumerită scăpată dintr'o colivie.

Tresare de auzul altui plîns sfișiat. Neliniștită, se ițoste printre spetezele încrucișate și vede pe Aspasia sdrobotită și potienind în mers, adusă de sabsuorī de Pralea.

Se reculege din frămîntarea ei suletească și se dosește mai într'un colț. A rămas incurcată cînd i-aū văzut că vin în spre boschet.

Pralea era necăjit și cu siliri de dragoste :

— Ce puteam face... era vorba de viața Suzanei... dacă n'o luam, ar fi murit această floare ciudată și simplă...

— Ce nelegiuire !

— Ș'apoī a vrut atita Mușat...

— Tu însă trebuia să fugi...

— Să nu te mai văd ?

— A !...

Aspasia în minia stigătului, scapă din minī evantaliul și batista. Căderea răsună dușameaua șgomotos.

Pralea se plecă și vede între foile deschise ale evantaliului un revolver mic.

— Ce-ī acesta ?

— Intăi m'am gîndit să te omor, aco'o în mijlocul strălucirei ș'a bucuriei... dar n'am avut destulă putere...

— Că idee!..

Și Pralea galben și silit, o apucă desmcredător de bărbie:

— Și eă care te iubesc atit de mult!..

— Tacă, rușineazi-te măcar acum..

— Ce pot face însă în potrive inimă?

— Tu și inimă!

Aspasia era sdrobotită și fără putere.

— Vaă, Pazo, nu înțalegi cît sunt eă legat de tine...

— Și totuși veă pleca acuş cu dînsa... trăsurile așteaptă pregătite afară... Trenul vă va duce de parte... și eă, nenorocita...

Simina se ridicase înspăimîntată, din întunericul ungheriului ascuns.

Pralea sprijinea plîsul sbucnit al Aspasiă:

— Mă voiă gîndi însă veșnic la tine..

— Dar el?

Și Aspasia într'o sfortare desperată, își cuprînde soldurile într'o strîngere pornită.

— Copilul nostru!.. El se cere la lumină și dînsul suntem noi amîndoi..

— Ce nenorocire!

— Ce voiă spune eă lumei de venirea lui?—ce vor zice toți cînd taina nu se va mai putea ascunde..

— Totuși, ai fi putut...

— Să-l omor?... A ce mîrșav.. Eă care trăese prin el, căci dînsul e singura mea dragoste.. Eă abia acum am înțalos legăturile mari ale vieței.. Ș'a trebuit un suflet necurat ca al tăi ca...

Pralea o prinde de mijloc, îi înădușă vorba cu sărutarea lui mincinoasă și înclinînd-o dulce în lungul unei sofale, îi șoptește aproape :

— Pazo, te iubesc mult, pînă la tine, eî nu m'am înfiorat de dragul nici unei apropieri...

Simina strîngînd pumnii într'o rîdicare amenințătoare, nu poate face de cît un pas înainte și sbucnește de un răcnet îngrozitor. Iși smulge macul însîngerat de la pept și călcîndu-l spasmodic cu picioarele, însîngerează dușameaua cu petalele strivite :

— Să moară amorul...

Vorbele-î hohotiaū de pornirea plînsului ei bo-citor .

— Amorul e-n agonie...

I se oprise resuflarea de înecul revoltei ș'al durerii :

— S'a necinstit amorul...

Plecase nebunește prin amestecul copacilor, plîngînd și sbătîndu-se cu nesocotință, alerga șovăelnic, ca să'și închidă sbuciumul în odăița ei mohorită și singură.

Mușat îi strigă de departe :

— Simino... gătește-te să plecăm la gară...

Dar ea n'a putut să-î răspundă prin lacrimi, de cît vorbe înecate și neînțelese :

— A murit amorul...

XXI

Palatul rămăsese tăcut. Plecase cu toții să petreacă pînă la gară tinara pereche. Iei și colea servitoriî somnoroși și amețiți, mai deridicaî din cele neorînduite.

Simina îmbolnăvită și plînsă, se închisăso cu Gana în odăuța ei posomorită și săracă. N'a vrut să dee drumul nimăruî, din cei veniți s'o poftiască cu nunta; le răspundea brusc, din fundul fotoliului în care căzuse sdrobotă. Lui Mușat i-a spus rece, că nu se simte bine și că salută de departe pe fericițiî tovarăși...

Numai Gana slabă și îngrijată, îi schimbă compresele de la cap, șoptindu-i vorbe de îmbărbătare :

— Fii tare domniță, stăpînește-ți sufletul, așa cum ai spus în cartea cea frumoasă, că pe urmă trec toate celelalte dureri...

S'aud bătăi încete în ușă.

— Cine-i ?

Lacheul îngînă cu teamă :

— Intreabă un țaran bătiîn de d-v...

— De unde-i ?

— Vine tocmai din Moldova.

Simina să sprijină în mânerile fotoliului, ridi-
cându-se înviorată :

— Poate mi aduce vești de la Duduea...

Ș'apoi întorcându se către Gana :

— Chiamă-l la mine...

Ușa se deschide și s'arată Gurău răz mat în bățul
lui cu roată.

— Dumne-ta ?

Simina se uită la el trist și-și încearcă fața într'o
scaldare de lumină.

— Sărut mîna...

— Ce-î ?

Moșneagul era abătut și obosit. În loc de răspuns,
scoate din sin un plic mare sigilat, pe adresa Si-
minei.

— De la Duduea ?

— De la ea, sărmana...

Și Gurău nu-și poate înfrînge podiditul plînsului.

— Ce s'a-ntîmplat ?

Simina tresărise din ruina îndurerărei ei, îndrep-
tîndu-se speriată în răzimarea fotoliului încăpător.
Moșneagul înse nu poate incheea o vorbă de chinul
obidei. Simina sfășie plicul repede și desface colile
mari de hîrtie. Abea a prins înșirare primilor rîn-
duri :

Dragă Simină,

*Eu, sunt rătăcirea dulcelui Bujor, l'am părăsit
pentru Vanghelie...*

Ochiî uimiți îi cad pe ultimile cuvinte :

*Cînd vei primi rîndurile acestea, eî voiî fi dusă
lingă cea mai curată iluzie a mea, lingă părăsitul
Bujor... Îți las toată averea ție, fă tu aceea ce
n'am știut să prețuesc eî...*

Simina scapă hîrtia din mîni :

— Doamne !..

Gurău se mai stăpînește din lacrămî :

— A murit pe mormîntul singuratecului uitat ..

— Duduea mea perdută !..

În vremea asta lumea se-ntoarcea sgomotoasă și mișcată. S'aud trăsuri, strigăte și plînsuri sfășiate.

Simina nu mai știe la ce să se gîndească :

— Ce-î ?

Mușat răsună sala mohorîtă cu trosnirea mersului lui apăsător. Intrarea i-a fost o adevărată prăbușire.

— Simino, cerul e mai răsbunător de cit cred oamenii...

— Ce s'a-ntîmplat ?

Mușat dibuia rînduirea frîntă a vorbelor :

— Aspasia leșinase în trăsură, cînd ș'a văzut uneltirile încurcate .. Ei se urcase în tren, fericiți și tineri.. Pralea voinicul care ne va împropăta neamul și cu Suzana cea nevinovată și frumoasă, se cuprinsese cu drag de mijloc și ne surîdeau din golul ferestrei vagonului...

Cu toții eram bucuroși și gălăgioși... Poporul Bucureștean alergase să ne salute... Erau fluturări de batistă și urale .. Numele meu și cu al lui Pralea umpleau cuprinsul, împreună cu strigătele mulțimei entuziaste...

Trenul a fluert de plecare, cînd Aspasia debui-măcită din năucială, se ridică în sprijinul cucoanelor, caută speriată și zărind pe Pralea cu Suzana, se repede la vagonul pus în mișcare, se prinde puternic de zebrele ferestrei lasate și strigă înfricoșitor:— Oprîți, se face o nelegiuire...

Auzi tu ?—nelegiuire !.. cînd neamul nostru mîntuit și întinerit, era gata să sboare în spre viitor. .

Trenul brutal și neoprit pornește... a tirît'o puțin așa în atîrnare sgîrcită ș'apoi făcînd'o vălătuc, a dat'o sub roate...

— Vai !..

— Monstrul răsbunător a plecat înainte nepăsător, purtînd în sborul lui trufaș pe Pralea și Suzana noastră dragă... S'ar fi părut că se perde în zăre triumful cinstei ș'al dragostei curate, în po-triva minciunei ș'a nerușinării...

Simina dusăse pumnii strinși la tîmple și deschizînd ochii mari și inspăimîntători, strigă desperată :

— Unchiule... dacă ai încă putere, scoateți ochii singur, spargeți și timpanele... ca să nu mai poți ști care e crima cea mai îngrozitoare de sub lumina bună a soarelui...

